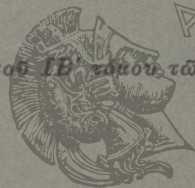


Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΟΥ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ 18^{ου} αἰῶτος τῶν «Θρακικῶν»



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1939

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΟΥ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ IB' τόμου τῶν «Θρακικῶν»



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ : Ι. Λ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1939

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α'. ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

α') Οι φθόγγοι

1.—Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου μας, «Τὰ Τσακλιώτκα» ἔχει 34 φθόγγους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 5 εἶναι φωνήεντα : α, ε, ι, ο, ου, καὶ 29 σύμφωνα τὰ ἑξῆς :

	χειλικὰ	ὀδοντικὰ	οὐρανικὰ	ὕγρα	ἐνθρινα
ἡχηρὰ ἀηχα	b, β	d, δ, ζ, τζ	g, g1, γ, j	λ, λ1	μ, ν, ν1, ν'
	π, φ	τ, θ, σ, τς	κ, κ1, χ, χ1, h, q		

β') Φωνήεντα

2.—Τὰ ἄτονα τελικὰ φωνήεντα α, ε, ο, πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ συμφώνου ἀποβάλλονται εἰς μερικὰς λέξεις ὡς ἑξῆς :

Τὸ α ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων κόμα, μέσα, ἄλλα, ἐκεῖνα, ἁμά : Κόμ καινούργιος, Μέσ στὸ νοῦ μ γιρῆς. Τ' ἄλλ' τὰ παιδιά. Ἐκεῖν τὰ τσαμένα. Ἐσὺ ἦσ-ν ἅμ τί;

3.—Τὸ ε ἀποβάλλεται εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἀορίστου τῆς προστακτικῆς : Πάρ τονα, φέρ τνα, γράψ τα, βράσ το, δεῖξ τες, ὅταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τον, την, το, καὶ εἰς τὸ με τῆς φράσεως «Δό μ το»=Δός με το.

4.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων ἄλλο, ἐκεῖνο, πίσω, ἀπὸ : Τ' ἄλλ τὸ πουργό. Ἐκεῖν τὸ σπῖτ. Πίσ στ ράχι μ. Ἀπ' τὰ τὰ χτές

5.—Τὸ ἄτονον ι ἀποβάλλεται εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως ὅταν δὲν προκύπτει δυσπρόφορος συλλαβή, ἐπανέρχεται δὲ ὁσάκις τονίζεται εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως : ἀσ-μαίνω-ἀσήμανα, πνάγω-πείνασα, τμάγω-τίμσα.

Τὸ τελικὸν ἄτονον ι κατόπιν ἄλλου φωνήεντος τρέπεται εἰς j : πδάει,

1) Περὶ τῆς προφορᾶς τῶν γραμμάτων ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία βλέπε «Θρακικά», τόμος Η' σελ. 335.

λέει, σόϊ, ἀκούει. κρύοι. (Πρόφερε πδάϊ, λέϊ, σόϊ, ἀκούϊ, κρύϊ). Φυλάττεται ὅμως πάντοτε πρὸ τῆς κτητικῆς ἀντώνυμίας μ: Τὸ μάτι μ. Τὸ κανάρι μ, τὸ χτένι μ.

Τὸ ι πρὸ φωνήεντος τρέπεται εἰς j: παιδιά, μεριές, θειός, κεριοῦ, θεριοί. (Πρόφ. παιδία, μερjές, θjός, κερjοῦ, θερjοί). Ἐξαιρούνται ὅσαι λέξεις πρὸ τοῦ ι ἔχουσι ρ μετ' ἄλλου συμφώνου: κουπριά, ἀποκηρά, μουσταλευριά, παδροιά, καλογριά, μητριά, καὶ τὸ πάει: πᾶ νᾶρτ.

Τὸ ἀρχικὸν ι ἐγκλινομένης λέξεως τρέπεται εἰς j ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις λήγει εἰς τονιζόμενον φωνήεν: Ποῦ εἶσαι; (Πούjσαι). Ἐδῶ εἶμαι. (Ἐδῶjμαι). Ἐκεῖ ἦδανε. (Ἐκεῖjδανε).

Τὸ ἄτονον ι πρὸ τῆς τονισμένης συλλαβῆς ρι, ρου προφέρεται πολὺ ταχέως ὡς βραχύτατον ι: τυρί, ψειροῦ. Δηλαδή δὲν προφέρεται ὡς τυ-ρί, ψει-ροῦ διακεκριμένως εἰς συλλαβὰς, οὔτε καὶ τρί, ψροῦ, μονοσυλλαβῶς, ἀλλ' ὡς ι ταχυπρόφορτον καὶ μόλις ἀκουόμενον. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ἀορίστους πολλῶν ρημάτων: πᾶτ-σα, ρῶτ-σα.

Τὸ ἄφωνον ι κατόπιν τῶν συμφώνων γ, κ, λ, ν, ζ, g, χρησιμεύει μόνον εἰς μεταβολὴν τῆς προφορᾶς αὐτῶν, ξλάκi, ἀχέλι, πίνi, ἔχi, ἀνάgι.

6.—Τὸ ἄτονον ου ἀποβάλλεται καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως, ἐφ' ὅσον δὲν προκύπτει δυσπρόφορτος συλλαβή, ἐπανερχεται δὲ τονιζόμενον εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως: κνῶ-κούνιγα, πλῶ-πούλιγα, σκλήκi-σκουλίκα.

7.—Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν φωνηέντων ι καὶ ου, τὰ ἀπομένοντα σύμφωνα προφέρονται διακεκριμένα, καὶ πρὸς ὑπόμνησιν τούτου χωρίζομεν αὐτὰ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ διὰ τοῦ (-).

γ') Σύμφωνα

8.—Τὸ ἀρκτικὸν π τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται εἰς b μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγουμένης. Τὸ batéra (τὸν πατέρα), δὲ bonῶ (δὲν πονῶ), μὴ bās (μὴν πᾶς). Μετὰ δὲ τοῦ σ γίνεται ψ: Ὁ ἀράψ (ἀράπς), ὁ Ἄγόςψ (Ἀγόςπς), ψτεύω, ἀγάψα.

9.—Τὸ φ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ψ: Εψεβία (Εὑσεβία), ἄλλοτε φυλάττεται: φσάγω. Πρὸ δὲ τοῦ δ, d, μ, τρέπεται εἰς β: Κλέβδες (κλέφδες), ἀλείβμαι (ἀλείφμαι), ἀλείβδαι (ἀλείφδαι).

10.—Τὸ β μετὰ τοῦ σ γίνεται ψ: ρεύω-ἔρρεψε, τρίψε (τρίβσε). Πρὸ δὲ τοῦ κ, τ, τρέπεται εἰς φ: τρίφκα, τριφτή.

11.—Τὸ τ ἐν τῇ μέσῃ λέξεως, μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται: νίφκα (νίφκα), λιβίσκα (λιβίσκα). Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι ἢ ου συναντήσῃ σ, ἄλλοτε τρέπεται εἰς τς: κλέφτς, τς ἔδωκε, ἄλλοτε

δὲ φυλάττει τὴν ἰδιαίτεράν προφοράν του: κουτσομύτ-ς, πᾶτ-σε, ὅτε τὸ ι προφέρεται ἡμιφώνως.

Τὸ ἀρκτικὸν τ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγουμένης, τρέπεται εἰς ο: δὲ δό χω (δὲν τό χω), μὴ δὲ δίνις (μὴν τὸ δίνης).

12.—Τὸ θ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται: ἔνοιωσα, ἔγνεσα. Φυλάττεται ὅμως ἂν ἡ συνάντησις τοῦ θ μετὰ τοῦ σ προκύπτει ἔνεκεν ἀποβολῆς τοῦ φωνήεντος ι: μέθ-σα, βύθ-σα. Ἐξαιρεῖται τὸ ἔκατσα.

Τὸ θ μετὰ τὸ σ, φ, χ τρέπεται εἰς τ: θὰ πιαστῇ, νὰ κλειστῇ, θὰ γραφτῶ, θὰ ριχτῶ.

13.—Τὸ π μετὰ τοῦ π, β, φ, γίνεται ψ καὶ μετὰ τοῦ κ, γ, χ γίνεται ξ, ψτεύω-ἔψε, γράψα. Μετὰ δὲ τοῦ τ γίνεται τς.

Τὸ σ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται: Θανάης (Θανάσης), ἂ πέης (νὰ πέσης), θ' ἀκούης (θ' ἀκούσης).

14.—Τὸ ζ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται: Φρουμούης (Φρουμούης), παίεις (παίεις).

15.—Τὸ ἀρκτικὸν τς τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγουμένης εἰς τζ: τὸ τζοβάνι (τὸν τσοβάνι), τ τζάσκα (τὴν τσάσκα), τὸ τζᾶτ-σε.

16.—Τὸ ἀρκτικὸν κ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προηγουμένης τρέπεται εἰς g: τὸ γόσμο (τὸν κόσμο), δὲ γόφτ (δὲν κόφτ), μὴ γάθεσαι (μὴν κάθεσαι). Εἰς πολλὰς λέξεις πρὸ τοῦ ι φυλάττει τὴν οὐρανικὴν προφοράν του: Τσακ-ήλι, ἀκ-ήλι.

Τὸ κ πρὸ τοῦ d τρέπεται εἰς g: στέgdαι (στέκνται).

Τὸ κ μετὰ τοῦ σ τρέπεται εἰς ξ: ἀκούω-ᾶξα.

17.—Τὸ χ τοῦ ρήματος ἀστοχάγω καὶ συγχίζμαι, τρέπε-αι εἰς τὸν ἀόριστον εἰς j: ἀστόησα (ἀστόχησα), συγίςκα (συγχίστηκα).

Τὸ χ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ξ: ἔβρεξε, Ξαφένια, Ξογόνις, (Χρυσαφένια, Χρυσογόνις) καὶ ἄλλοτε φυλάττεται: χσός, Χστός, χσιανός.

18.—Τὸ γ μετὰ τοῦ σ γίνεται ξ: βήγω-ἔβξα.

19.—Τὸ τελικὸν ν τῆς προηγουμένης λέξεως πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ β, γ, δ, ζ, θ, λ, μ, ξ, σ, φ, χ, ψ, b, d, g τῆς ἐπομένης ἀποβάλλεται: Τὸ Βασίλι, δὲ γένεται, μὴ δαγάνις, τὸ ζῶθκα, δὲ θέλω, τὸ Λάμπο, δὲ μνοιάζνε, δὲ ξαναῃρτε, μὴ ρωτᾶς, τὸ στόμα τ, μὴ φωνάεις, δὲ χωράει, δὲ ψήθηκε, τὸ βάrbα, δὲ δαρῃανίζεται, τό Γουτζούκι.

Τὸ ν μετὰ τοῦ κ, π, τ, γίνεται g, b, d: Μὴ δὲ δίνις (μὴν τὸ δίνις), τὸ βάτο (τὸν πάτο), τὸ δανεκὲ (τὸν τενεκὲ).

Τὸ ν παρεντίθεται μεταξὺ τοῦ θά, θαλά καὶ τοῦ ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένου ρήματος πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας: θὰ ν εἶδε τίποτας, θαλά ν ἔρετ.

Τὸ ν πρὸ τοῦ γ εἰς μερικὰς λέξεις φυλάττεται καὶ προφέρεται ὡς ν οὐρανικόν : Ἀγγέλιος, ἀγγαρεία, ἀγγωνας.

δ') Ἑγκλισις τόνου

20.—Ἐκ τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου ἐγκλίνονται : 1) Τὰ ρήματα εἶμαι, ἔχω, θέλω, ἀκούγω, τρώγω, πάγω κλπ., ὅταν προηγείται τὸ ἔρω-τηματικὸν μόριον πῶς, ποῦ, ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία ποιός, τί καὶ τὰ ἄρνητικά μόρια δὲν καὶ μὴ π.χ. Ποῦ ἦσ-να ; (πρόφερε ποῦς-να), Ἐδῶ ἦμα (ἐδώμα) πῶς εἶσαι ; (πῶσεισαι), καλὰ εἶμαι (καλάμα). Δέ εἶμαι καλὰ (Δέμα καλὰ), Μὴ ἄρω (Μήδρω), Δέ θελω (Δέθελω), Ποῦ ν το : (Ποῦντο), Δέν ἔχω (Δένεχω), Μὴν ἀκου (Μήνακου), Ἀρπαξ το (Ἀρπαξτονα), Πᾶα πας ; (Πᾶαπας).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται τὰ δισύλλαβα ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, ὅταν σχηματίζουν τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν καὶ ὑπερθετικὸν διὰ τῶν μορίων κόμ καὶ ὄλω : Κόμ καλός (Κόμκαλός), ὄλω καλός (ὄλωκαλός), κόμ παχὺς (κόμπαχὺς) ὄλω παχὺς (ὄλωπαχὺς), κόμ πολὺ (κόμ-πολὺ), κόμ ἡρόστα (κόμ-ἡρόστα), ὄλω πῖς (ὄλωπῖς), κόμ καλὰ (κόμκαλὰ).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται αἱ προσωπικαὶ καὶ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι : με, μας, σας, το, τον, την, τος, τους, τες, τα. Ἄσε με. Πιάσε μας. Τὸ παιδί σας. Πάρ τον. Νά την. Δός το. Κοίτα τες. Ἄκουσ τα. Νά τος.

Ἀκόμη ἐγκλίνεται καὶ τὸ οὐσιαστικὸν βολά, εἰς τὴν φράσιν «καμνὴ βολά» ποτέ.

ε') Τονισμός

21.—Αἱ λέξεις τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν καὶ αντιπροπαραλήγουσαν : Ἐγραψαμε, Κοίτα τον, Φύλα τον, ρώκω τον, ζαμάκω τον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐγκλισις τοῦ τόνου γίνεται μέχρι τῆς τετάρτης συλλαβῆς.

Ἄτονοι λέξεις εἶναι τὰ ἄρθρα ὁ, ἡ οἶ, του, της, τον, την, τα, τις τσε. Τὰ μόρια : πῶς, θα, να, σας : Εἶπε πῶς θαν ἔρτ. Θαλαν ἔρτω καὶ ἐγώ. Να πᾶς. Σα θέλῃς. Δεν ἔρκεσαι δῶ ;

στ') Εὐφωνικά

22.—Εὐφωνικά εἶναι τὰ γράμματα γ καὶ ν : ὁγ ἥλιος-τὸν ἥλιο, ὁγ ἰσκιος-τὸν ἰσκιο, θαν ἔρτ, θαλαν ἔχῃ, τὸγ εἶπε, θαν εἶπε.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Ι Πτωτικά

α') Αἰ πτώσεις

Τὰ ὀνόματα ἔχουν τέσσαρας πτώσεις εἰς τὸν Ἑνικὸν ἀριθμὸν : ὀνομαστικήν, γενικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν μόνον τρεῖς : ὀνομαστικήν αἰτιατικήν καὶ κλητικήν.

24.—Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐδετέρων, ἐκτὸς τῶν εἰς ἰ, ἐκφέρεται πάντοτε περιφραστικῶς, τῶν δὲ θηλυκῶν καὶ ἀρσενικῶν ἐνίοτε διὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ μετὰ αἰτιατικῆς : ἡ κοῦπ ἀπ τὸ γλυκὸ-ἡ κοῦπα τοῦ γλυκοῦ, εἰς πλείστα δὲ ὀνόματα μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου.

25.—Ὁ πληθυντικὸς δὲν ἔχει γενικήν, ἀντὶ ταύτης χρησιμοποιεῖται ἡ αἰτιατική : Ἡ λαγίνα εἶναι τὰ παιδιὰ—τῶν παιδιῶν ἡ ἐκφέρεται μετὰ τῆς ἀπὸ, ὁ γιακᾶς ἀπ τὰ πκάμσα—τῶν ὑποκαμίσων.

Εἰς ὠρισμένας ὁμῶς φράσεις, ποσότητος σημαντικᾶς, πάντοτε δὲ κατὰ τὸν ἀριθμητικὸν χρησιμοποιεῖται ἡ γενικὴ πληθυντικὴ εἰς οὐ : Πέδε παραδιοῦ, δυὸ μνοῦ, ἕξ χρονοῦ, σαράδα μεριοῦ, ἑκατὸ λιριοῦ, ἐννιά δεκαδιοῦ, δώδεκα λογιῦ, λογιῶ δου λογιῦ.

26.—Τὰ οὐσιαστικά ἔχουσι τρεῖς πτώσεις ὁμοίας : τὰ μὲν ἀρσενικά γενικήν αἰτιατικήν καὶ κλητικήν, τὰ δὲ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος ἀρσενικά.

β') Ἄρθρον

27.—Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς. Ἐχει δὲ μόνον τρεῖς πτώσεις.

Ἑνικὸς Ἀριθμὸς			
	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὀνομαστική	ὁ	ἡ	τὸ
Γενική	τοῦ καὶ τ	τῆς	τοῦ
Αἰτιατική	τὸν καὶ τὸ	τὴν καὶ τή	τὸ
Κλητική	ἔ	ἔ	ἔ

Πληθυντικὸς			
Ὀνομαστική	οἱ	οἱ	τά
Αἰτιατική	τοῖ	τοῖ	τά

28.—Κατὰ τὴν προφορὰν τὰ ἄρθρα ἐκφωνοῦνται μετὰ τῶν λέξεων τὰς ὁποίας προσδιορίζουσι μονολεξεῖ: τ παιδιοῦ, τ κρασιοῦ, τς ἄμνιαις, τν ἐλιά καὶ συγκόπτουσι τὰ ι καὶ ου, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὸ ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν ἔχουσι τὸν αὐτὸν τύπον.

29.—Οἱ πλήρεις τύποι τῶν ἄρθρων τῆς, τοῦ, τήν, χρησιμοποιοῦνται μόνον ὅταν μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ου καὶ ι προκύπτει δυσπρόφερτος συλλαβή: τῇ Στρατέσας, τοῦ φκεῖριου, τῇ γτσῇ.

γ') Οὐσιαστικά

1. Οὐσιαστικὰ ἄρσενικά

30.—Τὰ ἄρσενικά οὐσιαστικὰ τελειώνουν εἰς ας, ος, ες, ἡς, ους.

Τύποι εἰς ας	Ε ν ι κ ὸ ς	Τύπος εἰς ες	εἰς ους
Ὄνομ. ὁ βούρβουλας ὁ πατέρας ὁ λαπᾶς ὁ κεκῆς ὁ νοῦς			
Γενικ. τ βούρβουλα τ πατέρα τ λαπᾶ τ κεκῆ τ νοῦ			
Αἰτια. τὸ βούρβουλα τὸ πατέρα τὸ λαπᾶ τὸ γεκῆ τὸ νοῦ			
Κλητ. ἔ βούρβουλα ἔ πατέρα ἔ λαπᾶ ἔ κεκῆ ἔ νοῦ			

Πληθυντικὸς

Ὄνομ. οἱ βουρβούλι οἱ πατεράδες οἱ λαπάδες οἱ κεκέδες οἱ νοῦδες	
Γενικ. τς βουρβούλι τς » τς λαπάδες τς κεκέδες τς νοῦδες	
Κλητ. καὶ βουρβούλιδοι καὶ πατέρδοι ἔ λαπάδες ἔ κεκέδες ἔ νοῦδες	

Τύπος εἰς ος

Ε ν ι κ ὸ ς

Τύπος εἰς ἰ ἀφωχά

Ὄνομ. ὁ κούταβος ὁ κόσμος ὁ πετνὸς ὁ Μεμέτ-ᾱ ὁ Ἀγόν	
Γενικ. τ κούταβου τ κόσμου τ πετνοῦ τ Μεμέτ τ Ἀγόν	
Αἰτιατ. τὸ γούταβο τὸ γόσμο τὸ βετνὸ τὸ Μεμέτ τὸν Ἀγόν	
Κλητ. κούταβε κόσμε πετνὲ Μεμέτ Ἀγόν	

Πληθυντικὸς

Ὄνομ. οἱ κούταβ οἱ κόσμοι οἱ πετνοὶ οἱ Μεμέτδες οἱ Ἀγόνδες	
Αἰτιατ. τς κούταβ τς κόσμοι τς πετνοὶ τς » τς »	
Κλητ. κούταβ καὶ κόσμοιδοι πετνοὶ καὶ Μεμέτδοι καὶ Ἀγόνδοι	

Ε ν ι κ ὸ ς

Πληθυντικὸς

Ὄνομαστικὴ ὁ Πέτρος ὁ μέγγενες οἱ Πέτροδες οἱ μέγγενες	
Γενικὴ τ Πέτρο τ μέγγενη τς » τς »	
Αἰτιατικὴ τὸ βέτρο τὸ μέγενη καὶ Πέτροηδοι	
Κλητικὴ Πετρο	

Τύπος εἰς ἡς

Ε ν ι κ ὸ ς ἀριθμοὺς

Ὄνομ. ὁ τσάνταλης ὁ Πέτης ὁ κατῆς ὁ ψάλτης ὁ Τσακλιώτης	
Γεν. τ τσάνταλη τ Πέτη τ κατῆ τοῦ ψάλτης τοῦ Τσακλιώτ	
Αἰτ. τὸ τζάν-ταλη τὸ βέτη τὸ γατῆ τὸ ψάλτ τὸ Τζακλιώτ	
Κλητ. τσάνταλη Πέτη κατῆ	

Πληθυντικὸς ἀριθμοὺς

Ὄνομ. οἱ τσάν-ταληδες οἱ Πέτηδες οἱ κατῆδες οἱ ψαλτάδες οἱ Τσακλιώτ	
Αἰτ. τς τσάν-ταληδες τς » τς κατῆδες τοῖ » τοῖ »	
Κλητ. τσάν-ταλη-ηδες Πέτηδοι κατῆδες »	

31.—Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν ἄρσενικῶν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων καὶ ἀντωνυμιῶν τελειώνει πάντοτε εἰς ς, ἡ δὲ γενικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ σχηματίζεται δι' ἀποβολῆς αὐτοῦ.

32.—Ἡ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τῶν δύο προπαροξυτόνων σχηματίζεται εἰς ι, ὁ δὲ τόνος κατέρχεται εἰς τὴν παραλίγουσιν, τῶν δὲ εἰς ας παροξυτόνων καὶ δευτόνων, καὶ πάντων τῶν εἰς ἡς ες καὶ οὐς, σχηματίζεται εἰς δες ἢ δοι.

33.—Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐξαιρέσει τῶν ἄρσενικῶν εἰς ος, πάντα τὰ οὐσιαστικὰ ἔχουσι κυρίως δύο πτώσεις (τύπους) εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ μίαν εἰς τὸν πληθυντικόν.

34.—Τὰ εἰς ὅς ἄρσενικά σχηματίζουν τὴν γενικὴν εἰς ου, αἰτιατικὴν εἰς ο καὶ κλητικὴν εἰς ε. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος παροξύτονα κύρια ὀνόματα, σχηματίζοντα ὅλας τὰς πλαγίας πτώσεις εἰς ο.

35.—Οἱ παλαιότεροι τύποι εἰς δοι, βουρβούλιδοι, κόσμοιδοι, ἔπесαν σχεδὸν εἰς ἀχρησίαν.

36.—Τὰ κατωτέρω οὐσιαστικὰ σχηματίζονται ἀνωμάλως.

Ε ν ι κ ὸ ς ἀριθμοὺς

Ὄνομ. ὁ ἄθρεπος ὁ κόρακας ὁ διάβολος ὁ ἄρκος ὁ ἄγγελος	
Γεν. τ ἄθρεποῦ τ κοράκ τ διαβόλ τ ἀρκὸς τ ἀγγέλ	
Αἰτ. τὸν ἄθρεπο τὸ γόρακα τὸ διάβολο τὸν ἄρκος τὸν ἄγελο	
Κλητ. ἄθρεπε κόρακα διάβολε ἀρκὸς ἀγγελε	

Πληθυντικὸς ἀριθμοὺς

Ὄνομ. οἱ ἄθροπ οἱ κοράκι οἱ διαβόλι οἱ ἀρκὸς οἱ ἀγγέλι	
Αἰτ. τς ἄθροπ τς κοράκι τσι διαβόλι τς ἀρκὸς τς ἀγγέλι	
Κλητ. ἔη ἄθροπ κοράκι ἔη διαβόλι ἔη ἀρκὸς ἔη ἀγγέλι	

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ὁ ἀδρεφός	ὁ δάσκαλος	οἱ ἀδρεφοῦδες	οἱ δασκάλοι
Γεν.	τ ἀδρεφού	τ δασκάλ		
Αἰτ.	τὸν ἀδρεφὸ	τὸ δάσκαλο	τς ἀδρεφοῦδες	τς δασκάλοι
Κλητ.	ἀδρεφε	δάσκαλε		

37.—Μερικὰ προπαροξύτονα εἰς ας σχηματίζουν καὶ πληθ. εἰς αδες: ὁ κάτανας, οἱ κατανάδες. Ὁμοίως καὶ μερικὰ τῶν εἰς τς: ὁ ράφης-οἱ ραφτάδες.

38.—Τὰ ἐξῆς ὀνόματα εἰς τὸν πληθυντικὸν εἶναι οὐδετέρου γένους: ὁ στόμας-τὰ στόματα, ὁ βούτρος-τὰ βτήρατα, ὁ χρόνος-τὰ χρόνια, ὁ λόγος-τὰ λόγια, ὁ λαιμός-τὰ λαιμά, ὁ οὐρανός-τὰ οὐράνια.

39.—Τὰ κατωτέρω δὲν ἔχουν ἑνικόν: τὰ νιάτα, τὰ γεράματα, οἱ νομάτ, τὰ δρίματα, τὰ μάγια, τὰ ἦπατα, τὰ μεσάνυχτα, τὰ τάταρα, τὰ τρεχάματα, τὰ βαφτίσια, τὰ ἔργατα, τὰ ζῶδα, οἱ ἄρτμοι, τὰ ὑστερνά, τὰ πράματα (ζῶα), κομμάτια (μέλη τοῦ σώματος), μαζώματα, τ' ἄρματα, τ' ἄρπε-δόνια, τὰ σίχνα, τὰ φαροδιὰ (ποτούρια), τὰ σκέλια.

40.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως ἡς ὑπάρχει ἡ συλλαβὴ ας ες, ος, ους ἢ ας, ες, ος, ους, τὸ σ ἢ ζ τῆς παραληγοῦσης, συμπλῆτον μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται, καὶ τὸ φωνήεν τῆς καταλήξεως ἡς τρέπεται κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 13) εἰς j: ὁ βαλάσης-βαλάης-βαλάς, ὁ βοδόσης-βοδόης-βοδόης, ὁ κελέσης-κελέης-κελέης, ὁ χαζλάς, ὁ μελέης, ὁ σαλόης, ὁ γουρσοῦης, νὰ παίζης-παίης-παίς, νὰ βράζης-βράης-βράς, νὰ τσοῦζης-τσοῦης-τσοῦς.

2. Οὐσιαστικά θηλυκά

41.—Τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά λήγουν εἰς α, η, ο. ου καὶ ε.

Τύπος εἰς α

Τύπος εἰς η

Ἑνικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ θάλασσα	ἡ φλάδα	ἡ χαρά	ἡ δάφνη
Γεν.	τς θάλασσας	τς φλάδας	τς χαράς	τς δάφνης
Αἰτ.	τ θάλασσα	τ φλάδα	τ χαρά	τ δάφνη
Κλητ.	θάλασσα	φλάδα	χαρά	δάφνη

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ θάλασσες	οἱ φλάδες	οἱ χαρές	οἱ δάφνες
Γεν.	τς θάλασσες	τς φλάδες	τς χαρές	τς δάφνες
Κλητ.	θάλασσες	φλάδες	χαρές	δάφνες

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	ἡ τριφτὴ	οἱ τριφτές
Γεν.	τση τριφτῆς	
Αἰτ.	τὴ τριφτὴ	τοὶ τριφτές
Κλητ.	τριφτὴ	τριφτές

Ἑνικός ἀριθμός

Τύπος εἰς ο

εἰς οὔ

εἰς ε

Ὄνομ.	ἡ βάβο	ἡ Περισσὼ	ἡ δοδοῦ	ἡ Ἐμινὲ	ἡ ν-νὲ
Γεν.	τς βάβος	τς Περισσῶς	τς δοδοῦς	τς Ἐμινὲς	τς ν-νὲς
Αἰτ.	τ βάβο	τ βερισσῶ	τ δοδοῦ	τν Ἐμινὲ	τὴ ν-νὲ
Κλητ.	ε βάβο	ε Περισσῶ	ε δοδοῦ	εη Ἐμινὲ	ε ν-νὲ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ βάβες	οἱ Περσῶδες	οἱ δοδοῦδες	οἱ ν-νέδες
Αἰτ.	τς βάβες	τς Περσῶδες	τς δοδοῦδες	τς ν-νέδες
Κλητ.	ε βάβες	ε Περσῶδες	ε δοδοῦδες	ε ν-νέδες

Ἑνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Τύπος εἰς ι ἁφρωνον

Ὄνομ.	ἡ γνῶς	ἡ Τρίτ	οἱ γνῶσες	οἱ Τρίτες
Γεν.	τση γνῶης	τση Τρίτς		
Αἰτ.	τὴ γνῶς	τὴ Τρίτ	τοὶ γνῶσες	τοὶ Τρίτες
Κλητ.	ε γνῶς	ε Τρίτ	ε γνῶσες	ε Τρίτες

42.—Ἡ ἐνικὴ γενικὴ τῶν θηλυκῶν σχηματίζεται πάντοτε διὰ τῆς προσθήκης τοῦ εἰς εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, ἢ δὲ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ εἶναι ὅμοιοι μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τριφτὴ-τριφτῆς, βάβο-βάβος, ν-νὲ-ν-νές, φλάδα-φλάδας.

43.—Ἐκ τῶν εἰς ι θηλυκῶν, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι σχηματίζονται ὀνόματα λήγοντα εἰς πᾶν σύμφωνον. Τὰ δὲ λήγοντα εἰς ε, εἰς τὴν γεν. ἀποβάλλουσιν αὐτὸ μετὰ τῶν δύο φωνηέντων καὶ τρέπουν τὸ ι εἰς j κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 38), ἢ γνῶς-τση γνῶης.

44.—Τὰ θηλυκὰ εἰς τὸν ἑνικὸν ἔχουν δύο τύπους: ἓνα διὰ τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτ. καὶ κλητ. καὶ ἕτερον διὰ τὴν γεν., εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἓνα μόνον δι' ὅλας τὰς πτώσεις: ἡ δοδοῦ-τς δοδοῦς-οἱ δοδοῦδες, ἡ γνῶς-τση γνῶης-οἱ γνῶσες.

45.—Τῆς κλητικῆς ὅλων τῶν γενῶν προτάσσεται τὸ ἐπιφώνημα εἰ ἢ εη. Εἰς τὴν κλητικὴν τὰ κύρια ὀνόματα ἐκφέρονται κατὰ τὴν δευτέραν

ἐκφώνησιν μετὰ τοῦ ἔ, ὅταν ὁ καλούμενος εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ ἡμᾶς: Γιδῶργο, ἔ Γιδῶργο. Ὅταν ὁ καλούμενος εἶναι πλησίον τότε προτάσσεται ἢ ἐπιτάσσεται τὸ μαρὲ ἢ μαρή: Μαρὲ Γιάνη. Γιάνη μαρέ. Φωνὴ μαρή. Μαρή Δημητροῦ.

3. Οὐδέτερα οὐσιαστικά

46.—Τὰ οὐδέτερα λήγουν εἰς α, ο, ος, καὶ ι.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ι

Ὄνομ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερὸ τ ἄσιμ
Γεν. τοῦ κρασιοῦ τ νεροῦ τ ἄσιμιου
Αἰτ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερὸ τ ἄσιμ
Κλητ. βλάστρι κρασί λάχανο ψούνιο νερὸ ἄσιμ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερὰ τ ἄσιμια
Αἰτ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερὰ τ ἄσιμια
Κλητ. βλάστρια κρασιά λάχανα ψούνια νερὰ ἄσιμια

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ος

εἰς α

εἰς ι ἄφωνον

Ὄν. τὸ κτάκι τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι
Αἰτ. τὸ πάχος τὸ πάλωμα τὸ κλάμα τοῦ τγανιοῦ
Κλητ. τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. τὰ πάχητα τὰ παπλώματα τὰ κλάματα τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Αἰτ. τὰ πάχητα τὰ παπλώματα τὰ κλάματα τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Κλητ. τὰ τγάνια

47.—Τὰ οὐδέτερα εἰς ος, μα, μο δὲν ἔχουν γενικήν, ἀλλὰ σχηματίζουν αὐτὴν περιφραστικῶς: σεδόνι ἀπ τὸ πάλωμα (τοῦ παπλώματος), μυρωδιά ἀπὸ πάχος (πάχους).

48.—Ἐκ τῶν εἰς ο, τὰ εἰς μο σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς ματα: τὸ ράψιμο-τὰ ραψίματα, τὸ σκάψιμο-τὰ σκαψίματα. Ὅμοιως τὸ ἄλογο-τ' ἄλόγατα, τὸ πρόσωπο-τὰ προσώπατα, τ' ὄνειρο-τὰ δνειράτα.

49.—Ἐκ τῶν εἰς ος, ἄλλα σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς τα: τὰ βάρητα, τὰ πάχητα, τὰ κέρδητα, ἄλλα εἰς ια: τὰ πάθια, τὰ λάθια καὶ

ἄλλα εἰς ι ἄφωνον: τὰ μέρ. Τὸ δὲ κόστος, πρέπος καὶ βύθος δὲν ἔχουσι πληθυντικόν.

δ') Ἐπίθετα

50.—Τὰ ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά, σχηματίζουν ὅμως τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς να: τὸ γαλόνα, τὸ βαχύνα.

Αἱ καταλήξεις τῶν τριῶν γενῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') ας, οὔ, ἀδκο : μεταρᾶς, μεταροῦ, μεταράδκο.
β') ος, η, ο : στεγνός, στεγνή, στεγνό.
γ') ιος, ια, ιο : γαλάζιος, γαλάζια, γαλάζιο.
δ') υς, εἰα, ύ : παχύς, παχειά, παχύ.
ε') λος, λοῦ, λήδκο : παραλ-ής, παραλοῦ, παραλήδκο.
ς) ἄρος, ἄρα, ἄρκο : ἀρρωστιάρος, ἀρρωστιάρα, ἀρρωστιάρκο.
ς) ιτ-ς, ιτ-σα, ἴτκο : κουτσομύτ-ς, κουτσομύτ-σα, κουτσομύτκο
η') λης, λα, ληκο : ἀπτάλης, ἀπτάλα, ἀπτάληκο.
θ') ἰνις, ἰνα, ἰνικο : σασκίνις, σασκίνα, σασκίνηκο.
ι') ἄης, ἄσα, ἄσκο : δελβιάης, δελβάσα, δελβάσκο.
ια') ἑής, ἑζα, ἑζκο : τεκνεφέης, τεκνεφέζα, τεκνεφέζκο.
ιβ') ἱής, ἱζα, ἱσκο : χαηρσίης, χαηρσίζα, χαηρσίζκο.
ιγ') ὄης, ὄζα, ὄζκο : σαλόης, σαλόζα, σαλόζκο.
ιδ') οὔης, οὔζα, οὔζκο : γουρσοῦης, γουρσοῦζα, γουρσοῦζκο.

51.—Τὸ συγκριτικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς καταλήξεως τερος, τερ, τερο: μικρότερος, μικρότερ, μικρότερο, στεγνότερος, στεγνότερ, στεγνότερο, μονολεκτικῶς. Πάντα ὅμως τὰ ὑπερδυσύλλαβα ἐπίθετα σχηματίζουν τὸ συγκριτικὸν προτάσσοντα τὸ μόριον κόμ: κόμ ἀρρωστιάρος, κόμ ἀρρωστιάρα, κόμ ἀρρωστιάρκο, κόμ γαλάζιος, κόμ γαλάζια, κόμ γαλάζιο. Ἀκόμη καὶ τὰ δυσύλλαβα σχηματίζονται διὰ τοῦ μορίου κόμ, ἀλλ' ὁ μονολεκτικὸς τύπος εἶναι συνηθέστερος: καλλιγότερος καὶ κόμ καλός.

52. Τὸ ὑπερθετικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως ὄλω μετὰ τοῦ ἄρθρου, προτασσομένης τοῦ ἐπιθέτου: ὁ ὄλω καλός, ὁ ὄλω παχύς, ὁ ὄλω γαλάζιος, ἥτις ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τῆς λέξεως ὄλος. Ἐπομένως ὁ ὄλω παχύς=ὁ παχύτερος ὄλων.

53.—Ἀνωμάλως σχηματίζουν τὰ παραθετικά τῶν τὰ ἑξῆς:

Καλός, καλλιγότερος, ὁ ὄλω καλός. Κακός, χιρότερος, ὁ χεῖρ χιρότερος.

54.—Τὰ ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐπίθετα εἰς ἑς δὲν ἔχουν θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον: ὁ γεβεζές, ὁ ξεβεζελεμές.

55.—Ἡ ἐκφρασις ἐπιτάσεως γίνεται α') δι' ἐπαναλήψεως τοῦ ἐπιθέτου: μικρὸς μικρός, παχὺς παχύς, κοδός κοδός, τρανὸς τρανός, β') διὰ τῆς προσ-

θήκης μετ' αὐτὸ τοῦ καταλλήλου οὐσιαστικοῦ : μαῦρος ζήνα, παχὺς γρον-
νάκι, κρύος βούζ, μαλλιαρὸς ἀρχοῦδα, ἄσπρος γάλα, καθαρὸς δάκρυο,
κόκκινος φωτιά, πράσ-νος φαρμακίστρα, κίτερος λεμόνι, πικρὸς φαρμάκι,
ἀρμυρὸς λύσσα, γλυκὸς μέλι, φῶς φανερό, μόν καὶ μοναχός. Εἰς τὴν πε-
ρίπτωσιν ταύτην τὸ τονιζόμενον φωνῆεν τοῦ ἐπιθέτου προφέρεται μα-
κρότερον, γ') διὰ τῶν ἀριθμητικῶν τρία, τέσσερα πέντε ἑπτὰ : τρισκατά-
ρατος, τετραπέρατος, πεδάρφανος, ἑφτάψχος, δ') διὰ τῆς προθέσεως κατὰ :
κατάμαυρος, κατακόκκινος, κάτασπρος, ε') διὰ τῆς μεγενθυτικῆς κατα-
λήξεως ρος : ψεύταρος, κλέφταρος, κατέργαρος.

ε') Ἀριθμητικά

56.—Τὰ τακτικὰ ἐκτὸς τοῦ μονολεκτικοῦ τύπου πρῶτος, δεύτερος
σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς : εἶναι τέσσερες ἑροστά πο κείνονα ἢ
εἶναι τρεῖς κι ὕσταρα κείνος.

57.—Τὰ πολλαπλασιαστικά : Μονός, διπλός, τρίδιπλος, τετράδιπλος,
καὶ τρεῖς φορὲς σὰ γι αὐτόνα, τέσσερες φορὲς σὰ γι αὐτόνα.

58.—Ἀναλογικά : Μσός, ἀνάμς, διόμς, καὶ τὰ κλάσματα $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$,
στά δυὸ ἕνα, στά τρία ἕνα, στά τέσσερα ἕνα κλπ.

59.—Οὐσιαστικά. Τριάδα, χιλιάδα, διὰρ, πεδάρ, δεκάρ, εικοσάρ, τε-
σσαράδα, πενητάδα, ἑκατοστάρ, δωδεκαμσάρ, εικοσπεδάρ, τριαδαεξάρ.

Τὰ σημαίνοντα τὸ περίπου σχηματίζονται εἰς αρία : καμμιά δεκαριά,
δεκαπεδαριά, εικοσαριά, ἑκατοστή, διακοσαριά. Τὰ κάτω ὅμως τοῦ δεκα
ἐκφράζονται διὰ τοῦ ἴσαμε : ἴσαμε τέσσερα κλπ.

στ') Ἀντωνυμίας

1. Προσωπικαὶ

60.—Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίας εἶναι ἐγώ, σύ, αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος καὶ
κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσ. ἀρσ.	θηλ.κ.	οὐδέτερον
Ὄνομ.	ἐγὼ καὶ γὼ	ἐσὺ (σύ)	αὐτός	αὐτήνι	αὐτό
Γενικ.	—	—	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Αἰτιατ.	ἐμένα (μένα, με)	ἐσένα (σένα, σέ)	αὐτόνα	αὐτήνινα	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐμεῖς (μεῖς)	ἐσεῖς (σεῖς)	αὐτοῖνι	αὐτῆς	αὐτὰ
Αἰτιατ.	ἐμᾶς (μᾶς)	ἐσᾶς (σᾶς)	αὐτνοὺς	αὐτῆς	αὐτὰ

61.—Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' καὶ β' προσώπου δὲν ἔχει ἰδι-
αίτερον τύπον γενικῆς, ἀντικαθιστᾷ δὲ αὐτὴν διὰ τῆς αἰτιατικῆς : μ' ἔδω-
κε, με γεῖπε.

Ἀντὶ τῆς αὐτὸς χρησιμοποιεῖται ἀδιαφόρως καὶ ἡ δεικτικὴ ἐκεῖνος :
—Τονε γεῖπες νᾶρτ ; —Τονε γεῖπα, ἀμὰ κείνος δὲ θέλι.

Ἡ περίφρασις «τ λόγου σ» καὶ «τ λόγου τ» ἀντὶ σὺ ἢ αὐτὸς θεω-
ρεῖται ὡς ἔκφρασις τιμῆς καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ σεῖς. Π. χ.
—Ἐλα τ λόγου σ=ἐλάτε.

2. Ἀναφορικαὶ

62.—Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίας εἶναι τὸ ἄκλιτον πού καὶ ὅ,τ, ἢ
ἐκεῖνος ποῦ, ἐκεῖνι ποῦ, ἐκεῖνο πού, ὅποιος, ὅποια, ὅποιον, ὅσοι, ὅσηνι,
ὅσο, ὅτλογιος, ὅτλογια, ὅτλόγιο, αἱ ὁποῖαι κλίνονται ὁμαλῶς.

3. Κτητικαὶ

63.—Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίας εἶναι : ὁ δκόξιμ, ἡ δκήμ, τὸ δκόμ, ὁ
δκόξ, ἡ δκήσ, τὸ δκόξ, ὁ δκόξ τ, ἡ δκή τ, τὸ δκό τ, καὶ ἡ ἐγκλιτικὴ μ, σ,
κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. ὁ δκόξιμ ἢ δκήμ τὸ δκόμ ὁ δκόξ ἢ δκήσ ὁ δκόξ σας
Γεν. τοῦ δκοῦ μ τσῆ δκίξιμ τοῦ δκοῦ μ τοῦ δκοῦ σ τσῆ δκίξι σ τοῦ δκοῦ σας
Αἰτ. τὸ δκόμ τῆ δκήμ τὸ δκόμ τὸ δκό σ τῆ δκή σ τὸ δκό σας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. οἱ δκοί μ οἱ δκέξι μ τὰ δκά μ οἱ δκοί σ οἱ δκέξ σ οἱ δκοί σας
Αἰτ. τσὶ δκοί μ τσὶ δκέξι μ τὰ δκά μ τσὶ δκοί σ τσὶ δκέξ σ τσὶ δκοί σας

64. Αἱ ἐγκλιτικαὶ κτητικαὶ ἀντωνυμίας μ, σ, τ προσκολλῶνται εἰς τὸ
τέλος τῆς λέξεως τὴν ὁποῖαν προσδιορίζουσιν, ὅταν αὕτη εἶναι ὀξύτονος
φωνηεντόληκτος : ἡ φωνή μ, τὸ παιδί σ, ἡ βοή τ. Ὅταν ὅμως ἡ λέξις
τελειώνη εἰς ζ, τότε τοῦτο τρέπεται πρὸ τοῦ μ εἰς ζι¹⁾ : ὁ βαβάξι μ, ὁ πα-
ποῦξι μ, ὁ ν-νόξι μ, πρὸ δὲ τοῦ σ τρέπεται εἰς j : ὁ παπούj σ, ὁ βαβάj σ,
ὁ ν-νόj σ.

1) Τοῦτο βεβαίως ἔγινε ἀπὸ τὸ βαβάς μου. Πρῶτον ἀπεβλήθη τὸ ου καὶ
ἔμεινε βαβάς μ, ἔπειτα διὰ τὸ δυσπρόφερτον παρενετέθη ι, ἐφυλάχθη ἡ προφορὰ
τοῦ σ ὡς ζ, πρὸ τοῦ μ καὶ ἔγινε βαβάξι μ. Κατὰ ἀναλογίαν δὲ πρὸς τοῦτο ἔγινε καὶ
τὸ β' πρόσωπον βαβάσ ις καὶ κατὰ τὸν κανόνα 38 βαβάίς, δκόξι μ, δκόξις-δκόϊς.

4. Δεικτικά

65. Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ ἄλλος, τόσος, τὸς, καὶ τόσην, τόσο, τέτοιος, τέτοια, τέτοιο. Ἐκ τούτων ἡ αὐτὸς κλίνεται ὅπως καὶ ἡ προσωπικὴ αὐτός, αἱ δὲ ἄλλαι ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνος	ἐκεῖνι	ἐκεῖνο	ὁ ἄλλος	ἢ ἄλλι	τ ἄλλο
Γεν.	ἐκείνου	ἐκείνῃς	ἐκείνου	τ ἄλλου	τς ἄλλινῃς	τ ἄλλου
Αἰτ.	ἐκείνονα	ἐκείνιν	ἐκεῖνο	τὸν ἄλλον	τν ἄλλιν	τ ἄλλο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνι	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα	οἱ ἄλλι	οἱ ἄλλες	τ ἄλλα
Αἰτ.	ἐκείνους	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα	τς ἄλλι	τς ἄλλες	τ ἄλλα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ τέτοιος	ἢ τέτοια	τὸ τέτοιο	ὁ ἄλλοιότης
Γεν.	τ τέτοιου	τς τέτοιας	τ τέτοιου	τ ἄλλοιότης
Αἰτ.	τὸ τέτοιον	τ τέτοια	τὸ τέτοιο	τὸν ἄλλοιότης

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	καὶ αἱ Αἰτ.	τέτοιον, τέτοιες,	τέτοια	(οἱ τς) ἄλλοιότης
-------	-------------	-------------------	--------	-------------------

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ ἄλλοιότης	τ ἄλλοιότης	οἱ ἄλλοιότητες	τ ἄλλοιότητες
Γεν.	τς ἄλλοιότης	»	»	»
Αἰτ.	τν ἄλλοιότης	»	»	»

66.—Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι ἐμφαίνουσι τὰ πληθυντικὰ ἀντικείμενα ἢ τὰ μακρὰν ἀδιαφόρως : Κι αὐτὸ καλόν, καὶ ἐκεῖνο καλόν, ἀμὰ τ ἄλλο ἐκπέ-
ρα κόμιν καλόν. Πρὸς ἔκφρασιν τοῦ πολὺ πλησίον κειμένου προσκολλᾶται εἰς τὰς διαφόρους πτώσεις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ κατάληξις να, γιά, ναγιά : αὐτο να, ἐκεῖνιγιά, τετοιοναγιά.

Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιρρημά-
των : ἐδωγιά, ἐτσνά, ἐκινναγιά.

5. Ἐρωτηματικά

67.—Αἱ ἐρωτηματικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἄκλιτοι τί, τίποτα καὶ αἱ ποιός, ποιὰ, ποῖο, πόσος, πόσην, πόσο, τίλογος, τίλογια, τίλογιο (καὶ τί-
λιος, τιλια, τίλιο). Κλίνονται δὲ ἡ μὲν τίλογος ὁμαλῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ποιός	ποιὰ	ποῖο	πόσος	πόσην	πόσο
Γεν.	ποιανού	ποιανῆς	ποιανού	ποσ-νου	πόσ-νης	πόσ-νου
Αἰτ.	ποιόνα	ποιάνα	ποῖο	πόσωνα	πόσηννα	πόσο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ποιοὶ	ποιές	ποιὰ	πόσην	πόσες	πόσα
Γεν.	ποιανούς	ποιές	ποιὰ	πόσ-νους	πόσες	πόσα

6. Ἀόριστοι

68.—Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμῖαι εἶναι ἕνας, μινὰ, ἕνα, κάβοςος, κάβος, κάβοςο, καβόσος, καβός, καβόσο, κανεῖς, καμινὰ, κανεῖνα, κάγαμιν, κά-
γαμινια, κάγαμιν, κάθαμιν, κάθαμινια, κάθαμιν, κάθαμινια, ἕνατι, τίποτα, ὁ φτός, ἡ φτήν, τὸ φτό, ὁ τάδε, ἡ τάδε, τὸ τάδε, ὁ τέτοιος, ἡ τέτοια, τὸ τέ-
τοιο, ὁ δεῖξις, ἡ δεῖξιν, τὸ δεῖξιν, ὁ πεῖξις, ἡ πεῖξιν, τὸ πεῖξιν.

Ἐκ τούτων ἡ ἕνατι καὶ τίποτα εἶναι ἄκλιτοι αἱ δὲ ἄλλαι κλίνονται ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ἕνας	μινὰ	ἕνα	κάθαμιν	κάγαμιν
Γεν.	ἐνοῦ	μινανῆς	ἐνοῦ	καθαμινού	κάγαμινου
Αἰτ.	ἕνανα	μινάνα	ἕνα	κάθαμιν	κάγαμιν

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ὁ φτός	ἡ φτήν	οἱ φτίν	οἱ φτῆς
Γεν.	τοῦ φτνού	τῇ φτήν		
Αἰτ.	τὸ φτόνα	τὴ φτήν	τοῖ φτνούς	τοῖ φτῆς

69.—Ἡ ἕνας, ἕνα ἔχει καὶ σπανιωτέραν γενικὴν μινανού, τὸ δὲ κά-
θαμιν καὶ κάγαμιν κλίνονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἐκτὸς δὲ τῆς ἐνι-
κῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ κάθαμιν ἔχουν καὶ ἄλλην κάθαμιν, κά-
γαμιν. Τὸ κανεῖς ἔχει καὶ τύπον κανάς, κανὰ ὅταν ἀκολουθῇ οὐ-
σιαστικόν : κανάς ἄθρεπος, κανὰ παιδί.

70.—Ἡ κάβοςος ὅταν μὲν τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ση-
μαίνει ἀρκετός, ὅταν δὲ εἰς τὴν παραλήγουσαν ὀλίγος : Δὸ μ καβός αὐγά
(μερικὰ).—Μ ἔδωκε κάβος αὐγά (ἀρκετά). Προσλαμβάνει καὶ τὴν ὑποκο-
ριστικὴν κατάληξιν καὶ γίνεται καβοςοῦτσος (ἀρκετός).

71.—Αἱ ἀντωνυμῖαι ὁ τέτοιος καὶ ὁ φτός χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ
ὀνόματος ἀγνώστου ἢ λησμονηθέντος : Ἐκεῖ πὺν πήγαμε, ἀδαμώσαμε
καὶ τὸ τέτοιο. Πῆς τονὰ δέ, πῶς τονε λένε ; Μέσ τὸ νοῦ μ γιρῖς τ ὄνομα τ.

—Μάνα, ἦρτε κι ὁ φτός. Μὲ τὴν κλητικὴν τῆς ἀντωνυμίας φτός καλοῦμεν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν ἢ δὲν ἐνθυμούμεθα τὸ ὄνομα : Ἐλα φτέ, ἔλα νὰ σὲ πῶ.

72.—Ἡ τάδε χρησιμοποιεῖται ἀντὶ ὑποθετικῶν ὀνομάτων, ἢ ἀντὶ ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ σκοποῦ δὲν ἀναφέρωμεν : Ἦρτ ὁ κουρουτζῆς καὶ φωνάζ «Ἐκλέψανε τ τάδε τὸ βόδι»—Μὲ ρωτάει ὁ μοναχάρος «ὁ τάδε» ἦσαν ἐκεῖ ;»

73.—Ἡ δεῖσιος καὶ ἡ πεῖσιος χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὕβριστικῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἀποφεύγομεν ν' ἀναφέρωμεν αὐτολεξεί : Σὰν ἄρκεψε νὰ φωνάζ τ δεῖσια καὶ τ πεῖσια (ἀντὶ τὴν κλέφτρα τὴ ψεύτρα, ἐπὶ παραδείγματι), ἔφυγε γιὰ νὰ μὴ δν ἀκούη.

7. Αὐτοπαθεῖς

74.—Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας εἶναι ἀτόζιμ, ἀτόϊς, ἀτόσ τ, ἀπατόζιμ, ἀπατοῖς, ἀπατόσ τ, τὸν ἐγαντό μ, τὸν ἐγαντό σ, τὸν ἐγαντό τ, τὸν ἐγαντό μας, τὸν ἐγαντό σας, τὸν ἐγαντό τς, ὁ γίδιος, ἡ γίδια, τὸ γίδιο.

Ἐκ τούτων ἡ ἀτόζιμ ἔχει μόνον ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ἡ δὲ τὸν ἐγαντό μ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ. Ἡ γίδιος κλίνεται ὁμαλῶς καὶ πρὸς ἔμφασιν ἐκφέρεται μετὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : Τὸ γεῖπες ἐσὺ ὁ γίδιος. Ἐσὺ ἀτοῖς τὸ γεῖπες—αὐτοπροσώπως τὸ εἶπες.

Διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀτόζιμ, ἀτοῖς, βλέπε παράγραφον 62.

8. Ἀλληλοπαθῆς

75.—Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία εἶναι : σ-νατοί μας, σ-νατές μας, σ-νατά μας, σ-νατοί σας, σ-νατέϊ σας, σ-νατά σας, σ-νατοί τς, σ-νατές τς, σ-νατά τς, καὶ εἶναι ἀκλιτοί.

II Ρήματα

α') Παρ ε πό με ν α

76.—Ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἐνεστῶτος τῶν ρημάτων διακρίνομεν αὐτὰ εἰς παροξύτονα (βαρύτονα) εἰς περισπώμενα καὶ εἰς γω.

77.—Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι : Ὀριστική, Ὑποτακτική, Προστακτική, Εὐκτική καὶ Μετοχή.

78.—Οἱ δὲ χρόνοι εἶναι : Ἐνεστώς, Παρατατικός, Ἀόριστος, Μέλλων

(διαρκῆς, στιγμιαίος, τελειωμένος), Παρακείμενος, Ὑπερσυντέλικος, Ὑποθετικός καὶ Ἀνεκπλήρωτος.

79.—Ὡς βοηθητικὰ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων χρησιμοποιοῦνται ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι, τὰ ὁποῖα κλίνονται ὡς ἑξῆς :

β') Τὸ ρ ἦ μ α ἔ χ ω

Ὀριστική

Ἐνεστώς. Ἐχω, ἔχῃς, ἔχῃ, ἔχμε, ἔχτε, ἔχνε.

Παρατατικός. Εἶχα, εἶχες, εἶχε, εἶχαμε, εἶχατε, εἶχανε.

Μέλλων. Θαῶ, ἔχω, θαν ἔχῃς, θαν ἔχῃ, θαν ἔχμε, θαν ἔχτε, θαν ἔχνε.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν ἔχω, θαλαν ἔχῃς, θαλαν ἔχῃ, θαλαν ἔχμε κλπ.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Ἐχε, ἄς ἔχῃ, ἐχεῖτε, ἄς ἔχνε.

Εὐκτική

Μετοχή

Παρατατικός. Ἄς εἶχα, ἄς εἶχες κλπ. Ἐχοδας, ἔχοδα

γ') Τὸ ρ ἦ μ α ε ἶ μ α ι

Ὀριστική

Ἐνεστώς. Εἶμαι, εἶσαι, εἶναι, εἶμαστε, εἴστε, εἶναι (Γεῖμαι, γεῖσαι, γεῖναι).

Παρατατικός. Ἦμνα, ἦν-να, ἦδανε, ἦμαστανε, ἦσαστανε, ἦδανανε. (Γήμνα, γήσνα).

Μέλλων. Θαν εἶμαι, θάγ εἶσαι, θάγ εἶναι, θαγ εἶμαστε, θαν εἴστε, θαν εἶναι.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν εἶμαι, θαλαν εἶσαι, θαλαν εἶναι, θαλαν εἶμαστε, θαλαν εἴστε, θαλαν εἶναι.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Ναν εἶσαι, ἄς εἶναι, νὰγ εἴστε, ἄς εἶναι.

Εὐκτική

Παρατατικός. Ἄς ἦμνα, ἄς ἦσ-να, ἄς ἦδανε, ἄς ἦμαστανε, ἄς ἦσαστανε, ἄς ἦδανανε.

80.—Εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ Μέλλοντος καὶ τῶν λοιπῶν διὰ μορίων σχηματιζομένων χρόνων τοῦ ἔχω, παρεντίθενται μετὰ τῶν μορίων καὶ τοῦ ρήματος, τὸ εὐφωνικὸν ν : θαν ἔχω, θαλαν ἔχω. Μετὰ δὲ τῶν μο-

ρίων καὶ τῶν χρόνων τοῦ ρήματος εἶμαι, παρεντίθεται ἀδιαφόρως τὸ εὐφωνικὸν γ ἢ ν : θαν εἶμαι καὶ θαγ εἶμαι, θαλαν εἶμαι καὶ θαλαγ εἶμαι,

81.—Τὸ β' πληθ. πρόσωπον τοῦ Ἑνεστώτος τῆς Προστακτικῆς τοῦ ἔχω σχηματίζεται ὅπως τῶν περισπωμένων εἰς εἶτε : ἐχεῖτε καὶ ὄχι ἔχετε. Ὅταν ὁμως ἡ προστακτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ νὰ τότε σχηματίζεται ὁμαλῶς : Νά χτε. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ρῆμα ἀφίνω : ἀστεῖτε. Ἀστεῖτε με νὰ τὸ πιάσω.

δ') Βαρυτόνα

1. Ἑνεργητικὴ Φωνή

Ὅριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνω, πέρνεις, πέρνει, πέρν-με, πέρνετε, πέρν-νε.

Παρατατικός. Ἐπερνα, ἔπερνες, ἔπερνε, ἔπερναμε, ἔπερνατε, ἔπερνανε.

Ἀόριστος. Πῆρα, πῆρες, πῆρε, πῆραμε, πῆρατε, πῆρανε.

Μέλλων διαρκής. Θὰ πέρνω, θὰ πέρνης κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ πάρω, ἄ πάρος, ἄ πάρ, ἄ πάρμε, ἄ πάρτε, ἄ πάρνε.

Μέλλων τετελεσμένος. Θὰ τό χω παρμένο, θὰ τό χις παρμένο κλπ.

Παρακείμενος. Τό χω παρμένο, τό χις παρμένο κλπ.

Ὑπερσυντέλικος. Τογ εἶχα παρμένο, τογ εἶχε παρμένο κλπ.

Ὑποθετικός. Θὰ πῆρα, θὰ πῆρες, θὰ πῆρε κλπ.

Ἀνεκλήρωτος. Θαλὰ πάρω, θαλὰ πάρος, θαλὰ πάρ, θαλὰ πάρμε, θαλὰ πάρτε, θαλὰ πάρνε.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνε, ἄς πέρνη, πέρνετε, ἄς πέρν-νε.

Ἀόριστος. Πάρε, ἄς πάρ, πάρτε, ἄς πάρνε.

Εὐκτικὴ

Παρατατικός. Νὰ ἢ ἄς ἔπερνα, ἄς ἔπερνες, ἄς ἔπερνε, ἄς ἔπερναμε, ἄς ἔπερνατε, ἄς ἔπερνανε.

Ὑποτακτικὴ

Ἀόριστος. Νὰ ἢ ἄν πάρω, ἄν πάρος, ἄν πάρ, ἄν πάρμε, ἄν πάρτε, ἄν πάρνε.

Μετοχή

Ἑνεστώς. Πέρνοδας ἢ πέρνοδα.

2. Παθητικὴ Φωνή

Ὅριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνομαι, πέρνεσαι, πέρνεται, πέρνμαστε, πέρνεστε, πέρν-δαι.

Παρατατικός. Πέρνομαι, πέρνους-να, πέρνδανε, πέρν-μαστανε, πέρνσανε, πέρνδανανε.

Ἀόριστος. Πάρτκα, πάρτκες, πάρτκε, πάρτκαμε, πάρτκατε, πάρτκανε.

Μέλλων διαρκής. Θὰ πέρν-μαι κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ παρτῶ, ἄ παρτῆς κλπ.

Μέλλων τελειωμένος. Θαν εἶμαι παρμένος, θαν εἶσαι παρμένος κλπ.

Παρακείμενος. Εἶμαι παρμένος κλπ.

Ὑπερσυντέλικος. Ἦμνα παρμένος, ἦσνα παρμένος κλπ.

Ὑποθετικός. Θὰ πάρτκα, θὰ πάρτκες κλπ.

Ἀνεκλήρωτος. Θαλὰ παρτῶ, θαλὰ παρτῆς κλπ.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Νὰ πέρνεσαι, ἄς πέρνεται, πέρνεστε, ἄς πέρν-δαι.

Ἀόριστος. Νὰ παρτῆς, ἄς παρτῆ, παρτεῖτε, ἄς παρτοῦνε.

Εὐκτικὴ

Παρατατικός. Ἀς πέρνομαι, ἄς πέρνους-να κλπ.

Ὑποτακτικὴ

Ἀόριστος. Νὰ παρτῶ, νὰ παρτῆς κλπ.

Μετοχή

Παρακείμενος. Ὁ παρμένος, ἡ παρμένη, τὸ παρμένο.

82.—Ὅπου τονίζεται τὸ πρῶτον πρόσωπον οἰουδήποτε χρόνου τῆς Ὅριστικῆς, ἐκεῖ τονίζονται καὶ πάντα τὰ ἄλλα πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ τόνος συμπίπτει ἐπὶ τῆς ἀντιπροπαραληγοῦσης, χωρὶς ν' ἀναπτυχθῇ δευτερεύων τόνος ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλα ἰδιώματα : χόρευαμε, χόρευατε, χόρευανε, ἔγραψαμε, ἔγραψατε, ἔγραφανε.

83.—Οἱ Μέλλοντες καὶ ἰδίως ὁ στιγμιαίος ἀποβάλλει τὸ θ τοῦ θὰ καὶ σχηματίζεται μόνον διὰ τοῦ ἄ : ἄ πάρω, ἄ γράψω.

84.—Ὁ Ὑποθετικός σχηματίζεται διὰ τοῦ θὰ ἢ θανὰ καὶ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὅριστικῆς, σημαίνει δὲ ὅτι συμπεραίνω ὅτι ἡ πράξις ἐγένετο, χωρὶς νὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἢ νὰ δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω : θὰ πῆρα, θανὰ τογ εἶδε.

85.—Ὁ Ἀνεκλήρωτος σχηματίζεται διὰ τοῦ θαλὰ καὶ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὑποτακτικῆς, πάντοτε δὲ σημαίνει ὅτι ἡ πράξις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀλλὰ δὲν ἔγινε : θαλὰ φάγω, θαλὰ πάγω, θαλὰ γράψω.

86.—Ὁ Παρακείμενος καὶ Ὑπερσυντέλικος σχηματίζονται διὰ τοῦ

ἔχω ἢ εἶχα καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. Παρακειμένου τοῦ ρήματος, συνί-
θως δὲ ἔπεται τῆς ἀντωνυμίας τό, τήν, τόν : Τὸν ἔχω παρμένο, τνεγ εἶχ
ἀρμεγμένῃ. Ὁ δὲ παθητικὸς διὰ τοῦ εἶμαι ἢ ἦμνα καὶ τῆς αὐτῆς μετο-
χῆς : εἶμαι παρμένος, ἦμνα, παρμένος. Σπανίως δὲ χρησιμοποιοῦνται οἱ
χρόνοι οὔτοι.

87.—Ἡ Ὑποτακτικὴ ἔχει διασώσει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μόνον τὸν Ἀ-
όριστον, σχηματίζεται δὲ διὰ τοῦ μορίου, ἄν, νά, σάν : Ἄν πάρ, θά χλ.
Σὰ σὲ ζαμακώσω μινά.

88.—Ἡ Προστακτικὴ τῆς παθ. φωνῆς σχηματίζεται πάντοτε προ-
τασσομένου τοῦ νὰ εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὅπως καὶ ἡ Εὐκτική. Καὶ ἡ
Προστακτικὴ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται διὰ τοῦ νά, μόνον
ὅταν ἔχῃ σημασίαν εὐχῆς καὶ ὄχι προσταγῆς : Νὰ μασσᾷς καλά. Νὰ κι-
μᾶσαι νωρίς.

89.—Ἡ Εὐκτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ Ἑνεστώτος καὶ Παρατατικοῦ
τῆς Ὀριστικῆς ἢ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὑποτακτικῆς, προτασσομένου τοῦ
νὰ ἢ ἄς : Νὰ κιλᾷς καὶ νὰ σβροδᾷς. Νά μν ἔσωνε νά ρτ. Ἄς ψοφῆς τὸ
ἔρμο. Νὰ σκάς καὶ νὰ πλαδάξ. Ὅταν ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἄς μετὰ τοῦ
Ἀορίστου τῆς Ὀριστικῆς, τότε δὲν σημαίνει εὐχήν, ἀλλ' ἀδιαφορίαν.
Ἄς τό καμε. Ἄς ἔφαγα κι ἐγὼ δυὸ μῆλα. Ἄς εἶπα κι ἕνα λόγο πα-
ραπάν. (Δηλαδή : Δὲν πειράζει ἂν τό καμε).

90.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως εἰς, τοῦ β' ἐνικὸς προσώπου τῆς Ὀ-
ριστικῆς ὑπάρχει ζ, καὶ πρὸ τῆς αὐτῆς καταλήξεως τοῦ Στιγμ. μέλλοντος
σ, τότε τὸ ζ ἢ σ ἀποβάλλεται κατὰ τὸν κανόνα : ἀρέζω-ἀρέεις, θ' ἀρέσω-
θ' ἀρέης, παίζω-παίεις, θὰ ψήσω-θὰ ψήης.

91.—Οἱ Παρατατικοὶ καὶ Ἀόριστοι τῶν ὑπερδυσλλάβων δὲν λαμβά-
νουν αὐξησιν ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν : χόρενα, πήδαγα.

92.—Τὸ ε τοῦ β' προσ. τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἀορίστου καὶ Προστακτι-
κῆς ἀποβάλλεται ὅταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τόν, τήν, τό : Πάρ το,
Φέρ τνα, Γράψ τα.

93.—Τὰ εἰς ὧν ῥήματα σχηματίζουν τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἀορί-
στου τῆς Προστακτικῆς χωρὶς σ : τσακώνω-τσάκω το, πλακώνω-πλάκω το,
σκώνω-σῆκω το, ἀδαμώνω-ἀδάμω το. Ὁ δὲ Ἀόριστος τῆς Προστακτικῆς
τοῦ στέκομαι ἄλλοτε ἀποκόπτει τὸ σι τοῦ «στέκα» καὶ γίνεται ἔκα, ἄλ-
λοτε δὲ τὸ εκ καὶ γίνεται στά. Τὸ τελευταῖον ἴσως καὶ κατὰ ἀποκοπὴν
τοῦ ἰδιωματικοῦ στάκα.

94.—Τὸ θ τῆς καταλήξεως θῶ τοῦ παθ. Μέλлонτος, κατόπιν συμ-
φώνου τρέπεται εἰς τ : θὰ βαλτῶ, θὰ γραφτῶ, θὰ κλαυτῶ, θὰ πραχτῶ,
θὰ χωριστῶ. Ἐξαίρουνται ὅσα ῥήματα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου ι
ἢ ου ουνέπεσε νὰ ἔχουν σύμφωνον πρὸ τοῦ θῶ : θὰ κοιμθῶ, θὰ λθῶ,
θὰ λθῶ.

95.—Ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ Ἑνεστώτος ἀπαντᾷ εἰς πολὺν ὀλίγα μό-
νον ῥήματα : ὁ βαστούμενος, ἡ βαρούμενῃ, ὁ καθούμενος, ὁ κιτάμενος, ὁ
κνάμενος, ὁ λεγάμενος, ὁ παραστεκάμενος, ὁ πετάμενος, ὁ περαζούμενος
ὁ σεινάμενος, ὁ τρεμάμενος, ὁ τρεχάμενος, ὁ χρειαζούμενος. Ἡ τοῦ παθ.
ὅμως Παρακειμένου ὑπάρχει εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ῥήματα.

ε') Περισπώμενα

96.—Τὰ περισπώμενα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἶναι πολὺν ὀλίγα. Τὰ
περισσότερα ἔξ αὐτῶν εἶναι α') τὰ περισπώμενα τῆς β' συζυγίας τῆς ἀρ-
χαίας εἰς ἑώ : ἀδιλαῶ, ἀδιπατῶ, ἀργῶ, γαμῶ, θαρρῶ, κβανῶ, κρατῶ,
κνῶ, καρτεσῶ, κατρῶ, ξεκνῶ, ξεπλῶ, πατῶ, πλαλῶ, πλῶ, πονῶ, πορπα-
τῶ, φλῶ, φροῶ, τσαλαπατῶ, 2) ὀλίγα προέρχονται ἀπὸ φωνηεντόληκτα
ῥήματα καὶ χαρακτηροῦνται : ἀπολιῶ, γλιῶ, κλιῶ, φτῶ, ξῶ, 3) ῥήματα ἐκ βα-
ρυτόνων μεταπεσόντα εἰς περισπώμενα : ἀνιῶ, σβῶ, σφαλιῶ, στραγῶ, σκιῶ,
σφαλιῶ, βορῶ, τσακῶ καὶ τὰ σύνθετα τούτων, καὶ τὸ ζῶ.

Τὰ τῆς παθητικῆς ὅμως φωνῆς εἶναι πάμπολλα καὶ σχηματίζουν
τὸν Ἑνεστώτα ἄλλα εἰς οὔμαι καὶ ἄλλα εἰς ιούμαι.

1. Ἑνεργητικὴ φωνή

Ὀριστικὴ

Ἑνεστώς. Ξῶ, ξεῖς, ξεῖ, ξοῦμε, ξεῖτε, ξοῦνε.

Παρατατικός. Ἐξγα, ἔξγες, ἔξγε, ἔξγαμε, ἔξγατε, ἔξγανε.

Ἀόριστος. Ἐξσα, ἔξσες, ἔξσε, ἔξσαμε, ἔξσατε, ἔξσανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θά ξῶ, θὰ ξῆς κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Θὰ ξύσω, ἂ ξύης, ἂ ξύς, ἂ ξύς-με, ἂ ξύστε, ἂ ξύς-νε.

Μέλλων τελειωμένος. Θὰ τό χω ξμένο, ἂ τό χῆς ξμένο κλπ.

Παρακείμενος. Τό χω ξμένο κλπ.

Ὑπερσυντέλικος. Τὸν εἶχα ξμένο κλπ.

Ὑποθετικός. Θὰν ἔξσα, θὰν ἔξσες κλπ.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλὰ ξύσω, θαλὰ ξύης, θαλὰ ξύς κλπ.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Ξῦνε, ἄς ξύνῃ, ξύν-τε, ἄς ξύς-νε.

Ἀόριστος. Ξύσε, ἄς ξύς, ξύστε, ἄς ξύς-νε.

97.—Τὰ εἰς λῶ, νῶ, κῶ καὶ γῶ, ἐπειδὴ εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἑνε-
στώτος προφέρονται ἀκρογλωσσικῶς, σχηματίζουν τὸ πρῶτον πρόσωπον
κατὰ δύο τρόπους, με 1 καὶ ἄνευ 1 : κνῶ, κνεῖς, καὶ κνιῶ, στραγῶ, στρα-

γεῖς καὶ στραγιῶ, πλαλῶ, πλαλεῖς καὶ πλαλιῶ, τσακῶ, τσακεῖς καὶ τσακιῶ.

2. Παθητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Ξιοῦμαι, ξιέσαι, ξιέται, ξιούμαστε, ξιέστε, ξιοῦδαι.
 Παρατατικός. Ξιούμενα, ξιούσ-να, ξιούδανε, ξιούμαστι νε, ξιούσαστανε,
 ξιούδανανε.
 Μέλλον διαρκής. Θὰ ξιοῦμαι, κλπ.
 Μέλλον στιγμιαίος. Ἄ ξιθῶ, ἄ ξιθῆς, ἄ ξιθῇ, ἄ ξιθοῦμε, ἄ ξιθῆτε, ἄ ξιθοῦνε.
 Ἀόριστος. Ξύθκα κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ ξινέσαι, ἄς ξινέται, νὰ ξινέστε, ἄς ξινοῦδαι.
 Ἀόριστος. Ξύς, ἄς ξιθῇ, ξιθεῖτε, ἄς ξιθοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Ὁ ξιμένος, ἡ ξιμένη, τὸ ξιμένο.

98.—Ὁ παθ. Παρατατικός τῶν περισπωμένων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις τοῦ Παρατ. τῶν βαρυτόνων : πέρνοῦμνα, ἀρέζοῦμνα, ξιούμενα

στ') Ρήματα εἰς γω

99.—Τὰ εἰς γω ρήματα ἔχουν διάφορον καταγωγὴν. α') Ἄλλα εἶναι συνηρημένα τῆς πρώτης συζυγίας τῶν εἰς ἰω, τὰ ὅποια πρὸς ἀποφυγὴν χασμοδίας παρεμβάλλουν ἐν γ: γελάγω, πνάγω, βροδάγω, φωτάγω. β') Συνηρημένα τῆς δευτέρας συζυγίας τῶν περισπωμένων, μεταπεσόντα εἰς τὴν πρώτην: πολεμάγω, χωράγω, κυνιγάγω. γ') Βαρυτόνα ρήματα ἔχοντα χαρακτῆρα γ: λέγω, στρέγω, ἀνοίγω. δ') Τὰ φωνηεντόληκτα βαρυτόνα τὰ παρεμβάλλοντα ἐν γ, πρὸς ἀποφυγὴν χασμοδίας: ἀκούγω, καίγω, κλαίγω. ε') Τὰ ἐξ ἄλλων βαρυτόνων παραγόμενα: τνάγω, φλάγω, καὶ στ') Τὰ ἐκ τουρκικῆς ρίζης προερχόμενα: σαλδάγω, δεβιρδάγω, τζαβαλαδάγω.

1. Ἐνεργητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλά-γω, φλά-ς, φλά-ει, φλά-με, φλά-τε, φλά-νε.
 Παρατατικός. Φύλαγα, φύλαγες, φύλαγε, φύλαγαμε, φύλαγατε, φύλαγανε.
 Μέλλον διαρκής. Θὰ φλάγω, κλπ.
 Μέλλον στιγμιαίος. Ἄ φλάξω, ἄ φλάξης, ἄ φλάξ, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Φύλαγε, ἄς φλάη, φλάτε, ἄς φλάνε.
 Ἀόριστος. Φύλαξε, ἄς φλάξ, φλάξτε, ἄς φλάξνε.

Μετοχή

Ἐνεστώς. Φλάγοδας καὶ φλάγοδα.

2. Παθητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλάγμαι, φλάγεσαι, φλάγεται, φλάγμαστε, φλάγεστε, φλάγδαι.
 Παρατατικός. Φλάγουμνα, φλάγουσ-να, φλάγδανε, φλάγμαστινε, φλάγσα-
 στανε, φλάγδανανε.
 Μέλλον στιγμιαίος. Ἄ φλαχτῶ, θὰ φλαχτῆς, κλπ.
 Ἀόριστος. Φλάχκα, φλάχκες, φλάχκε, φλάχκαμε, φλάχκατε, φλάχκανε.
 Ὑποθετικός. Θὰ φλάχκα, κλπ.
 Ἀνεκπλήρωτος. Θαλά φλαχτῶ, θαλά φλαχτῆς, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ φλάγεσαι, ἄς φλάγεται, νὰ φλαγεστε, ἄς φλάγδαι.
 Ἀόριστος. Νὰ φλαχτῆς, ἄς φλαχτῇ, φλαχτεῖτε ἄς φλαχτοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Φλαγμένος.

100.—Τὰ εἰς γω ρήματα διαφέρουν τῶν ἄλλων ρημάτων μόνον κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ἐνεργητικοῦ Ἐνεστώτος. Ὁ παθ. Ἐνεστώς ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Ἐνεστώτα τῶν βαρυτόνων.

101.—Ὁ Ἐνεργητικὸς Παρατατικός τῶν εἰς γω ρημάτων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν ἔνεργ. Παρατ. τῶν περισπωμένων, ὁ δὲ παθ. Παρατ. τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Παρατ. τῶν βαρυτόνων καὶ περισπωμένων.

102.—Ἐκ τῶν εἰς γω ρημάτων τὰ τῆς α' καὶ β' κατηγορίας σχηματίζουν τὸν παθ. Ἐνεστώτα εἰς ιοῦμαι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν εἰς μαι πλὴν τῶν ἐκ τῆς τουρκικῆς παραγομένων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν παθητικὴν φωνήν.

103.—Υπάρχουν καὶ ρήματα εἰς γω, τὰ ὅποια κλίνονται κατὰ τὴν συζυγίαν τῶν βαρυτόνων: πνίγω, βήγω, ζιμίγω, ἀρμέγω. Τὸ δὲ ξέρω σχηματίζει τὸν Παρατ. κατὰ τὰ εἰς γω: ἤξεργα, καὶ ὁ ἄορ, τοῦ πίνω ἤπγα.

104.—Τὰ ἀποθετικὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὸν Ἐνεστώτα εἰς οῦμαι ἢ ιοῦμαι: κιμοῦμαι, ἀφηγριοῦμαι.

3. Τύπος ἀποθετικοῦ περισπωμένου εἰς οὔμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Θμοῦμαι, θμᾶσαι, θμᾶται, θμούμασ ε, θμούστε, θμούδαι.
 Παρατατικός. Θμούμνα, θμούσ-να, θμούδανε, θμούμαστανε, θμούσαστανε, θμούδανανε.
 Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ θυμθῶ, ἄ θυμθῆς, κλπ.
 Ἀόριστος. Θμύθκα, θμύθκες, κλπ.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νά θμᾶσαι, ἄς θμᾶται, νά θμούστε, ἄς θμοῖδαι.
 Ἀόριστος. Θμύσ, ἄς θυμθῆ, θυμθῆτε, ἄς θυμθούνε.

Τύπος εἰς ιοῦμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Βαριοῦμαι, βαριέσαι, βαριέται, βαριούμαστε, βαριοῦστε, βαριοῦδαι.
 Παρατατικός. Βαριοῦμνα, βαριούσ-να, βαριούδανε, βαριούμαστανε, βαριούσαστανε, βαριούδανανε.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νά βαριέσαι, ἄς βαριέται, βαριοῦστε, ἄς βαριοῦδαι.
 Ἀόριστος. Βαρέσ, ἄς βαρεθῆ, βαρεθῆτε, ἄς βαρεθούνε.

105.—Αἱ καταλήξεις λοιπὸν τοῦ Ἐνεστώτος, Παρατατικοῦ καὶ Ἀορίστου ὅλων τῶν συζυγιῶν τοῦ ρήματος εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἐνεργητική φωνή				Παθητική φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώμενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
Ἐνεστώς	α' α β' ει γ' ει α' (ου)με β' ετε γ' (ου)νε	ω εις ει (ου)με ετε (ου)νε	ω εις ει οὔμε ετε οὔνε	γω ς ι με τε νε	μοι σαι εται μαστε ιούστε οὔδαι	ιούμαι ιέσαι ιέται ιούμαστε ιούστε ιούδαι
Παρατατικός	α' α β' ει γ' ει α' αμε β' ατε γ' ανε	α εις ει αμε ατε ανε	γα γεις γε γαμε γατε γανε	οὔμνα οὔσ-να οὔδανε μαστανε οὔμαστανε οὔσαστανε οὔδανανε	οὔμνα οὔσ-να οὔδανε οὔμαστανε οὔσαστανε οὔδανανε	ιούμνα ιούσ-να ιούδανε ιούμαστανε ιούσαστανε ιούδανανε

Ἐνεργητική φωνή				Παθητική φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώμενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
Ἀόριστος	α' α β' ει γ' ει α' αμε β' ατε γ' ανε	α εις ει αμε ατε ανε			κα κες κε καμε κατε κανε	

III Ἀκλιτα

Α') Προθέσεις

106.—Αἱ προθέσεις εἶναι : ἀδῖς, ἀπό, γιά, δίχως, ἴσαμε, κατά, μέ, μετά, σέ, χωρίς, ὡς, ὥσαμε, παρὰ. Ἀδῖς φαγὶ πίττα. Προσκυνήματα ἀπὸ μένα σέ σένα. Γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα. Δίχως τίποτα τό δρε. Ἰσαμε σήμερα. Ἐλα κατὰ μένα. Μὲ τὸ χέρι. Μετὰ σένα. Σ' ἐκεῖν τὸ σπῖτ. Χωρὶς φωτιά. Ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρὲκ. Ὡσαμε τὸ μεσ-μέρι ἐδῶ ἦδανε. Πέδε παρὰ κάρτο.

Β') Ἐπιρρήματα

107.—Τὰ ἐπιρρήματα εἶναι μονολεκτικὰ καὶ περιφραστικὰ.

α') Χ ρ ο ν ι κ ἄ. Ἀρχή, αὔριο, αὐγίτσα, ἄσ-λ-ι (ἀνέκαθεν), ἀπὸ βραδύς, ἀπὸ νωρίς, ἀποσπερίς, ἀπόπασκα (μετὰ τὸ Πάσχα), ἀπόφωτα (μετὰ τὰ Φῶτα), ἀδίπροχτες, ἀδίπροπερς, ἀδιμεθαύριο (μετὰ τρεῖς ἡμέρας) ἀδῖς τν ὥρα (κάθε λίγο), ἀντζακ (μόλις), ἄρωρα, ἀλάλιτο ρνίθ, ἀπ τωρὰ (πρὸ ὀλίγου), βράδ, ἔδε (μόλις) γούλιμερα, ἔλε (ἐπὶ τέλους), ἔμην (μόλις), ἔψέ, κάγαμνια βολὰ (ποτέ), ματὰ (πάλιν), μεσ-μέρι, με τς μῆνες (ἐπὶ μῆνας), με τὸ φεγάρι, νύχτα, νυχτίτσα, μεθαύριο, νωρίς, ξώρας, ξάλωνα (μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀλωνίσματος), ξανάμνα, τὸ καταπόδ (κατόπιν), πουρνούτσκο, σαβάχλεν (τὸ πρωῒ), στὰ ὑστερνά, ὅλω πῖς (ἐπὶ τέλους), ταμάμ (μόλις), τὸμ (μόλις), τότες, τώρα, τώρانا, ὕσταρα, πέρς, πρόπερς, προχτέ, χαράματα, τζοντζουλέ (ἐπὶ τέλους), γέτσκα (ἀργά) δάϊμα.

β') Π ο σ ο τ ι κ ἄ. Βούκα βούκα, ἔπεγι, ἔπειτς (ἀρκετά), κάβοσο, κάνε (οὐδόλως), καβοσούτσκο, λιγούτσκο, λιγούτσκογια, κομμά (ὀλίγον), κομματάκι, μσό, τοσούτσκογια, ἕνα νύχι, πολύ, μνὰ στάλα, τσίτσα τσίτσα, χίτς, κάνε, δίπ (ἐντελῶς), διβιδούζ (ὀλως διόλου), βόλιζκα.

Θ ρ α κ ι κ ἄ IB'.

γ') Τροπικά. Ἀγάλια, ἀπογάλια, ἀπ' ἀσπροῦ, ἀποκαινουργῆς, ἀποκαῆς, ἀνακούκουρδα, ἀνάσκελα, ἀδικιστά, ἀνάκατα, βαριά, ἔτς, ἔτσ-
νά, ἔτσαναγιά, ἔλβει, κατάματα, κατακέφαλα, λίγορα, μάξως (ἐπίτηδες),
νόστημα, ὅπως κι ὅπως, ράστ (τυχαίως), σεντέλ μεντέλ (τρικλίζον), στρα-
βοδίβολα, φανερά, βρόμπα (πρηνηρόν), καταλαχοῦ, ἀσκερέ, ἀτζελέ.

δ') Τοπικά. Ἀπάν, ἀπαναθιοῦ, ἀπκάτ, ἀψλά, ἀδίκρον, ἀνάμεσα, ἀλλοῦ, ἐδῶ, ἔδεδω, ἐδωνά, ἐδωναγιά, ἐδωγιά, ἐκεῖ, ἔδεκει, ἐκινά, κατα-
γῆ, καταποῦ, καταδῶ, κάτ, κοδά, καταμεσῆς, μέσ στ μέσ, μακριά, ξέμα-
κρα, ξωπίς, ὅξω, ὅξω μεριά, πθηνά, παδοῦ, παράμερα, πίσω, σαπάν σακάτ,
σαόξω, σαδῶ, σακεῖ, χαμλά, λόῦρα, βροστέ, κλπ.

ε') Βεβαιωτικά. Ναί, ναίδας, ἔλβει (βεβαίως), ἀμ πῶς;

ς') Ἀρνητικά. Ὁχι, μή.

ζ') Ἐρωτηματικά. Μήπως, να μήν.

η') Διστακτικά. Ἀραγες, τάχατες, ἀτζεπα (ἄραγε), βέλιταμ (ἴσως).

θ') Ἀπαγορευτικά. Μή, μή δύχι.

ι') Δεικτικά. Νά, ὀρίστε μας.

ια') Παρακελευσματικά. Ἀραγενί (δὲν πειράζει), ἄντε, ἔλα, ὀρίστε.

ιβ') Ἐπεξηγηματικά. Δηλαδή, δεμέκ (δηλαδή), παναπῆ.

Γ') Σύνδεσμοι

108.—Οἱ σύνδεσμοι εἶναι πολὺ ὀλίγοι.

α') Συμπλεκτικοί. Καί, ἔμ ἔμ, πάλε, κίολα: Ἐμ κλέφτς, ἔμ ἀπανώτερος. Ἐγὼ ἦρτα μὲ τ' ἀμάξ, ὁ ἄδραξιμ μὲ τὸ γαδράκι, κι ὁ γιόξιμ πάλε ἀπεξὸς (ὁ δὲ υἱός μου). Τονε ξύμνωσανε, τονε μαχαίρωσανε κίολας, κι ἔφγανε.

β') Διαξευκτικοί. Μήδε μδέ, γιά γιά, νῆ νῆ: Μήδε σκόρδο ἔφαγε, μδέ σκορδίλα μοῖζ. Γιὰ ἐσὺ γιά ἐκεῖνος. Νῆ τὸ διάβολο νὰ διῆς νῆ τὸ σταυρὸ σ νὰ κάμς (οὔτε).

γ') Ὁμοιωματικοί. Σά, σα γαί, κατά: Σὰ δὲ κρύο τὸ νερό. Σὰ γαί σένα νικοκερά. Κατὰ μᾶς καὶ ἡ σκούφια μας.

δ') Ὑποθετικοί. Σάν, φτάνι, μόνε, θαορεῖς.

ε') Συμπερασματοί. Μέρσαμ, μέγρημ, δεμέκ, ἔμὲν ἔμὲν, θὰ πῆ, βορεῖ: Μέρσαμ τὸ γήξεργε καὶ δὲν ἔκρενε. Ἦδανε μέγρημ μαζί. Ἐμὲν ἔμὲν κι ἐκεῖνο θὰ τὸ κάμ. Θὰ πῆ πόχι νὰ πέρνη καὶ τὰ γιρέβ. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ δὲ ξέρο.

ς') Αἰτιολογικοί. Γιατί, γιά: Δὲν ἦρτε γιατί δὲ δονε φαίριαξε ἡ δλειά τ.

ζ') Τελικοί. Νά, γιανά: Δὲ βὰ νὰ λέη. Γιανὰ μὴ ξοδιάς, πέ-
θανε.

η') Ἀντιθετικοί. Ἀμά, μά: Τὸ λῆς ἀμὰ δὲ δὲ κάμνεις.

θ') Χρονικοί. Ὁδε, ὅδας, ὅποτε, τόμ, ἔνοδας, ὅσωνα, ἀφοῦ.

ι') Ἐρωτηματικοί. Ἀτζεπα, μγάρσιμ, τγάρσιμ: Μγάρσιμ τὸν εἶδα. Τγάρσιμ ἔρξε πέτρα καὶ πόνεσε τὸ χέρ τ; Ἦρτε ναὶ ὁ γιό-
καῖς;

Δ') Ἐπιφωνήματα

109.—Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι:

Λύπης καὶ πόνου. Ὁχ, οὔχ.

Χαρᾶς. Ἀχ, ἀχά, τί καλά, μάανα στὰ καλά.

Φόβου. Μάανα στὸ κακό! Παναγία μ σῶσε!

Θάυμασμοῦ. Ἀμάαν! βρήη! τς τς! ἄδε δε.

Κλητικά. Ἐ, ἔη, μαρέ, μερέ, μερῆ, μαρῆ, βρέ, ἀβρέ.

Ἀγανακτήσεως. Οὔ, τφού, σούς.

Ἀποδοκιμασίας. Γιού, λιάκ, τφού ἀλαβελάβεριν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Ι) Εἰσαγωγή

110.—Εἰς τὸ ἰδικόν μας ἰδίωμα, ὅπως εἰς τὴν δημοτικὴν, οἱ περισσό-
τεραι λέξεις παράγονται ἀπὸ ἀρχαίας ἐλληνικὰς, ἔχει ὅμως καὶ ἀρκετὰς
τουρκικὰς, καὶ ὀλίγας ἀπὸ ἄλλας γλώσσας.

Διὰ νὰ λάβουν αἱ λέξεις τὴν μορφήν μὲ τὴν ὁποῖαν εὐρίσκονται εἰς
τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ἰδίωμα, ὑφίστανται κυρίως τρία τινά: α') ἀποβολὴν
γραμμάτων, β') μεταβολὴν γραμμάτων καὶ γ') προσθήκην γραμμάτων, καὶ
ὀλίγαι λέξεις ὑφίστανται δ') μετάθεσιν γραμμάτων ἢ συλλαβῶν.

α') Ἀποβολή

111.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν α ἀποβάλλεται εἰς πλείστας λέξεις: κόμα,
κράνοιχτος, ραχινά, στράφτω, σφαλιῶ, φήγημα, στακός, σφάλαγας, θρά-
κα κλπ.

112.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν ε ἀποβάλλεται εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ ἐκ καὶ ἐν
συνθέτους καὶ εἰς ἀρκετὰς ἄλλας: βγαίνω, γδέρνω, γλιῶ, ξαστεριά, ξο-

διάζω, ξοδώνω, ξλώνω, δροπή, γωμιάζω, βαίνω, βοροστίνω, θμοῦμαι, βο-
δίζω, φκαιρώνω, ριάζω, σπασμένος, μουδιάζω, ματώνω, λαφρύς, φέτο,
λάφ, Βρυδή, Σταθή, Θμή, χτικιό, νορίς, ρέγμα, βρίζω, θωριά, θωρια-
κός, Θόδωρος, βυδιά, πιδέξιος, κλπ.

113.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὰς λέξεις: λίγο, λόῦρα, μάτ, μνοιάζω,
ξνός, ρίγανι, σπῖτ, φῖδ, φρύδ, ψάρ, ψνίζω, ξύγαλο, σκόρδο, γιτεύω, λιδά,
κλπ.

114. Τὸ ι ἀποβάλλεται εἰς τὰ βρίζω, βορῶ, διάργυρο, αἶ κόνα, λιά-
ζω, μέρα, μσός, ξέρω, παθρειά, περήφανος, πκάμσο, σωπαίνω, βοθάγω,
ξαρίζω, φασούλι, σαγόνι, ψάθα, κλπ.

115.—α') Τὸ δ ἀποβάλλεται εἰς τὸ γιὰ (διά), ψαστίκι, (διψαστίκι).

β') Τὸ β ἀποβάλλεται εἰς τὸ πνέμα, ρέμα, ψέμα, θάμα, κάμα, κλπ.

γ') Τὸ σ » εἰς τὸ πθαμή.

δ') Τὸ γ εἰς τὸ πῶμα, τάμα, τ' ἄορι μ, δοδάρα, Μεμέδαας, δρωλίκι,
ἀχώνι, κεχρί, Ληγός, σχώρες, ἀχέλι, ροδόσταμο, λήγορα, κλπ.

ε') Τὸ θ εἰς πολλοὺς ἀορίστους: δλύχκα, λιάσκα, καὶ μέλλοντας ἄ-
πάρω.

στ') Τὸ κ εἰς τὸ σχαίνμαι, σχαμερός, σχασίλα.

ζ') Τὸ ν εἰς τὸ ἰσάνι, ἰσαντίζω, ἀλβάνις, ἀλτσᾶς, ἄθ, ἄθρεπος, Ξαθῆ.

η') Τὸ μ εἰς τὸ ἀφαλός, νύφ, νυφκάτος.

θ') Τὸ τ εἰς τὸ κομμά (δλίγον).

ι') Τὸ ρ εἰς τὸ χσός, χσιανός καὶ τὰ τούτων σύνθετα.

β') Μεταβολή

116.—Τὸ α τρέπεται α') εἰς ε: τέσσερα, ψέλνω, φτερνίζμαι, Γενάρς,
ἀνελάγω, κατελάγω, ἀνεβαίνω, κατεβαίνω, ρεπανίδα, περιμνοιάζω, περι-
καλῶ, καθερίζω, β') εἰς ι: ἀφηγοιῦμαι.

117.—Τὸ ε τρέπεται α') εἰς ι: γλημδράγω, πῆλτῆς, μσάδα, β') εἰς
α: Ἀλίσάβα, ἀγραστήρ, ἀργαλειός, ἀνάμς, στανάχωρος, ἄξᾶδρεφος, ἄδε-
ρο, ἀγιαζώ, ἀπάν, ματά, μυαλό, ὕσταρα, παράγωμα, γ') εἰς ο: ὀφκαιρος,
Ὀβριός, ὀγονας, ὅξω, ὀχιά, ὀχτρα, ὀρμήνια, γιομόζω, γιοφύρ, πορπατώ,
ροβύθ, προσιτά, δ') εἰς ου: μούσπλα, κνούκλα.

118.—Τὸ ι τρέπεται α') εἰς ε: ἄχερο, βαρέθκα, κενώνω (ἀνακοινώ-
νω), γεράζω, γνέθω, γρεμάγω, δεκράνι, δεσάκκι, Ἐρηγιώ, θελιά, θεμω-
νιά, κερί, μάγερας, μελίγια, ξερός, περεχύνω, πίτερα, πλερώνω, σίδερο,
ἐγγρασία, θελύκι, β') εἰς ο: ροκάνι, ὀγρός, γ') εἰς α: λάραγας ἀψλός,
Ἀρακλειά, σπανάκι, φραγανιά, δ') εἰς ου: ζούλια, ξουρίζω, σουρμαλάγω,
σουσμίζμαι, σουσάμ, τρουπώνω, τουβάνι, τλούπα, φούχτα, ζουμλακιά
κούτα, κούπα, κλπ.

119.—Τὸ ο τρέπεται α') εἰς α: ἀρνίθ, ἀρφανός, ἀχταπόδ, μαναστήρ,

σήμερα, ἀφαλός, ὕσταρα, Πολύδαρος, β') εἰς ε: ἄλεποῦ, ἄλέτρι, ἄδιδερο,
θελώνω, θρεβιστός, πέλεμος, τρεχούλι, πλεκός, ἄθρεπος, γ') εἰς ου: βρα-
κοζούνα, γούγια, ζούφωξα, μουσκάρ, πουρνό, σαπούνι, σκουβρί, σκούλι-
κα, σφουγάρ, σκουδουφλάγω, ψούνια, κημοῦμαι, καὶ εἰς τὰς ρηματικάς
καταλήξεις ουμαι, ουδαι, δ') εἰς ι: περιμνοιάζω.

120.—Τὸ π τρέπεται εἰς φ: σφουγάρ, σφάλαγας, σφοδύλι, σφουγά-
το, κόρφος, φούχτα, ἀφηγοιῦμαι, φέτο, εἰς b: ἀβοδένω, βορόμα.

121.—Τὰ μβ, μπ, νπ, τρέπονται εἰς b: ἀβέλι, κόβος, ἀκβάγω, λαβο-
μαχάγω, βοροστά, βουβνίζω, βαίνω, ἀβάρ, καὶ γκ εἰς τὸ ἄγκωνας (ἄμβων).

122.—Τὸ φ τρέπεται εἰς π: ρεπανίδα, σταπίδα, παχνί, εἰς θ: θα-
νατκός (φανατκός), εἰς τ: βλαστιμάγω, τὸ φθ τρέπεται εἰς ψ εἰς τὸ ψεῖρα.
Τὸ φ πρὸ τ(φ)δ, d, μ, τρέπεται εἰς β: κλέβδες, κλέβμαι, κλέβδαι. Τὸ φθ
τρέπεται εἰς φτ: γραφτῆ. Τὸ φχ τρέπεται εἰς φκ: εὐκίσκα, φκαριστήθκα,
ὀφκατρός.

123.—Τὸ β τρέπεται εἰς φ: φκέδρι, εἰς μ: Μιτωρή, μαλάκι, μαγόνι,
μάλια, εἰς γ: σούγλα, γλέπω, εἰς δ: διολί, διόθυρα, τὸ βθ τρέπεται εἰς
φτ: νά τριφτῆ.

124.—Τὸ τ τρέπεται εἰς θ: βαθρακός, θροφή, θρέφω. εἰς δ: ἀδράχτ,
δοξάρ, δόξα, εἰς τς: ἀβατσινιά, κατσούφα, εἰς d: δρέχω, δλίζω, δυλιγάρ,
ἡδανε, ὅδας, δρωλίκι.

125.—Τὸ νδ, ντ, τρέπεται εἰς d: βοροδάγω, ζδανός, κοδά, Σαράδς,
ἄδρας, ἀδρειωμένος, μάδαλος, κοδλάγω, σδραυλίζω κλπ.

126.—Τὸ θ τρέπεται εἰς φ: φκάρ, φλίβω, εἰς χ: ἀληχνός, πόχ,
χαβώνω, εἰς τ: λάπατο, μζήτρα, ἦρτα' εἰς d: κάδδανε. Τὸ θσ τρέπεται
εἰς τς εἰς τὸ κάτσε.

127.—Τὸ δ τρέπεται εἰς τ: μερτικό, εἰς λ: λυσεντερία, εἰς ζ: ζαρκάδ.

128.—Τὸ σ (ch) τρέπεται εἰς χ: ἀχτῆς.

129.—Τὸ κ τρέπεται εἰς γ: γδέρνω, γλυῶ, γλυτώνω, γαρούφαλο, σίγρος,
βγαίνω, βγάζω. Τὸ κτ τρέπεται εἰς χτ: ἀδράχτ, ἀνοιχτός, φούχτα, δά-
χλο, νυχτερεύω, ὀχτώ, σφιχτός, χτένι, βουχτίτς. Τὸ κμ τρέπεται εἰς χν:
λιχνάγω, εἰς g: ἀγίδα, σφάλαγας, γεμάγω, δαγάνω, γέμ, ἀφηγοιῦμαι.

130.—Τὸ γγ τρέπεται εἰς g: σγαίγμα, παραγέλω, σφίγμα, σφου-
γάρο, φεγάρο, φάλαγας, ματαγίζω, ἀφεγίτς, ἀγιό. Τὸ γκ τρέπεται εἰς g:
ἀγαλιά, ἄγωνας, κάγελο, ἀνάγι, γώμ, μάγανος.

131.—Τὸ σχ τρέπεται εἰς σκ: ἄσκημος, πασκίζω, μόςκος, σκάρα,
σκίνω, σκονί, σκολιό, Πασκαλιά κλπ.

132.—Τὸ χ τρέπεται α') εἰς κ: Ἀρκοδό, ἔρκμαι, ἄρκοδας, ἀρκεύω.
β') εἰς φ: χερόφτια, ἀγλείφω.

133.—Τὸ γ τρέπεται εἰς β: τραβδάγω, καλβώνω, εἰς ζ: διαλέζω, εἰς
χ: κοβολόχι, βαχτσές.

134.—Τὸ λ τρέπεται εἰς ρ: ἄρμη, ἀδρεφός, κόρφος, Βούργαρς, Τὸ λ₁ εἰς γ₁: λαγιῶ (λαλιῶ).

γ') Προσθήκη

135.—Τὸ α προστίθεται εἰς τὰς λέξεις ἀχελώνα, ἀφερίτ-ς, ἀκρανιά, ἀσκιά, ἀμασκάλι, ἀλλιπανάβατος, ἀνάμα, ἀξπόλιτος, ἀγλείφω, ἀσ-μαίνω, ἀσπρογίτ, ἀξεστουῦωτο, ἀβράβλα κλπ.

136.—Τὸ ε προστίθεται εἰς τὰ ἐχτές, ἐψές, ἐσύ, ἐσεῖς.

137.—Τὸ ι προστίθεται εἰς τὸ ἴσκιος.

138.—α') Τὸ δ προστίθεται εἰς τὸ γδύμνια, Ἰσδραήλι.

β') Τὸ σ προστίθεται εἰς τὰ σκύφτω, στουβανίζω, σμαρίθρα, χαρ-σμάδα, σβροδάγω, ὅδας, τότες, τίποτες, ἀδῖς, ἀνασκουβώνω, ἀνασκόφτω, σβραχνιάζω.

γ') Τὸ ν προστίθεται εἰς τὸ νῶμος, νύπνος, νοδᾶς, νηκοκύρς, νηπτάφιο.

δ') Τὸ χ προστίθεται εἰς τὸ χασ-λαμᾶς, χοτζερέτ.

ε') Τὸ λ προστίθεται εἰς τὸ γλάστρα.

ς') Τὸ γ προστίθεται εἰς τὸ βγαγέλιο. τυράγνιο, γνεύω, γνέθω, γλαιμίζω, γύσκα, γαῖμα, καὶ μεταξὺ δύο φωνηέντων πλείστων λέξεων: θεγός, παρέγα, ξόγανο.

ζ') Τὸ ρ προστίθεται εἰς τὸ δρασκελάγω, κατρακλιάγω, σδραυλίζω.

η') Τὸ g προστίθεται εἰς τὸ γουρλιάζω.

θ') Τὸ φ εἰς τὸ σφιτζίμ (σπάγγος).

δ') Μετάθεσις

139.—Ἡ μετάθεσις γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς λέξεις ἔχουσας ρ, ὁπότε τοῦτο ἐναλλάσσει θέσιν μετ' ἄλλου συμφώνου ἢ φωνήεντος: ἀ-γραστήρ ἀντὶ ἀργαστήρ, ἀδρεφός-ἀδεφός, ἀρθιμός-ἀριθμός, ἀρμέγω-ἀ-μέργω, βραθακός καὶ βαρθακός-βαθρακός, βώτριδα-βοστίδα, γουρλώνω-γουρλώνω, δυάργυρο-ὕδραργυρο, δοράκινο-ροδάκινα, κίτρωνος-κίτρινος, μύδγαλο-μύγδαλο, βελίδα-λεπίδα, περιχνός-πενιχνός, πουρνό-προυνό, σερ-νικός-ἀρσενικός, σδραύλιστο-σδαύλιστρο, στρέγω-στέργω, τουρλώνω-τρου-λώνω, χασάνι-σαχάνι, χούφτα-φούχτα, ὠρθούνι-ρωθούνι, ζουμλάκια-σμι-λάκια, ξεδονοχεῖο-ξενοδοχεῖο, γρουνίζω-γνωρίζω, κατούνια-τακούνια, κούρβουλο-κούρουβλο, μαδούκα-μαγούτα, κορνιαχτός-κονιαρτός, τφοῦ-φτοῦ, καλαγάθ-καλακάνθ, σκροπίδ-σκορπίδ, σφέκι-φσέκι, ζρόγαλο-ρζό-λο κλπ.

II Παραγωγή

Α') Ρήματα

140.—Αἱ περισσότεραι καταλήξεις τῶν παραγώγων ρημάτων εἶναι

αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τῆς ἀρχαίας, ἃν καὶ δὲν προστίθενται πάντοτε εἰς τὰ αὐτὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν ρήματα.

α') Ρήματα εἰς ἄζω.

141.—Τὰ εἰς ἄζω ρήματα εἶναι πολλά.

1) Μεταβατικά εἶναι τὰ ἀγιάζω, ἀγοράζω, ἀραδιάζω, ἀλφαδιάζω, ἀναγάζω, ἀρπάζω, ἀνεβάζω, βάζω, βλιάζω, βράζω, βιάζω, βγάζω, γροθιά-ζω, διατάζω, θυμιάζω, κουτσομεσιάζω, καλαμνιάζω, κατοποδιάζω, κα-ταρμάζω, κράζω (κουράζω), λεκιάζω, μαζαλιάζω, μασουριάζω, ξοδιάζω, περουνιάζω, πράζω (πειράζω), περιμνοιάζω, ρμάζω, σκεπάζω, στοιβιάζω, σφάζω, τάζω-ενάζω, τσατζαλιάζω, φελιάζω, φωνάζω, φωλιάζω, φράζω, φουρμάζω, χονγιάζω, χαράζω, χιλιάζω, βολιάζω, ἀβατσνιάζω, γωμνιάζω, γουρλιάζω, δολαπιάζω, τσολιάζω, τσιάζω, κλπ.

2) Αμετάβατα δὲ τὰ ἀναποδιάζω, ἀγιάζω, ἀνατριχιάζω, ἀναστενάζω, βλιάζω, βράζω, βραδιάζω, βρυκολακιάζω, βουρβουλιάζω, γιορτάζω, γερά-ζω, γανιάζω, διαβάζω, ζουριάζω, κουρνιάζω, κοβιάζω, κρουσταλλιάζω, λεκιάζω, λιμιάζω, λαχανιάζω, μνοιάζω, μουνδιάζω, μιρμιδιάζω, νερλιάζω, νυστάζω, ξλιάζω, ὀδιάζω, πον-τιάζω, πανιάζω, παθιάζω, ραχνιάζω, σκα-βάζω, στάζω, ταγιάζω, τρουνπακιάζω, φαδάζω, χτικιάζω, ψειριάζω, γουρ-λιάζω, τσιβλιάζω, παπουδιάζω.

3) Τούτων τὰ περισσότερα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, ὀλίγα εἰς ξα: ἀρπαξα, βούλιαξα, διάταξα, καταρήμαξα, πείραξα, ρήμαξα, στοί-βιαξα, ἔσφαξα, ἔταξα, τίναξα, φώναξα ἔφραξα, φούρμαξα, χούγιαξα, χά-ραξα, ἀναστενάξα, βράδιαξα, βουρβούλιαξα, κούρνιαξα, λίμαξα, ἔμνοιαξα, νύσταξα, σκάδαξα, ἔσταξα, φάδαξα, γούρλιαξα, τὸ δὲ βάζω καὶ βγάζω σχηματίζουν αὐτὸν εἰς να: ἔβγανα, ἔβανα.

Ρήματα εἰς αῖνω.

142.—Τὰ εἰς αῖνω εἶναι σχετικῶς ὀλίγα. Τούτων μεταβατικά εἶναι τὰ: ἀσ-μαίνω, βαθαίνω, βαθλαίνω, β-αίνω, βοσκαίνω, βοληκαίνω, ξε-σταίνω, ζουρλαίνω, κλαίνω (κουλαίνω), κodaίνω, λευκαίνω, λωλαίνω, μα-κραίνω, μικραίνω, μαραίνω, ξεθμαίνω, πλαταίνω, ραίνω, χοδραίνω, ψλαίνω.

2) Αμετάβατα δὲ τὰ: ἀνεβαίνω, αὐγαταίνω, ἀνασαίνω, βγαίνω, βα-θαίνω, βαραίνω, βαθλαίνω, βοσκαίνω, βαίνω, βοληκαίνω, κτσαίνω, κατα-λαβαίνω, κodaίνω, λαχαίνω, μεταλαβαίνω, μαθαίνω, μικραίνω, ξεμακραί-νω, παχαίνω, πλονταίνω, πεθαίνω, παγαίνω, παθαίνω, σωπαίνω, τχαίνω, φραίνω (φυραίνω), φτωχαίνω, χοδραίνω, ψλαίνω, χορταίνω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, τὰ σόπασα, χόρ-

τασα' εἰς α : τὰ κατάλαβα, μετάλαβα, ἔλαχα, πῆγα, ἔμαθα, ἔπαθα, ἔτχα, εἰς κα, τὰ βῆκα, βῆγκα, ἀνέβκα, κατέβκα' εἰς ανα, τὰ βοῦβανα, ζέστανα, ζούρλανα, κούτσανα, κούλανα, κούφανα, λεύκανα, λώλανα, μάρανα, ξεθύμανα, πίκρανα, πέθανα. Τὰ λοιπὰ πάντα εἰς αῖνα.

γ') Ρήματα εἰς άγω.

143.—Τὰ περισσότερα τούτων εἶναι συνηρημένα εἰς άω (βλέπε 95). 1) Μεταβατικά ἀπολινάγω, ἀνελάγω, κατελάγω, βοσκάγω, βοοδάγω, βαστάγω, βοθάγω, βτάγω, γελάγω, δρασκελάγω, ζεματάγω, ζπάγω, κατσιοδάγω, κερνάγω, κουδράγω, καλιμερνάγω, κατρακιλάγω, κυνιγάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, πετάγω, ρωτάγω, ρφάγω, σαβουρνάγω, σκολνάγω, σχορνάγω, σβοοδάβω, σκεπάγω, σουρμαλάγω, τσμαδάγω, τσουγρανάγω, τραβάγω, φλάγω, φσάγω, χαλνάγω, δεβιδάγω, δαγιαδάγω, γεριστάγω.

2) Ἀμετάβata : Ἀγαπάγω, ἀκβάγω, ἀπολινάγω, βοσκάγω, βαστάγω, γελάγω, κοτάγω, κοδλάγω, κουδράγω, κατρακιλάγω, λαχταράγω, λαδοκοπάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, ξεμτάζω, ξενυχτάγω, πολεμάγω, πνάγω, πρεπανάγω, πρεπομαχάγω, πετάγω, σαλδάγω, σκολνάγω, σβοοδάγω, στρατοβολάγω, τζαβαλαδάγω, τσνάγω, φεγοβολάγω, φσάγω, χαλνάγω, χρονιάτάγω, χλημδράγω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς κα, τὸ ἀπόλινα, εἰς ξα, τὰ βάσταξα, βούτζα, βοοῖξα, ζούπξα, κατρακύλιξα, ρούφξα, ρώτζα, σβοῖτζα, φύλαξα, φύσξα, χλημούδρηξα. Τὰ ἄλλα σχηματίζουν αὐτὸν εἰς σα.

δ') Ρήματα εἰς εύω.

144.—Τὰ εἰς εύω δὲν εἶναι πολλά. Τούτων 1) μεταβατικά εἶναι : ἀγριεύω, ἀρκεύω, βολεύω, γιτεύω, γιρεύω, γιτονεύω, ὀλεύω, διαφεδεύω, δναστεύω, ζεύω, ιατρεύω, κανακεύω, κηδεύω (περιποιῶμαι), κουρεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, μουσκεύω, μαδεύω, μακελλεύω, μολεύω, ξεεύω, πασπατεύω, παδρεύω, περσεύω, σακατεύω, σαλεύω, σκεττεύω, τελεύω, τρανεύω, τζελετεύω, φλεύω, χωνεύω, βασταρδεύω, dadeύω.

2) Ἀμετάβata δὲ τὰ ἀγριεύω, ἀρφανεύω, ἀγελεύω, ἀποκρεύω, ἀριεύω, βασ-λεύω, γνωστεύω, γαργαλεύω, διακονεύω, ζτεύω, θεριεύω, θαραπεύω, θαρρεύω, κοδεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, νηστεύω, νυχτερεύω, ξοδεύω, παλεύω, πορεύω, σαματεύω, σατρεύω, σασκινεύω, σαλεύω, τσατσανεύω, χωρατεύω, χορεύω, χαζεύω, ψτεύω (πιστεύω), βερδεύω.

3) Πάντα ταῦτα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα.

ε') Ρήματα εἰς θω.

145.—Ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀλέθω, ἀρέθω, πλάθω, γνέθω, νοιόθω, κλώθω, σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα.

ς') Ρήματα εἰς νω.

146.—Τὰ εἰς νω εἶναι ὀλίγα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα εἶναι 1) μεταβατικά : ἀφίνω, ἀναπιάνω, ἵναστήνω, ἀναφέρνω, γδέρνω, γέρνω, δέρνω, δίνω, δένω, βροστήνω, καταφέρνω, κάμνω, μολέρνω, πιάνω, παραγέλω, πέρω, πλένω, πίνω, στέλω, πέρνω, σβήνω, φτάνω, φκιάνω, φέρνω, χύνω, χάνω, ψήνω. Καὶ ὀλίγα 2) ἀμετάβata : γέρνω, σβίνω, κλάνω, κρενω, παρακρένω, σκάνω, σπάνω (πάσχω κήλην), κλπ.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς κα, τὰ ἄφκα, ἔδωκα, εἰς σα τὰ : ἀνάπιασα, ἀνάστ-σα, ἔδεσα, ἔκλασα, ἔπιασα, ἔσκασα, ἔσπιασα, ἔσβησα, ἔσκησα, ἔφκιασα, ἔχισα, ἔχασα, ἔψα, εἰς γ τό : ἤπγα, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς α : ἀνάφερα, ἔγδαρα, ἔγρηα, ἔδρα, βρόστινα, ἔκαμα, ἔκρηνα, κατάφερα, μόλαρα, παράγριλα, πήρα, ἐπλυνα, ἔστλα, ἔσρα, ἔσπρα.

ζ') Ρήματα εἰς σκω.

147.—Καὶ ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀπομήσκω, βρίσκω, πρήσκω, γιανήσκω, καὶ σχηματίζουν τὸν ἀόριστον ἡύρα, ἀπόμκα, ἔρηξα, ἔγιανα.

η') Ρήματα εἰς φτω.

148.—Τὰ εἰς φτω ῥήματα εἶναι ὀλίγα καὶ τὰ περισσότερα εἶναι 1) μεταβατικά : ἀνάφτω, ἀλείφτω, βάφτω, γράφτω, ζάφτω, θρέφτω, κλέφτω, κόφτω, νίφτω, πασαλείφτω, ράφτω, σκάφτω, στράφτω, στρίφτω, στύφτω, χάφτω, καὶ 2) ὀλίγα ἀμετάβata : πέφτω, σκύφτω, σκολάφτω καὶ στράφτω.

3) Πάντα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα, ἐκτὸς τοῦ ἔπεσα.

θ') Ρήματα εἰς ίζω.

149.—Τὰ εἰς ίζω εἶναι πάρα πολλά. Πλεῖστα τούτων εἶναι τουρκικῆς ρίζης καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸν Ἀόριστον. Μεταβατικά εἶναι 1) τὰ ἀβλαδίζω (κυνηγῶ), ἀγνατιοδίζω (ἐξηγῶ), ἀρτιοδίζω (πλειοδοτῶ), ἀραδίζω (ἀναζητῶ), ἀρατίζω (ἀποστέλλω εἰς τὴν ἀράν), ἀζιδοδίζω (ἐρεθίζω),

αυγατίζω, αλετριζώ, αφανίζω, απλωχερίζω, αρκουδίζω, αδικαρίζω, ανεμίζω, άσπριζώ, άλατίζω, άλωνίζω, άγερίζω, βαφτίζω, βορίζω, βοτανίζω, βαζγεστίζω (παραιτούμαι τής άναζητήσεως), γνωρίζω, γιομίζω (και γιομώζω), γιρίζω, γιαρδίζω (διασχίζω), γιακλαστίζω (πλησιάζω), διαγνομίζω (ληηλατώ), δοδίζω, बातрдίζω (γίνομαι αϊτιος να πτωχύνη ή να καταστραφῇ), бουρδίζω (εδνονυχίζω), боc-ладίζω (συντάσσεται πάντοτε μετά του δέν και σημαίνει επιτηρῶ άγρύπνωc), бουρνίζω (κτυπῶ τόσον δυνατά ὥστε να προξενῶ βόην), боxладίζω (περιέρχομαι ειc άδιέξοδον), бас-ладίζω (επιδιορθώνω τίc τρύπιεc φτέρνεc ή πατοῦνεc τής κάλτσας), бουxтyрдίζω (προξενῶ αἰδία ή άποστροφήν), beтxepдίζω (επιτυγχάνω), γεpлecтyрдίζω (τοποθετῶ μονίμωc), γιοxладίζω (άναζητῶ), ζωγραφίζω, зорладίζω (δυσκολεύω, βιάζω), эздίζω (καταπιέζω), ιpрадίζω (καταπονῶ), θμιζω, θερίζω, даpданίζω, дλίζω, донздίζω (συνγυρίζω), доγyстiζω (παλαιῶ, φιλονεικῶ), άλxодiζω (κρατῶ), далдiζω (είσορμῶ, βυθίζομαι), басардiζω (κατορθώνω), каxладiζω (επικαλύπτω), коурдiζω, кабуурдiζω, κ-ηдiζω, кондyурдiζω (επιτρέπω να με πλησιάσης), кандiрдiζω (καταπειθῶ παρέχον ψευδείc ελπίδαc), каxтiζω (άρπάζω), копардiζω (άσπῶ), колаiладiζω (πλησιάζω τὸ τέλος), коуландiζω (μεταχειρίζομαι), лиανiζω, xарiζω, xепyплiζω, xecтoмiζω, xεγiардiζω (ξεμυαλίζω), xеmиζω, параладiζω (διαμελίζω), партсаладiζω (τεμαχίζω), панiζω, парiζω, пyскiуурдiζω (ραντίζω, κατασπληνῶ δι' ὑγρῶν άκαθάρτων), рoуанiζω, роdанiζω, скiζω, стouбанiζω, cдpaулiζω, cфyгapиζω, cуxиoиζω, саxладiζω (βυθίζω μάχιωρα ειc τὰc cάρκαc), cиxтyрдiζω (προάγω ειc πορνείαν), cаγладiζω (στερεώνω), cуpтiζω, cардiζω, cаcиpдiζω (τὰ χάνω), cерceмлeдiζω (παράζαλίζω), cуурдiζω (επιμηκύνω), cдaтiζω (ξερριζώνω), таγiζω, таxтiζω (προσαρμώνω), диктiζω (στήνω καθιον), гeтyрдiζω (παρέχω τὸ ποθούμενον ἵνα φανῶ εὐχάριcтoс), гeрдiζω (τεντώνω), гapиcтiζω (άναμιγνύομαι, άνακατώνω) φωτίζω, фкeрдiζω, фopунiζω, хe-нiζω, xpапнiζω (καταβροχθίζω), ψριζω, ψνiζω, ψалiдiζω, тсапiζω, тciр-лiζω, тcaкмaкiζω (γητεύω με τὸ тcaкмaкi τὰ cπειριά), тзаβeлiζω, κλπ.

2) Άμετάβατα είναι τὰ άρμενiζω, артiζω (περιcceύω), аθpωпiζω, алев-роγiрiζω, аркyудiζω, афpиζω, аxнiζω, аγouлiζω, азdиζω (καυλώνω), боiζω, баβiζω, базгeстiζω (παραιτούμαι), гiанacтiζω (άρχίζω, πλησιάζω), ди-афeгiζω, бouхтiζω (χορέννυμαι), боxладiζω (περιέρχομαι ειc άδιέξοδον), даdандiζω (συχνάζω), кpиζω, каканiζω, калафaтiζω, китpинiζω, кабар-дiζω (φουσκώνω), кондiζω (προσφεύγω), каpарладiζω (άποφασίζω, έκτι-μῶ), лaладiζω, мpиζω, маурiζω, мupмидiζω, мyрмyрiζω, мyргiζω, мoс-нiζω, нонiζω, нiaγpиζω, xеψomиζω, оpиζω, оγpадiζω (περιπίπτω ειc νηρη-δαc ή άλλα κακὰ πνεύματα και πάcχo κακόν), пpаc-нiζω, поpдалiζω, па-скiζω, роxалiζω, сарадiζω, cофiζω, ciргiанiζω, cамаxтiζω, cаcтiζω, са-

ciрдiζω (τὰ χάνω), тpиζω, аὐлiζμαι, гiуpбeндiζμαι (έχω πεποιθήσιν), φa-γpиζω, фтyрpиζω, фyрyладiζω (έκcφeндoνiζoμαι), тpиζω, тзабнiζω, тco-ктiζω (θφίcтаμαι καθiζήcиn), тcaтладiζω (cкάνω), тcaлиcтiζω (πpоcпa-θῶ), тзаβeлiζω, тзаiдiζω (άθετῶ τὴν cυμφωνiάν), cарилдiζμαι (περι-πύcсoμαι), баpиcтiζω (cυμφιλιώνoμαι), cаcтiζω (χάνω τὴν ψυχpаmиάν μου) cундiζω (βαρύνoμαι άπό τὰc cυxνάc επιcкέψeиc ή άпaитiήceиc), do-лаcтiζω (περιέρχομαι), тhкандiζω (πάcχo δύcπнoиaн) και άλλα πολλά.

3) Έκ τούτων σχηματίζουν τὸν Άόριcтoн ειc ξa, τὰ : бaβiζa, бoтiζa, дyлiζa, бyбoдyнiζa, мyрмyрiрiζa, poxалiζa, cбитiнiζa, этpиζa, тoрiζa, тcaбoдyнiζa, ειc тca, τὰ артca, артiртca, бaфтca, гiартca, гiаxлаcтca, beтxэpтca, батiртca, бoухтca, даdантca, дoуэтca, даn-иcтca, деβiртca, доγoуcтca, дoуpтca, кабoуpтca, кабартca, κ-ηiтca, кoнтca, xегiартca, пoуcкiартca, cаcиpтca, cиxтiртca, cуpтca, гeтiртca, гiуpрoуcтca, тco-ктca, тcaл-иcтca, тзаiтca. Tὰ λοιπὰ σχηματίζουν αὐτὸν ειc ca.

150.—Eιc iζω λήγoнci και πολλά μιμητὰ pήмaтa : баβiζω, даpда-нiζω, аγouлiζω, лaладiζω, мyрмyрiζω, поpдалiζω, нaнoуpиζω, тcoуp-тcoуpиζω, тcoуpouфлiζω, какаpиζω, γapγapиζω, хoуpхoулiζω, cфyрpиζω γoуpγoулiζω, мyргiζω, гapиζω, тciрлiζω, тcaβeлiζω, тciртciрлiζω, хoуm-хoуmиζω κλπ.

ι') Ρήματα ειc ὦ.

151.—Tὰ περιcπόμενα pήмaтa ειc ὦ εἶναι ὀλίγα. 1) Μεταβατικὰ εἶ-ναι τὸ γaмῶ, κραтῶ, кнῶ, xεκнῶ, xеплῶ, патῶ, плῶ, φοpῶ, флῶ, тcaлa-патῶ, άποлиῶ, глiῶ, κλιῶ, фтῶ, эῶ, аниῶ, хβаниῶ, cφaлiῶ, cтpагiῶ, cкиῶ, гapгaлiῶ, тcaкиῶ, каpтepῶ, cутзакиῶ.

2) Άμετάβατα εἶναι τὰ адиалῶ, адипатῶ, аргῶ, θapрῶ, катpῶ, пoнῶ, поpпатῶ, эῶ, плалiῶ, боpῶ, κλπ.

3) Καὶ τὰ άποθετικὰ άφггpиoῦμαι, άπлогiοῦμαι, άποтpабиoῦμαι, бouрlioῦμαι, арнioῦμαι, θмoῦμαι, κлмoῦμαι, лiпoῦμαι, тaнiοῦμαι, φοбoῦ-μαι, хacмoнpиoῦμαι, какаpиoῦμαι, xапoлiοῦμαι.

4) Tὸν Άόριcтoн σχηματίζουν ειc ka, τὸ άπόλιxα, ειc ξa, τὸ анiζa, πλάλιxα, cφάλιxα, ειc ψa τὸ θάρpεψa, τὰ δὲ λοιπὰ ειc ca.

ια') Ρήματα ειc ὦνω

152.—Έκ τῶν ειc ὦνω άpкeтa εἶναι тouркиxῆc pήиc. 1) Μεταβατικὰ εἶναι τὰ аnакатῶνω, άπlῶνω, аdамῶνω, аὐлаκῶνω, аc-мῶνω, бoυлῶνω, биdῶνω, бouтpῶνω, γaνῶνω, γpαпῶνω, диacтaуpῶνω, дpакатcῶνω, зaмa-кῶνω, змῶνω, зῶνω, зaβῶνω, θaλαccῶνω, θεликῶνω, θaнaтῶνω, θεлῶ-

νω, κλειδώνω, καρφιστώνω, κενώνω, κουκλώνω, καλιβρώνω, καζκώνω, λερώνω, λαδώνω, μαζώνω, μαδαλώνω, μερώνω, μεζώνω, ξλώνω, ξυμνώνω, ξεπατώνω, ξεχαρβαλώνω, ξαπλώνω, πρώνω, πλακώνω, παλιώνω, πλευριτώνω, πετρώνω, πετσώνω, σώνω, στουδώνω, σαμαρώνω, στρώνω, στεγνώνω, σουφρώνω, στραβώνω, σκαλώνω, στεφανώνω, σαβανώνω, σδερώνω, σκώνω, σκοτώνω, στρουμνώνω, σαλιώνω, σταυρώνω, στυλώνω, αποστομώνω, σαμαρώνω, τσαλακώνω, τσακώνω, τσιτώνω, τσεπώνω, τσατζαλιώνω, τρουπώνω, τεδώνω, τουρλώνω, τεβλώνω, φκαιρώνω, φαριμακώνω, φουσκώνω, φορτώνω, φδώνω, φανερώνω, φασκιώνω, χώνω, χαδακώνω, χρεώνω, χαρακώνω, ψαρώνω, δαλώνω, βαλσαμινώνω, βουβλώνω, βουκνώνω, γαστρώνω, γουρλώνω, γαζώνω, ροκνώνω, τεβλώνω.

2) 'Αμετάβατα είναι τὰ ἀμώνω, αὐτώνω, γινατώνω, δναμώνω, ζμώνω, ζαλιώνω, ζαρώνω, θεριώνω, λώνω, κακιώνω, κοβώνω, κορδώνω, καμαρώνω, κατσλιώνω, κρυώνω, καμώνμαι, λιώνω, μαλλώνω, μερώνω, μεγαλώνω, μαλακώνω, νυχτώνω, νοιώνω, ξεφυτρώνω, ξανανιώνω, ξοδώνω, ξαπλώνω, πυρώνω, σπαργώνω, τετοιώνω, τριχώνω, φυτρώνω, φτώνω, χιλώνω, χαμλώνω, ψασκνώνω, ψωμώνω, δαλώνω, δρολιχώνω, βατκνώνω, ριζώνω, κλπ.

3) 'Εκ τούτων σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ξα, τὰ ζούφωξα, μαζώξα, στέγνωξα, στρουμώξα, βουβούλωξα, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σα.

153.—Πολλὰ ῥήματα εἶναι καὶ μεταβατικά καὶ ἀμετάβατα π.χ. 'Αγιάζω. Μᾶς ἄγιασε ὁ παπᾶς, καὶ Νηστὲβ νὰ ἀγιάσ. Βαθλαίνω. Τὸ βαθούλαινα γιὰ νὰ μαζώξω νερό, καὶ Βαθούλαιναν τὰ μάτια τ. Βοδκίγω. Πῆγα νὰ βοσκίσω τὰ κατσίκια, καὶ τὰ κατσίκια βοσκᾶνε στὸ βᾶτο. Τρανεύω. Πότε κόλας τράνεψανε τὰ παιδιὰ σ. 'Εγὼ τὸ ξέρω πὼς τὰ τράνεψα τὰ παιδιὰ. Μερώνω. Δέ βορσα νὰ τὸ μερώσω τὸ παιδί καὶ τ' ἄφκα καὶ αὐτὰ μέρωσε μοναχό τ.

ιβ') Ρήματα εἰς οὔμαι

154.—Περὶσπόμενα εἰς οὔμαι εἶναι ὀλίγα: κημιόμαι, φοβοῦμαι, θμοῦμαι, λιποῦμαι, καὶ σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ἦθα.

ιγ') Ρήματα εἰς ιοῦμαι

155.—Τὰ εἰς ιοῦμαι εἶναι πολλὰ καὶ σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον α') εἰς ἄσκα γελιοῦμαι-γελάσκα, ξερνιοῦμαι-ξεράσκα, περνιοῦμαι-περάσκα, κερνιοῦμαι-κεράσκα, χαλνιοῦμαι-χαλάσκα, β') εἰς ἄχα: βαστιοῦμαι-βαστάχκα, πετιοῦμαι-πετάχκα, γ') εἰς ἔθκα: παινιοῦμαι-παινέθκα, σχωρνιοῦμαι-σχωρέθκα, φοριοῦμαι-φορέθκα, βαριοῦμαι-βαρέθκα, καλνιοῦμαι-

καλέθκα, δ') εἰς ἦθκα: ἀπλοιοῦμαι-ἀπλογήθκα, κουνδριοῦμαι-κουνδρήθκα, φλιοῦμαι-φλήθκα κνιοῦμαι-κνήθκα, κατρουγιοῦμαι-κατρήθκα, ρωτιοῦμαι-ρωτήθκα, κολνιοῦμαι-κολλήθκα. ε') εἰς ἦχκα: τραβιοῦμαι-τραβήχκα, κηλιοῦμαι-κηλήχκα, ζλιοῦμαι-ζλήχκα, ρουφιοῦμαι-ρφήχκα, σκουνδιοῦμαι-σκουνδήχκα, φνσιοῦμαι-φσήχκα, βοντιοῦμαι-βτήχκα, ζουπιοῦμαι-ζπήχκα, στ') εἰς ἦσκα: ἀφηγριοῦμαι-ἀφηγρήσκα, βοθιοῦμαι-βοθήσκα, ξεματιοῦμαι-ξεματήσκα, κατσιρδιοῦμαι-κατσιρδήσκα, σλογιοῦμαι-σλογήσκα, σβαρνιοῦμαι-σβαρνήσκα, τσακιοῦμαι-τσακήσκα.

Β') Οὐσιαστικά

1. 'Αρσενικά.

α) Οὐσιαστικά εἰς ας.

156.—Τὰ εἰς ας οὐσιαστικά εἶναι διαφόρου προελεύσεως καὶ σημασίας:

1) Τὰ παραγόμενα ἀπὸ τὰ τριτόκλιτα τῆς ἀρχαίας: ὁ ἄρκοδας, ὁ γέροδας, ὁ βήχας, ὁ δαίμονας, ὁ κόρακας, ὁ λάρακας, ὁ μῖνας, ὁ νάρτηκας, ὁ στόμας, ὁ σφάλακας, ὁ φάλακας, ὁ χιμώνας.

2) Τὰ νεότερα, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα εἶναι ἐφετικά ἢ μεγεθυντικά: ὁ μεθύστακας, ὁ δεκρούλιακας, ὁ μνηνίκακας, ὁ τόπακας, ὁ πέτακας, ὁ τσάχλιας, ὁ βούρδουλας, ὁ βόιβοδας, ὁ λέλεγκας, ὁ κάτανας, ὁ μέλακας, ὁ μέλιγκας, ὁ ἔμπορας τινὰ τῶν ὁποίων ξενικά.

3) Τὰ σημαίνοντα τὸν πωλοῦντα τι: ὁ γαλατᾶς, ὁ λαδᾶς, ὁ ψαρᾶς, ὁ ψωμᾶς, ὁ κρασᾶς, ὁ ξιδᾶς.

4) Τὰ σημαίνοντα τὸν ἔχοντά τι καὶ μεγεθυντικά: ὁ αὐταρᾶς, ὁ γαμιαρᾶς, ὁ κηλαρᾶς, ὁ μαγουλᾶς, ὁ ποντσαρᾶς, ὁ δοδᾶς, ὁ κεφαλᾶς, ὁ κολιβᾶς, ὁ φαγᾶς, ὁ πορδαλᾶς, ὁ τσατζαλᾶς, ὁ λαπατᾶς, ὁ φαφλατᾶς, ὁ λογᾶς.

5) Τὰ σημαίνοντα τὸν κατασκευάζοντά τι: ὁ κουνδουρᾶς, ὁ βαρελᾶς, ὁ βουτσᾶς, ὁ βουτρᾶς, ὁ ἄλευρᾶς.

6) Τὰ μιμητά: ὁ γουργουρᾶς, ὁ ζιρζιρᾶς, ὁ ζίζικας, ὁ βαρδαβούρδας.

7) Τὰ τουρκικῆς καταγωγῆς: α) 'Εκ τῶν εἰς α: ὁ Μονσταφᾶς, ὁ βελᾶς, ὁ ναφακᾶς, ὁ ἄβᾶς, ὁ ζαμπαρᾶς, ὁ κουμπαρᾶς, ὁ βαβᾶς, ὁ λαπᾶς, ὁ πασᾶς, ὁ μαστραπᾶς, ὁ καβγᾶς. β) 'Εκ τῶν εἰς ἀγά(ας): ὁ Μεμέδαας, ὁ Κερίμαας, ὁ Χαλίλιαας, ὁ Μποδόσαας, ὁ Γιουσῆφαας. γ) 'Εκ τῶν εἰς βα: ὁ δβᾶς, ὁ σοβᾶς, ὁ ταβᾶς, ὁ κβᾶς, ὁ χαβατζιβᾶς, ὁ δαβᾶς, ὁ χαβᾶς, ὁ τουρβᾶς, ὁ χαλβᾶς, ὁ τσορβᾶς, ὁ βακλαβᾶς. δ) 'Εκ τῶν εἰς μα: ὁ γιαλαμᾶς, ὁ δολμᾶς, ὁ dondουρᾶς, ὁ donανιᾶς, ὁ βαγλαμᾶς, ὁ καβουρᾶς,

ὁ κρημᾶς, ὁ καπλαμᾶς, ὁ κημᾶς, ὁ λουκμᾶς, ὁ παστουρμᾶς, ὁ σαρμᾶς, ὁ σαλδηρμᾶς, ὁ σατισμᾶς, ὁ ταραμᾶς, ὁ καμᾶς, ὁ χασλαμᾶς καὶ πλεῖστα ἄλλα.

β') Οὐσιαστικὰ εἰς ες.

157.— Πολὺν ὀλίγα τῶν εἰς ες εἶναι ἐλληνικῆς προελεύσεως : ὁ βασιλῆς, ὁ κεκές, ὁ κελεμές, ὁ πελτές. Τὰ πλεῖστα εἶναι τουρκικῆς καταγωγῆς : ὁ βεσ-λεμές (θρεφτάρι), ὁ βεκλεμές (παροφύλαγμα θηράματος τὴν νύκτα), ὁ γελμές (περιφρονητικῶς ὁ μὴ ἰθαγενής), ὁ γερμές (μέρος τῆς ἀμάξης), ὁ γιοτζές (γλυκὸ πιλάφι μὲ πεκμέζι), ὁ δεδές (γέρον δροβίσης), ὁ κατηφές, ὁ καβές, ὁ κενεφές, ὁ κουραβιές, ὁ βελεδιές, ὁ ρουβιές (νόμισμα μικρόν), ὁ τελβές, ὁ τσερτσεβές, ὁ σερπιμές, ὁ τενεκές, ὁ σιλτές, ὁ ἀτζελές, ὁ τσεχρές, ὁ τσαρές, ὁ μέγγενες.

γ') Οὐσιαστικὰ εἰς ης.

158.— Ἐκ τῶν φυλαττόντων τὸ η πολλὰ εἶναι ἐλληνικῆς καταγωγῆς :

α') Προσηγορικά : ὁ κριτής, ὁ διακονιτής, ὁ πουλιτής.

β') Κύρια : ὁ Ἀγελής, ὁ Θεοδωρής, ὁ Κωστής, ὁ Λιοδαρής, ὁ Πετρός, ὁ Σκλής, ὁ Λαζαρής, ὁ Φωτής.

γ') Τουρκικῆς καταγωγῆς προσηγορικά : ὁ κατής, ὁ μουφτής, ὁ κοίτης (ὑπνέμος τόπος).

δ') Κύρια : ὁ Ρουστής, ὁ Ἀβνής, ὁ Χαμδής.

ε') Τὰ εἰς τῆς καὶ τση, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενον τι : ὁ βοκτῆς, (περιφρονητικῶς ὁ Ἀρμένιος), ὁ βεχτῆς, ὁ κουρουτζῆς, ὁ κουραβιετζῆς, ὁ καλουπτῆς, ὁ ζαρζαβατῆς, ὁ γεμιτζῆς, ὁ τσιρτσῆς, ὁ χαλβατζῆς, ὁ ἀραβατζῆς, ὁ καταφερτζῆς, κλπ.

Ἐκ τῶν ἀποβαλλόντων τὸ η, ἐλληνικῆς προελεύσεως :

στ') Κύρια : ὁ Μανώλης, ὁ Ληγός, ὁ Φώτης.

ζ') Κύρια ὑποκοριστικά : ὁ Γιαννάκης, ὁ Βεργουλάκης, ὁ Γιακουβάκης, ὁ Σταυράκης, ὁ Δημολάκης.

η') Προσηγορικά : ὁ ἀφεδάκης.

θ') Τουρκικῆς προελεύσεως προσηγορικά : ὁ μουφετής, ὁ ἐρίφς, ὁ μουτασαρίφς, ὁ βουμβασίρς.

ι') Ξένα κύρια δνόματα : ὁ Ὁσ-μάνις, ὁ Ρετζέψ, ὁ Ρουπένις, ὁ Τορός, ὁ Ἀβραγάμς, ὁ Γιακώβς.

ια') Ἐθνικά : ὁ Ἄραψ, ὁ Ἀτζέμς, ὁ Ἀρμένις, ὁ Βούργαρος.

ιβ') Τὰ ἐλληνικῆς καταγωγῆς, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενον τι : ὁ κεραμᾶς, ὁ ἀγελᾶς, ὁ ἀρκουδιάς, ἢ ἔχοντα τὴν ἡλικίαν : σαραδάς, πενηδάς, ὀγδοδάς.

δ') Οὐσιαστικὰ εἰς ος.

159.— Πολλὰ εἶναι τὰ ληγοντα εἰς τὴν κατάληξιν ταύτην.

1. Τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἔχοντα αὐτήν : ὁ ἄρτος, ὁ γήλιος, ὁ δρόμος, ὁ ζγός, ὁ θεγός, ὁ κόπος, ὁ λαμός, ὁ νύπνος, ὁ ξένος, ὁ πόνος, ὁ στύλος, ὁ τάφος, ὁ φόβος, κλπ.

2. Τὰ μεταβαλόντα γένος : ὁ βούτρος, ὁ γίσκιος, ὁ λουτρός, ὁ σκεπός, ὁ βρῶμος, ὁ κύνος.

3. Τὰ μεγεθυντικά : ὁ κράσος, ὁ ράκος, ὁ κόμματος, κόρτσαρς, παίδαρος.

4. Τὰ ἐθνικά : ὁ Ἑγγλέζος, ὁ Λατίνος, ὁ Τοῦρκος, ὁ Φράγος.

5. Τὰ ἐξ ἐπιθέτων εἰς κος : ὁ ἀρβωνιασμός, ὁ βασιλικός, ὁ γλιακός, ὁ γραμματικός.

6. Τὰ εἰς μὸς ρηματικά : ὁ ἀνασασμός, ὁ κομμός, ὁ ἐρκομός, ὁ παγεμός, ὁ πεθαιμός, ὁ χαλασμός, ὁ σκασμός, ὁ καρδιοσσωμός, κλπ.

ε') Οὐσιαστικὰ εἰς οῦς.

Ὁ νοῦς καὶ ὁ παπούς.

2. Θ η λ ν κ α.

α') Θηλυκὰ εἰς α.

160.— Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς α ἄτονον πολλὰ εἶναι

1. Ἑλληνικῆς ῥίζης : ἀγελάδα, β-βάλα, γιναίκα, δίψα, ζώνα, ἡρα, θράδα, ἰομάδα, κόυπα, λίμα, μέρα, νύχτα, ξέρα, δξύδα, πλάκα, ρόγα, σμαρήθρα, φύτρα, χίνα, ψείρα, ὦρα, Καλούδα, Μελούδα, Ξαφένια.

2. Ξένης ῥίζης : βέργα, βούκα, γούνα, ζαβούνα, κάντζα, κούτρα, ματζάνα, ξίγλα, πόρτα, ρούγα, σούδα, τάπα, τσάπα, τίρα, τρά, φούδα, χραβούλια, Λουλούδα, Σουλτάνα.

3. Μεγεθυντικά : α') εἰς α : ἀχούρα, βτύνα, βκάλα, δαγούλα, κεφάλα, μαγούλα, μαδίλα, μάτα, χλιάρα, χέρα, χτένα, β') εἰς ούκλα : ἀδρούκλα, πετρούκλα, χερούκλα, γ') εἰς άρα : κομματάρα, μτάρα, ποδάρα, σαχανάρα, ψομάρα, Κωσταδάρα, Φωτνάρα, Χσάρα.

4. Ὑποκοριστικά : α') εἰς ἴσα : ἀγελαδίτσα, β-βαλίτσα, γρουνίτσα, Ζωίτσα, θείτσα, κατσίτσα, μτίσα, Μαργίτσα, ὀρνιθίτσα, πετρίτσα, Ροδίτσα, Φανίτσα, β') εἰς ὦ : Λαφνιώ, Κοκωνιώ, Μανιώ, γ') εἰς ἰκα : κατσίκα, ψιψίκα, Μαρίκα, Ντομνίκα, δ') εἰς οῦλα : σακκούλα, Δημτρούλα, Διαμαντούλα, Σταυρούλα.

5. Ὁσμῆς σημαντικά : ἀθροπίλα, βουτρίλα, γρουνίλα, καπνίλα, μουχλίλα, ξνίλα, πατερίλα, σκορδίλα, ταικνίλα.

6. Τέχνης ἢ ὀργάνου σημαντικά : μσάδρα, ξύστρα, πλύτρα, πατήτρα, ράφτρα, φάδρα, βζιάστρα, προβολήστρα, ἀχερίστρα, φαρμακίστρα.

7. Ἀνδρωνυμικά : α') εἰς ἵνα : Παπαζογλίνα, β') εἰς ἑσσα : Χαραμέσσα, γ') εἰς αῖνα : Τούταινα.

Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς ἁ ὀξύτονον

8. Ἑλληνικῆς ῥίξης : ἄσκιᾶ, βολιά, γοιά, βασταγαριά, ἐκκλησιά, χαρά, χρειά.

9. Νεώτερα : βουνιά, τσουδιά, κλωτσιά, μουσταλευριά, ρουγλιά.

10. Δένδρα : ἀβραβλιά, βυσσ-νιά, δαμασκηνιά, ξερδελιά, κακαβιά, λεμονιά, μουςπλιά, ροδιά, σκαμνιά, χουνπατιά, τσαπουρνιά, καὶ κύρια Ζουβλιά, Γαρφαλιά.

11. Ἰδιότητος σημαντικά : ἀθρωπιά, ἀλεπουδιά, γαῖδουριά, σασκινιά, μισκινιά.

12. Ποσότητος σημαντικά : δεκαριά, ζυμωσιά, μαγεριά, πατημιά, πορπατησιά, κατεβασιά, περουνιά, ρουγλιά, ὀγδοαριά, χλιαριά, χεριά.

13. Ρηματικά : πορπατησιά, κατεβασιά, καθησιά, μρασιά.

β') Οὐσιαστικά εἰς ἑ.

161.—Τὰ εἰς ἑ εἶναι ὅλα κύρια ὀνόματα τουρκικά : ἡ Ἀϊσέ, Νετβέ, Χαλιδέ, Λουτφιέ, κλπ. ἀρμενικά : Μελινέ, Σακέ, κλπ.

γ') Οὐσιαστικά εἰς η.

162.—Τὰ εἰς ι ἄτονον εἶναι τὰ πλείστα ἐκ τῶν εἰς σις τριτοκλίτων : ἀνάστας, βράς, δές, ἐξέταξ, ζής, κάψ, ράχι, τύχι, χύς, γερωσύχι, πλάνι, στάχτι, Μένι, Ἑλεγκάκι.

Τὰ εἰς ἡ ὀξύτονον εἶναι α') τῆς ἀρχαίας : φωνή, γωνιή, προκοπή, Σεβαστή, Ἀριστή, Φωτηή. β') Νεώτερα : κουπαστή, ξεσταθή, Θεοκλή, Παναγιωτή, Σταλαχτή, Σταυρινή.

δ') Οὐσιαστικά εἰς οὐ.

163.—Τὰ εἰς οὐ εἶναι ὀλίγα α') προσηγορικά : δουδού, βακαλού, βαβακού, κουρελού, φουφού, β') κύρια : Ἀρκουδού, Ἀφεδού, Γιαννοῦ, Δεσπνοῦ, γ') ἀνδρωνυμικά : ἡ Τσάταλβου, ἡ Ἀλβανοῦ.

ε') Οὐσιαστικά εἰς ὦ.

164.—Τὰ εἰς ὦ εἶναι πολὺ ὀλίγα. Ἐκ τούτων τὰ κύρια ὀνόματα γυναικῶν ὅσα λήγουν εἰς ἄτονον ὦ, εἶναι μεγεθυντικά, ὅσα δὲ εἰς ὀξύτονον ὦ, ὑποκοριστικά.

1. Εἰς ὦ : ἡ βάβω, ἡ ράδω, ἡ Δέσπω, Μάρω, Κόκκω, Κάλω, Λήμνο, Σάμο, κλπ.

2. Εἰς ὦ : ἡ Ζωγαρνιώ, Κοκκωνιώ, Μανιώ, Ποινιώ, Δεσπνιώ, Κατερνιώ, ἡ Ἀνιώ, ἡ Χιό, κλπ.

3. Ο ὕ δέ τε ρ α.

α') Οὐδέτερα εἰς α.

165.—Τὰ εἰς α οὐδέτερα εἶναι ρηματικά εἰς μα, καὶ ὀλίγα ἄλλα.

1. Συγξεσχυμένα : βούτμα, γραμμα, γιάγμα, γαῖμα, δῦμα, κλῆμα, νῆμα, νιάμα, πάτωμα, πῶμα, ράμα, σκάμα, τράχωμα, τσάμα, τάμα, φτύσμα, φῶσμα, βάλωμα, γάλα.

2. Ἀφρημένα : ἄναμα, βούλωμα, γήτεμα, δούλεμα, ζέσταμα, κούνημα, λίχνισμα, μέτρημα, ξένοιασμα, πέταμα, ρώτμα, σκότωμα, τίναμα, φοβέρισμα, χλημούδρημα, ψούνισμα, κρῖμα.

β') Οὐσιαστικά εἰς ι.

166.—α') Τὰ εἰς ι ὀξύτονον εἶναι σχετικῶς ὀλίγα. Τὰ περισσότερα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ ἀρσενικά ἢ θηλυκὰ τῆς ἀρχαίας, ἄλλα δὲ εἶναι νεώτερα κατασκευάσματα: Τὸ ἀσκι, γδί, δαδί, ζμί, κυπρί, λουρί, μυστρί, νισί, πλί, σκοινί, τυρί, φαγί, χνί, ψωμί, τσνί, ἀρνί, κτί, ταψί.

β') Τὰ παροξύτονα εἶναι πολλὰ, καὶ δυνάμεθα νὰ τὰ χωρίσωμεν, εἰς διαφόρους τάξεις. Πολλὰ τούτων εἶναι τουρκικῆς προελεύσεως.

1. Εἰς αῖ, εἶ, οῖ, οὔ : ἀλαῖ, σόϊ, βόϊ, χουῖ, ρολοῖ.

2. Εἰς ἀδ, ὀδ, ἰδ, οὐδ : ἀσπράδ, γωνιάδ, ζαρκάδ, κακάδ, λάδ, μσάδ, πετράδ, ρμάδ, ψακάδ, σ-μάδ, φάδ, ἀρίδ, διασίδ, κροκίδ, μνιασίδ, ξύδ, στασίδ, φρυδ, χνουδ, πελεκούδ, πρεπούδ, βόδ, φίδ, στρίδ.

3. Εἰς ἀκι, ἐκι, ἰκι, οὔκι : α') ἑλληνικῆς ῥίξης : πλείστα τῶν ὁποίων εἶναι ὑποκοριστικά : ἀρνάκι, αὐλάκι, δεδράκι, κατδάκι, μουστάκι, νιχάκι, χαδάκι, κουλικάκι, ποδαράκι, παλούκι, κλήκι, δρωλίκι, ποδίκι, ψαστίκι, σπορίκι, κερίκι, β') τουρκικῆς ῥίξης : βαρδάκι, γιατάκι, καλτάκι, καβάκι, καϊμάκι, καπάκι, κονάκι, σαγιάκι, τσαρδάκι, δαγιάκι, τσανάκι, τσατάκι, πατλάκι, δεγνέκι, βινέκι, ὀρνέκι, κιστέκι, γελέκι, ἐγρέκι, ζεμ-περέκι, μερτέκι, τσιτσέκι, τσουρέκι, bibίκι, γιαστίκι, κατσίκι, ἀλματζίκι, πιφτίκι, φερίκι, φιστίκι, κτούκι, σεδούκι.

4. Εἰς ἀλί, ἐλί, ἰλί, οὔλι : α') ἑλληνικῆς ῥίξης εἶναι ὀλίγα : κεφάλι, ἀχέλι, ἀβέλι, κρέλι, κνέλι, μέλι, μσκοίλι, προκοίλι, σφοδύλι, τρισκέλι, γουργούλι, κλωκοπούλι, τσιροπούλι, κάτσούλι, κονκούλι, β') τουρκικῆς

προελεύσεως είναι : καρτάλι, τσακάλι, τσβάλι, χαρδάλι, bedéλι, γεοδέλι, γατζέλι, σέλι, τέλι, ακ-ήλι, αγ-ήλι, τσακ-ήλι, δαγούλι, περτσούλι, σουρούλι, σαβούλι.

5. Εἰς άμ, έμ, ίμ, ούμ : Τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι τουρκικῆς ρίζης : δακάμ, τουτάμ, χαράμ, ίκράμ, κιοσέμ, καδέμ, χαρέμ, βισίμ, ίσίμ, τσαλίμ, τακίμ, λαγούμ. Τὰ ἑλληνικά τῆς τάξεως ταύτης λήγουν κυρίως εἰς θέμ, σημαίνοντα τὸ πλῆθος : παιδοθέμ, κορτσοθέμ, ζωδάμ, καψίμ.

6. Εἰς άνι, ένι, ίνι, όνι, ούνι : Καὶ τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι τουρκικῆς ρίζης, ὀλίγα δὲ ἑλληνικά, α') ροκάνι, ρεπάνι, τγάνι, ποδοπάνι, φογοπάνι, χαμίνι, γρούνι, κδούνι, πγούνι, δεκράνι, λιμάνι, φελόνι, λεμόνι, βοτάνι, άκόνι, πριόνι, περουνί, β') τουρκικῆς ρίζης : άριάνι, βεράνι, κοράνι, μεϊτάνι, μεϊδάνι, παλάνι, σαχάνι, γαϊτάνι, γεοδάνι, βοστάνι, δμάνι, λεγένι, τσεπκένι, ταχμίνι, ταχίνι, μαγόνι, μελεγούνι, κατράνι.

7. Εἰς άρ, έρ, ίρ, ούρ : Ἑλληνικῆς ρίζης, α') άβάρ, βοοδάρ, γιοματάρ, κοδάρ, λιδάρ, μτάρ, ποδάρ, στάρ, φανάρ, χινάρ, ψάρ, χλιάρ, νυστέρ, περιστέρ, ποτήρ, περναστήρ, άγούρ, γαδούρ, παλιούρ, πληγούρ, πθάρ, γιοφύρ, κατσονούρ, κιβούρ, β') τουρκικῆς ρίζης : ζάρ, καδάρ, νάρ, βνάρ, άννάρ, κεμέρ, σιδάρ, τσαδάρ, τεβεσίρ, άχούρ, μασούρ, ποτούρ, ταβατάρ.

8. Εἰς άτς, όν πλεῖστα τουρκικῆς ρίζης : κακάτς, κωλοκάτς, κολάντς, καραγάτς, κουρβάτς, σάτς, σανδράτς, φυτίτς, γιαμάτς, κότς, κ-ήτς δαλγ ήτς, γιουβέτς.

9. Εἰς ίς. Ἑλληνικά τὸ γαμίς, τὸ μεθύς. Τουρκικά : τὸ άλυσφείλς, γιοστερείς, γιδίς, βαρίς, γιουρούς, ραβαίς.

γ') Οὐσιαστικά εἰς ο.

167.—Τὰ ὀξυτονούντα τὸ ο εἶναι : α') εἰς ιό : βρο, θεριό, πλυταριό, σκολιό, σκουπιδιариό, κεραμαριό, πετροβολιό, χωριό, β') εἰς τό : γραφτό, κατεβατό, σφραγιστό, Σκεπαστό, γ') εἰς κό : γλυκό, θανατικό, μαρτυρικό.

2. Τὰ ἔχοντα ἄτονον τὸ ο εἶναι : α) εἰς ιο : βγαγέλιο, εὐκέλιο, θεμέλιο, κατώφλιο, τσέφλιο, β') εἰς τρο : πάνιστρο, σήμαδρο, σδραύλιστρο, γ') εἰς ο : φύλλο, ξύλο, σφογάτο, άβράβλο δ') εἰς μο : βρέξμο, δόσ-μο, γράψμο, ζώσ-μο, θάψμο, λούσ-μο, μνιάσ-μο, ξύσ-μο, πέσ-μο, ράψμο, σιάξμο, τρίψμο, φάσ-μο, χάσ-μο, ψήσ-μο.

δ') Οὐσιαστικά εἰς ος.

168.—Τὰ εἰς ος εἶναι ὀλίγα καὶ εἶναι ἄκλιτα : βάρος, βάθος, δάσος, θάρος, μέρος, πάθος, χόδος, πρέπος, κόστος, λάθος, κλπ.

Γ') Ἐπίθετα.

1. Ἐπίθετα εἰς ης.

169.—Τὰ εἰς ης ἐπίθεται διαιροῦναι α') εἰς ὀξυτονούμενα καὶ ἐπομένως φυλάττοντα τὸ η τῆς καταλήξεως, καὶ β') εἰς παροξύτονα, ἀποβάλλοντα τὸ η, ἔκτος ὀλίγων ἑξαίρεσεων.

α') Ὀξύτονα 1. εἰς ὕς ἢ ῆς : ἄδρης, βαθύς, βαρύς, ζιντζαπής, θαλασσής, καφεδής, λαχανής μακρής, ματζανής, οὐρανής, παχύς, σταχτής, φουδουκής, κλπ.

2. Εἰς λῆς : βελαλῆς, μερακλῆς, παραλῆς, κατμερλῆς. Πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

β') 1. Εἰς λῆς : άπτάλῆς, σάγιαλῆς, σαβούκαλῆς, τοπάλῆς, τοψακάλῆς.

2. Εἰς άρς : άναμαλλιάρς, γνωμιάρς, ζλιάρς, μουρδάρς, μυξιάρς, άρρωστάρς, παιχιδιάρς, σχασ-λιάρς, σαλιάρς, babaliάρς, σαραδάρς.

2. Εἰς άης : δελβάης, όης : σαλόης, έης : τεκνεφέης, ίης : άρσίης, ούης ὀγουρσοῦης.

5. Εἰς ίτς : έρημοσπίτς, μακαρίτς, πανωμερίτς, Νιχωρίτς, δελιονίτς, κουτσομύτς.

5. Εἰς νῆς (άνῆς, ίνῆς, όνῆς) : βαλαβάνῆς, μισκίνῆς, σασκίνῆς, τικρινκόνῆς.

6. Εἰς μς : ὁ χαμχούμς, ὁ σερσέμς.

2. Εἰς ός.

170.—Καὶ ταῦτα δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν εἰς ὀξύτονα καὶ εἰς μὴ τονίζοντα τὸ ος.

α') 1. Εἰς ός (βός, λός) : άψλός, θελός, καλός, κλός, ζαβός, ζερβός, ζορλός, λωλός, σαλός, στραβός, παλαβός, τρελλός, χοδρός, νερλός.

2. Εἰς ιός : βαριός, θεριός, μεσιός, παλιός.

3. Εἰς νός : άκρινός, βραδνός, ζδανός, κρυωσ-νός, λινός, Μετρηνός, Ξαστερνός, ξνός, παγανός, περσ-νός, περιχνός, στενός, σ-μερνός, τρανός, φαγανός, φτενός, χτεσ-νός, ψαχνός, ψεσ-νός, καποτεσ-νός.

4. Εἰς ιανός : κοδακιανός, λιανός, Πουβατιανός, Σκοπιανός, χωριανός, παρακατιανός.

5. Εἰς κός : γλυκός, θωριακός, θανατικός, κακός, μυστικός, νηστικός, παστρικός, περαστικός, πουργιατικός, κολλητικός, χωριανικός.

6. Εἰς ρός : βραστερός, βασταγερός, βροχερός, γιορτερός, γιαιστερός, γαρβερός, ίσκερός, καματερός, λυγερός, μυτερός, ξερός, πικρός, σχαμερός, τρυφερός, φαδαχτερός, χαλερός, χλωρός, γερός.

7. Εἰς τός : βραστός, γεμιστός, διαλεχτός, ζεστός, ζεματιστός, θρεβιστός, κουνιστός, λυγιστός, μετρητός, περαστός, ἀγνιστός, ἀψλαρωτός, σκιστός, τριγανιστός, τσακιστός, φκιαστός, χυτός, ψτός.

β') 1. Εἰς ος (νος, ρος, τος) : ἄσπρος, ἀρραβωνιασκάτος, κνηκάτος, μαῦρος, νυφκάτος, κφάτος, κίτερνος, κόκκινος, πράσ-νος, στούνπος, νόσ-τιμος.

2. Εἰς ιος : ἀφόριος, γαλάζιος, καινούριος, πδέξιος, τρύπιος.

3. Εἰς ήσιος : ἀηδονήσιος, βοδήσιος, γρουνήσιος, κατδήσιος, λαγήσιος, παζαρήσιος, ψαρήσιος.

4. Εἰς ένιος : ἄσ-μένιος, διαμαδένιος, κλωστένιος, ξλένιος, πετρένιος, βακρένιος, σιδερένιος, τριχένιος, σκατένιος, κερατένιος, χωματένιος.

5. Εἰς κος : βλάχικος, ἐγγλέζικος, ζορλ-ίδκος, ταρακλ-ίδκος, τούρκικος, πασ-λίδκος.

6. Εἰς άρκος : κτρινιάρκος, κοκκινιάρκος, παθιάρκος, χτικιάρκος.

7. Εἰς ίtkος : Γιαλίtkος, δελιονίtkος, μισιρίtkος, ὀρνηθίtkος, παπίtkος, πανίtkος, γρουνίtkος.

8. Εἰς ούtkος : ἀψλούtkος, βαρούtkος, γιοματούtkος, δροσερούtkος, ζεστούtkος, καλούtkος, λιγούtkος, μκούtkος, ξνούtkος, πουσ-νούtkος, στενούtkος, τρανούtkος, φτενούtkος, ψλούtkος.

9. Εἰς άtkος : Πασκαλιάtkος, χρουστιάtkος, καλοκαιριάtkος, χιμωνιάtkος, ἀποστολιάtkος, κυριακάtkος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων, τὰ εἰς λῆς καὶ λης, άης καὶ λης (άνις, ίνις) εἶναι πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

172.—Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ὀλίγα τουρκικῆς καὶ αὐτὰ ὀξείας, λήγοντα εἰς άς : bouδαλās, φονκαρās (βλάξ, πτωχός). Κατὰ ταῦτα δὲ ἐσχηματίσθησαν τὰ μεγεθυντικά, εἰς' ας, ἐκ τῶν εἰς νις : ὁ σάκκινας. Καὶ τὰ τῆς ἑλληνικῆς ὀξείας πορδαλās, φαφλατās, χαχαβιάς.

III Σύνθεσις

173.—Ἐνταῦθα διακρίνομεν τὰ σύνθετα μόνον κατὰ τὴν σημασίαν καὶ ὄχι κατὰ τὰ συνθετικά μέρη.

α') Ὅριστικά.

174.—Ἀνεμόκνα, ἀνεμοπύρωμα. ἀνεμοστάτ-ς, ἀγριογούρνο, ἀσπρολούλδο, ἀνεμοβλογιά, Ἀρκουδογιάννις, αἰγότησεφλο, αἰγομάτια, βρακοπόδ, βρακοζούνα, βροχόνερο, βροδοκούδνο, β-βαλοκουπριά, β-βαλοβγάς, γρουνότριχα, γαδροκυλισιά, γαλατόπτα, δαφνοελιά, δοδοκίλια, δεδρομο-

λόχα, ἐλιοκούκτο, Ζουρλοκώστας, ἡλιόβγαλμα, ἡλιοβασίλεμα, θελόσταχτ, ξερβομέλισσα, κατσκογένις. κωλόπανο, κουτσομύτ-ς, κακομούτσounος, κατσινούρ, λαγοπέτς, λαχανόφλο, λαδόχαρτο, λελεγοφωλιά, λεμονοκούκτο, κλειδοκούτ, λαγόνερος, λινόξλο, ματοτσούναρο, ματόφλο, μαλλοκέφαλα, μoustoκούλικο, μυξοπάνι, μoustoλαβάδα, νερόμλος, νεροφίδα, νυχτοπούλι, ξλόχτενο, ξνόπτα, ξύγαλο, ξώπετσα, πετρόσκαλα, περδικόσκα, πετρο-χελίδονο, ραχοκόκκαλο, ροκοστέκα, ροκοπέτσα, ροκοπάτ, ρακοπότρο, σκατοβούρβουλας, σταχτοπάνι, στρωματοσέδονο, σταφλοτουρσί, στραβόξλο, σακκοράφα, σπαθολούλδο, σκατογίνατο, σ-δεροσίνι, τρυποκάρδο, τουρσουζούμ, τριαδαφλόκοβος, τσαγαρόχαρτο, ὀρνηθόκωλος, φογοπάνι, φλόβεργα, σώγαθρος, χινόσκατο, χερόμλος, χατζηψεύτσ, ψευτοίατρός, ψμόσταρο, ψμόλιννο, ψμόγερος, ψλάνθιος, ψλοδλιά, ψλοχέσματα, ψχοκόρ, διαβολοπέδαξ, καπνoσακκούλα, μoustαλευριά, σκορδοκαίλα, μαμάλευρο.

β') Ἀντικειμενικά.

175.—Αἰγοφᾶς, γαδουρογάμς, μασουράτ-ς, νεροχύτς, ξλοφᾶς, παλκοκάφτς, ρφομνξιάρς, σουρμάλιμα, τσαλοκόπος, χασομέρς, χεσοβράκις, ψωμοσκοτώνις, νεραγός, ὀλορτοχέστς.

γ') Κτητικά.

176.—Ἀνοιχτομάτ-ς, ἀνοιχτόκαρδος, ἀσπρομάλλις, βρασομύτ-ς, γαῖτανοφρύδς, γουρλομάτ-ς, διπλωμάτς, δίκορφος, κοψαχείλις, κακαδομύτ-ς κοδόφωτος, κουτσοδόδς, κοκκινόκωλος, κοδοστούψ, κουκλωμάτ-ς, γλυκογαίματος, μακροπόδαρος, πλατσομύτ-ς, πετνόμυαλος, στραβολαίμς, μεγάλόφλεβος, χοδροκώλα, παπαγονής.

δ') Συνδετικά.

177.—Ἀγοροκόρτο, ἀδρογναῖκα, ἀβελοχώραφα, ἀρμενοκατσίβελος, γεροδεκρούλιακας, ματόφρυδο, μερόννητο, σταχτοπέπελι, μαυροκίτρινο, στενόμακρος, συρταφέρτα, περνοδιαβαίνω, ἀνεβοκατεβαίνω, βαινοβγαίνω, ἀνοιγοκλίνω, ἀσπροκόκκινος.

ε') Ρήματα.

178.—α') Πρῶτον συνθετικὸν πρόθεσις : ἀδιπατῶ, ἀδικρίζω, ἀδιστέκμαι, ἀνασκόφτω, ἀναλυῶ, ἀναστήνω, ἀνασκουβώνω, ἀνασκόφτω, ἀνάφτω, ἀνακατώνω, ἀποκάμνω, ἀπορρίχνω, ἀποσώνω, ἀποθιμάγω, ἀποκόφτω, ἀποτραβιόυμαι, διαφεγίζω, διαγонуρίζω, διαφεδεύω, διακονεύω,

διαλαλῶ, διαβολεύμαι, δρεπμαι, γδέρνω, ξεκάμνω, ξεβγάζω, ξεγυμνώνω, (καὶ ξυμνώνω), ξελερίζω, ξενοιάζω, ξεπλένω, ξεματάγω, ξενυστάζω, ξεφλουδίζω, ξεφτάγω, παραδίνω, παραχώνω, παραπονιούμαι, παραστέχμαι, παρακαλῶ, παρακάμνω, παρατρώγω, παρακιμούμαι, περιδρομάζω, περικόβμαι, περιμνοιάζω, προκόφτω, προπέρνω, προσφέρνω, προφτάνω, βροστήνω, βρομτάγω, περδικλώνω, βερδεύω, ματαλέγω, αναπιάνω, ξαναπαγαίνω, καταρμάζω, σγαίγμαι, συβίνω, σδραυλίζω, σ-νερίζμαι.

β') Πρώτον συνθετικὸν οὐσιαστικόν: ἀγελοκόφτω, βασ-λοφέρνω, γαιμοποτίζω, διψοκαίγμαι, δροσολογάγω, λαγοκμιούμαι, ιατροπορεύμαι, νυχτοπορπατῶ, πετροβολάγω, σκατοταγίζω, ψωμολιμάζω, παδρολογιούμαι, κωλοσέρνουμαι, ιδρωκοπάγω, πετσοκόφτω, νεροπερνάγω, ήλιοκαίγμαι.

γ') Πρώτον συνθετικὸν ἐπίθετον: ἀσπροβολάγω, βαροκαρδίζω, βαρ ακούγω, γεροκομίζω, μακρολαιμίζω, καλοσκαμνίζω, μικροπαδρεύμαι, ξενοπλένω, ξενοδλεῦω, στεγνωζμώνω, ἀτσαλοτρώγω, ξεροκαταπίνω, ψλωρωτάγω, συχναυλίζμαι, ψλοκόφτω, κατσποδιάζμαι, ξερομαραίνμαι, πικροφέρνω, λογοφέρνω, στραβοκεφαλίζω, ψευτοπερνάγω.

δ') Πρώτον συνθετικὸν ρήμα: ἀνεβοκατεβαίνω, ἀνοιγοκλειῶ, βροδοκοπάγω, γεννοβολάγω, κρισολογιούμαι, λαδομαχάγω, χεζοβολάγω, ξερνοκοπάγω, πετροβολάγω, βελοκοπάγω, παγαινοέρχμαι, βαινοβγαίνω, περνοδιαβαίνω, τρεμοσβύνω, χεζολούγω, παιζογελάγω, τρωγοπίνω, τραβοκοπίνω, ἀπλοχερίζω, ἀπλοχωράγω.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Α') Κύρια ὀνόματα.

179.—Τὰ κύρια ὀνόματα ἡμποροῦμεν νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο τάξεις: 1) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀνάδοχους θεοσεβείς, 2) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀναδόχους ἀφωσιωμένους εἰς τὰ ἐγκόσμια.

Κατὰ τὴν βάπτισιν τῶν βρεφῶν, συνήθεια ἐπεκράτησε νὰ δίδεται εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομα τοῦ πάππου (πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς) ἢ τὸ ὄνομα τοῦ νουνοῦ τοῦ ἀναδόχου. Πάντοτε ἐπροτιμᾶτο τὸ ὄνομα τῶν ἀποθαμένων πάππων, ἔπειτα τῶν ζώντων, ἔπειτα τὸ ὄνομα τοῦ ἀναδεχθέντος τὸν ἀνάδοχον, καὶ ἔπειτα ἄλλα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἦσαν τῆς ἀπολύτου ἐκλογῆς τοῦ ἀναδόχου. Ἡ τάξις αὕτη ἐνίστε δὲν ἐτηρεῖτο, ἀλλὰ τοῦτο σπανίως συνέβαινε καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος. Ἐπειδὴ δὲ κάθε οἰκογένεια εἶχε 5—10 παιδιά, ἐνίστε δὲ καὶ περισσό-

τερα, δὲν ἐπῆρχουν τὰ ὀνόματα τῶν πάππων καὶ εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν προσετίθεντο καὶ νέα ὀνόματα. Ἀλλοτε συνέβαινε τὸ ἔχον τὸ ὄνομα τοῦ πάππου τέκνον ν' ἀποθάνῃ, καὶ τότε ἐδίδετο τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν. Συνέβαινεν ἀκόμη ὅλα τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια νὰ φέρουν τὸ ἴδιον ὄνομα.

Τὰ διδόμενα ὀνόματα ἐκφράζουν πάντοτε τὴν ἐνδόμυχον εὐχὴν τοῦ ἀναδόχου νὰ γίνῃ ὁ ἀναδεκτὸς ὅμοιος μὲ τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἔφερε προηγουμένως τὸ ὄνομα τοῦτο, ἢ ὅμοιος κατὰ τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

180.—Τὰ τῆς 1) τάξεως ὀνόματα διαιροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπὸ:

α') Ὄνόματα ἁγίων. Ἐκ τούτων πολλὰ ἐσχημάτισαν ἀρσενικὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ θηλυκὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ:

Ἄννα, Ἀρτέμιος, Ἀδριάς, Ἀδρόνιος, Ἀδρονίκι, Ἀργύρος, Ἀργυροῦ, Ἀδώνης, Βασίλις, Βασίλω, Βαρβάρα, Γαβρίλις, Γιακουμῆς, Γιάννις, Γιώργης, Δημητρός, Δημητροῦ, Ἐλένι, Ἐρηνιώ, Εὐθύμης, Θυμῆ, Ἡλίας, Θεολόγος, Θόδωρος, Θωμᾶς, Κωσταδῖνος, Κωσταδινά, Λαζαρῆς, Λευτέρς, Ληγόρς, Μαρίνα, Μνάς, Μχάλις, Νέστορας, Νικόλας, Παντελῆς, Πέτρος, Παῦλος, Πρόδρομος, Σῖμος, Σπῦρος, Στέφανος, Στράτος, Στέριος, Τρύφος, Φίλιππας, Φλίππα, Χαράλαμπος, Χρόστομος, Θανάης.

β') Ὄνόματα ἐορτῶν

Ἀναστάσιος, Ἀναστασία, Ἀπόστολος, Βαγίτσα, Βαγέλις, Ζωγοπηγή, Ζωγή, Πηγίτσα, Θεολόγος, Λαμπάκις, Λαβρινή, Λουλούδα, Πάντος, Παπαντή, Πασκάλις, Σαράδς, Σταῦρος, Φάνιος, Φανή, Φωτής, Φωτηνῆ, Χρῖστος, Χστίνα, Κυριάκος, Κυριακίτσα.

γ') Ὄνόματα ἀναφερόμενα εἰς τροπάρια, συναξάρια, εὐχὰς τῆς ἐκκλησίας καὶ Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀδάμς, (ὁ Ἀδὰμ ἀνακέκληται), Ἀγγελος, (Ἀγγελος, πρωτοστάτης), Ἀγγελικῶ, (ἀγγελικαὶ δυνάμεις), Ἀξιῶτ-ς, (Ἀξιον ἔστι), Δέσποινα, (Δέσποινα πρόσδεξις), Δῆμος, (Τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος), Παράσχος, (Παράσχου Κύριε), Μανώλις, (Ἐμμανουὴλ ὄνομα αὐτῶ), Πολυχρόνις, (Πολυχρόνιον ποίησον Θεέ), Θεόμεθα, (Ἐτι δεόμεθα ὑπέρ), Σαραφῆς, (καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφεῖμ), Ἀλίσάβα, Μαγδαλινῆ, Λιγορδάνις, (Ἐν Ἰορδάνῃ), Ἀγαθῆ, (Πάντων προστατεύεις ἀγαθῇ), Χαρίτα, Εὐφρανῆ, (Εὐφρανθητε οὐρανοί), Μαθαίς.

δ') Ὄνόματα δημιουργηθέντα πρὸς ἑκφρασιν ἰδιαιτέρας εὐχῆς.

Ἐφεβία, Πιστευή, Εὐλαβή, Θεοχάρς, Χριστόδολος, Σταμάς, Στανθή, Στέργιος, Εὐγένις, Εὐγένικο.

Τῆς 2) τάξεως τὰ ὀνόματα διαροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπό :

ε') Ὀνόματα φυτῶν: Δάφνη, Νεράντζω, Μλιά, Λουλουδιά, Γαρφαλιά, Ζουβλιά, Ἀνθή, Ἀνθοδέσμη, Βασιλικός, Ἐλίτσα, Καριοφύλλις, Ροδίτσα, Τριαδάφλος, Τριαδάφλιά, Μυρωδιά, Κυπαρισσένια, Σκουλής, Σκλήνα.

ς') Ὀνόματα ζώων: Λιοδαρής, Παγώνα, Πουλίνα.

ζ') Ὀνόματα ὀρυκτῶν: Ἀσ-μάκις, Ἀσ-μένια, Διαμαδής, Διαμαδένια, Ζαφεῖρς, Ζαφρώ, Μάλαμω, Ξαφένια, Περουζέ, Συρματένια, Σμαραγδή, Φλουροῦ, Χσή, Χσάφς, Τζοχερῆ, Τζβαχερένια, Μαργαρωτῶ, Μαργαρίτ-ς.

η') Ὀνόματα πολυτίμων προτερηνμάτων: Ἀριστή, Βασ-λοπούλα, Σόφκος, Σοφή, Μελούδα, Ξακουστή, Ζωγράφος, Κελαγδινή, Μόρφς, Μορφίτσα, Ξαθή, Πανώρηα, Σεβαστή, Φαρφουρή, Τζβαχερένια, Ἀρκοδοῦ, Ἀφένδρα, Καλή, Λιδίτσα, Κοκκωνιώ, Κρυωνᾶς, Ξταλλένια, Περισσῶ, Συνανεφῶ, Ἐπιστήμ, Μπαχαρής, Μόσχος, Σταλαχτή, Τρέμμα.

θ') Ὀνόματα ξένων πόλεων καὶ προσώπων: Βενετιά, Βηθλέμ, Βηθλέμς, Βερσαβία, Μάλτα, Ἐριχώ, Φερσαγή, Δόμνα, Μιττωρή, Νάζα, Μπαλάης, Μπαλασί, Μαθίλδη, Φρουμούης, Βοῦλτσος, Ρήγας, Πλουχερῆ, Ὀλγα.

ι') Ὀνόματα ἀρχαῖα: Ἀλκιβιάδς, Δσέγας, Φουδίκια, Μίλις, Κίμος, Χρυσίβουλος, Πολύδαρος, Πολυδεὺς, Ξενοφώνις, Ἀλέξαρδος, Χρυστείδς, Δμόκριτος, Ξογόνις, Βρυβιάδς, Ὀμηρος, Πνελόπ, Νέσος, Χαρίλις, Παμείνις.

Μὲ τὴν λογίαν παραδόσιν καὶ τὴν ἀμίλλαν τῶν διδασκάλων νὰ δώσουν ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα εἰς τ' «ἀδεξιμία» τῶν εἰσήχθησαν πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην προσηρμόσθησαν εἰς τοὺς φωνητικούς καὶ γραμματικούς κανόνας τοῦ γλωσσικοῦ μας ἰδιώματος.

Β'. Παρωνύμια.

181.—Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς περιφερείας μας, ἐκτὸς τοῦ βαπτιστικοῦ τῶν ὀνόματος εἶχον καὶ ἄλλο ὄνομα τὸ παράγωμα, τὸ ὁποῖον σπανίως ἦτο οἰκογενειακὸν ἐπίθετον. Ἐκαστος εἶχε τὸ παράγωμά του, τὸ ὁποῖον παρελάμβανε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ τάφον. Ἐκαστον δὲ τέκνον του ἀπέκτα ἴδιον παρωνύμιον προσαρμοζόμενον εἰς αὐτό. Ἄν ἓνα παράγωμα ἐπέζη καὶ εἰς τὴν δευτέραν γενεάν, ἤλλαξε κατάληξιν: ὁ Κοϊβέρς, τὰ Κοϊβεράκια, ὁ Φράγος, τὰ Φραγάκια, ὁ Παπάζογλους, τὰ Παπαζο-

γλάκια, τὰ Χρεβατάκια. Ἀπὸ τὰ συνήθη παραγώματα τοῦ χωριοῦ μας, ἦσαν τὰ ἑξῆς: ὁ Ἀρμυρός, ὁ Ἀγός, ὁ Ἀβοκάτος, ὁ Βελεδής, ὁ Γιου-μάς, ὁ Γερεβακάνις, ὁ Godέρς, ὁ Διάκος, ὁ Ζεφλετής, ὁ Ζογοβίνις, ὁ Ζακατᾶς ἢ Ζαραρή, ἡ Κατσαλιά, ὁ Κονιόρτας, ὁ Καμόντος, Κουτσουράς, Κουτσομύτ-ς, Καρίψ, Καρσιμάνις, Καράογλανις, ἡ Κοκοτοσή, ὁ Κελφώτ-ς, Καράτσεφτης, Κονπέης, Καβούρς, Κεχαγιᾶς, Καράκαντζας, Καζέψ, Καμπέρς, Κ-ηκ-ής, Καλπάκις, Κελεμές, Κόπτσαλης, Καρκανᾶς, Καραξόγονις, Καραμαλάκις, Κοϊβέρις, Κολιβᾶς, Λαγός, Λαλάς, Λιᾶρος, Λεβάτ-ς, Μίτκος, Μουχλιάρς, Μανάβς, Μκουτσκοκ, Μεσές, Μλᾶς, Μόμτσος, Μῶμος, Μιτσιτοίκος, Μπίρκος, Νικήτογλους, ἡ Ξαστερνή, ὁ Πάπιατσης, Πετετές, Περήφανος, ἡ Πλουσαντή, ἡ Ποσιρῶ, ὁ Πίστσινις, Πρυγιώτ-ς, Πασπαλᾶς, Παπάζογλους, Πέτης, ἡ Πλάτσα, Παμπούκις, ἡ Πατσάπω, ὁ Πέγιος, Πιρπιρῆς, Ρόκος, Στραβοκέφαλος, Στάνκογλους, Στανίτσογλους, ἡ Σίσκα, ὁ Σφίνος, Σούλιος, ἡ Τσέκω, ὁ Τσέγιας, Τσουνανᾶς, Τσακ-ήρς, Τσάταλβας, Τσάντσουρος, ἡ Τζιλλή, ὁ Τσίλιος, Τσορβατζής, Τσάν-ταλης, Τζοντρης, Τσαμπούλιας, Φλιάμς, Φελέκις, Φράγος, Χοδρός, Χαρδαλᾶς, Χάχας, Τσίβακος, ἡ Τσαμπίρως, ἡ Τσένια, ὁ Ψύλλος, Μπέϊκος, Μπαβατζάνις, Μπούδελης, Μπακρένιος, Μπούτσογλους, Μπουτζουρῆς, Μπίρκος, Μπούρας, Μπέης, Γάνιος, Γοτζίνος, Δάντερς, Δελ-ίβαλτας, Δαρδαλᾶς, Δραγόγιας, Δαγκούλις, ἡ Γατζάκια, ἡ Γουτζούκα, ὁ Γιοτζένις, Μπόδης, Ραδάκος, Μόθος, Γογιά.

182.—Τὰ ἐπώνυμα δὲν συνεφώνουν πάντοτε πρὸς τὰ ὀνόματα κατὰ γένος. Πολλὰ παραγώματα ἀνδρῶν ἦσαν γένους θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ οὐδέτερου: ἡ Λουρίδα, ὁ Γιώργης, ὁ Γιάνκος ἢ Βρασιά, ὁ Φάνιος ἢ Χέρα, ὁ Ζαφεῖρς ἢ Ψχιά, ὁ Ἀναστάης τὸ Ζαμγός, ὁ Γιώργης τὸ Γωνιάδ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Ζελτίκι, ὁ Θάνας τὸ Ποδοπάνι, ὁ Θανασης τὸ Φουδούκι, ὁ Νικόλας τὸ Χορόζ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Γαρέτ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Καζέπ, ὁ Γιώργης τὸ Ποδίκι, ὁ Θανασης ἢ Λούσπα, ὁ Θεωρης ἢ Λίτρα, ὁ Δημητρός ἢ Μζήτρα, ὁ Ληγός ἢ Πρέκα, ὁ Γιωργάκις ἢ Πιπερίτσα, ὁ Χρίστος ἢ Ρόκα, ὁ Πολυδεὺς ἢ Σταπίδα, ὁ Πασκάλις ἢ Φούσκα, ὁ Κωστής ἢ Χαλαμίλα, ὁ Παναγιώτ-ς ἢ Μπαλαλή, ὁ Γιώργης ἢ Γογιά, ὁ Δημητρός ἢ Σαρέρα, ἡ Ζωίτσα τὸ Κορτσῆ, ἡ Δέσποινα τὸ Πατσανιῶ, ἡ Ζωίτσα τὸ Πατάνι, ἡ Εὐλαμπία ὁ Μπίερος, ἡ Δομνίνα, ὁ Τενεκετζής.

183.—Τὰ παραγώματα ἐδίδοντο συνήθως 1) διὰ θωπέϊαν, 2) δι' εἰρωνείαν, καὶ 3) ἁπλῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ὁμωνύμους γείτονας.

Πρὸς δημιουργίαν αὐτῶν ἐχρησίσμενον α') τὰ ἡθικὰ χαρακτηριστικά τοῦ ἀτόμου (Ἀρμυρός (φιλάργυρος), Κολιβᾶς (λαίμαργος), Λίτρα (ἀνόητος), Μεσές (ἐπίμων), Μῶμος (πειρακτῆριον), Πιρπιρῆς (ἐπιπόλαιος), Τσάταλβας (δίγνωνος), κλπ.

β') Τὰ σωματικά χαρακτηριστικά : Μκούτσκος (μικρόσωμος), Ρόκα (ύψηλός), Γαλανή (κυανόφθαλμος), Τσακ-ήρς (κυανόφθαλμος), Παλαβουγιούκλς (μακρομούστακος), Καβούρς, κλπ.

γ') Τὸ ἐπάγγελμα : Καράτσεφτσος (γεωργός), Κεχαγιάς (ἀρχιεπίσκοπος), Καρκανάς, κλπ.

δ') Ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς : Δελιωνίτ-σα, Κονομιάτ-σα, Ξαστερνή, Τσάνταλς, Ξένι, κλπ.

Γ') Ἀνδρωνυμικά καὶ Πατρωνυμικά

184.—Τέσσαρες εἶναι αἱ καταλήξεις αἱ χρησιμεύουσιν πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἀνδρωνυμικῶν διὰ τὰς συζύγους καὶ μία τῶν πατρωνυμικῶν διὰ τὰ τέκνα.

1. ίνα, άκι, ὁ Παπάζουγλους, ἡ Παπαζογλίνα, τὸ Παπαζογλάκι, ὁ Μπούτσογλους, ἡ Μπούτσίνα, τὰ Μπούτσάκια.

2. ου, άκι, ὁ Κουτσουράς, ἡ Κουτσουρού, ὁ Τσάταλβας, ἡ Τσάταλβου, τὰ Τσαταλβάκια, ὁ Ποδοπάνις, ἡ Ποδοπανοῦ, τὰ Ποδοπανάκια.

3.—έσσα, άκι, ὁ Πετετές, ἡ Πετετέσσα, ὁ Μπούδελης, ἡ Μπούδελέσσα, ὁ Μαυρωδής, ἡ Μαυρωδέσσα, τὰ Μαυρωδάκια.

4. αйна, άκι, ὁ Τσακήρ-ς, ἡ Τσακ-ήραινα, ὁ Δραγόγιας, ἡ Δραγόγαινα, ὁ Γιωγάνις, ἡ Γιωγάναινα, τὰ Γιωγανάκια.

186.—Ὅταν ἡ σύζυγος εἶτε διότι ἦτο ἐξυπνοτέρα τοῦ ἀνδρός, εἶτε διότι συνέβαινε νὰ χρηρῆται ἀνελάμβανε αὐτὴ τὴν διοίκησιν τῆς οἰκογενείας, τὰ τέκνα τῆς ὀνομάζοντο ἀπ' αὐτῆς καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ πατρὸς των : ὁ Ἀριστείδς τς Μαρτῶς, ὁ Ἀγγελος τς Φανίτσας, ἡ Ἀσπασία τς Χαρამέσσας, ἡ Φωτὴ τὸ Πιγισάκι (τῆς Πηγιτσας).

Δ') Ἐθνικά

186.—Τὰ ἑλληνικά χωριά τῆς διοικήσεως Τσατάλτζας, ὅσα τυχὸν ἐτελείωναν εἰς τὴν τουρκικὴν κατάληξιν κιοϊ, μετέτρεπον αὐτὴν εἰς κιο, ἐξηλληνιζόμενα τοιούτοτρόπως : Τὸ Ἑρμενίκιο, τὸ Κατήκιο, τὸ Καρατζάκιο, τὸ Μπογάκιο, τὸ Τσιφλίκιο. Ἀκόμη καὶ τὰ τουρκικά χωριά : τὸ Χαδούμκιο, Σουβάκιο, κλπ.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ἔθνικων ἦσαν αἱ ἑξῆς :

1. ηνός, ηνή, ηνάκι (καὶ νός, ινός) : Μετρηνός, Μετρηνή, Μετρηνάκι, Μαρμαρνός, Μαρμαρνή, Μαρμαρνάκι, Μυριοφτνός, Μυριοφτνή, Μυριοφ-

τνάκι, Ξαστερνός, Ξαστερνή, Ξαστερνάκι, Συληβρινός, Συληβρινή, Συληβρινάκι, Φανασακρινός, Φανασακρινή, Φανασακρινάκι, Ἀρακλειά, Ἀρακλειανός-νῆ-νάκι, Καλλικράτεια, Καλλικρατειανός-νῆ-νάκι.

2. ιανός, ιανή, ιανάκι : Ἀρσοῦ, Ἀρσιανός, Ἀρσιανή, Ἀρσιανάκι, Γαρδās, Γαρδιανός, Γαρδιανή, Γαρδιανάκι, Λαγοθῆρες, Λαγοθηριανός, Λαγοθηριανή, Λαγοθηριανάκι, Μάυδος, Μαῦτιανός, Μαῦτιανή, Μαῦτιανάκι, Ροδοστός, Ροδοστιανός, Ροδοστιανή, Ροδοστιανάκι, Τσόρλου, Τσορλιανός, Τσορλιανή, Τσορλιανάκι.

Αἱ ἀνωτέρω δύο καταλήξεις ἦσαν κοιναὶ διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Αἱ κατωτέρω ὅμως ἀναφερόμεναι σχηματίζουν καὶ ἰδιαίτερα ἐπίθετα εἰς ἱκὸς διὰ τὰ πράγματα : Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσακλιώτ-σα, Τσακλιωτάκι διὰ τὰ πρόσωπα, καὶ Τσακλιώτκος, Τσακλιώτκο, διὰ τὰ πράγματα. Τὸ θῆλυ δὲ Τσακλιώτ-σσα εἶναι κοινὸν καὶ διὰ πρόσωπα καὶ διὰ πράγματα.

3. ιώτη, ιώτ-σα, ιωτάκι, ιώτκος, ιώτκο : Ἀλβασάνι, Ἀλβασανιώτ-ς, Ἀλβασανιώτ-σα, Ἀλβασανιωτάκι, Ἀλβασανιώτκος, Ἀλβασανιώτκο. Ἀγιασματάκι, Ἀγιασμακιώτ-ς, Ἀγιασμακιώτ-σα, Ἀγιασματάκι, Ἀγιασμακιώτκος, Ἀγιασμακιώτκο. Κατοίκιο, Κατοικιότ-ς, Κατοικιότ-σα, Κατοικιωτάκι, κατικιότκος, κατικιότκο. Καλλιό, Καλλιότ-ς, Καλλιότ-σα, Καλλιωτάκι, καλλιωτκος, καλλιωτκο. Κερμένι, Κερμενιώτ-ς, Κερμενιώτ-σα, Κερμενιωτάκι, κερμενιώτκος, κερμενιώτκο. Κουρφαλ-ή, Κουρφαλιώτ-ς, Κουρφαλιώτ-σα, Κουρφαλιωτάκι, κουρφαλιώτκος, κουρφαλιώτκο. Μεσ-νή, Μεσνιώτ-ς, Μεσνιώτ-σα, Μεσνιωτάκι, μεσνιώτκος, μεσνιώτκο. Ἑρμενίκιο, Ἑρμενικιώτ-ς, Ἑρμενικιώτ-σα, Ἑρμενικιωτάκι, Ἑρμενικιώτκος, Ἑρμενικιώτκο, Σαράϊ, Σαραγιώτ-ς, Στράντζα, Στραντζιώτ-ς, Σαραδακλήσις, Σαραδακλισιώτ-ς, Σαφράς, Σαφραλιώτ-ς, Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσεκμετζές, Τσεκμετζελιώτ-ς, Τάσαγ-ήλι, Τασαγλιώτ-ς, κλπ.

4. ίτ-ς, ίτ-σα, ιτάκι, ίτκος, ίτκο. Γάνος, Γανίτ-ς, Γανίτ-σα, Γανιτάκι, γανίτκος, γανίτκο. Δεμοκράνεια, Δεμοκρανίτ-ς, Δεμοκρανίτ-σα, Δεμοκρανιτάκι, δεμοκρανίτκος, δεμοκρανίτκο. Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελιονίτ-σα, Δελιονιτάκι, δελιονίτκος, δελιονίτκο. Καλλιπολι, Καλλιπολίτ-ς, Καλλιπολίτ-σα, Καλλιπολιτάκι, καλλιπολίτκος, καλλιπολίτκο. Νιχώρ, Νιχωρίτ-ς, Νιχωρίτ-σα, Νιχωριτάκι, νιχωρίτκος, νιχωρίτκο.

5. ιάτ-ς, ιάτ-σα, ιατάκι, ιάτκος, ιάτκο. Ἀγιωργής, Ἀγιωργιάτ-ς, Ἀγιωργιάτ-σα, Ἀγιωργιατάκι, ἀγιωργιάτκος, ἀγιωργιάτκο. Κονομιάτ-ς, Κονομιάτ-σα, Κονομιωτάκι, κονομιάτκος, κονομιάτκο.

6. Λῆς, λοῦ, λιωτάκι, λιώτκος, λιώτκο. Ἐδερνές, Ἐδερνέλης. Τέρκος, Τέρκοςλης. Προῦσα, Προῦσαλης. Χαδούμκιο, Χαδούμκιολῆς. Στράντζα,

Στραντζαλης, Στραντζαλου, Στραντζαλιωτάκι, στραντζαλιώτσος, στραντζαλιώτκο.

7. λιώτ-ς, λιώτ-σα, λιωτάκι, λιώτσος, λιώτκο. Σαφράς, Σαφραλιώτ-ς, Σαφραλιώτ-σα, Σαφραλιωτάκι, σαφραλιώτσος, σαφραλιώτκο.

Καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, μερικά ἔθνικα διαφοροῦνται, σχηματιζόμενα κατὰ δύο τρόπους: Στραντζα, Στραντζαλης, Στραντζιώτ-ς, Στραντζαλιώτ-ς, Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελονιάτ-ς, Ἀγιγιώργης, Ἀγιγιωριώτ-ς, καὶ Ἀγιγιωριάτ-ς, κλπ.

187.—Τὰ μακρονὰ χωριά, περὶ τῶν ὁποίων σπανίως ἐγένετο λόγος δὲν εἶχον ἰδιαίτερον γλωσσικὸν τύπον διὰ τὰ ἔθνικα, ἐσχηματίζον δὲ αὐτὰ περιφραστικῶς: ὁ Χότζας ἀπ' τὸ Ρουτζούνι, ὁ μύλος τῆς Γιασόρενις, ἀντὶ ὁ Ρουτζουνίης χότζας, ὁ Γιασορενίτσος μύλος. Διότι τὰ χωριά Ρουτζούνι καὶ Γιασορένι ἦσαν τουρκικά καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μᾶς δὲν εἶχαν μεγάλας σχέσεις καὶ συχνὴν μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίαν, ὥστε νὰ σχηματίσουν τὰς ἀναλόγους λέξεις πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἐννοιῶν τούτων.

Ε') Τοπωνύμια

188.—Τὰ τοπωνύμια τῆς περιφερείας μᾶς ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἀπὸ διάφορα αἷτια.

1. Ἀπὸ δένδρα: ὁ Μελιός, ἡ Καρυδιά, οἱ Σκαμιές, τὸ Καραγάτς (φτελιά), τὸ Καραγατσάκι, τὰ Καραγάτσια, οἱ Μπούλκαριες (τῶν Ζουμπούλογλου οἱ καρυδιές), ἡ Καρύτσα, ἡ Ἀβραμπουλιά, ἡ Μανσπλιά, οἱ Κυδωνιές, ὁ Μελιός. Εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὶς Βουρλιές.

2. Ἀπὸ πέτρας καὶ βράχους. Ἡ Ἀρκουδόπετρα, οἱ Γλίστρες, ἡ Ζλόπετρα, ὁ Κουτρολάφος, τὰ Μαριάρια, ἡ Μεγάλη ἡ Πέτρα, ἡ Ὀλόρη ἡ Πέτρα, ὁ Πόρος.

3. Βουνά. Τ' Ἀγνιὰ τὸ βαῖρ, τ' Αἰδημήτηρ τὸ βαῖρ, τ' Ἀγιαδριά τὸ βαῖρ, τς Μάννας τὸ βαῖρ, ὁ Μάνης, ἡ Μκρή ἡ Γουρλοῦ, ἡ Μεγάλη ἡ Γουρλοῦ, τὰ Ξαστερνὰ τὰ βαῖρια, τὸ Φλαμούρ τεπέ, τὸ Ἀράπ τεπέ.

4. Πηγαί. Τὸ Κοκμοὺς βουνά, Τ Παπὰ τὸ πγάδ, Ὁ Ἀκ τσεσμές (Λευκὴ βρύσι), Τς Καρύτσας τὸ βνάρ, Τ Πετζῆ τὰ βνάρια, Τς Ἀγια Τριάδας τὸ πγάδ, Τὸ σοβάτ (ποτίστρα προβάτων), Τὸ Κρύο νερό, Τὸ Χουνκάφ σουγιού (Βασιλικὸ νερό). Οἱ Βάλτες, Τὸ Καμαρί.

5. Κτίσματα. Τῇ γριᾷ τὸ γιοφύρ (Κοτζάκαρ κιομπρουσοῦ), Τς Καρύτσας, τὸ γιοφύρ, Ὁ Γουβλές, Τ' Ἀίμεζα, (Τάφος τοῦ ἀγᾶ), Τὸ Παλιοχώρ, Τ' Ἀδικρυνά τ' ἀγ-ήλια, Τὰ δῶθε τ' ἀγ-ήλια, Τ βεχτσῆ ἡ καλύβα, Τ βεχτσῆ τὸ τσαρδάκι, Ὁ Παλιόμλος, Τ Μπόϊτσογλου ὁ μύλος, Τ Βουλτσάκι ὁ μύλος, Τ Μουχλιάρ, ὁ μύλος, Τς Καρνάς ὁ μύλος, Τ' ἄλβασανιώτκο τὸ γιοφύρ, τ' βούφ ἡ φωλιά.

6. Ἀπὸ τὸ σχῆμα, τοῦ τόπου. Τ' Θύμιον ἡ λάκκα, Τ' Ἀρίς (διακλαδιζόμενος δρόμος), Τὸ Ἰσῶμα, Ἡ Κεραμίδα.

7. Ἀπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ τόπου. Τ' Ἀλώνια, ἡ Μπραγανίτσα (μέρος ἀφινόμενον ἐκείτης πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων), Τ' Ἀρπαλ-ήκια, ὁ Κῆπος, Τ' Ἀδικρυνά τ' ἀβέλια, Τὰ Παλιάβελα, Τ' Ἀρηλ-ήκι (Μελισσών), Τ' Πυργιώτ ὁ βαχτσές, Τ Πασπαλᾶ ὁ βαχτσές, Ὁ Κεσ-λικιώτσος ὁ δρόμος, Τ Γερέβαζανι ὁ κελεμές.

8. Ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ τόπου. Τὰ Κουμσάλια, Τὰ Τραχινά, Οἱ Τροχαλιές, Τὸ Καράτροπακι (Μαῦρο χῶμα).

9. Ἀγροκτήματα. Τὸ Κεσ-λί, Τὸ Σαραδαπήχι, Τὰ Κλαδιανὰ, Τὸ Μαρτινάκι, Τὸ Σόφος, Οἱ Σοφίδες, τὸ Φιλιπόζ, Τὸ Ἀμύντος, Ὁ Φετές, Τὸ Παπαζλή, Τὸ Κιουτσούκ Σεϊμένι, Ἡ Μπόσ-να, Τὰ Μπεγλίκι-κα τὰ τσαήρια, Τὸ Λαχανάκο.

10. Ἀπὸ Ἀγιάσματα. Ἡ Ἀγία Παρασκευή, Ἡ Παναγιά, Ἡ Ἀγία Κυριακή, Ὁ Ἀγνιᾶς, Ὁ Ἀρμόματος, Ἡ Ἀγία Κατερίνη, Ὁ Ἀἰ Δημήτρης, Ὁ Ἀγι Γιάννης, ὁ Ἀἰ Θανάς, Ὁ Ἀγι Γιώργης, Τὸ Γεροστίνι.

11. Ποτάμια. Τ' Ἀλβασανιώτκο τὸ Ρέμα, Τς Βασιλικῆς τὸ Ρέμα, Τς Ἀγία Παρασκευῆς τὸ Ρέμα, Τὸ Κτούλι, Τὸ Κούγδερε, Τὸ Καράσουργιον, Τ' Ἀγνιὰ τὸ Ρέμα, Τς Παναγιᾶς τὸ Ρέμα, Τς Ζάκας τὸ Ρέμα.

Στ') Εὐχαί

189.—Αἱ εὐχαὶ ὡς λεγόμεναι κατὰ πάρδοσιν εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις περιλαμβάνουν καὶ γλωσσικοὺς τύπους παλαιότερους, οἱ ὅποιοι περιέπεσαν πλέον εἰς ἀχρησίαν.

α') Εἰς γέννησιν. Οἱ ἐπισκέπται πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότας. Καλορίζκο. Νὰ σᾶς ζῆς, νὰ τὸ χαίρεστε. Καὶ παλικᾶρ (διὰ τὸ ἀγόρι). Καὶ κοπέλλα (διὰ τὸ κορίτσι).

Οἱ οἰκοδεσπότες πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας: Εὐχαριστοῦμε. Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ἀγοράκι ἢ ἕνα κοριτσάκι, Εἰς γέροντας: Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ὄγονάκι.

β') Εἰς βάπτισιν. Πρὸς τὸν ἀνάδοχον: Νὰ σὲ ζῆς, νὰ μεγαλῶς

πάντα ἄξιος. Ὅπως ἔβανες τὸ λάδ, νὰ βάνῃς καὶ τὸ στεφάνι, Νὰ τὰ χιλιᾷς.

Πρὸς τοὺς γονεῖς: Καλὸς χριστιανός. Νὰ σᾶς ζήῃς. Νὰ διῆτε τὸ διάφορο τ.

γ') Εἰς ἀρραβῶνα. Πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότας. Ὁρες καλές, καὶ τίμιες χαρές. Ὁρες καλές καὶ εὐλογημένες. Ὁρες καλές καὶ λήγορα χαρές.

Ἀπάντησις οἰκοδεσποτῶν εἰς ἐπισκέπτας (ἀγάμους): Καὶ στὸ κεφαλᾷ σ. Καὶ στὰ δικά σ. (Εἰς ἐγγάμους): Καὶ στὰ παιδιὰ σ.

δ') Εἰς γάμον. Πρὸς τοὺς νεονύμφους: Καλὰ ὑστερνά. Νὰ ζήσῃ ἀγαπῆνι, καὶ νὰ γεράσῃ. Πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν: Νὰ τ' ἀξιώθῃτε καὶ στὰ μικρύτερά σας. Καὶ ὀνομασί: Καὶ στὸ Γιάννι σας. Καὶ στ Δημητροῦ σας. Νὰ τ' ἀξιώθῃτε καὶ στὰ ὀγονάκια σας. Νὰ ζήστε νὰ φλήστε τὰ στεφάνια καὶ στὰ παιδιὰ τς.

ε') Εἰς κηδεῖαν. Πρὸς τοὺς πενθοῦντας: Ζωὴ σὲ λόγου σας. (Ἄν ὁ θανὼν εἶναι γέρον), Μακάρ νὰ κάμτε τὰ χρόνια τ. (Ἄν ὁ θανὼν εἶναι νέος), Ἐκεῖνος σὶν ἀληγνὸ τὸ γόσμο καὶ ἐμεῖς στὸ ψεύτη. Ἐκεῖνι καρτεροῦν ἐμᾶς, ἐμεῖς δὲ τζὲ καρτεροῦμε. Ἐμεῖς θὰ πᾶμε σὲ κινούς, ἐκεῖνι σὲ μᾶς δὲ θαν ἔρτνε.

δ. Εἰς ταξιδεύοντα, ὅταν συναντηθῇ καθ' ὁδόν. Ὁρα καλὸ σ. Ἀπάντησις: Πολλὰ τὰ ἔτ. Ὁρα καλὴ καὶ τ λόγου σ. (Ὅταν ἀναχωρῇ ἐκ τῆς οἰκίας): Ἐχεῖτε γειά. Καλοβράδ. Σᾶς ἀφίνω γειά. Καλὴ ἀνάμωσ. (Οἱ μένοντες ἀπαντοῦν): Ὁρα καλὴ σ. Ἡ ὥρα ἢ καλὴ. Ὁ Χστός καὶ ἡ Παναγιά μαζί σ. Καὶ καλὴ ἀδάμωσ. Καὶ πάλε ὀρίστε. (Ἄν ἐπίκεινται ἑορταί): Καὶ καλὴ Ἀποκριά. Καὶ καλὸ Χστοῦ. Καὶ καλὰ Δωδεκάμερα. (Ἀπάντησις): Πάλε νὰ μᾶσε θμᾶστε νᾶρκεστε.

ζ') Εἰς κεράσματα. (Ὁ πίνων): Εἰς ὑγείαν σας. (Ἀπάντησις) Μὲ τς εἶα σ.

η') Εἰς ὀνομαστικὴν ἑορτήν. (Πρὸς ἀγάμον). Νὰ ζῆς μὲ τ' ὄνομα σ. Καὶ τοῦ χρόν μὲ μιὰ καλὴ νηκοκερά. Καὶ γαβρός. (Πρὸς ἀγάμον κόρη). Καὶ νύφ. Κι ἀπὸ χρόν μ' ἕνα γαλὸ γαβρό. (Πρὸς ἐγγάμον). Νὰ χαίρεστε τὰ παιδιὰ σας. Καλὰ ὑστερνά. Καλὰ γεράματα. (Ἀπάντησις ὑπὸ γραιῆς ἢ γέροντος). Καὶ σὲ μένα πιά καλὴ ψυχή.

θ') Εἰς ἐργαζόμενους. Καλῶς τὰ πολεμάτε. Καλὴν εὐκολία. Καλὴ δύναμ. Καλὰ βερεκέτια. (Ἀπάντησις). Ἀμήν. Εὐχαριστοῦμε. Ἀπ' τὸ στόμα σ καὶ στ Θεγοῦ τ' αὐτί.

ι') Εἰς τρώγοντας. Καλὴ ὄρεξ. Καλῶς τὰ χαίρεστε. (Ἀπάντησις). Εὐχαριστοῦμε ὀρίστε νὰ σᾶσε φλέψμε.

ια') Εἰς κερνῶντα νεοκαμωμένο γλυνό. Εἰς ὑγείαν καὶ σὲ καλὲς ὥρες νὰ τὸ ξοδέψτε.

ιβ') Εἰς φορῶντα νέον φόρεμα. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ χαλάῃς. Αὐτὸ παλιὸ καὶ ἄλλο καινούργιο. (Ἄν εἶναι ἄγαμος). Καὶ γαβρίκιο, καὶ νυφζᾶτο.

ιγ') Εἰς τὸν διανέμοντα πρωτόβγαλτο ψωμί. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. Ὁ θεγὸς ξίκι νὰ μὲ δὸ κάμ.

ιδ') Εἰς τὸν προσφέροντα πρωτόβγαλτους καρπούς. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Κι ἀπὸ χρόν γεροὶ νὰ ξαναφᾶμε.

ιε') Εἰς τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἀγίασμα ἐκκλησίας πανήγυριν. Βοήθεια σας. Ἡ χάρις μαζί σας. Κι ἀπὸ χρόν νανῶστε γεροὶ νὰ ξαναπᾶτε.

ιστ') Εἰς τὸν ἀποτελειώσαντα ἔργοντι. Γειά σὰ χέγια σ. (Ἀπάντησις τῆς μαγίψας ἢ τῆς ζυμώτρας). Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. (Τῆς ὑφάντρας). Σὲ καλὲς ὥρες νὰ τὰ στρῶστε. (Τῆς πλύστρας): Μὲ ὑγεία νὰ τὰ ξαναλερώστε. (Τῆς διάστρας): Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φάν-τε κ.ο.κ.

ιζ') Ἀπάντησις εἰς τὸν πληροφοροῦντα ὅτι κάποιος μᾶς κατηγορεῖ: Ὁ Θεγὸς καὶ ἡ ψυχὴ τ.

ιη') Εἰρωνική εὐχή. Νὰ ζῆς καὶ πέρς.

ιθ') Εἰς ἔνδειξιν εὐαρεσκείας: Νά χῖς τν εὐκὴ τοῦ Χστοῦ καὶ τς Παναγίας. Ὁ Θεγὸς νὰ σὲ ἀπογίρῃς.

Ζ') Ἀπευχαι

190.— Νὰ μχιολάχαινε τὸ κακό τ. Μακρὰ πὸ πάν σ. Καλοδεξίμο. Μεγάλο λόγο νὰ μὴ βῶ. Ἡμαρτον θεγέ μ.

Η') Κατάραι

191.— Αἱ κατάραι εἶναι πολὺ περισσότεραι τῶν εὐχῶν. Ἴδου ὀλίγαι:

1. Νὰ σκάῃς καὶ νὰ πλαδάξῃς. 2. Νὰ φᾶς τὸ δρωλίκι καὶ τὸ ψαστίκι. 3. Νὰ βγοῦν τὰ μάτια σ. 4. Νὰ στραβωθῇς. 5. Νὰ β-βαθῇς. 6. Νὰ σ' εὔρη ἢ βούβα καὶ ἡ κλειδοστομία. 7. Νὰ βγάνῃς τ φάγουσα στὸ στόμα. 8. Νὰ βγοῦν τὰ γαβὰ σ. 9. Τύφλα, μούτζα νὰ χῖς. 10. Μὲ τὸ πιατάκι στὸ χέρ νὰ γιρίῃς. 11. Κόσμο ν' ἀκοῦς καὶ κόσμο νὰ μὴ γλέψ. 12. Νὰ κηλᾶς καὶ νὰ σβροδάς καὶ παργοριὰ νὰ μὴν ἔχῃς. 13. Νὰ κφαθῇς. 14. Νὰ σὲ

πάρ ὁ διάβολος καὶ νὰ σ' ἄλῃς' ὁ μύλος. 15. Νὰ πάρ ὁ διάβολος τ' ῥίζα σ καὶ τ' φύττα σ. 16. Νὰ φοφίης σὰ δὲ σκυλί στὸ δρόμο. 17. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ' ἄλλας. 18. Νὰ γερεστής στὸν ἀγύρστο. 19. Νὰ τρώς καὶ νὰ μὴ βορς νὰ χέης. 20. Νὰ ῥτ ἡ βοή σ καὶ τὸ καράχαβαρ σ. 21. Ξουράφια νὰ τρώς καὶ βελόνια νὰ χέης. 22. Νὰ νοῖξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 23. Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ σώης νὰ γιρίης. 24. Στ διαβόλ τὸ γῶλο κι ἀκόμα παρακεῖ. 25. Νὰ πᾶς στ διαβόλ τ μάννα. 26. Ἀσπρη μέρα νὰ μὴ διῆς. 27. Νὰ σέρνεσαι στὸ δρόμ. 28. Νὰ δέρνεσαι καὶ παρηγοριά τὰ μὴν ἔχης. 29. Νὰ σὲ διῶ νὰ διακονέβς στς πόρτες καὶ νὰ βγῇ τὸ ἄχτι μ. 30. Φωτιά νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ Θεγὸ καὶ νὰ σὲ κᾶψ. 31. Νὰ καίγεται καὶ νὰ μαραίνεισαι. 32. Μὲ τς πατερίτσες νὰ γιρίης. 33. Νὰ σὲ πάρ ἡ πανούκλα. 34. Νὰ σὲ φάη ὁ λύκος. 35. Ἐρμὸ καὶ σκοτνὸ νὰ γένι. 36. Ἐρμα νὰ γέν-νε. 37. Ἐρμα τὰ ἡῦρα κι ἔρμα νὰ τ' ἀφήνω. 38. Νὰ ρμάξ τὸ σπῖτ σ. 39. Νὰ τὰ νιφτῆς στὰ παιδιὰ σ. 40. Νὰ φεύγης τὰ παιδιὰ σ. 41. Χοάφ νὰ πᾶν καὶ χῶμα νὰ γένεται. 42. Χαῖρ καὶ προκοπὴ νὰ μὴ διῆς. 43. Κάλλιο νὰ γένναγα μιὰ πέτρα πέρα π γέννισα ἑσένα. 44. Κατὰ τὰ ἔργατα σ, ἄλλελοῦϊα. 45. Νὰ πᾶ νὰ χαθῆς. 46. Τοῦρκι νὰ κάτνε στὸ σπῖτ σ. 47. Νὰ σὲ φάη ἡ ζούρα. 48. Κακὴ ὥρα νὰ σ' εὔρη. 49. Νὰ βγάνης τὸ καλαγὰθ στὸ χέρ. 50. Νὰ κλαθοῦν τὰ χέρια σ. 51. Νὰ σὲ διῶ νὰ σὲ παγαίν-νε μὲ τς τέσσερες. 52. Ἀδκι ὥρα νὰ σ' εὔρη, κλπ.

Θ') Ἀντιλαβαί

192.—Κατὰραι διδόμεναι εἰς ἀπάντησιν δυσαρέστου λόγου ἢ ἀρνησεως ἐκτελέσεως προσταγῆς ἢ κακῆς πράξεως.

Εἰς τὸν ἀπαντῶντα ὅτι δὲν ἠξεύρει: Νὰ ξεραθῆς. ("Οχι) Ὁξ καὶ ξερός. 3.—"Οχι.—"Οξ καὶ ἀπόξ. 4.—Θὰ τὸ πάρω.—Νὰ παρῇς ἀπὸ χέρ κι ἀπὸ ποδάρι. 5.—Θὰ τὸ φάγω.— Νὰ φᾶς τὸ κεφάλι σ. 6.—"Α τὸ πῶ.—Νὰ σὲ πῇ τ παπᾶ τὸ χλιάρ. 7.—Τό φαγα. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ' ἄλλας. 8.—Τὸ ξέρω.—Π νὰ ξεράης τ χολή σ καὶ τὸ γαῖμα σ. 9.—Δὲν ἔρχομαι. Νάρτ τὸ λείψανο σ στ βόρτα μ. 10.—Δὲ δὲ πέρω.—Π-ῖρτο π νὰ παρῇς ἀπὸ χέρ κι ἀπὸ ποδάρι. 11.—Δὲ γατεβαίνω.—Κατέβα π νὰ σὲ κατεβῇ δαμλᾶς. 12.—Δὲ σκῶνμαι.—Σήκω, π νὰ σὲ σηκώσ-νε μὲ τς τέσσερες. 13.—Δὲ θὰ κλείσω.—Κλείσ τ βόρτα, π νὰ κλείσνε τὰ μάτια σ.—Γαμῶ τὸ γονιό σ.—Νὰ γανώσ τ' ἀχείλι σ καὶ ἡ γλῶσσα σ. 15.—Δὲ δὲ ξέρω.—Νὰ ξεραθῇ. Νὰ ξεραθῇ τὸ σκατό σ στὸ γῶλο σ. Γοῦλα σὺ τὰ ξερομαραίνεσαι. 16.—Δὲ σ ἀνοίγω.—"Ανίξε, π ν' ἀνοῖξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 17.—Ποῦ εἶσαι γέρο.—Γέρος νὰ γένις, κλπ.

Γ') Ὅρκιοι

193.—Ὁ ὅρκος ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος πρὸς πιστοποίησιν τῶν λόγων τοῦ ἀτόμου, ὅταν ὁ ἀκούων ἐξέφραζεν ἀμφιβολίας.

1. Νὰ μ χαρῶ τὰ μάτια μ. (Ὁ ὅρκος οὗτος συνωδεύετο καὶ διὰ χειρονομίας, ἐπιθέσεως τοῦ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ ἐπὶ ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν). 2. Νὰ μ χαρῶ τὰ νιάτα μ. 3. Νὰ μ χαρῶ τὰ παιδιὰ μ. 4. Νὰ μ σώσω νὰ βγω ἀπ τ βόρτα, σὰ σὲ λέγω ψέματα. 5. Μὰ τὸ Θεγὸ. 6. Μὰ τ βαναγία. 7. Μὰ τὸ Χστό. 8. Μὰ τ γοινωνία. 9. Μὰ τὸ ψομὶ ποὺ τρώγω, (συνωδεύεται ἀπὸ φίλημα τοῦ ψομοῦ). 10. Νὰ στραβωθῶ. 11. Μὰ τὴ ψχὴ τς μάνναξι μ. 12. Μὰ τ βαβὰ μ τὰ κόκκαλα, κλπ.

ΙΑ') Διάκρισις τοῦ γένους τῶν ζώων

194.—Διὰ πολλὰ κατοικίδια ζῶα ὡς καὶ τινὰ ἄγρια ὑπάρχει ἰδιαιτέρα λέξις μὲ τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν τὸ ἀρσενικόν, τὸ θηλυκὸν καὶ τὸ μικρὸν τέκνον τῆς: ὁ κάτσκος, ἡ κασίκα, τὸ κατσάκι, ὁ γάδαρος, ἡ γαδούρα, τὸ γαδράκι, ὁ πετνός, ἡ ὄρνιθα, τὸ κλωκοπούλι, ὁ κάτος, ἡ κάτα, τὸ κατούδ, ὁ περιστέρος, ἡ περιστέρα, τὸ περιστεράκι, ὁ λαγός, ἡ λαγίνα, τὸ λαγάκι, ὁ λύκος, ἡ λιγίνα, τὸ λιγάκι, ὁ πάπος, ἡ πάπια, τὸ παπάκι, ὁ χῆνος, ἡ χήνα, τὸ χινάρ, ὁ κουρκος, ἡ κουρκα, τὸ κουρκί, ὁ ἀσπροητάς, ἡ ἀσπροητίνα, τ' ἀσπροητάκι, ὁ χελιδονάς, ἡ χελιδόνα, τὸ χελιδονάκι, ὁ ἀηδονάς, ἡ ἀηδόνα τ' ἀηδονάκι.

Πολλῶν ζώων τὸ ἀρσενικὸν ἐκφράζεται διὰ λέξεως οὐδετέρου γένους: τ' ἄλλογο, ἡ φοράδα, τὸ πλάρ, τὸ βόδ, ἡ ἀγελάδα, τὸ μουσκάρ, τὸ κότς, ἡ προβατίνα, τ' ἀρνί, τὸ σκυλί, ἡ σκύλα, τὸ σκυλάκι, τὸ γροῦνι, ἡ γροῦνα, τὸ γρουνάκι, τὸ λάφ, ἡ λαφίνα, τὸ λαφάκι.

Ὅλων τῶν ἄλλων τὸ γένος διακρίνεται, προτασσομένης τῆς λέξεως σερνικὸς ἢ θηλικὸς πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ σημαίνοντος τὸ ζῶον: τὰ σερνικὸ τὸ μλάρ, τὸ θηλικὸ τὸ μλάρ, τὸ μλαράκι, τὸ σ. τὸ σκαθί, τὸ θ. τὸ σκαθί, τὸ σκαθάκι, ἡ σερνικὴ ἡ ἀλεπού, ἡ θηλικὴ ἡ ἀλεπού, τ' ἀλεπτάκι, ἡ σ. ἡ χαμοπλάδα, ἡ θ. ἡ χαμοπλάδα, τὸ χαμοπλαδάκι, ἡ σ. ἡ ξεφτέρτα, ἡ θ. ἡ ξεφτέρτα, τὸ ξεφτεράκι, ἡ σ. ἡ ἀρκούδα, ἡ θ. ἡ ἀρκούδα, τ' ἀρκουδάκι, ἡ σ. ἡ μαῖμού, ἡ θ. ἡ μαῖμού, τὸ μαῖμουδάκι.

ΙΒ') Ὑβρεις καὶ ὕβριστικὰ ἐπίθετα

195.—Τὰ συνηθέστερα ὕβριστικὰ ἐπίθετα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐμφαίνουσι σωματικὰ ἢ ἠθικὰ ἐλαττώματα.

α') Ὑβριστικὰ ἐπίθετα γυναικῶν: 1. Ἀνιχοκέρευτ.

2. 'Αζίδισμένι. 3. 'Αγριομούρα. 4. 'Ασκημομούρα. 5. Αὔταροῦ. 6. 'Αράπα. 7. 'Αρκούδα μαλλιαρή. 8. 'Αχρειόστομ. 9. Βρώμα. 10. Γαδουροκαθισμέ-
νι. 11. Γαλανή κουκβάγια. 12. Λοβοῦ. 13. Δίλογι. 14. Ζερβοκατσβέλα. 15. 'Αδροχωρίστα. 16. Κφέγλα. 17. Κανλωμένι. 18. Κιοκίό. 19. Κασοῦ. 20. Καβούρα. 21. Καμήλα. 22. Κτσέγλα. 23. Κτσοπαλίδα. 24. Καλτάκα. 25. Μταροῦ. 26. Μασκαροῦ. 27. Ξετσίπωτ. 28. Ξεκαπίστροφτ γαδούρα. 29. Ξεκολομένι. 30. 'Οχεδρα. 31. Πατσαβούρα. 32. Παλιογαδούρα. 33. Πτά-
να. 34. Παλαβή. 35. Παϊτάκα. 36. Παλουκοπηδμένι. 37. Πεξεβέγκα. 38. Πρωῖμαδοῦ. 39. Στρίγλα. 40. Σκατοχλιάρα. 41. Στραβομάτα. 42. Στρα-
βομούτσουνι. 43. Στομοῦ. 44. Σούτα. 45. Στραβοδούγια. 46. Σασκίνα. 47. Σχμερή. 48. Σουρτούκα. 49. Τσαπκίνα. 50. Τσιβμένι κριάδα. 51. Τσου-
πα. 52. Τσολάκα. 53. Τεβέλα. 54. Φαφούτα. 55. Φαρμακίστρα. 56. Χα-
ράμγετζον. 57. Χέσα. 58. Χαηρσίζα. 59. Ψειροῦ. 60. Ψωριάρα. 61. Γουρ-
σούζα. 62. Μισκίνα. 63. Ξόγανο. 64. Ξίγλα. 65. Λανάρα. 66. Γαβή. 67. Δαδάφω, κλπ.

β') 'Υβριστικά ἐπίθετα ἀνδρῶν. 1. 'Αρκουδογιάννι. 2. 'Α-
πτάλι. 3. 'Αχόρταγο ἄχώνι. 4. Βρώμια. 5. Βοῖβοδα τρανέ. 6. Γλυστρίδα. 7. Γαδαργιέ. 8. Γαδουρογάμ. 9. Γιουρούκι. 10. Ζαμπαρα. 11. Κερατᾶ. 12. Κιόρ. 13. Κασιδιάρ. 14. Κεκέ. 15. Κακὸ σκυλί. 16. Κοπρόσκυλο. 17. Κα-
βούρ. 18. Κιοπόγλου. 19. Κενέφ. 20. Κατσίβελε. 21. Κονκλομάτ. 22. Λέρα. 23. Μισκίνι. 24. Μεθύστακα. 25. Μεσέοδουνου. 26. Μακροκράλιο. 27. Πεξεβέγκι. 28. Πούστ. 29. Πλιοῦφτσο. 30. Παλαβέ. 31. Παϊτάκι. 32. Πρωῖμαδε. 33. Παλιοτουρλάκι. 34. Πριτσογένι. 35. Παλιόγερε. 36. Σα-
σκίνι. 37. Σερσέμ. 38. Σαλόζ. 39. Σασίδ. 40. Στραβολαίμ. 41. Στρίγλε. 42. Σπαιοζούκλη. 43. Σπανέ. 44. Τζαναβέτ. 45. Τεβέλι. 46. Τσολάκι. 47. Τσίκνη πατούνι. 48. Τσικρικόνι. 49. Τσιφούτ. 50. Φαραγώνι. 51. Χαρ-
σίζ. 52. Χρεία. 53. Χαραμοφάη. 54. Χαραχάνι. 55. Χαλαχόηδα. 56. Ψω-
ριάρ. 57. Δεδεχούλι. 58. Δρίβαλε. 59. Μπουδαλά. 60. Μπαρδαμπαράδα. 61. Μπαγάσα. 62. Μπάσταδε. 63. Δεγιούζ. 64. Γουρλωμάτ. 65. 'Εσό-
γλου ἑσέκ. 66. Κιοπόγλου κιοπέκ. 67. 'Ιβνέ. 68. Χέστ. 69. Κοῦρο. 70. Μπεκρούλιακα.

ΙΓ') 'Αρατικά.

Τὸ σκυλοφάγωμα, τὸ ἔρμιο, τὸ καψίμ, τὸ κερατένιο, τὸ γαμόψτο, τὸ ψόφιο, ὁ ψόταφος, τὸ ρμάδ.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α'. ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

α') Οι φθόγγοι

1.—Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου μας, «Τὰ Τσακλιώτικα» ἔχει 34 φθόγγους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 5 εἶναι φωνήεντα : α, ε, ι, θ, ου, καὶ 29 σύμφωνα τὰ ἑξῆς :

χειλικά	ὀδοντικά	οὐρανικά	ὀργά	ἐνρινα
ἡχηρά	b, β	d, δ, ζ, τζ	g, γ, j	l, λ, μ, ν, νλ, ν
ἄχηρα	π, φ	τ, θ, σ, τς	z, ζ, γ, γλ, h, q	

β') Φωνήεντα

2.—Τὰ ἄτονα τελικά φωνήεντα α, ε, ο, πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ συμφώνου ἀποβάλλονται εἰς μερικὰς λέξεις ὡς ἑξῆς :

Τὸ α ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων κόμα, μέσα, ἄλλα, ἐκεῖνα, ἀμά : Κόμ καινούργιος, Μέσα στὸ νοῦ μ γιρίζ. Τ' ἄλλ' τὰ παιδιὰ. Ἐκεῖν τὰ τσαμένα. Ἐσὺ ἦσ-ν ἀμ τί;

3.—Τὸ ε ἀποβάλλεται εἰς τὸ β' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ ἀορίστου τῆς προστακτικῆς : Πάε, τονα, φέρε, τνα, γράψ, τα, βράσ, το, δεῖξ, τες, ὅταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τον, την, το, καὶ εἰς τὸ με τῆς φράσεως «Δό μ το»=Δός με τό.

4.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων ἄλλο, ἐκεῖνο, πίσω, ἀπό : Τ' ἄλλ, τὸ πουρνό. Ἐκεῖν τὸ σπύτ. Πίσ, στ, ράχι μ. Ἀπ' τὰ τὰ χτές.

5.—Τὸ ἄτονον ι ἀποβάλλεται εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως ὅταν δὲν προκύπτει δυσπρόφορος συλλαβή, ἐπανέρχεται δὲ ὁσάκις τονίζεται εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως : ἀσ-μαίνω-ἀσήμανα, πνάγω-πείνασα, τμάγω-τίμσα.

Τὸ τελικὸν ἄτονον ι κατόπιν ἄλλου φωνήεντος τρέπεται εἰς j : πδάει,

1) Περὶ τῆς προφορᾶς τῶν γραμμάτων ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία βλέπε «Θρακικά», τόμος Η' σελ. 335.

Κ. Χουρμούζης:
-Θρακικά + ΙΒ'
1939
2265-362

λέει, σόϊ, ἀκούει, κρύοι. (Πρόφερε πδάϊ, λέϊ, σόϊ, ἀκούϊ, κρύϊ). Φυλάττεται ὅμως πάντοτε πρὸ τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας μ: Τὸ μάτι μ. Τὸ κανάρι μ, τὸ χτένι μ.

Τὸ ι πρὸ φωνήεντος τρέπεται εἰς j: παιδιά, μεριές, θεῖός, κεριοῦ, θεριοί. (Πρόφ. παιδία, μερίες, θῖός, κεριοῦ, θεριοί). Ἐξαιροῦνται ὅσαι λέξεις πρὸ τοῦ ι ἔχουσι ρ μετ' ἄλλου συμφώνου: κουπριά, ἀποκρηά, μουσταλευριά, παδρειά, καλογριά, μητριά, καὶ τὸ πάει: πᾶ νᾶρι.

Τὸ ἀρχικὸν ι ἐγκλινομένης λέξεως τρέπεται εἰς j ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις λήγει εἰς τονιζόμενον φωνῆεν: Ποῦ εἶσαι; (Ποῦῖσαι). Ἐδῶ εἶμαι. (Ἐδῶῖμαι). Ἐκεῖ ἦδανε. (Ἐκεῖῖδανε).

Τὸ ἄτονον ι πρὸ τῆς τονισμένης συλλαβῆς ρι, ρου προφέρεται πολὺ ταχέως ὥς βραχύτατον ι: τυρί, ψειροῦ. Δηλαδή δὲν προφέρεται ὥς τυ-ρί, ψει-ροῦ διακεκριμένως εἰς συλλαβάς, οὔτε καὶ τρι-ψροῦ, μονοσυλλάβως, ἀλλ' ὥς ι ταχυπρόφερτον καὶ μόλις ἀκουόμενον. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ἀορίστους πολλῶν ρημάτων: πᾶτ-σα, ρώτ-σα.

Τὸ ἄφωνον ι κατόπιν τῶν συμφώνων γ, κ, λ, ν, ζ, g, χρησιμεύει μόνον εἰς μεταβολὴν τῆς προφορᾶς αὐτῶν, ξλάκι, ἀχέλι, πίνι, ἔχι, ἀνάγι.

6.—Τὸ ἄτονον ου ἀποβάλλεται καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος πάσης λέξεως, ἐφ' ὅσον δὲν προκύπτει δυσπρόφορος συλλαβή, ἐπανερχεται δὲ τονιζόμενον εἰς ἄλλον τύπον τῆς αὐτῆς λέξεως: κνώ-κούνιγα, πλῶ-πούλιγα, σκλήκι-σκούλιγα.

7.—Μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν φωνηέντων ι καὶ ου, τὰ ἀπομένοντα σύμφωνα προφέρονται διακεκριμένα, καὶ πρὸς ὑπόμνησιν τούτου χωρίζομεν αὐτὰ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ διὰ τοῦ (-).

γ') Σύμφωνα

8.—Τὸ ἀρκτικὸν π τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται εἰς b μετὰ τοῦ τελικοῦ ι τῆς προηγουμένης. Τὸ batéra (τὸν πατέρα), Δὲ bonō (δὲν πονῶ), μὴ bās (μὴν πᾶς). Μετὰ δὲ τοῦ σ γίνεται ψ: Ὁ ἀράψ (ἀράπς), ὁ Ἀγόψ (Ἀγόπς), ψτεύω, ἀγάψα.

9.—Τὸ φ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ψ: Εὑεβία (Εὐσεβία), ἄλλοτε φυλάττεται: ψάγω. Πρὸ δὲ τοῦ δ, d, μ, τρέπεται εἰς β: Κλέβδες (κλέφδες), ἀλείβμαι (ἀλείφμαι), ἀλείβδαι (ἀλείφδαι).

10.—Τὸ β μετὰ τοῦ σ γίνεται ψ: ρεύω-ἔρρεψε, τρίψε (τρίβσε). Πρὸ δὲ τοῦ κ, τ, τρέπεται εἰς φ: τρίφκα, τριφτή.

11.—Τὸ τ ἐν τῷ μέσῳ λέξεως, μεταξὺ δύο συμφώνων ἀποβάλλεται: νίφκα (νίφτκα), λιβίσκα (λιβίστκα). Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι ἢ ου συναντήσῃ σ, ἄλλοτε τρέπεται εἰς τς: κλέφτς, τς ἔδωκε, ἄλλοτε

δὲ φυλάττει τὴν ἰδιαιτέραν προφορὰν τοῦ : κουτσομύτ-ς, πάτ-σε, ὅτε τὸ
ι προφέρεται ἡμιφώνως.

Τὸ ἀρκτικὸν τ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς προη-
γουμένης, τρέπεται εἰς ο : δὲ δό χω (δὲν τό χω), μὴ δὲ δίνις (μὴν τὸ
δίνης).

12.—Τὸ θ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται : ἔνοιωσα, ἔγνεσα. Φυλάττεται
ὁμως ἂν ἡ συνάντησις τοῦ θ μετὰ τοῦ σ προκύπτει ἔνεκεν ἀποβολῆς τοῦ
φωνήεντος ι : μέθ-σα, βύθ-σα. Ἐξαιρεῖται τὸ ἔκατσα.

Τὸ θ μετὰ τὸ σ, φ, χ τρέπεται εἰς τ : θὰ πιαστῇ, νὰ κλειστῇ, θὰ
γραφτῶ, θὰ ριχτῶ.

13.—Τὸ σ μετὰ τοῦ π, β, φ, γίνεται ψ καὶ μετὰ τοῦ κ, γ, χ γίνεται
ξ, ψτεύω, ζέψε, γράψε. Μετὰ δὲ τοῦ τ γίνεται τς.

Τὸ σ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέντων
ἀποβάλλεται : Θανάης (Θανάσης), ἂ πέης (νὰ πέσης), θ' ἀκούης (θ' ἀκού-
σης).

14.—Τὸ ζ πρὸ τῆς καταλήξεως ις, ἐὰν συμπέσῃ μεταξὺ δύο φωνηέν-
των ἀποβάλλεται : Φρουμούης (Φρουμούης), παίεις (παίζεις).

15.—Τὸ ἀρκτικὸν τς τῆς ἐπομένης λέξεως τρέπεται μετὰ τοῦ τελι-
κοῦ ν τῆς προηγουμένης εἰς τζ : τὸ τζοβάνι (τὸν τσοβάνι), τ τζάσκα (τὴν
τσάσκα), τὸ τζάτ-σε.

16.—Τὸ ἀρκτικὸν κ τῆς ἐπομένης λέξεως μετὰ τοῦ τελικοῦ ν τῆς
προηγουμένης τρέπεται εἰς γ : τὸ γόσμο (τὸν κόσμο), δὲ γόφτ (δὲν κόφτ),
μὴ γάθσαι (μὴν κάθσαι). Εἰς πολλὰς λέξεις πρὸ τοῦ ι φυλάττει τὴν οὐ-
ρανικὴν προφορὰν τοῦ : Τσακ-ῆλι, ἀκ-ῆλι.

Τὸ κ πρὸ τοῦ d τρέπεται εἰς g : στέgdαι (στέκνται).

Τὸ κ μετὰ τοῦ σ τρέπεται εἰς ξ : ἀκούω-ᾶξα.

17.—Τὸ χ τοῦ ῥήματος ἀστοχάγω καὶ συγχίζμαι, τρέπε-αι εἰς τὸν
ἀόριστον εἰς j : ἀστόησα (ἀστόχησα), συγίσκα (συγχίστηκα).

Τὸ χ μετὰ τοῦ σ ἄλλοτε γίνεται ξ : ἔβρεξε, Ξαφένια, Ξογόνις, (Χρυ-
σαφένια, Χρυσογόνις) καὶ ἄλλοτε φυλάττεται : χσός, Χστός, χστιανός.

18.—Τὸ γ μετὰ τοῦ σ γίνεται ξ : βήγω-ἔbξα.

19.—Τὸ τελικὸν ν τῆς προηγουμένης λέξεως πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ β, γ,
δ, ζ, θ, λ, μ, ξ, σ, φ, χ, ψ, b, d, g τῆς ἐπομένης ἀποβάλλεται : Τὸ Βασίλι,
δὲ γένεται, μὴ δαγάνις, τὸ ζώθκα, δὲ θέλω, τὸ Λάμπο, δὲ μνοιάζνε, δὲ
ξαναγῆρτε, μὴ ρωτᾶς, τὸ στόμα τ, μὴ φωνάεις, δὲ χωράει, δὲ ψήθκε, τὸ
bάρβα, δὲ daρδανίζεται, τό Γουτζούκι.

Τὸ ν μετὰ τοῦ κ, π, τ, γίνεται g, b, d : Μὴ δὲ δίνις (μὴν τὸ δίνις),
τὸ βάτο (τὸν πάτο), τὸ δeneκὲ (τὸν τενεκέ).

Τὸ ν παρεντίθεται μεταξὺ τοῦ θά, θαλά καὶ τοῦ ἀπὸ φωνήεντος ἀρ-
χομένου ῥήματος πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας : θὰ ν εἶδε τίποτας, θαλά
ν ἔρετ.

Τὸ ν πρὸ τοῦ γ εἰς μερικὰς λέξεις φυλάττεται καὶ προφέρεται ὡς ν οὐρανικόν : Ἀγγέλκος, ἀγγαρεία, ἀγγωνας.

δ') Ἑγκλισις τόνου

20.—Ἐκ τῶν κλιτῶν μερῶν τοῦ λόγου ἐγκλίνονται : 1) Τὰ ρήματα εἶμαι, ἔχω, θέλω, ἀκούγω, τρώγω, πάγω κλπ., ὅταν προηγεῖται τὸ ἐρωτηματικὸν μόριον πῶς, ποῦ, ἢ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία ποιός, τί καὶ τὰ ἀρνητικὰ μόρια δὲν καὶ μὴ π.χ. Ποῦ ἦσ-να ; (πρόφερε πού-σνα), Ἐδῶ ἤμνα (ἐδώ-μνα) πῶς εἶσαι ; (πώ-σεισαι), καλὰ εἶμαι (καλά-μει). Δέ εἶμαι καλὰ (Δέ-μει καλὰ), Μὴ δρω (Μή-δρω), Δέ θελω (Δέ-θελω), Ποῦ ν το : (Ποῦντο), Δέν ἔχω (Δένεχω), Μὴν ἀκου (Μή-νακου), Ἄραξ τονα ("Ἀρ-παξ-τονα), Πάα πας ; (Πάα-πας).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται τὰ δυσύλλαβα ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, ὅταν σχηματίζουν τὸν συγκριτικὸν βαθμὸν καὶ ὑπερθετικὸν διὰ τῶν μορίων κόμ καὶ ὄλω : Κόμ καλος (Κόμ-καλος), ὄλω καλος (ὄλω-καλος), κόμ παχυσ (κόμ-παχυσ) ὄλω παχυσ (ὄλω-παχυσ), κόμ πολν (κόμ-πολν), κόμ βροστα (κόμ-προστα), ὄλω πς (ὄλω-πς), κόμ καλα (κόμ-καλα).

Ἐπίσης ἐγκλίνονται αἱ προσωπικαὶ καὶ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι : με, μας, σας, το, τον, την, τος, τους, τις, τα. Ἄσε με. Πιάσε μας. Τὸ παιδί σας. Πάρ τον. Νά την. Δός το. Κοίτα τις. Ἄκουσ τα. Νά τος.

Ἀκόμη ἐγκλίνεται καὶ τὸ οὐσιαστικὸν βολά, εἰς τὴν φράσιν «καμνιά βολα» ποτέ.

ε') Τονισμός

21.—Αἱ λέξεις τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν καὶ ἀντιπροπαραλήγουσαν : Ἐγραψαμε, Κοίτα τον, Φύλα τονα, ρώκω τονα, ζαμάκω τονα, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐγκλισις τοῦ τόνου γίνεταί μέχρι τῆς τετάρτης συλλαβῆς.

Ἄτονοι λέξεις εἶναι τὰ ἀρθρα ὁ, ἡ οἶ, του, της, τον, την, τα, τις τσε. Τὰ μόρια : πω, θα, να, σας : Εἶπε πω, θαν ἔρτ. Θαλαν ἔρτω καὶ ἐγώ. Να πᾶς. Σα θέλεις. Δεν ἔρκεσαι δῶ ;

στ') Εὐφωνικά

22.—Εὐφωνικά εἶναι τὰ γράμματα γ καὶ ν : ὁγ ἥλιος-τὸν ἥλιο, ὁγ ἴσκιος-τὸν ἴσκιον, θαν ἔρτ, θαλαν ἔχι, τὸγ εἶπε, θαν εἶπε.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

I Πτωτικά

α') Αι πτώσεις

Τὰ ὀνόματα ἔχουν τέσσαρας πτώσεις εἰς τὸν Ἑνικὸν ἀριθμὸν : ὀνομαστικὴν, γενικήν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν μόνον τρεῖς : ὀνομαστικὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

24.—Ἡ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ τῶν οὐδέτερον, ἐκτὸς τῶν εἰς ἴ, ἐκφέρεται πάντοτε περιφραστικῶς, τῶν δὲ θηλυκῶν καὶ ἀρσενικῶν ἐνίοτε διὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ μετὰ αἰτιατικῆς : ἡ κούπα ἀπ τὸ γλυκὺ-ἡ κούπα τοῦ γλυκοῦ, εἰς πλεῖστα δὲ ὀνόματα μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου.

25.—Ὁ πληθυντικὸς δὲν ἔχει γενικήν, ἀντὶ ταύτης χρησιμοποιεῖται ἡ αἰτιατικὴ : Ἡ λαγίνα εἶναι τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν ἢ ἐκφέρεται μετὰ τῆς ἀπὸ, ὁ γιακάς ἀπ τὰ πκάμισα τῶν υποκαμίσων.

Εἰς ὠρισμένας ὁμῶς φράσεις, ποσότητος σημαντικὰς, πάντοτε δὲ κατόπιν ἀριθμητικοῦ χρησιμοποιεῖται ἡ γενικὴ πληθυντικὴ εἰς οὐ : Πέντε παραδιοῦ, δυὸ μνοῦ, ἕξ χρονοῦ, σαράδα μεριου, ἑκατὸ λιριοῦ, ἐννιά ὀκαδιοῦ, δώδεκα λογιῦ, λογιῶ δου λογιου.

26.—Τὰ οὐσιαστικά ἔχουσι τρεῖς πτώσεις ὁμοίας· τὰ μὲν ἀρσενικά γενικήν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν, τὰ δὲ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος ἀρσενικά.

β') Ἄρθρον

27.—Τὸ ἄρθρον κλίνεται ὡς ἑξῆς. Ἔχει δὲ μόνον τρεῖς πτώσεις.

	Ἑνικός Ἀριθμός		
	Ἀρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον
Ὀνομαστικὴ	ὁ	ἡ	τὸ
Γενική	τοῦ καὶ τ	τοῇ	τοῦ
Αἰτιατικὴ	τὸν καὶ τὸ	τήν καὶ τή	τὸ
Κλητικὴ	ῥ	ῥ	ῥ
	Πληθυντικός		
Ὀνομαστικὴ	οἱ	οἱ	τά
Αἰτιατικὴ	τοῖ	τοῖ	τά

28.—Κατὰ τὴν προφορὰν τὰ ἄρθρα ἐκφωνοῦνται μετὰ τῶν λέξεων τὰς ὁποίας προσδιορίζουσι μονολεξεί: τ παιδιοῦ, τ κρασιοῦ, τς ἄμνιαις, τν ἑλιά καὶ συγκόπτουσι τὰ ι καὶ ου, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὸ ἄρσενικὸν καὶ θηλυκὸν ἔχουσι τὸν αὐτὸν τύπον.

29.—Οἱ πλήρεις τύποι τῶν ἄρθρων τσῆ, τοῦ, τήν, χρησιμοποιοῦνται μόνον ὅταν μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ου καὶ ι προκύπτει δυσπρόφερτος συλλαβή: τσῆ Στρατέσας, τοῦ φκεῖριου, τῇ γτσῆ.

γ') Οὐσιαστικά

1. Οὐσιαστικά ἄρσενικά

30.—Τὰ ἄρσενικά οὐσιαστικά τελειώνουν εἰς ας, ος, ες, ης, ους.

Τύποι εἰς ας

Ἐνικὸς

Τύπος εἰς ες εἰς ους

Ὀνομ.	ὁ βούρβουλας	ὁ πατέρας	ὁ λαπᾶς	ὁ κεκῆς	ὁ νοῦς
Γενικ.	τ βούρβουλα	τ πατέρα	τ λαπᾶ	τ κεκὲ	τ νοῦ
Αἰτια.	τὸ βούρβουλα	τὸ πατέρα	τὸ λαπᾶ	τὸ γεκὲ	τὸ νοῦ
Κλητ.	ἔ βούρβουλα	ἔ πατέρα	ἔ λαπᾶ	ἔ κεκὲ	ἔ νοῦ

Πληθυντικὸς

Ὀνομ.	οἱ βουρβούλι	οἱ πατεράδες	οἱ λαπάδες	οἱ κεκέδες	οἱ νοῦδες
Γενικ.]	τς βουρβούλι	τς »	τς λαπάδες	τς κεκέδες	τς νοῦδες
Κλητ.]	καὶ βουρβούλιδοι	καὶ πατέρδοι	ἔ λαπάδες	ἔ κεκέδες	ἔ νοῦδες

Τύπος εἰς ος

Ἐνικὸς

Τύπος εἰς ι ἄφωνον

Ὀνομ.	ὁ κούταβας	ὁ κόσμος	ὁ πετνὸς	ὁ Μεμέτ-ς	ὁ Ἀγόψ
Γενικ.	τ κούταβου	τ κόσμου	τ πετνοῦ	τ Μεμέτ	τ Ἀγόπ
Αἰτιατ.	τὸ κούταβο	τὸ γόσμο	τὸ βετνὸ	τὸ Μεμέτ	τὸν Ἀγόπ
Κλητ.	κούταβε	κόσμε	πετνὲ	Μεμέτ	Ἀγόπ

Πληθυντικὸς

Ὀνομ.	οἱ κούταβ	οἱ κόσμοι	οἱ πετνοὶ	οἱ Μεμέτδες	οἱ Ἀγόπδες
Αἰτιατ.	τς κούταβ	τς κόσμοι	τς πετνοὶ	τς »	τς »
Κλητ.	κ	κούταβ	καὶ κόσμοιδοι	πετνοὶ	καὶ Μεμέτδοι καὶ Ἀγόπδοι

Ἐνικὸς

Πληθυντικὸς

Ὀνομαστική	ὁ Πέτρος	ὁ μέγγενες	οἱ Πέτροδες	οἱ μέγγενεδες
Γενική	τ Πέτρο	τ μέγγενε	τς »	τς »
Αἰτιατική	τὸ βέτρο	τὸ μέγεγε	καὶ Πέτροηδοι	
Κλητική	Πετρο			

Τύπος εἰς ης

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	τσάνταλης	ὁ	Πέτης	ὁ	κατῆς	ὁ	ψάλτς	ὁ	Τσακλιώτς
Γεν.	τ	τσάνταλη	τ	Πέτη	τ	κατῆ	τοῦ	ψάλτς	τοῦ	Τσακλιώτ
Αἰτ.	τὸ	τζάν-ταλη	τὸ	βέτη	τὸ	γατῆ	τὸ	ψάλτ	τὸ	Τσακλιώτ
Κλητ.		τσάνταλη		Πέτη		κατῆ				

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	τσάν-ταληδες	οἱ	Πέτηδες	οἱ	κατῆδες	οἱ	ψαλτάδες	οἱ	Τσακλιώτ
Αἰτ.	τς	τσάν-ταληδες	τς	»	τς	κατῆδες	τσί	»	τσί	»
Κλητ.		τσάν-ταλ-ηδες		Πέτηδοι		κατῆδες		»		

31.—Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων καὶ ἀντωνυμιῶν τελειώνει πάντοτε εἰς ς, ἡ δὲ γενική, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ σχηματίζεται δι' ἀποβολῆς αὐτοῦ.

32.—Ἡ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ τῶν δύο προπαροξυτόνων σχηματίζεται εἰς ι, ὁ δὲ τόνος κατέρχεται εἰς τὴν παραλήγουσαν, τῶν δὲ εἰς ας παροξυτόνων καὶ ὀξυτόνων, καὶ πάντων τῶν εἰς ης ες καὶ οὗς, σχηματίζεται εἰς δες ἢ δοι.

33.—Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐξαιρέσει τῶν ἀρσενικῶν εἰς ος, πάντα τὰ οὐσιαστικά ἔχουσι κυρίως δύο πτώσεις (τύπους) εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ μίαν εἰς τὸν πληθυντικόν.

34.—Τὰ εἰς ὅς ἀρσενικά σχηματίζουν τὴν γενικήν εἰς ου, αἰτιατικήν εἰς ο καὶ κλητικήν εἰς ε. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ος παροξύτονα κύρια ὀνόματα, σχηματίζοντα ὅλας τὰς πλαγίας πτώσεις εἰς ο.

35.—Οἱ παλαιότεροι τύποι εἰς δοι, βουρβούλιδοι, κόσμιδοι, ἔπесαν σχεδὸν εἰς ἀχρηστίαν.

36.—Τὰ κατώτερον οὐσιαστικά σχηματίζονται ἀνωμάλως.

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	ἄθρεπος	ὁ	κόρακας	ὁ	διάβολος	ὁ	ἄρκος	ὁ	ἄγγελος
Γεν.	τ	ἄθρεποῦ	τ	κοράκ	τ	διαβόλ	τ	ἀρκός	τ	ἄγγέλ
Αἰτ.	τὸν	ἄθρεπο	τὸ	γόρακα	τὸ	διάβολο	τὸν	ἄρκος	τὸν	ἄγελο
Κλητ.		ἄθρεπε		κόρακα		διάβολε		ἄρκος		ἄγγελε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ἄθρῳπ	οἱ	κοράκι	οἱ	διαβόλι	οἱ	ἀρκόδ	οἱ	ἄγγέλι
Αἰτ.	τς	ἄθρῳπ	τς	κοράκι	τσί	διαβόλι	τς	ἀρκόδ	τς	ἄγγέλι
Κλητ.		ἔη	ἄθρῳπ	κοράκι	ἔη	διαβόλι	ἔη	ἀρκόδ	ἔη	ἄγγέλι

Ἑνικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
Ὄνομ.	ὁ ἀδρεφός ὁ δάσκαλος	οἱ ἀδρεφοῦδες οἱ δασκάλοι	
Γεν.	τ ἀδρεφού τ δασκάλ		
Αἰτ.	τὸν ἀδρεφὸ τὸ δάσκαλο	τς ἀδρεφοῦδες τς δασκάλοι	
Κλητ.	ἀδρεφε δάσκαλε		

37.—Μερικὰ προπαροξύτονα εἰς ας σχηματίζουν καὶ πληθ. εἰς αδες: ὁ κάτανας, οἱ κατανάδες. Ὁμοίως καὶ μερικὰ τῶν εἰς τς: ὁ ράφτης-οἱ ραφτάδες.

38.—Τὰ ἐξῆς ὀνόματα εἰς τὸν πληθυντικὸν εἶναι οὐδετεροῦ γένους: ὁ στόμας-τὰ στόματα, ὁ βούτροφος-τὰ βτήρατα, ὁ χρόνος-τὰ χρόνια, ὁ λόγος-τὰ λόγια, ὁ λαϊμός-τὰ λαϊμά, ὁ οὐρανός-τὰ οὐράνια.

39.—Τὰ κατωτέρω δὲν ἔχουν ἑνικόν: τὰ νιάτα, τὰ γεράματα, οἱ νομάτ, τὰ δοίματα, τὰ μάγια, τὰ ἥπατα, τὰ μεσάνυχτα, τὰ τάταρα, τὰ τρεχάματα, τὰ βαφτίσια, τὰ ἔργατα, τὰ ζῶδα, οἱ ἀσθιοί, τὰ ὕστερνα, τὰ πράματα (ζῶα), κομμάτια (μέλη τοῦ σώματος), παζώματα, τ' ἄρματα, τ' ἄρπεδόνια, τὰ σίχνα, τὰ φαρδιά (πετοῦνια), τὰ σκέλια.

40.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως ἡς ὑπάρχει ἡ συλλαβὴ ας ες, ος, ους ἢ αζ, εζ, οζ, ούζ, τὸ σ ἢ ζ τῆς παλαιολογικῆς, συμπίπτει μετὰ τὸν δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται, καὶ τὸ φωνήεν τῆς καταλήξεως ἡς τρέπεται κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 13) εἰς j: ὁ βαλάσης-βαλάης-βαλάης, ὁ βοδόσης-βοδόης-bodόης, ὁ κελέσης-κελέης-κελέης, ὁ χαζλάης, ὁ μελέης, ὁ σαλόης, ὁ γουρσοῦης, νὰ παζίης-παίης-παίης, νὰ βράζης-βράης-βράίης, νὰ τσοῦζης-τσούης-τσούίης.

2. Οὐσιαστικὰ θηλυκὰ

41.—Τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ λήγουν εἰς α, η, ο. ου καὶ ε.

Τύπος εἰς α		Τύπος εἰς η			
		Ἑνικός ἀριθμός			
Ὄνομ.	ἡ θάλασσα	ἡ φλάδα	ἡ χαρά	ἡ δάφνη	
Γεν.	τς θάλασσας	τση φλάδας	τς χαρᾶς	τς δάφνης	
Αἰτ.	τ θάλασσα	τ φλάδα	τ χαρὰ	τ δάφνη	
Κλητ.	θάλασσα	φλάδα	χαρὰ	δάφνη	

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄνομ.	οἱ θάλασσες οἱ φλάδες οἱ χαρῆς οἱ δάφνες		
Γεν.	τς θάλασσες τς φλάδες τς χαρῆς τς δάφνες		
Κλητ.	θάλασσες φλάδες χαρῆς δάφνες		

Ἑνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ἡ τριφτὴ	οἱ	τριφτῆς
Γεν.	τῇ τριφτῆς		
Αἰτ.	τὴ τριφτὴ	τοὶ	τριφτῆς
Κλητ.	τριφτὴ		τριφτῆς

Κ. Χονδρ. Γραμμ. ΑΔ
7 IB. 1939
- 327

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	Τύπος εἰς ο	εἰς οὐ	εἰς ἐ
Ὄνομ.	ἡ βάβο ἡ Περισσὼ ἡ δοδοῦ ἡ Ἐμινὲ ἡ		ν-νὲ
Γεν.	τς βάβος τς Περισσῶς τς δοδοῦς τς Ἐμινῆς τῇ		ν-νῆς
Αἰτ.	τ βάβο τ βερισσῶ τ δοδοῦ τν Ἐμινὲ τῇ		ν-νὲ
Κλητ.	ἔ βάβο ἔ Περισσῶ ἔ δοδοῦ ἔη Ἐμινὲ ἔ		ν-νὲ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ βάβες οἱ Περωσῶδες οἱ δοδοῦδες	οἱ	ν-νέδες
Αἰτ.	τς βάβες τς Περωσῶδες τς δοδοῦδες		τοὶ ν-νέδες
Κλητ.	ἔ βάβες ἔ Περωσῶδες ἔ δοδοῦδες		ἔ ν-νέδες

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ι ἀφώνιον

Ὄνομ.	ἡ γνῶς ἡ Τρίτ	οἱ	γνώσες οἱ Τρίτες
Γεν.	τῇ γνώης τῇ Τρίτς		
Αἰτ.	τὴ γνῶς τὴ Τρίτ	τοὶ	γνώσες τοὶ Τρίτες
Κλητ.	ἔ γνῶς ἔ Τρίτ	ἔ	γνώσες ἔ Τρίτες

42.—Ἡ ἐνικὴ γενικὴ τῶν θηλυκῶν σχηματίζεται πάντοτε διὰ τῆς προσθήκης τοῦ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, ἢ δὲ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ εἶναι ὅμοιαι μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τριφτὴ-τριφτῆς, βάβο-βάβος, ν-νὲ-ν-νῆς, φλάδα-φλάδας.

43.—Ἐκ τῶν εἰς ι θηλυκῶν, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ι σχηματίζονται ὀνόματα λήγοντα εἰς πᾶν σύμφωνον. Τὰ δὲ λήγοντα εἰς ς, εἰς τὴν γεν. ἀποβάλλουσιν αὐτὸ μετὰξὺ δύο φωνηέντων καὶ τρέπουν τὸ ι εἰς j κατὰ τὸν κανόνα (βλέπε 38), ἢ γνώς-τῇ γνώης.

44.—Τὰ θηλυκὰ εἰς τὸν ἐνικὸν ἔχουν δύο τύπους· ἓνα διὰ τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτ. καὶ κλητ. καὶ ἕτερον διὰ τὴν γεν., εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἓνα μόνον δι' ὅλας τὰς πτώσεις· ἢ δοδοῦ-τς δοδοῦς-οἱ δοδοῦδες, ἢ γνώς-τῇ γνώης-οἱ γνώσες.

45.—Τῆς κλητικῆς ὅλων τῶν γενῶν προτάσσεται τὸ ἐπιφώνημα ἔ ἢ ἔη. Εἰς τὴν κλητικὴν τὰ κύρια ὀνόματα ἐκφέρονται κατὰ τὴν δευτέραν

ἐκφώνησιν μετὰ τοῦ ἔ, ὅταν ὁ καλούμενος εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ ἡμᾶς: Γιώργο, ἔ Γιώργο. Ὅταν ὁ καλούμενος εἶναι πλησίον τότε προτάσσεται ἢ ἐπιτάσσεται τὸ μαρὲ ἢ μαρή: Μαρὲ Γιάνι, Γιάνι μαρέ. Φωτνὴ μαρή. Μαρή Δημητροῦ.

3. Οὐδέτερα οὐσιαστικά

46.—Τὰ οὐδέτερα λήγουν εἰς α, ο, ος, καὶ ι.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ι

Ὄνομ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερό τ ἄσίμ
Γεν. τοῦ κρασιοῦ τ νεροῦ τ ἄσιμιου
Αἰτ. τὸ βλάστρι τὸ κρασί τὸ λάχανο τὸ ψούνιο τὸ νερό τ ἄσίμ
Κλητ. βλάστρι κρασί λάχανο ψούνιο νερό ἄσίμ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερά τ ἄσίμια
Αἰτ. τὰ βλάστρια τὰ κρασιά τὰ λάχανα τὰ ψούνια τὰ νερά τ ἄσίμια
Κλητ. βλάστρια κρασιά λάχανα ψούνια νερά ἄσίμια

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Τύπος εἰς ος

εἰς α

εἰς ι ἄφωνον

Ὄν. τὸ κτάκι τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι
Αἰτ. τὸ πάχος τὸ παπλωμα τὸ κλάμα τοῦ τγανιοῦ
Κλητ. τὸ δρωλίκι τὸ τγάνι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν. τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Αἰτ. τὰ πάχητα τὰ παπλώματα τὰ κλάματα τὰ κτάκια τὰ δρωλίκια
Κλητ. τὰ τγάνια

47.—Τὰ οὐδέτερα εἰς ος, μα, μο δὲν ἔχουν γενικήν, ἀλλὰ σχηματίζουν αὐτὴν περιφραστικῶς: σερόνι ἀπ τὸ παπλωμα (τοῦ παπλώματος), μυρωδιά ἀπὸ πάχος (πάχους).

48.—Ἐκ τῶν εἰς ο, τὰ εἰς μο σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς ματα: τὸ ράψιμο-τὰ ραψίματα, τὸ σκάψιμο-τὰ σκαψίματα. Ὅμοίως τὸ ἄλογο-τ' ἀλόγατα, τὸ πρόσωπο-τὰ προσώπατα, τ' ὄνειρο-τὰ ονειράτα.

49.—Ἐκ τῶν εἰς ος, ἄλλα σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν εἰς τα: τὰ βάρητα, τὰ πάχητα, τὰ κέρδητα, ἄλλα εἰς ια: τὰ πάθια, τὰ λάθια καὶ

ἄλλα εἰς ἰ ἄφωνον: τὰ μέρ. Τὸ δὲ κόστος, πρέπος καὶ βύθος δὲν ἔχουσι πληθυντικόν.

δ') Ἐπίθετα

50.—Τὰ ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά, σχηματίζουν ὅμως τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς να: τὸ γαλόνα, τὸ βαχύνα.

Αἱ καταλήξεις τῶν τριῶν γενῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

α') ας, οὔ, ἀδκο	: μεταρᾶς, μεταροῦ, μεταράδκο.
β') ος, η, ο	: στεγνός, στεγνή, στεγνό.
γ') ιος, ια, ιο	: γαλάζιος, γαλάζια, γαλάζιο.
δ') υς, ειά, ύ	: παχύς, παχειά, παχύ.
ε') λής, λοῦ, λήδκο	: παραλ-ής, παραλοῦ, παραλήδκο.
ς') ἄρς, ἄρα, ἄρκο	: ἄρρωστιάς, ἄρρωστιάρα, ἄρρωστιάρκο.
ζ') ιτ-ς, ιτ-σα, ίτκο	: κουτσομύτ-ς, κουτσομύτ-σα, κουτσομύτκο.
η') λῆς, λα, λῆκο	: ἀπτάλῆς, ἀπτάλα, ἀπτάλκο.
θ') ἰνῆς, ἶνα, ἰνῆκο	: σασκίνη, σασκίνα, σασκίνκο.
ι') ἄης, ἄσα, ἄσκο	: δελβάης, δελβάσα, δελβάσκο.
ια') ἑής, ἑζα, ἑζκο	: τεκνεφής, τεκνεφέα, τεκνεφέζκο.
ιβ') ἱής, ἱζα, ἱσκο	: χαηροής, χαηροεία, χαηροείζκο.
ιγ') ὀής, ὀζα, ὀζκο	: σαλός, σαλόα, σαλόζκο.
ιδ') οῦής, οῦζα, οῦζκο	: γουρσοῦς, γουρσοῦζα, γουρσοῦζκο.

51.—Τὸ συγκριτικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς καταλήξεως τερος, τερ, τερο: μικρότερος, μικρότερ, μικρότερο, στεγνότερος, στεγνότερ, στεγνότερο, μονολεκτικῶς. Πάντα ὅμως τὰ ὑπερδυσύλλαβα ἐπίθετα σχηματίζουν τὸ συγκριτικὸν προτάσσοντα τὸ μόριον κόμ: κόμ ἄρρωστιάς, κόμ ἄρρωστιάρα, κόμ ἄρρωστιάρκο, κόμ γαλάζιος, κόμ γαλάζια, κόμ γαλάζιο. Ἄ-κόμη καὶ τὰ δυσύλλαβα σχηματίζονται διὰ τοῦ μορίου κόμ, ἀλλ' ὁ μονολεκτικὸς τύπος εἶναι συνηθέστερος: καλλιγότερος καὶ κόμ καλός.

52. Τὸ ὑπερθετικὸν σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως ὅλω μετὰ τοῦ ἄρθρου, προτασσομένης τοῦ ἐπιθέτου: ὁ ὅλω καλός, ὁ ὅλω παχύς, ὁ ὅλω γαλάζιος, ἥτις ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τῆς λέξεως ὅλος. Ἐπομένως ὁ ὅλω παχύς=ὁ παχύτερος ὅλων.

53.—Ἀνωμάλως σχηματίζουν τὰ παραθετικά των τὰ ἑξῆς:

Καλός, καλλιγότερος, ὁ ὅλω καλός. Κακός, χιρότερος, ὁ χεῖρ χιρότερος.

54.—Τὰ ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐπίθετα εἰς ἐς δὲν ἔχουν θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον: ὁ γεβεζές, ὁ ζεβζεκλημές.

55.—Ἡ ἑκφρασις ἐπιτάσεως γίνεται α') δι' ἐπαναλήψεως τοῦ ἐπιθέτου: μικρὸς μικρός, παχύς παχύς, κοδὸς κοδός, τρανὸς τρανός, β') διὰ τῆς προσ-

θήκης μετ' αὐτὸ τοῦ καταλλήλου οὐσιαστικοῦ : μαῦρος ζῆνα, παχὺς γρου-
νάκι, κρύος βούζ, μαλλιαρὸς ἀρκούδα, ἄσπρος γάλα, καθαρὸς δάκρυο,
κόκκινος φωτιά, πράσ-νος φαρμακίστρα, κίτερος λεμόνι, πικρὸς φαρμάκι,
ἀρμυρὸς λύσσα, γλυκὸς μέλι, φῶς φανερό, μόν καὶ μοναχός. Εἰς τὴν πε-
ρίπτωσιν ταύτην τὸ τονιζόμενον φωνῆεν τοῦ ἐπιθέτου προφέρεται μα-
κρότερον, γ') διὰ τῶν ἀριθμητικῶν τρία, τέσσερα πέντε ἑπτὰ : τρισκατά-
ρατος, τετραπέρατος, πεδάρφανος, ἑφτάψχος, δ') διὰ τῆς προθέσεως κατὰ :
κατάμαυρος, κατακόκκινος, κάτασπρος, ε') διὰ τῆς μεγενθυτικῆς κατα-
λήξεως ρος : ψεύταρος, κλέφταρος, κατέργαρος.

ε') Ἀριθμητικά

56.—Τὰ τακτικά ἐκτὸς τοῦ μονολεκτικοῦ τύπου πρῶτος, δεύτερος
σηματίζονται καὶ περιφραστικῶς : εἶναι τέσσερες ἑρπυστὶς πο κείνονα ἢ
εἶναι τρεῖς καὶ ἕσταρα κείνος.

57.—Τὰ πολλαπλασιαστικά : Μονός, διπλός, τριδιπλός, τετραδιπλός,
καὶ τρεῖς φορές σὰ γι αὐτόνα, τέσσερες φορές σὰ γι αὐτόνα.

58.—Ἀναλογικά : Μῶς, ἀνάμις, διόμις, καὶ τὰ κλάσματα $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$
στὰ δυὸ ἕνα, στὰ τρία ἕνα, στὰ τέσσερα ἕνα κλπ.

59.—Οὐσιαστικά. Τριάδα, τετράδα, διάρ, πεδάρ, δεκάρ, εἰκοσάρα,
σαραδάρα, πενήνδαρα, ἑκατοστήρ, δωδεκαμσάρ, εἰκοσπεδάρ, τριαδαεξάρ.

Τὰ σημαίνοντα τὸ περίπου σηματίζονται εἰς ἀριά : καμμιά δεκαριά,
δεκαπεδαριά, εἰκοσαριά, ἑκατοστή, διακοσαριά. Τὰ κάτω ὅμως τοῦ δέκα
ἐκφράζονται διὰ τοῦ ἴσάμε : ἴσαμε τέσσερα κλπ.

στ') Ἀντωνυμῖαι

1. Προσωπικαὶ

60.—Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι ἐγώ, σύ, αὐτὸς ἢ ἐκείνος καὶ
κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσω. ἀρσ.	θηλυκ.	οὐδέτερον
Ὄνομ.	ἐγὼ καὶ γὰρ	ἐσὺ (σὺ)	αὐτὸς	αὐτήνι	αὐτὸ
Γενικ.	—	—	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Αἰτιατ.	ἐμένα (μένα, μὲ)	ἐσένα (σένα, σὲ)	αὐτόνα	αὐτήνινα	αὐτὸ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

	ἡμεῖς (μεῖς)	ἐσεῖς (σεῖς)	αὐτοῖνι	αὐτὲς	αὐτὰ
Ὄνομ.	ἐμεῖς (μεῖς)	ἐσεῖς (σεῖς)	αὐτοῖνι	αὐτὲς	αὐτὰ
Αἰτιατ.	ἐμᾶς (μᾶς)	ἐσᾶς (σᾶς)	αὐτοῖνους	αὐτὲς	αὐτὰ

61.—Ἡ προσωπική ἀντωνυμία τοῦ α' καὶ β' προσώπου δὲν ἔχει ἰδιαιτέρον τύπον γενικῆς, ἀντικαθιστᾷ δὲ αὐτὴν διὰ τῆς αἰτιατικῆς: μ ἔδωκε, μὲ γεῖπε.

Ἀντὶ τῆς αὐτὸς χρησιμοποιεῖται ἀδιαφόρως καὶ ἡ δεικτική ἐκεῖνος: —Τονε γεῖπες νᾶρτ; —Τονε γεῖπα, ἀμὰ κεῖνος δὲ θέλι.

Ἡ περίφρασις «τ λόγου σ» καὶ «τ λόγου τ» ἀντὶ σὺν ἡ αὐτὸς θεωρεῖται ὡς ἔκφρασις τιμῆς καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν χρῆσιν τοῦ σεῖς. Π. χ. —Ἐλα τ λόγου σ=ἐλάτε.

2. Ἀναφορικαὶ

62.—Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τὸ ἄκλιτον πού κατ' ὅ,τ, ἡ ἐκεῖνος πού, ἐκεῖνι πού, ἐκεῖνο πού, ὅποιος, ὅποια, ὅποιο, ὅσος, ὅσηνι, ὅσο, ὅ,τλογιος, ὅ,τλογια, ὅ,τλόγιο, αἱ ὁποῖαι κλίνονται ὁμαλῶς.

3. Κτητικαὶ

63.—Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι: ὁ δκόζιμ, ἡ δκήμ, τὸ δκόμ, ὁ δκόζς, ἡ δκήσ, τὸ δκός, ὁ δκός τ, ἡ δκή τ, τὸ δκό τ, καὶ ἡ ἐγκλιτική μ, σ, τ. Κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὁν. ὁ δκόζι μ ἡ δκή μ τὸ δκό μ ὁ δκοῖ σ ἡ δκή σ ὁ δκοῖ σας
Γεν. τοῦ δκοῦ μ τῇ δκήζι μ τοῦ δκοῦ μ τοῦ δκοῦ σ τῇ δκήζι σ τοῦ δκοῦ σας
Αἰτ. τὸ δκό μ τῇ δκή μ τὸ δκό μ τὸ δκό σ τῇ δκή σ τὸ δκό σας

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὁν. οἱ δκοῖ μ οἱ δκήζι μ τὰ δκά μ οἱ δκοῖ σ οἱ δκήζι σ οἱ δκοῖ σας
Αἰτ. τοῖ δκοῖ μ τὰ δκήζι μ τὰ δκά μ τοῖ δκοῖ σ τοῖ δκήζι σ τοῖ δκοῖ σας

64. Αἱ ἐγκλιτικαὶ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι μ, σ, τ προσκολλῶνται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως τὴν ὁποῖαν προσδιορίζουσιν, ὅταν αὕτη εἶναι ὀξύτονος φωνηεντόληκτος: ἡ φωνή μ, τὸ παιδί σ, ἡ βοή τ. Ὅταν ὅμως ἡ λέξις τελειώνῃ εἰς ζ, τότε τοῦτο τρέπεται πρὸ τοῦ μ εἰς ζι¹⁾: ὁ babáζι μ, ὁ παποῦζι μ, ὁ ν-νόζι μ, πρὸ δὲ τοῦ σ τρέπεται εἰς j: ὁ παπούj σ, ὁ babáj σ, ὁ ν-νόj σ.

1) Τοῦτο βεβαίως ἔγινε ἀπὸ τὸ babās μου. Πρῶτον ἀπεβλήθη τὸ ου καὶ ἔμεινε babās μ, ἔπειτα διὰ τὸ δυσπρόφερτον παρενετέθη ι, ἐφυλάχθη ἡ προφορὰ τοῦ σ ὡς ζ, πρὸ τοῦ μ καὶ ἔγινε babáζι μ. Κατὰ ἀναλογίαν δὲ πρὸς τοῦτο ἔγινε καὶ τὸ β' πρόσωπον babás ις καὶ κατὰ τὸν κανόνα 38 babáις, δκόζι μ, δκόζις-δκοῖς.

4. Δεικτικά

65. Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αὐτός, ἐκεῖνος, ὁ ἄλλος, τόσος, τὸς, καὶ τόσην, τόσο, τέτοιος, τέτοια, τέτοιο. Ἐκ τούτων ἡ αὐτὸς κλίνεται ὅπως καὶ ἡ προσωπικὴ αὐτός, αἱ δὲ ἄλλαι ὡς ἐξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνος	ἐκεῖνι	ἐκεῖνο	ὁ ἄλλος	ἡ ἄλλη	τ ἄλλο
Γεν.	ἐκινού	ἐκινῆς	ἐκινού	τ ἄλλον	τς ἄλλιν	τ ἄλλον
Αἰτ.	ἐκείνονα	ἐκείνινα	ἐκεῖνο	τὸν ἄλλον	τν ἄλλινα	τ ἄλλο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἐκεῖνι	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα	οἱ ἄλλι	οἱ ἄλλες	τ ἄλλα
Αἰτ.	ἐκινούς	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα	τς ἄλλι	τς ἄλλες	τ ἄλλα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ τέτοιος	ἡ τέτοια	τὸ τέτοιο	ὁ ἄλλοιώτκος
Γεν.	τ τέτοιαν	τς τέτοιας	τ τέτοιαν	τ ἄλλοιώτκο
Αἰτ.	τὸ δέτοιο	τ δέτοια	τὸ τέτοιο	τὸν ἄλλοιώτκο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ. καὶ αἱ Αἰτ.	τέτοιοι, τέτοιες, τέτοια	(οἱ τς) ἄλλοιώτκι
-------------------	--------------------------	-------------------

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	ἡ ἄλλοιώτκι	τ ἄλλοιώτκο	οἱ ἄλλοιώτκες	τ ἄλλοιώτκα
Γεν.	τς ἄλλοιώτκις	»	»	»
Αἰτ.	τν ἄλλοιώτκι	»	»	»

66. Αἱ δεικτικά ἀντωνυμῖαι ἐμφαίνουσιν τὰ πλησίον ἀντικείμενα ἢ τὰ μακρὰν ἀδιαφόρως : Κι αὐτὸ καλὸ, κι ἐκεῖνο καλὸ, ἀμὰ τ ἄλλο ἐκπέ-
ρα κόμ καλὸ. Πρὸς ἔκφρασιν τοῦ πολὺ πλησίον κειμένου προσκολλᾶται εἰς
τὰς διαφόρους πτώσεις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν ἡ κατάληξις να, γιά,
ναγιά : αὐτο νά, ἐκεινιγιά, τετοιοναγιά.

Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιρρημά-
των : ἐδωγιά, ἐτσνά, ἐκιναγιά.

5. Ἐρωτηματικά

67.—Αἱ ἐρωτηματικά ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἄκλιτοι τί, τίποτα καὶ αἱ
ποιός, ποιά, ποῖο, πόσος, πόσην, πόσο, τίλογιος, τίλογια, τίλογιο (καὶ τί-
λιος, τιλια, τίλιο). Κλίνονται δὲ ἡ μὲν τίλογιος ὁμαλῶς, αἱ δὲ λοιπαὶ ὡς
ἐξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ποιὸς	ποιὰ	ποιὸ	πόσος	πόσῃν	πόσο
Γεν.	ποιανοῦ	ποιανῆς	ποιανοῦ	ποσ-νου	πόσ-νης	πόσ-νου
Αἰτ.	ποιόνα	ποιάνα	ποιὸ	πόσωνα	πόσῃννα	πόσο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ποιοὶ	ποιῆς	ποιὰ	πόσῃν	πόσες	πόσα
Γεν.	ποιανούς	ποιῆς	ποιὰ	πόσ-νους	πόσες	πόσα

6. Ἀόριστοι

68.—Αἱ ἀόριστοι ἀντωνυμίαι εἶναι ἕνας, μνιά, ἕνα, κάβοςος, κάβος, κάβосо, καβόσος, καβός, καβόσο, κανεῖς, καμνιά, κανεῖνα, κάγανεις, κάγαμνια, κάγανεινα, κάθανεις, κάθαμνια, κάθανεινα, ἕνατι, τίποτα, ὁ φτός, ἡ φτήνι, τὸ φτό, ὁ τάδες, ἡ τάδε, τὸ τάδε, ὁ τέτοιος, ἡ τέτοια, τὸ τέτοιο, ὁ δεῖξις, ἡ δείξια, τὸ δεῖξιο, ὁ πεῖξις, ἡ πεῖξια, τὸ πεῖξιο.

Ἐκ τούτων ἡ ἕνατι καὶ τίποτα εἶναι ἀκλιτοί· αἱ δὲ ἄλλαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ἕνας	μνιά	ἕνα	κάθανεις	κάγαμνια	κάγανεινα
Γεν.	ἐνοῦ	μνιανῆς	ἐνοῦ	καθανινοῦ	κάγαμνιανῆς	κάγανινοῦ
Αἰτ.	ἕνενα	μνιάνα	ἕνα	κάθανεινα	κάγαμνιάνα	κάγανείνα

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ	φτός	ἡ	φτήνι	οἱ	φτίνι	οἱ	φτῆς
Γεν.	τοῦ	φτνοῦ	τῆς	φτήνις				
Αἰτ.	τὸ	φτόνα	τῇ	φτήνινα	τοῖ	φτνοὺς	τοῖ	φτῆς

69.—Ἡ ἕνας, ἕνα ἔχει καὶ σπανιωτέραν γενικὴν μνιανοῦ, τὸ δὲ κάθανεις καὶ κάγανεις κλίνονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἐκτὸς δὲ τῆς ἐνικῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ κάθανείνα ἔχουν καὶ ἄλλην κάθανείνενα, κάγανείνενα. Τὸ κανεῖς ἔχει καὶ τύπον κανάς, κανὰ ὅταν ἀκολουθῇ οὐσιαστικόν : κανάς ἄθρεπος, κανὰ παιδί.

70.—Ἡ κάβοςος ὅταν μὲν τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν σημαίνει ἀρκετός, ὅταν δὲ εἰς τὴν παραλήγουσαν ὀλίγος : Δό μ καβός αὐγά (μερικὰ).—Μ ἔδωκε κάβος αὐγά (ἀρκετά). Προσλαμβάνει καὶ τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν καὶ γίνεται καβοσοῦτσος (ἀρκετός).

71.—Αἱ ἀντωνυμίαι ὁ τέτοιος καὶ ὁ φτός χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὀνόματος ἀγνώστου ἢ λησμονηθέντος : Ἐκεῖ ποὺ πήγαμε, ἀδαμώσαμε καὶ τὸ δέτοιο. Πές τονα δέ, πῶς τονε λένε ; Μέσ τὸ νοῦ μ γιρῖς τ ὄνομα τ.

—Μάανα, ἦρτε κι ὁ φτός. Μὲ τὴν κλητικὴν τῆς ἀντωνυμίας φτός καλοῦμεν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν ἢ δὲν ἐνθυμούμεθα τὸ ὄνομα : Ἦλα φτέ, ἔλα νὰ σὲ πῶ.

72.—Ἡ τάδε χρησιμοποιεῖται ἀντὶ ὑποθετικῶν ὀνομάτων, ἢ ἀντὶ ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ σκοποῦ δὲν ἀναφέρομεν : Ἦρτ ὁ κουρουτζῆς καὶ φωνάζ «Ἐκλέψανε τ τάδε τὸ βόδι»—Μὲ ρωτᾷ ὁ μουχτάρς «ὁ τάδεσ ἦσαν ἐκεῖ;»

73.—Ἡ δεῖξις καὶ ἡ πείξις χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὑβριστικῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα ἀποφεύγομεν ν' ἀναφέρωμεν αὐτολεξεῖ : Σὰν ἄρκεψε νὰ φωνάζ τ δεῖξια καὶ τ βεῖξια (ἀντὶ τὴν κλέφτρα τὴ ψεύτρα, ἐπὶ παραδείγματι), ἔφγε γιὰ νὰ μὴ δν ἀκούη.

7. Αὐτοπαθεῖς

74.—Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι εἶναι ἀτόξιμ, ἀτόϊς, ἀτός τ, ἀπατόξιμ, ἀπατόϊς, ἀπατός τ, τὸν ἐγαυτό μ, τὸν ἐγαυτό σ, τὸν ἐγαυτό τ, τὸν ἐγαυτό μας, τὸν ἐγαυτό σας, τὸν ἐγαυτό τς, ὁ γίδιος, ἡ γίδια, τὸ γίδιο.

Ἐκ τούτων ἡ ἀτόξιμ ἔχει μόνον ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ἡ δὲ τὸν ἐγαυτό μ ἀπαντᾷ μόνον εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ. Ἡ γίδιος κλίνεται ὁμαλῶς καὶ πρὸς ἔμφασιν ἐκφέρεται μετὰ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : Τὸ γεῖπεσ ἐσὺ ὁ γίδιος. Ἐσὺ ἀτόϊς τὸ γεῖπεσ=αὐτοπροσώπως τὸ εἶπεσ.

Διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀτόξιμ, ἀτόϊς, βλέπε παράγραφον 62.

8. Ἀλληλοπαθῆς

75.—Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία εἶναι : σ-νατοί μας, σ-νατές μας, σ-νατά μας, σ-νατοί σας, σ-νατέϊ σας, σ-νατά σας, σ-νατοί τς, σ-νατές τς, σ-νατά τς, καὶ εἶναι ἄκλιτοι.

II Ρήματα

α') Παρεπόμενα

76.—Ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἐνεστῶτος τῶν ρημάτων διαιροῦμεν αὐτὰ εἰς παροξύτονα (βαρύτονα) εἰς περισπώμενα καὶ εἰς γω.

77.—Αἱ ἐγκλίσεις εἶναι : Ὀριστική, Ὑποτακτική, Προστακτική, Εὐκτική καὶ Μετοχή.

78.—Οἱ δὲ χρόνοι εἶναι : Ἐνεστώς, Παρατατικός, Ἀόριστος, Μέλλων

(διαρκής, στιγμιαίος, τελειωμένος), Παρακείμενος, Ὑπερσυντέλικος, Ὑποθετικὸς καὶ Ἀνεκπλήρωτος.

79.—Ὡς βοηθητικὰ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν χρόνων χρησιμοποιοῦνται ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν τὰ ῥήματα ἔχω καὶ εἶμαι, τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἑξῆς :

β') Τὸ ῥήμα ἔχω

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Ἔχω, ἔχῃς, ἔχῃ, ἔχμε, ἔχτε, ἔχνε.

Παρατατικός. Εἶχα, εἶχες, εἶχε, εἶχαμε, εἶχατε, εἶχανε.

Μέλλον. Θαν ἔχω, θαν ἔχῃς, θαν ἔχῃ, θαν ἔχμε, θαν ἔχτε, θαν ἔχνε.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν ἔχω, θαλαν ἔχῃς, θαλαν ἔχῃ, θαλαν ἔχμε κλπ.

Προστατική

Ἐνεστώς. Ἐχε, ἄς ἔχῃ, ἐχεῖτε, ἄς ἔχνε.

Εὐκτική

Μετοχή

Παρατατικός. Ἄς εἶχα, ἄς εἶχες κλπ. Ἐχόδα, ἔχода

γ') Τὸ ῥήμα εἶμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Εἶμαι, εἶσαι, εἶναι, εἶμαστε, εἴστε, εἶναι (Γεῖμαι, γεῖσαι, γεῖναι).

Παρατατικός. Ἦμνα, ἦν-να, ἦδανε, ἦμαστανε, ἦταστανε, ἦδανανε. (Γήμνα, γήσνα).

Μέλλον. Θαν εἶμαι, θάγ εἶσαι, θάγ εἶναι, θαγ εἶμαστε, θαν εἴστε, θαν εἶναι.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλαν εἶμαι, θαλαν εἶσαι, θαλαν εἶναι, θαλαν εἶμαστε, θαλαν εἴστε, θαλαν εἶναι.

Προστατική

Ἐνεστώς. Ναν εἶσαι, ἄς εἶναι, νάγ εἴστε, ἄς εἶναι.

Εὐκτική

Παρατατικός. Ἄς ἦμνα, ἄς ἦσ-να, ἄς ἦδανε, ἄς ἦμαστανε, ἄς ἦταστανε, ἄς ἦδανανε.

80.—Εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ Μέλλοντος καὶ τῶν λοιπῶν διὰ μορίων σχηματιζομένων χρόνων τοῦ ἔχω, παρεντίθενται μεταξὺ τῶν μορίων καὶ τοῦ ῥήματος, τὸ εὐφωνικὸν ν : θαν ἔχω, θαλαν ἔχω. Μεταξὺ δὲ τῶν μο-

ρίων καὶ τῶν χρόνων τοῦ ῥήματος εἶμαι, παρεντίθεται ἀδιαφόρως τὸ εὐ-
φωνικὸν γ ἢ ν : θαν εἶμαι καὶ θαγ εἶμαι, θαλαν εἶμαι καὶ θαλαγ εἶμαι,

81. — Τὸ β' πληθ. πρόσωπον τοῦ Ἑνεστώτος τῆς Προστακτικῆς τοῦ
ἔχω σχηματίζεται ὅπως τῶν περισπωμένων εἰς εἶτε : ἔχεῖτε καὶ ὄχι ἔχετε.
Ὅταν ὁμως ἡ προστακτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ νὰ τότε σχηματίζεται ὁμα-
λῶς : Νά χτε. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ῥήμα ἀφίνω : ἀστεῖτε. Ἀ-
στεῖτε με νὰ τὸ πιάσω.

δ') Β α ρ ύ τ ο ν α

1. Ἑνεργητικὴ Φωνή

Ὅριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνω, πέρνεις, πέρνει, πέρν-με, πέρνετε, πέρν-νε.
Παρατατικός. Ἔπερνα, ἔπερνες, ἔπερνε, ἔπερναμε, ἔπερνατε, ἔπερνανε.
Ἀόριστος. Πῆρα, πῆρες, πῆρε, πῆραμε, πῆρατε, πῆρανε.
Μέλλων διαρκῆς. Θὰ πέρνω, θὰ πέρνης κλπ.
Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ πάρω, ἄ παρῶς, ἄ πάρ, ἄ πάρμε, ἄ πάρτε, ἄ πάρνε.
Μέλλων τετελεσμένος. Θὰ τό χω παρμένο, θὰ τό χις παρμένο κλπ.
Παρακείμενος. Τό χω παρμένο, τό χις παρμένο κλπ.
Ἑπεσυντέλικος. Τοῦ εἶχα παρμένο, τοῦ εἶχε παρμένο κλπ.
Ἑποθετικός. Θὰ πῆρα, θὰ πῆρες, θὰ πῆρε κλπ.
Ἀνεκλήρωτος. Θαλὰ πάρω, θαλὰ παρῶς, θαλὰ πάρ, θαλὰ πάρμε, θαλὰ
πάρτε, θαλὰ πάρνε.

Προστακτικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνε, ἄς πέρνη, πέρνετε, ἄς πέρν-νε.
Ἀόριστος. Πάρε, ἄς πάρ, πάρτε, ἄς πάρνε.

Εὐκτικὴ

Παρατατικός. Νὰ ἦ ἄς ἔπερνα, ἄς ἔπερνες, ἄς ἔπερνε, ἄς ἔπερναμε,
ἄς ἔπερνατε, ἄς ἔπερνανε.

Ἑποτακτικὴ

Ἀόριστος. Νὰ ἦ ἂν πάρω, ἂν παρῶς, ἂν πάρ, ἂν πάρμε, ἂν πάρτε, ἂν πάρνε.

Μετοχή

Ἑνεστώς. Πέρνοντας ἢ πέρνοντας.

2. Παθητικὴ Φωνή

Ὅριστικὴ

Ἑνεστώς. Πέρνομαι, πέρνεσαι, πέρνεται, πέρνμαστε, πέρνεστε, πέρν-δαι.

Παρατατικός. Πέρνουμινα, πέρνουσ-να, πέρνδανε, πέρν-μαστανε, πέρνσα-
στανε, πέρνδανανε.

Ἄοριστος. Πάρτκα, πάρτκες, πάρτκε, πάρτκαμε, πάρτκατε, πάρτκανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θὰ πέρν-μαι κλπ.

Μέλλων στιγμιαῖος. Ἄ παρτῶ, ἃ παρτῆς κλπ.

Μέλλων τελειωμένος. Θαν εἶμαι παρμένος, θαν εἶσαι παρμένος κλπ.

Παρακείμενος. Εἶμαι παρμένος κλπ.

Ὑπερσυντέλικος. Ἦμνα παρμένος, ἦσνα παρμένος κλπ.

Ὑποθετικός. Θὰ πάρτκα, θὰ πάρτκες κλπ.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλὰ παρτῶ, θαλὰ παρτῆς κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ πέρνεσαι, ἄς πέρνεται, πέρνεστε, ἄς πέρν-δαί.

Ἄοριστος. Νὰ παρτῆς, ἄς παρτῆ, παρτεῖτε, ἄς παρτοῦνε.

Εὐακτικὴ

Παρατατικός. Ἄς πέρνουμινα, ἄς πέρνουσ-να κλπ.

Ὑποτακτικὴ

Ἄοριστος. Νὰ παρτῶ, νὰ παρτῆς κλπ.

Μετοχὴ

Παρακείμενος. Ὁ παρμένος, ἡ παρμένη, τὸ παρμένο.

82.—Ὅπου τονίζεται τὸ πρῶτον πρόσωπον οἰουδήποτε χρόνου τῆς Ὀριστικῆς, ἐκεῖ τονίζονται καὶ πάντα τὰ ἄλλα πρόσωπα ἀμφοτέρων τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ τόνος συμπίπτει ἐπὶ τῆς ἀντιπροσπαράληγούσης, χωρὶς ν' ἀναπτοχθῇ δευτερεύων τόνος ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλα ἰδιώματα: χόρευαμε, χόρευατε, χόρευανε, ἔγραψαμε, ἔγραψατε, ἔγραψανε.

83.—Οἱ Μέλλοντες καὶ ἰδίως ὁ στιγμιαῖος ἀποβάλλει τὸ θ τοῦ θὰ καὶ σχηματίζεται μόνον διὰ τοῦ ἀ: ἃ πάρω, ἃ γράψω.

84.—Ὁ Ὑποθετικός σχηματίζεται διὰ τοῦ θὰ ἢ θανὰ καὶ τοῦ Ἄορίστου τῆς Ὀριστικῆς, σημαίνει δὲ ὅτι συμπεραίνω ὅτι ἢ πράξις ἐγένετο, χωρὶς νὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἢ νὰ δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω: θὰ πῆρα, θανὰ τὸγ εἶδε.

85.—Ὁ Ἀνεκπλήρωτος σχηματίζεται διὰ τοῦ θαλὰ καὶ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὑποτακτικῆς, πάντοτε δὲ σημαίνει ὅτι ἢ πράξις ἐπρόκειτο νὰ γίνη ἀλλὰ δὲν ἔγινε: θαλὰ φάγω, θάλα πάγω, θαλὰ γράψω.

86.—Ὁ Παρακείμενος καὶ Ὑπερσυντέλικος σχηματίζονται διὰ τοῦ

ἔχω ἢ εἶχα καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. Παρακειμένου τοῦ ρήματος, συνί-
θως δὲ ἔπεται τῆς ἀντωνυμίας τό, τήν, τόν : Τὸν ἔχω παρμένο, τνεγ εἶχ
ἀρμεγμένῃ. Ὁ δὲ παθητικὸς διὰ τοῦ εἶμαι ἢ ἦμνα καὶ τῆς αὐτῆς μετο-
χῆς : εἶμαι παρμένος, ἦμνα, παρμένος. Σπανίως δὲ χρησιμοποιοῦνται οἱ
χρόνοι οὗτοι.

87.—Ἡ Ὑποτακτικὴ ἔχει διασώσει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μόνον τὸν Ἀ-
όριστον, σχηματίζεται δὲ διὰ τοῦ μορίου, ἄν, νά, σάν : Ἄν πάρ, θά χλ.
Σὰ σὲ ζαμακώσω μνιά.

88.—Ἡ Προστακτικὴ τῆς παθ. φωνῆς σχηματίζεται πάντοτε προ-
τασσομένου τοῦ νά εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὅπως καὶ ἡ Εὐκτική. Καὶ ἡ
Προστακτικὴ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζεται διὰ τοῦ νά, μόνον
ὅταν ἔχη σημασίαν εὐχῆς καὶ ὄχι προσταγῆς : Νά μασσᾷς καλά. Νά κι-
μᾶσαι νωρίς.

89.—Ἡ Εὐκτικὴ ἐκφέρεται διὰ τοῦ Ἑνεστῶτος καὶ Παρατατικοῦ
τῆς Ὀριστικῆς ἢ τοῦ Ἀορίστου τῆς Ὑποτακτικῆς, προτασσομένου τοῦ
νά ἢ ἄς : Νά κιλᾷς καὶ νά σβροῖᾷς. Νά μν ἔσῳνε νά ρτ. Ἄς ψοφῆς τὸ
ἔρμο. Νά σκᾷς καὶ νά πλαδᾷς. Ὅταν ἐκφέρεται διὰ τοῦ ἄς μετὰ τοῦ
Ἀορίστου τῆς Ὀριστικῆς, τότε δὲν σημαίνει εὐχήν, ἀλλ' ἀδιαφορίαν :
Ἄς τό καμῖ. Ἄς ἔφαγα κι ἐγὼ δυὸ μῆλα. Ἄς εἶπα κι ἓνα λόγο πα-
ραπάν. (Δηλαδή : Δὲν πειράζει ἂν τὸ κατῇ).

90.—Ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως εἰς, τοῦ β' ἐνικοῦ προσώπου τῆς Ὀ-
ριστικῆς ὑπάρχει ζ, καὶ πρὸ τῆς αὐτῆς καταλήξεως τοῦ Στιγμ. μέλλοντος
σ, τότε τὸ ζ ἢ σ ἀποβάλλεται κατὰ τὸν κανόνα : ἀρέζω-ἀρέεις, θ' ἀρέσω-
θ' ἀρέης, παίζω-παίεις, θὰ ψήσω-θὰ ψήης.

91.—Οἱ Παρατατικοὶ καὶ Ἀόριστοι τῶν ὑπερδισυλλάβων δὲν λαμβά-
νουν αὐξῆσιν ὅπως καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν : χόρενα, πῆδαγα.

92.—Τὸ ε τοῦ β' προσ. τοῦ ἐνεργητικοῦ Ἀορίστου τῆς Προστακτι-
κῆς ἀποβάλλεται ὅταν ἀκολουθῇ ἡ ἀντωνυμία, τόν, τήν, τό : Πάρ το,
Φέρ τνα, Φράψ τα.

93.—Τὰ εἰς ὧν ῥήματα σχηματίζουν τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἀορί-
στου τῆς Προστακτικῆς χωρὶς σ : τσακώνω-τσάκω το, πλακώνω-πλάκω το,
σκώνω-σῆκω το, ἀδαμώνω-ἀδάμω το. Ὁ δὲ Ἀόριστος τῆς Προστακτικῆς
τοῦ στέκομαι ἄλλοτε ἀποκόπτει τὸ στ τοῦ «στέκα» καὶ γίνεται ἔκα, ἄλ-
λοτε δὲ τὸ εκ καὶ γίνεται στά. Τὸ τελευταῖον ἴσως καὶ κατὰ ἀποκοπὴν
τοῦ ἰδιωματικοῦ στάκα.

94.—Τὸ θ τῆς καταλήξεως θῶ τοῦ παθ. Μέλλοντος, κατόπιν συμ-
φώνου τρέπεται εἰς τ : θὰ βαλτῶ, θὰ γραφτῶ, θὰ κλαυτῶ, θὰ πραχτῶ,
θὰ χωριστῶ. Ἐξαίρουνται ὅσα ῥήματα μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου ι
ἢ ου ουνέπεσε νά ἔχουν σύμφωνον πρὸ τοῦ θῶ : θὰ κοιμθῶ, θὰ λθῶ,
θὰ λιβθῶ.

95.—Ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ Ἑνεστῶτος ἀπαντᾷ εἰς πολὺ ὀλίγα μόνον ῥήματα : ὁ βαστούμενος, ἡ βαρούμενι, ὁ καθούμενος, ὁ κητάμενος, ὁ κνάμενος, ὁ λεγάμενος, ὁ παραστεκάμενος, ὁ πετάμενος, ὁ περαζούμενος, ὁ σεινάμενος, ὁ τρεμάμενος, ὁ τρεχάμενος, ὁ χρειαζούμενος. Ἡ τοῦ παθ. ὁμῶς Παρακειμένου ὑπάρχει εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ῥήματα.

ε') Περισπώμενα

96.—Τὰ περισπώμενα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἶναι πολὺ ὀλίγα. Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι α') τὰ περισπώμενα τῆς β' συζυγίας τῆς ἀρχαίας εἰς ἐώ : ἀδιλαῶ, ἀδιπατῶ, ἀργῶ, γαμῶ, θαρρῶ, κβαγιῶ, κρατῶ, κνῶ, καρτερῶ, κατρῶ, ξεκνῶ, ξεπλῶ, πατῶ, πλαλιῶ, πλῶ, πορνῶ, πορπατῶ, φλῶ, φορῶ, τσαλαπατῶ, 2) ὀλίγα προέρχονται ἀπὸ φωνηεντόληκτα ῥήματα μὲ χαρακτηριστὰ : ἀπολιῶ, γλιῶ, κλιῶ, φτῶ, ξῶ, 3) ῥήματα ἐκ βαρυτόνων μεταπεσόντα εἰς περισπώμενα: ἀνιῶ, σβῶ, σφαλῶ, στραγῶ, σκιῶ, γαργαλιῶ, βορῶ, τσακιῶ καὶ τὰ σύνθετα τούτων καὶ τὸ ζῶ.

Τὰ τῆς παθητικῆς ὁμῶς φωνῆς εἶναι ἀμύηλα καὶ σχηματίζουσι τὸν Ἑνεστῶτα ἄλλα εἰς οὔμαι καὶ ἄλλα εἰς τοῦμαι.

1. Ἑνεργητικὴ φωνή

Ὀριστική

Ἑνεστώς. Ξῶ, ξεῖς, ξεῖ, ξοῦμε, ξεῖτε, ξοῦνε.

Παρατατικός. Ἑξγα, ἔξγες, ἔξγε, ἔξγαμε, ἔξγατε, ἔξγανε.

Ἀόριστος. Ἑξσα, ἔξσες, ἔξσε, ἔξσαμε, ἔξσατε, ἔξσανε.

Μέλλον διαρκής. Θά ξῶ, θά ξῆς κλπ.

Μέλλον στιγμιαίος. Θά ξύσω, ἃ ξύης, ἃ ξύς, ἃ ξύς-με, ἃ ξύστε, ἃ ξύς-νε.

Μέλλον τελειωμένος. Θά τό χω ξμένο, ἃ τό χις ξμένο κλπ.

Παρακείμενος. Τό χω ξμένο κλπ.

ὑπερσυντέλικος. Τὸν εἶχα ξμένο κλπ.

ὑποθετικός. Θὰν ἔξσα, θὰν ἔξσες κλπ.

Ἀνεκπλήρωτος. Θαλά ξύσω, θαλά ξύης, θαλά ξύς κλπ.

Προστακτική

Ἑνεστώς. Ξύνε, ἃς ξύνι, ξύν-τε, ἃς ξύς-νε.

Ἀόριστος. Ξύσε, ἃς ξύς, ξύστε, ἃς ξύς-νε.

97.—Τὰ εἰς λῶ, νῶ, κῶ καὶ γῶ, ἐπειδὴ εἰς τὸ β' πρόσωπον τοῦ Ἑνεστώτος προφέρονται ἀκρογλωσσικῶς, σχηματίζουν τὸ πρῶτον πρόσωπον κατὰ δύο τρόπους, μὲ 1 καὶ ἄνευ 1: κνῶ, κνεῖς, καὶ κνιῶ, στραγῶ, στρα-

γεις καὶ στραγιῶ, πλαλιῶ, πλαλεῖς καὶ πλαλιῶ, τσακῶ, τσακεῖς καὶ τσακιῶ.

2. Παθητικὴ φωνή

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Ξιοῦμαι, ξιέσαι, ξιέται, ξιούμαστε, ξιέστε, ξιοῦναι.

Παρατατικός. Ξιούμνα, ξιούσ-να, ξιούδανε, ξιούμαστε, ξιούσατε, ξιούσανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θά ξιοῦμαι, κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ ξιθῶ, ἃ ξιθῆς, ἃ ξιθῆ, ἃ ξιθοῦμε, ἃ ξιθῆτε, ἃ ξιθοῦνε.

Ἀόριστος. Ξύθκα κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νά ξινέσαι, ἄς ξινέται, νά ξινέστε, ἄς ξινοῦναι.

Ἀόριστος. Ξύσ, ἄς ξιθῆ, ξιθεῖτε, ἄς ξιθοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Ὁ ξιμένος, ἡ ξιμένη, τὸ ξιμένο.

98.—Ὁ παθ. Παρατατικός τῶν περισπωμένων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις τοῦ Παρατ. τῶν βαρυτόνων πέρνουμνα, ἀρέζονμνα, ξιούμνα.

στ') Ρήματα εἰς γω

99.—Τὰ εἰς γω ρήματα ἔχουν διάφορον καταγωγὴν. α') Ἄλλα εἶναι συνηρημένα τῆς πρώτης συζυγίας τῶν εἰς άω, τὰ ὅποια πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας παρεμβάλλουν ἐν γ: γελάγω, πνάγω, βροδάγω, ρωτάγω. β') Συνηρημένα τῆς δευτέρας συζυγίας τῶν περισπωμένων, μεταπεσόντα εἰς τὴν πρώτην: πολεμάγω, χωράγω, κυνιγάγω. γ') Βαρύτονα ρήματα ἔχοντα χαρακτηριστὰ γ: λέγω, στρέγω, ἀνοίγω. δ') Τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα τὰ παρεμβάλλοντα ἐν γ, πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας: ἀκούγω, καίγω, κλαίγω. ε') Τὰ ἐξ ἄλλων βαρυτόνων παραγόμενα: τνάγω, φλάγω, καὶ στ') Τὰ ἐκ τουρκικῆς ρίζης προσερχόμενα: σαλδάγω, δεβιρδάγω, τζαβαλαδάγω.

1. Ἐνεργητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὁριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλά-γω, φλά-ς, φλά-ει, φλά-με, φλά-τε, φλά-νε.

Παρατατικός. Φύλαγα, φύλαγες, φύλαγε, φύλαγαμε, φύλαγατε, φύλαγανε.

Μέλλων διαρκῆς. Θά φλάγω, κλπ.

Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ φλάξω, ἃ φλάξης, ἃ φλάξ, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Φύλαγε, ἄς φλάη, φλάτε, ἄς φλάνε.
Ἀόριστος. Φύλαξε, ἄς φλάξ, φλάξτε, ἄς φλάξνε.

Μετοχή

Ἐνεστώς. Φλάγοδας καὶ φλάγοδα.

2. Παθητικὴ φωνὴ εἰς γω

Ὀριστικὴ

Ἐνεστώς. Φλάγμαι, φλάγεσαι, φλάγεται, φλάγαστε, φλάγεστε, φλάγδαι.
Παρατατικός. Φλάγουνα, φλάγουσ-να, φλάγδανε, φλάγαστανε, φλάγσα-
στανε, φλάγδανανε.
Μέλλων στιγμιαίος. Ἄ φλαχτῶ, θὰ φλαχτῆς, κλπ.
Ἀόριστος. Φλάχκα, φλάχκες, φλάχκε, φλάχκαμε, φλάχκατε, φλάχκανε.
Ὑποθετικός. Θὰ φλάχκα, κλπ.
Ἀνεκπλήρωτος. Θαλὰ φλαχτῶ, θαλὰ φλαχτῆς, κλπ.

Προστακτικὴ

Ἐνεστώς. Νὰ φλάγεσαι, ἄς φλάγεται, νὰ φλάγεστε, ἄς φλάγδαι.
Ἀόριστος. Νὰ φλαχτῆς, ἄς φλαχτή, φλαχτεῖτε, ἄς φλαχτοῦνε.

Μετοχή

Παρακείμενος. Φλαγμένος.

100.—Τὰ εἰς γω ρήματα διαφέρουν τῶν ἄλλων ρημάτων μόνον κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ἐνεργητικοῦ Ἐνεστῶτος. Ὁ παθ. Ἐνεστὼς ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Ἐνεστῶτα τῶν βαρυτόνων.

101.—Ὁ ἔνεργητικὸς Παρατατικός τῶν εἰς γω ρημάτων ἔχει τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν ἔνεργ. Παρατ. τῶν περισπωμένων, ὁ δὲ παθ. Παρατ. τὰς αὐτὰς καταλήξεις μὲ τὸν παθ. Παρατ. τῶν βαρυτόνων καὶ περισπωμένων.

102.—Ἐκ τῶν εἰς γω ρημάτων τὰ τῆς α' καὶ β' κατηγορίας σχηματίζουν τὸν παθ. Ἐνεστῶτα εἰς ιοῦμαι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν εἰς μαι πλὴν τῶν ἐκ τῆς τουρκικῆς παραγομένων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν παθητικὴν φωνήν.

103.—Ὑπάρχουν καὶ ρήματα εἰς γω, τὰ ὅποια κλίνονται κατὰ τὴν συζυγίαν τῶν βαρυτόνων: πνίγω, βήγω, ζμίγω, ἀρμέγω. Τὸ δὲ ξέρω σχηματίζει τὸν Παρατ. κατὰ τὰ εἰς γω: ἤξεργα, καὶ ὁ ἄορ, τοῦ πίνω ἤπγα.

104.—Τὰ ἀποθετικὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὸν Ἐνεστῶτα εἰς οὔμαι ἢ ιοῦμαι: κημοῦμαι, ἀφηγριοῦμαι.

3. Τύπος ἀποθετικοῦ περισπωμένου εἰς οὔμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Θμοῦμαι, θμᾶσαι, θμᾶται, θμούμας ε, θμοῦστε, θμοῦδαι.

Παρατατικός. Θμούμνα, θμούσ-να, θμούδανε, θμούμαστανε, θμούσαστανε, θμούδανανε.

Μέλλων στιγμαῖος. Ἄ θυμθῶ, ἄ θυμθῆς, κλπ.

Ἀόριστος. Θμύθκα, θμύθκες, κλπ.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νᾶ θμᾶσαι, ἄς θμᾶται, νᾶ θμοῦστε, ἄς θμοῖδαι.

Ἀόριστος. Θμύσ, ἄς θυμθῆ, θυμθῆτε, ἄς θυμθοῦνε.

Τύπος εἰς ιοῦμαι

Ὅριστική

Ἐνεστώς. Βαριοῦμαι, βαριέσαι, βαριέται, βαριοῦμαστε, βαριοῦστε, βαριοῦδαι.

Παρατατικός. Βαριοῦμνα, βαριοῦσ-να, βαριόδανε, βαριούμαστανε, βαριούσαστανε, βαριούδανανε.

Προστακτική

Ἐνεστώς. Νᾶ βαριέσαι, ἄς βαριέται, βαριοῦστε, ἄς βαριοῦδαι.

Ἀόριστος. Βαρέσ, ἄς βαρεθῆ, βαρεθῆτε, ἄς βαρεθοῦνε.

105.—Αἱ καταλήξεις λοιπὸν τοῦ Ἐνεστώτος, Παρατατικοῦ καὶ Ἀορίστου ὅλων τῶν συνυγιῶν τοῦ ρήματος εἶναι αἱ ἑξῆς :

Ἐνεργητικὴ φωνή				Παθητικὴ φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώ- μενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
Ἐνεστώς	α'	ω	γω	μαι	οὔμαι	ιοῦμαι
	β'	εις	ς	εσαι	ᾶσαι	ιέσαι
	γ'	ει	ι	εται	ᾷται	ιέται
	α'	(ου)με	με	μαστε	οὔμαστε	ιούμαστε
	β'	ετε	τε	εστε	ιῦστε	ιούστε
	γ'	(ου)νε	νε	δαι	οῦδαι	ιούδαι
Παρατατικός	α'	α	γα	ομνα	οῦμνα	ιούμνα
	β'	ες	γες	ουσ-να	οῦσ-να	ιούσ-να
	γ'	ε	γε	δανε	οῦδανε	ιούδανε
	α'	αμε	γαμε	μαστανε	οὔμαστανε	ιούμαστανε
	β'	ατε	γατε	σαστανε	οὔσαστανε	ιούσαστανε
	γ'	ανε	γανε	δανανε	οὔδανανε	ιούδανανε

Ἑνεργητικὴ φωνή				Παθητικὴ φωνή		
Πρόσωπα	βαρύτονα	περισπώ- μενα	εἰς γω	βαρύτονα	Περισπώμενα	εἰς γω
δοῦν.	α'	α			κα	
	β'	ες			κες	
	γ'	ε			κε	
	α'	αμε			καμε	
	β'	ατε			κατε	
	γ'	ανε			κανε	

III Ἀκλιτα

A') Προθέσεις

106.—Αἱ προθέσεις εἶναι : ἀδῖς, ἀπό, γιά, δίχως, ἴσαμε, κατά, μέ, μετά, σέ, χωρίς, ὡς, ὥσαμε, παρά. Ἄδῖς φαγὶ πίττα. Προσκυνήματα ἀπὸ μένα σέ σένα. Γιὰ σένα καὶ γιά μενα. Δίχως τίποτα τό δρε. Ἰσαμε σήμερα. Ἐλα κατὰ μένα. Μὲ τὸ μερ. Μετὰ σένα. Σ' ἔκειν τὸ σπίτ. Χωρίς φωτιά. Ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρέκ1. Ὡσαμε τὸ μεσ-μερ ἐδῶ ἤδανε. Πέδε παρὰ κάρτο.

B') Ἐπιρρήματα

107.—Τὰ ἐπιρρήματα εἶναι μονολεκτικά καὶ περιφραστικά.

α') Χ ρ ο ν ι κ á. Ἀρχῆ, αὔριο, αὐγίτσα, ἄσ-λ-ι (ἀνέκαθεν), ἀπὸ βραδύς, ἀπὸ νορίς, ἀπροπερίς, ἀπόπασκα (μετὰ τὸ Πάσχα), ἀπόφωτα (μετὰ τὰ Φῶτα), ἀδίπροχτες, ἀδίπροπερς, ἀδιμεθαύριο (μετὰ τρεῖς ἡμέρας) ἀδῖς τν ὥρα (κάθε λίγο), ἀντζακ (μόλις), ἄρωρα, ἀλάλιτο ρνίθ, ἀπ τωρνά (πρὸ ὀλίγου), βραδ, ἔδε (μόλις) γούλιμερα, ἔλε (ἐπὶ τέλους), ἐμὲν (μόλις), ἐψέ, κάγαμνιά βολά (ποτέ), ματὰ (πάλιν), μεσ-μερ, με τς μῆνες (ἐπὶ μῆνας), με τὸ φεγάρ, νύχτα, νυχτίτσα, μεθαύριο, νορίς, ξώρας, ξάλωνα (μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀλωνίσματος), ξανάμανα, τὸ καταπόδ (κατόπιν), πουρνούτσκο, σαβάχλεν (τὸ προῖ), στά ὕστερνά, ὄλω πῖς (ἐπὶ τέλους), ταμάμ (μόλις), τὸμ (μόλις), τότες, τώρα, τώρανα, ὕσταρα, πέρς, πρόπερς, προχτέ, χαράματα, τζοντζουλέ (ἐπὶ τέλους), γέτσκα (ἀργά) δάῖμα.

β') Π ο σ ο τ ι κ á. Βούκα βούκα, ἔπεγι, ἔπεϊτζε (ἀρκετά), κάβοσο, κάνε (οὐδόλως), καβοσούτσκο, λιγούτσκο, λιγούτσκογια, κομμὰ (ὀλίγον), κομματάκι, μσό, τοσούτσκογια, ἔνα νύχι, πολύ, μνιά στάλα, τσίτσα τσίτσα, χίτς, κάνε, δίπ (ἐντελῶς), διβιδούζ (ὀλως διόλου), βόλικα.

γ') Τροπικά. Ἀγάλια, ἀπογάλια, ἀπ' ἀσπροῦ, ἀποκαινουργῆς, ἀποκαῆς, ἀνακούκουδα, ἀνάσκελα, ἀδικριστά, ἀνάκατα, βαριά, ἔτσ, ἔσ-
νά, ἔσναγια, ἔλβει, κατάματα, κατακέφαλα, λήγορα, μάξως (ἐπίτηδες),
νόστω, ὅπως κι ὅπως, ράστ (τυχαίως), σεντέλ μεντέλ (τρικλίζων), στρα-
βοδίβολα, φανερά, βρόμπα (πρηνηδόν), καταλαχοῦ, ἀσκερέ, ἀτζελέ.

δ') Τοπικά. Ἀπάν, ἀπαναθιοῦ, ἀπκάτ, ἀψλά, ἀδίκρυ, ἀνάμεσα,
ἀλλοῦ, ἔδω, ἔδεω, ἔδωνά, ἔδωναγια, ἔδωγιά, ἐκεῖ, ἔδεκει, ἐκινά, κατα-
γῆ, καταποῦ, καταδῶ, κάτ, κοδά, καταμεσῆς, μέσ στ μέσ, μακριά, ξέμα-
κρα, ξωπίς, ὅξω, ὅξωμεριά, πθενά, παδοῦ, παράμερα, πίσω, σαπάν σακάτ,
σαόξω, σαδῶ, σακεῖ, χαμλιά, λόῦρα, βροστέ, κλπ.

ε') Βεβαιωτικά. Ναί, ναίδας, ἔλβει (βεβαίως), ἀμ πῶς;

ς') Ἀρνητικά. Ὁχι, μή.

ζ') Ἐρωτηματικά. Μήπως, να μήν.

η') Διστακτικά. Ἀραγες, τάχατες, ἀτζεπα (ἄραγε), βέλιταμ
(ἴσως).

θ') Ἀπαγορευτικά. Μή, μή δύχι.

ι') Δεικτικά. Νά, ὁρίστε μας.

ια') Παρακελευσμάτικα. Ἀράγενι (δὲν πειράζει), αἶδε,
ἔλα, ὁρίστε.

ιβ') Ἐπεξηγηματικά. Δηλαδή, δεμέκ (δηλαδή), παναπή.

Γ') Σύνδεσμοι

108.—Οἱ σύνδεσμοι εἶναι πολὺ ὀλίγοι.

α') Συμπλεκτικοί. Καί, ἔμ ἔμ, πάλε, κόλα: Ἐμ κλέφτς,
ἔμ ἀπανώτερος. Ἐγὼ ἦρτα μὲ τ' ἀμάξ, ὁ ἄδραξιμ μὲ τὸ γαδράκι, κι ὁ
γιόξιμ πάλε ἀπεῖος (ὁ δὲ υἱός μου). Τονε ξύμνωσανε, τονε μαχαίρωσανε
κόλας, κι ἔφγαγε.

β') Διαζευκτικοί. Μήδε μδέ, γιά γιά, νὲ νέ: Μήδε σκόρδο
ἔφαγε, μδέ σκορδίλα μολί. Γιά ἐσὺ γιά ἐκεῖνος. Νὲ τὸ διάβολο νὰ διῆς
νὲ τὸ στανρό σ νὰ κάμς (οὔτε).

γ') Ὁμοιωματικοί. Σά, σα γαί, κατά: Σὰ δὲ κρύο τὸ νερό.
Σὰ γαί σένα νηκοερά. Κατὰ μᾶς καὶ ἡ σκούφια μας.

δ') Ὑποθετικοί. Σάν, φτάνι, μόνε, θαρρεῖς.

ε') Συμπερασματικοί. Μέρσαμ, μέγορι, δεμέκ, ἐμὲν ἐμὲν,
θὰ πῆ, βορεῖ: Μέρσαμ τὸ γήξεργε καὶ δὲν ἔκρενε. Ἦδανε μέγορι μαζί.
Ἐμὲν ἐμὲν κι ἐκεῖνο θὰ τὸ κάμ. Θὰ πῆ πόχι νὰ πέρνη καὶ τὰ γιορέβ.
Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ δὲ ξέρ.

ς') Αἰτιολογικοί. Γιατί, γιά: Δὲν ἦρτε γιατί δὲ δὲνε daίριαξε
ἡ δλειά τ.

ζ') Τελικοί. Νά, γιανά: Δὲ βὰ νὰ λέη. Γιανὰ μὴ ξοδιάς, πέθανε.

η') Ἀντιθετικοί. Ἀμά, μά: Τὸ λὲς ἀμὰ δὲ δὸ κάμνεις.

θ') Χρονικοί. Ὅδε, ὅδας, ὅποτε, τόμ, ἔνοδας, ὅσωνα, ἀφοῦ.

ι') Ἐρωτηματικοί. Ἀτξεπα, μγάρσιμ, τγάρσιμ: Μγάρσιμ τὸν εἶδα. Τγάρσιμ ἔρξε πέτρα καὶ πόνεσε τὸ χέρ τ; Ἡρτε ναὶ ὁ γιόκαῖς;

Δ') Ἐπιφωνήματα

109.—Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι:

Λύπης καὶ πόνου. Ὡχ, οὔχ.

Χαρᾶς. Ἀχ, ἀχά, τί καλά, μάνα στὰ καλά.

Φόβου. Μάνα στὸ κακό! Παναγία μ σῶσε!

Θαυμασμοῦ. Ἀμάαν! βρή! τς τς! ἄδε δε.

Κλητικά. Ἐ, ἔη, μαρέ, μερέ, μερή, μαρή, βρέ, ἄβρέ.

Ἀγανακτήσεως. Οὔ, τφού, σούς.

Ἀποδοκimasίας. Γιού, λιάκ, τφού, ἀλαβελάβεσσιν.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΟΝ

Ι) Εἰσγωγή

110.—Εἰς τὸ ἰδικὸν μας ἰδίωμα, ὅπως εἰς τὴν δημοτικὴν, οἱ περισσότεραι λέξεις παράγονται ἀπὸ ἀρχαίας ἑλληνικάς, ἔχει ὅμως καὶ ἀρκετὰς τουρκικάς, καὶ ὀλίγας ἀπὸ ἄλλας γλώσσας.

Διὰ νὰ λάβουν αἱ λέξεις τὴν μορφήν μὲ τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται εἰς τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ἰδίωμα, ὑφίστανται κυρίως τρία τινα: α') ἀποβολὴν γραμμάτων, β') μεταβολὴν γραμμάτων καὶ γ') προσθήκην γραμμάτων, καὶ ὀλίγαι λέξεις ὑφίστανται δ') μετάθεσιν γραμμάτων ἢ συλλαβῶν.

α') Ἀποβολή

111.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν α ἀποβάλλεται εἰς πλείστας λέξεις: κόμα, κράνοιχτος, ραχνιά, στράφτω, σφαλιῶ, φήγημα, στακός, σφάλαγας, θράκα κλπ.

112.—Τὸ ἄτονον ἀρχικὸν ε ἀποβάλλεται εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ ἐκ καὶ ἐν συνθέτους καὶ εἰς ἀρκετὰς ἄλλας: βγαίνω, γδέρνω, γλιῶ, ξαστεριά, ξο-

διάζω, ξοδώνω, ξλώνω, δροπή, γωμιάζω, βαίνω, βροστίνω, θμοῦμαι, βο-
δίζω, φκαιρώνω, ριάζω, σπασμένος, μουδιάζω, ματώνω, λαφρύς, φέτο,
λάφ, Βρυδή, Σταθή, Θμή, χτικιό, νορίς, ρέγμαι, βρίσκω, θωριά, θωρια-
κός, Θόδωρος, βυδιά, πιδέξιος, κλπ.

113.—Τὸ ο ἀποβάλλεται εἰς τὰς λέξεις: λίγο, λούρα, μάτ, μνοιάζω,
ξνός, ρίγανι, σπίτ, φίδ, φρύδ, ψάρ, ψνίζω, ξύγαλο, σκόρδο, γιτεύω, λιδάρι,
κλπ.

114.—Τὸ ι ἀποβάλλεται εἰς τὰ βρίζω, βορῶ, διάργυρο, αἶ κόνα, λιά-
ζω, μέρα, μσός, ξέρω, παφρειά, περήφανος, πκάμσο, σωπαίνω, βοθάγω,
ξαρίζω, φασούλι, σαγόνι, ψάθα, κλπ.

115.—α') Τὸ δ ἀποβάλλεται εἰς τὸ γιὰ (διά), ψαστίκι, (διψαστίκι).

β') Τὸ β ἀποβάλλεται εἰς τὸ πνέμα, ρέμα, ψέμα, θῆμα, κάμα, κλπ.

γ') Τὸ σ » εἰς τὸ πθαμή.

δ') Τὸ γ εἰς τὸ πράμα, τάμα, τ' ἄορι μ, δοδάρα, Μεμέδαας, δρωλίκι,
ἀχώνι, κεχρί, Ληγόρος, σχώρες, ἀχέλι, ροδόσταμο, λήγορα, κλπ.

ε') Τὸ θ εἰς πολλοὺς ἀορίστους: δλύχια, λιάσκα, καὶ μέλλοντας ἃ
πάρω.

στ') Τὸ κ εἰς τὸ σχαίνμαι, σχαίμερος, σχασίλα.

ζ') Τὸ ν εἰς τὸ ἰσάνι, ἰσαντίζω, ἀλβάνις, ἀλτσᾶς, ἄθ, ἄθρεπος, Ξαθή.

η') Τὸ μ εἰς τὸ ἀφαλός, γύφ, γροκάτος.

θ') Τὸ τ εἰς τὸ κομμά (ὀλίγον).

ι') Τὸ ρ εἰς τὸ χσός, χστιανός καὶ τὰ τούτων σύνθετα.

β') Μεταβολή

116.—Τὸ α τρέπεται α') εἰς ε: τέσσερα, ψέλω, φτερνίζμαι, Γενάρς,
ἀνελάγω, κατελάγω, ἀνεβαίνω, κατεβαίνω, ρεπανίδα, περιμνοιάζω, περι-
καλῶ, καθερίζω, β') εἰς ι: ἀφηγριούμαι.

117.—Τὸ ε τρέπεται α') εἰς ι: χλημδράγω, πιρπιρῆς, μσάδα, β') εἰς
α: Ἀλισάβα, ἀγραστήρ, ἀργαλειός, ἀνάμς, στανάχωρος, ἀξάδρεφος, ἄδε-
ρο, ἀγιάζω, ἀπάν, ματά, μυαλό, ὕσταρα, παράγωμα, γ') εἰς ο: ὄφκαιρος,
Ὀβριός, ὄγονας, ὄξω, ὀχιά, ὄχτρα, ὀρμήνια, γιομόζω, γιοφύρ, πορπατῶ,
ροβύθ, προστιά, δ') εἰς ου: μούσπλα, κνούκλα.

118.—Τὸ ι τρέπεται α') εἰς ε: ἄχερο, βαρέθκα, κενώνω (ἀνακοινώ-
νω), γεράζω, γνέθω, γερέμαγω, δεκράνι, δεσάκκι, Ἐρηνιώ, θελιά, θεμω-
νιά, κερί, μάγερας, μελίγια, ξερός, περεχύνω, πίτερα, πλερώνω, σίδερο,
ἐγγρασία, θελύκι, β') εἰς ο: ροκάνι, ὀγρός, γ') εἰς α: λάραγας ἀψλός,
Ἀρακλειά, σπανάκι, φραγανιά, δ') εἰς ου: ζούλια, ξουρίζω, σουρμαλάγω,
σουσμίζμαι, σουσάμ, τρουπώνω, τουβάνι, τλούπα, φούχτα, ζουμλακιά
κούτα, κούπα, κλπ.

119.—Τὸ ο τρέπεται α') εἰς α: ἀρνίθ, ἀρφανός, ἀχταπόδ, μαναστήρ,

σήμερα, ἀφαλός, ὕσταρα, Πολύδαρος, β') εἰς ε : ἀλεποῦ, ἀλέτρι, ἀδίδερο, θελώνω, θρεβιστός, πέλεμος, τρεχούλι, πλεκός, ἄθρεπος, γ') εἰς ου : βρακοζούνα, γούγια, ζούφουξα, μουνκάρ, πουργό, σαπούνι, σκουβρί, σκούλικα, σφουγάρ, σκουδουφλάγω, ψούνια, κημοῦμαι, καὶ εἰς τὰς ρηματικὰς καταλήξεις ονμαι, ουδαι, δ') εἰς ι : περιμνοιάζω.

120.—Τὸ π τρέπεται εἰς φ : σφουγάρ, σφάλαγας, σφοδύλι, σφουγάτο, κόρφος, φούχτα, ἀφηγριοῦμαι, φέτο, εἰς b : ἀβοδένω, βορόμα.

121.—Τὰ μβ, μπ, νπ, τρέπονται εἰς b : ἀβέλι, κόβος, ἀκβάγω, λαβομαχάγω, βοοστά, βουβνίζω, βαίνω, ἀβάρ, καὶ γκ εἰς τὸ ἄγκωνας (ἄμβων).

122.—Τὸ φ τρέπεται εἰς π : ρεπανίδα, σταπίδα, παχνί, εἰς θ : θανατικός (φανατικός), εἰς τ : βλαστμάγω, τὸ φθ τρέπεται εἰς ψ εἰς τὸ ψεῖρα. Τὸ φ πρὸ τοῦ δ, d, μ, τρέπεται εἰς β : κλέβδες, κλέβμαι, κλέβδαι. Τὸ φθ τρέπεται εἰς φτ : γραφτῇ. Τὸ φχ τρέπεται εἰς φκ : εὐκίσκα, φαριστήθκα, ὄφκαιρος.

123.—Τὸ β τρέπεται εἰς φ : φκέδρι, εἰς μ : Μετορή, μαλάκι, μαγόνι, μόλια, εἰς γ : σούγλα, γλέπω, εἰς δ : διολί, δμόθρα, τὸ βθ τρέπεται εἰς φτ : νὰ τριφτῇ.

124.—Τὸ τ τρέπεται εἰς θ : βαθρακός, θσοφή, θρέφω. εἰς δ : ἀδράχτ, δοξάρ, δόξα, εἰς τς : ἀβατσινιά, κατσούφα, εἰς d : δρέχω, δλίζω, δυλιγάρ, ἦδανε, ὅδας, δρωλίκι.

125.—Τὸ νδ, ντ, τρέπεται εἰς d : βοοδάγω, ζδανός, κοδά, Σαράδς, ἄδρας, ἀδρειωμένος, μάδαλος, κοδλάγω, σδανλίζω κλπ.

126.—Τὸ θ τρέπεται εἰς φ : φκάρ, φλίβω, εἰς χ : ἀληχνός, πόχ, χαβώνω, εἰς τ : λάπατο, μζητρα, ἦρτα' εἰς d : κάδδανε. Τὸ θσ τρέπεται εἰς τς εἰς τὸ κάτσε.

127.—Τὸ δ τρέπεται εἰς τ : μερτικό, εἰς λ : λυσεντερία, εἰς ζ : ζαρκάδ.

128.—Τὸ σ (ch) τρέπεται εἰς χ : ἀχτσῆς.

129.—Τὸ κ τρέπεται εἰς γ : γδέρνω, γλυῶ, γλυτόνω, γαρούφαλο, σίγρος, βγαίνω, βγάζω. Τὸ κτ τρέπεται εἰς χτ : ἀδράχτ, ἀνοιχτός, φούχτα, δάχλο, νυχτερεύω, ὀχτώ, σφιχτός, χτένι, βουχτίζ. Τὸ κμ τρέπεται εἰς χν : λιχνάγω, εἰς g : ἀγίδα, σφάλαγας, γρεμάγω, δαγάνω, γέμ, ἀφηγριοῦμαι.

130.—Τὸ γγ τρέπεται εἰς g : σγαίγμαι, παραγέλνω, σφίγμαι, σφουγάρ, φεγάρ, φάλαγας, ματαγίζω, ἀφεγίτζ, ἀγιό. Τὸ γκ τρέπεται εἰς g : ἀγαλιά, ἄγωνας, κάγκελο, ἀνάγι, γώμ, μάγανος.

131.—Τὸ σχ τρέπεται εἰς σκ : ἄσκημος, πασκίζω, μόσκος, σκάρα, σκίνω, σκoinί, σκολειό, Πασκαλιά κλπ.

132.—Τὸ χ τρέπεται α') εἰς κ : Ἀρκοδοῦ, ἔρκμαι, ἄρκοδας, ἀρκεύω.

β') εἰς φ : χερόφτια, ἀγλείφω.

133.—Τὸ γ τρέπεται εἰς β : τραβδάγω, καλιβώνω, εἰς ζ : διαλέζω, εἰς χ : κοβολόχι, βαχτσές.

134.—Τὸ λ τρέπεται εἰς ρ: ἄρμη, ἀδρεφός, κόρφος, Βούργαρς, Τὸ λ₁ εἰς γ₁: λαγιῶ (λαλιῶ).

γ') Προσθήκη

135.—Τὸ α προστίθεται εἰς τὰς λέξεις ἀχελώνα, ἀφερίτ-ς, ἀκρανιά, ἀσκιά, ἀμασκάλι, ἀλιπανάβατος, ἀνάμα, ἀξπόλιτος, ἀγλείφω, ἀσ-μαίνω, ἀσπρογίτ, ἀξεστουῖωτο, ἀβράβλα κλπ.

136.—Τὸ ε προστίθεται εἰς τὰ ἐχτές, ἐψές, ἐσύ, ἐσεῖς.

137.—Τὸ ι προστίθεται εἰς τὸ ἴσκιος.

138.—α') Τὸ δ προστίθεται εἰς τὸ γδύμνια, Ἰσδραήλι.

β') Τὸ σ προστίθεται εἰς τὰ σκύφτω, στουβανίζω, σμαρίθρα, χαρ-σμάδα, σβροδάγω, ὄδας, τότες, τίποτες, ἀδῖς, ἀνασκουῖω, ἀνασκόφτω, σβραχνιάζω.

γ') Τὸ ν προστίθεται εἰς τὸ νῶμος, νύπνος, νοῖς, νηκοκύρς, νηπιάφιο.

δ') Τὸ χ προστίθεται εἰς τὸ χας-λαμάς, χότσερέτ.

ε') Τὸ λ προστίθεται εἰς τὸ γλάστρα.

ς') Τὸ γ προστίθεται εἰς τὸ βγαῖλιο, τυράγνιο, γνεύω, γνέθω, ξε-γλαιμίζω, γύσκα, γαῖμα, καὶ μετὰ δύο φωνηέντων πλείστων λέξεων: θεγός, παρέγα, ξόγανο.

ζ') Τὸ ρ προστίθεται εἰς τὸ δρασκελάγω, κατρακιάγω, σδραυλίζω.

η') Τὸ g προστίθεται εἰς τὸ γουρλιάζω.

θ') Τὸ φ εἰς τὸ σφιτζίμ (σπάγγος).

δ') Μετάθεσις

139.—Ἡ μετάθεσις γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς λέξεις ἐχούσας ρ, ὅποτε τοῦτο ἐναλλάσσει θέσιν μετ' ἄλλου συμφώνου ἢ φωνήεντος: ἀγραστήρ ἀντὶ ἀργαστήρ, ἀδρεφός-ἀδεφός, ἀριθμός-ἀριθμός, ἀρμέγω-ἀμέργω, βραθακός καὶ βαρθακός-βαθρακός, βώτριδα-βρώτιδα, γουρλώνω-γρουλώνω, δνάργυρο-ὕδραργυρο, δοράκινο-ροδάκινο, κίτερνος-κίτρινος, μύδαλο-μύδαλο, βελίδα-λεπίδα, περιχρός-πενιχρός, πουργνὸ-προυνό, σερνικός-αρσενικός, σδραυλίστο-σδαυλίστρο, στρέγω-στέργω, τουρλώνω-τρουλώνω, χασάνι-σαχάνι, χούφτα-φούχτα, ὠρθούνι-ρωθούνι, ζουμλάκια-σιμλάκια, ξεδοιο-ξενοδοχεῖο, γρουνίζω-γνωρίζω, κατούνια-τακούνια, κούρβουλο-κούρουβλο, μαδούκα-μαγούτα, κορνιαχτός-κονιαρτός, τφοῦφτοῦ, καλαγάθ-καλακάνθ, σκοροπίδ-σκοροπίδ, σφέκι-φσέκι, ζρόγαλο-ρζόλο κλπ.

II Π α ρ α γ ω γ ῆ

Α') Ρήματα

140.—Αἱ περισσότεραι καταλήξεις τῶν παραγῶγων ρημάτων εἶναι

αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τῆς ἀρχαίας, ἂν καὶ δὲν προστίθενται πάντοτε εἰς τὰ αὐτὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν ῥήματα.

α') Ρήματα εἰς ἄζω.

141.—Τὰ εἰς ἄζω ῥήματα εἶναι πολλά.

1) Μεταβατικὰ εἶναι τὰ ἀγιάζω, ἀγοράζω, ἀραδιάζω, ἀλφαδιάζω, ἀναγιάζω, ἀρπάζω, ἀνεβάζω, βάζω, βλιάζω, βράζω, βιάζω, βγάζω, γροθιάζω, διατάζω, θυμιάζω, κουτσομεσιάζω, καλαμνιάζω, κατσποδιάζω, καταρμάζω, κράζω (κουράζω), λεκιάζω, μαζαλιάζω, μασουριάζω, ξοδιάζω, περουνιάζω, πράζω (πειράζω), περιμνοιάζω, ρμάζω, σκεπάζω, στροβιάζω, σφάζω, τάζω, τνάζω, τσατζαλιάζω, φελιάζω, φωνάζω, φωλιάζω, φράζω, φουρμάζω, χουγιάζω, χαράζω, χιλιάζω, βολιάζω, ἀβατσονιάζω, γωμνιάζω, γουρλιάζω, δολαπιάζω, τσολιάζω, τσιάζω, κλπ.

2) Ἀμετάβατα δὲ τὰ ἀναποδιάζω, ἀγιάζω, ἀνατριχιάζω, ἀναστενάζω, βλιάζω, βράζω, βραδιάζω, βρυκολακιάζω, βουρβουλιάζω, γιορτάζω, γεράζω, γανιάζω, διαβάζω, ζουριάζω, κουρνιάζω, κοβιάζω, κρουσταλλιάζω, λεκιάζω, λημιάζω, λαχανιάζω, μνοιάζω, μονδιάζω, μρμιδιάζω, νερλιάζω, νυστάζω, ξλιάζω, ὀδιάζω, πον-τιάζω, πανιάζω, παθιάζω, ραχνιάζω, σκαβάζω, στάζω, ταγιάζω, τρουπακιάζω, φαδάζω, χτικιάζω, ψειριάζω, γουρλιάζω, τσιβλιάζω, παπουδιάζω.

3) Τούτων τὰ περισσότερα σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, ὀλίγα εἰς ξα : ἄρπαξα, βούλιαξα, διάταξα, καταρήμαξα, πείραξα, ῥήμαξα, στοίβιαξα, ἔσφαξα, ἔταξα, τίναξα, φώναξα ἔφραξα, φούρμαξα, χούγιαξα, χάραξα, ἀναστέναξα, βράδιαξα, βουρβούλιαξα, κούρνιαξα, λίμαξα, ἔμνοιαξα, νύσταξα, σκάβαξα, ἔσταξα, φάδαξα, γούρλιαξα, τὸ δὲ βάζω καὶ βγάζω σχηματίζουν αὐτὸν εἰς να : ἔβγανα, ἔβανα.

Ρήματα εἰς αἰνώ.

142.—Τὰ εἰς αἰνώ εἶναι σχετικῶς ὀλίγα. Τούτων μεταβατικὰ εἶναι τὰ : ἀσ-μαίνω, βαθαίνω, βαθλαίνω, β-αίνω, βοσκαίνω, βολιχαίνω, ζεσταίνω, ζουρλαίνω, κλαίνω (κουλαίνω), κοδαίνω, λευκαίνω, λωλαίνω, μακραίνω, μικραίνω, μαραίνω, ξεθμαίνω, πλαταίνω, ραίνω, χοδραίνω, ψλαίνω.

2) Ἀμετάβατα δὲ τὰ : ἀνεβαίνω, αὐγαταίνω, ἀνασαίνω, βγαίνω, βαθαίνω, βαραίνω, βαθλαίνω, βοσκαίνω, βαίνω, βολιχαίνω, κτσαίνω, καταλαβαίνω, κοδαίνω, λαχαίνω, μεταλαβαίνω, μαθαίνω, μικραίνω, ξεμακραίνω, παχαίνω, πλουταίνω, πεθαίνω, παγαίνω, παθαίνω, σωπαίνω, τχαίνω, φραίνω (φυραίνω), φτωχαίνω, χοδραίνω, ψλαίνω, χορταίνω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα, τὰ σῶπασα, χόρ-

τασα' εἰς α : τὰ κατάλαβα, μετάλαβα, ἔλαχα, πῆγα, ἔμαθα, ἔπαθα, ἔτχα, εἰς κα, τὰ βῆκα, βγῆκα, ἀνέβκα, κατέβκα' εἰς ανα, τὰ βούβανα, ζέεστανα, ζούρλανα, κούτσανα, κούλανα, κούφανα, λεύκανα, λώλανα, μάρανα, ξεθύμανα, πίκρανα, πέθανα. Τὰ λοιπὰ πάντα εἰς αῖνα.

γ') Ρ ή μ α τ α εἰς ά γ ω.

143.—Τὰ περισσότερα τούτων εἶναι συνηρημένα εἰς άω (βλέπε 95).

1) Μεταβατικά ἀπολινάγω, ἀνελάγω, κατελάγω, βοσκάγω, βροδάγω, βαστάγω, βοθάγω, βτάγω, γελάγω, δρασκελάγω, ζεματάγω, ζπάγω, κατοιδάγω, κερνάγω, κουδράγω, καλιμερνάγω, κατρακιλάγω, κυνιγάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, πετάγω, ρωτάγω, ρφάγω, σαβουρδάγω, σκολνάγω, σχορνάγω, σβροδάβω, σκεπάγω, σουρμαλάγω, τσμαδάγω, τσουγρανάγω, τραβάγω, φλάγω, φσάγω, χαλνάγω, δεβιρδάγω, δαγιαδάγω, γεριστάγω.

2) Ἀμετάβατα : Ἀγαπάγω, ἀκβάγω, ἀπολινάγω, βοσκάγω, βαστάγω, γελάγω, κοτάγω, κοδλάγω, κουδράγω, κατρακιλάγω, λαχταράγω, λαβοκοπάγω, ξεφτάγω, ξυπνάγω, ξεματάγω, ξεγυχτάγω, πολεμάγω, πνάγω, περνάγω, πρεπομαχάγω, πετάγω, σολδάγω, σκολνάγω, σβροδάγω, στραφτοβολάγω, τζαβαλαδάγω, τανάγω, φεγοβολάγω, φσάγω, χαλνάγω, χρηματάγω, χλημδράγω.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς κα, τὸ ἀπόλιγα, εἰς ξα, τὰ βάσταξα, βούτζα, βρόδξα, ζούπξα, κατρακύλιξα, ρούφξα, ρώτζα, σβρότζα, φύλαξα, φύσξα, χλημούρηξα. Τὰ ἄλλα σχηματίζουν αὐτὸν εἰς σα.

δ') Ρ ή μ α τ α εἰς ε ύ ω.

144.—Τὰ εἰς εὐω δὲν εἶναι πολλά. Τούτων 1) μεταβατικά εἶναι : ἀγριεύω, ἀρκεύω, βολεύω, γιτεύω, γιρεύω, γιτονεύω, δλεύω, διαφεδεύω, δναστεύω, ζεύω, ιατρεύω, κανακεύω, κηδεύω (περιποιούμαι), κουρεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, μουσκεύω, μαδεύω, μακελλεύω, μολεύω, ξκεύω, πασπατεύω, παδρεύω, περσεύω, σακατεύω, σαλεύω, σκετζεύω, τελεύω, τρανεύω, τζελετεύω, φλεύω, χωνεύω, βασταρδεύω, daδεύω.

2) Ἀμετάβατα δὲ τὰ ἀγριεύω, ἀρφανεύω, ἀγελεύω, ἀποκρεύω, ἀριεύω, βασ-λεύω, γνωστεύω, γαργαλεύω, διακονεύω, ζτεύω, θεριεύω, θαραπεύω, θαρρεύω, κοδεύω, κερδεύω, λιγοστεύω, νηστεύω, νυχτερεύω, ξοδεύω, παλεύω, πορεύω, ρεύω, σαματεύω, σατρεύω, σασκινεύω, σαλεύω, τσατσανεύω, χωρατεύω, χορεύω, χαζεύω, ψτεύω (πιστεύω), βερδεύω.

3) Πάντα ταῦτα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα.

ε') Ρήματα εἰς θω.

145.—Ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀλέθω, ἀρέθω, πλάθω, γνέθω, νοι-
ώθω, κλώθω, σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς σα.

ς') Ρήματα εἰς νω.

146.—Τὰ εἰς νω εἶναι ὀλίγα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα εἶναι
1) μεταβατικά : ἀφίνω, ἀναπιάνω, ἵναστήνω, ἀναφέρνω, γδέρνω, γέρνω,
δέρνω, δίνω, δένω, βροστήνω, καταφέρνω, κάμνω, μοιέρνω, πιάνω, πα-
ραγέλνω, πέρνω, πλένω, πίνω, στέλνω, πέρνω, σβήνω, φτάνω, φκιάνω,
φέρνω, χύνω, χάνω, ψήνω. Καὶ ὀλίγα 2) ἀμετάβατα : γέρνω, συνβίνω,
κλάνω, κρένω, παρακρένω, σκάνω, σπάνω (πάσχω κήλην), κλπ.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν ἀόριστον εἰς κα, τὰ ἄφκα, ἔδωκα,
εἰς σα τά : ἀνάπιασα, ἀνάστ-σα, ἔδεσα, ἔκλασα, ἔπιασα, ἔσκασα,
ἔσπασα, ἔσβησα, ἔσκησα, ἔφκισα, ἔχισα, ἔχασα, ἔψα, εἰς γ τό :
ἤπγα, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς α : ἀνάφερα, ἐγδάρα, ἐγίρα, ἔδρα, βρόστινα, ἔκα-
μα, ἔκρινα, κατάφερα, μόλαρα, παράγίλα, πῆρα, ἔπλυνα, ἔστλα, ἔσ-ρα,
ἔσπρα.

ζ') Ρήματα εἰς σκω

147.—Καὶ ταῦτα εἶναι πολὺ ὀλίγα : ἀπομήσκω, βοίσκω, πρήσκω,
γιανήσκω, καὶ σχηματίζουν τὸν ἀόριστον ἠδρα, ἀπόμκα, ἐπρηξα, ἐγιανα.

η') Ρήματα εἰς φτω

148.—Τὰ εἰς φτω ρήματα εἶναι ὀλίγα καὶ τὰ περισσότερα εἶναι 1)
μεταβατικά : ἀνάφτω, ἀλείφτω, βάφτω, γράφτω, ζάφτω, θρέφτω, κλέφτω,
κόφτω, νίφτω, πασαλείφτω, ράφτω, σκάφτω, στράφτω, στρίφτω, στυ-
φτω, χάφτω, καὶ 2) ὀλίγα ἀμετάβατα : πέφτω, σκύφτω, σχοδάφτω καὶ
στράφτω.

3) Πάντα σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ψα, ἐκτὸς τοῦ ἔπεσα.

θ') Ρήματα εἰς ίζω

149.—Τὰ εἰς ίζω εἶναι πάρα πολλά. Πλεῖστα τούτων εἶναι τουρκι-
κῆς ρίζης καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὸν Ἀόριστον. Μεταβατικά εἶναι 1) τὰ
ἀβλαδίζω (κυνηγῶ), ἀγνατιοδίζω (ἐξηγῶ), ἀρτιοδίζω (πλειοδοτῶ), ἀραδί-
ζω (ἀναζητῶ), ἀρατίζω (ἀποστέλλω εἰς τὴν ἀράν), ἀζιδοδίζω (ἐρεθίζω),

ἀνγατίζω, ἀλετριζώ, ἀφανίζω, ἀπλωχερίζω, ἀρκουδίζω, ἀδικρίζω, ἀνεμίζω, ἀσπρίζω, ἀλατίζω, ἀλωνίζω, ἀγερίζω, βαφτίζω, βρίζω, βοτανίζω, βαζγεστίζω (παραιτοῦμαι τῆς ἀναζητήσεως), γνωρίζω, γιομίζω (καὶ γιομώζω), γιρίζω, γιαρδίζω (διασχίζω), γιακλαστίζω (πλησιάζω), διαγонуρίζω (ληλατῶ), βοδίζω, βατιρδίζω (γίνομαι αἷτιος νὰ πτωχύνῃ ἢ νὰ καταστραφῇ), βουρδίζω (εὐνουχίζω), βοσ-λαδίζω (συντάσσεται πάντοτε μετὰ τοῦ δὲν καὶ σημαίνει ἐπιτηρῶ ἀγρύπνωσ), βουβνίζω (κτυπῶ τόσον δυνατὰ ὥστε νὰ προξενῶ βοήν), βοκλαδίζω (περιέρχομαι εἰς ἀδιέξοδον), βασ-λαδίζω (ἐπιδιορθώνω τὶς τρύπιες φτέρνες ἢ πατοῦνες τῆς κάλτσας), βουκτουρδίζω (προξενῶ ἀηδῖαν ἢ ἀποστροφὴν), βετζερδίζω (ἐπιτυγχάνω), γερλεστιρδίζω (τοποθετῶ μονίμως), γιοκλαδίζω (ἀναζητῶ), ζωγραφίζω, ζορλαδίζω (δυσκολεύω, βιάζω), ἐζδίζω (καταπιέζω), ἱρραδίζω (καταπονῶ), θμίζω, θερίζω, δαρδανίζω, δλίζω, δουζδίζω (συνγυρίζω), δογουστίζω (παλαίω, φιλονεικῶ), ἀλκοδίζω (κρατῶ), δαλδίζω (τρίσσομῶ, βυθίζομαι), βασαρδίζω (κατορθώνω), καπλادίζω (ἐπικαλύπτω), κουρδίζω, καβουρδίζω, κ-ηϊδίζω, κονδουρδίζω (ἐπιτρέπω νὰ με πλησιάσῃς), κανδιρδίζω (καταπίθω παρέχον ψευδεῖς ἐλπίδας), καπτίζω (ἀρπάζω), κοπαρδίζω (ἀποσπῶ), κολαϊλαδίζω (πλησιάζω τὸ τέλος), κουλανδίζω (μεταχειρίζομαι τι), λιανίζω, ξαρίζω, ξεπουπλίζω, ξεστομίζω, ξεγιαρδίζω (ξεμναλίζω), ξενομίζω, παραλαδίζω (διαμελίζω), παρσαλαδίζω (τεμαχίζω), πανίζω, ποτίζω, πονσκιουρδίζω (ραντίζω, κατασπέννω δι' ὑγρῶν ἀκαθάρτων), ροκανίζω, ροδανίζω, σκίζω, στουβανίζω, σδρανίζω, σφουγαρίζω, συγυρίζω, σαπλαδίζω (βυθίζω μάχαιραν εἰς τὰς σάρκας), σικτιρδίζω (προάγω εἰς πορνείαν), σαγλαδίζω (στερεώνω), συρτίζω, σαρδίζω, σασιρδίζω (τὰ χάνω), σερσεμλεδίζω (παράσταλίζω), σουρδίζω (ἐπιμηκύνω), σοκτίζω (ξερριζώνω), ταγίζω, τανκτίζω (προσαρμώνω), δικτίζω (στήνω ὄρθιον), γετιρδίζω (παρέχω τὸ ποθούμενον ἵνα φανῶ εὐχάριστος), γερδίζω (τεντώνω), γαριστίζω (ἀναμηνύομαι, ἀνακατώνω) φωτίζω, φκεδρίζω, φουρνίζω, χτενίζω, χραπνίζω (καταβροχθίζω), ψορίζω, ψνίζω, ψαλιδίζω, τσαπίζω, τσιρλίζω, τσακμακίζω (γητεύω μετὰ τὸ τσακμάκι τὰ σπειριά), τζαβελίζω, κλπ.

2) Ἀμετάβατα εἶναι τὰ ἀρμενίζω, ἀρτίζω (περισσεύω), ἀθροπίζω, ἀλευρογυρίζω, ἀρκουδίζω, ἀφρίζω, ἀχνίζω, ἀγυλίζω, ἀζδίζω (καυλώνω), βοτίζω, βαβίζω, βαζγεστίζω (παραιτοῦμαι), γιαναστίζω (ἀρχίζω, πλησιάζω), διαφεγίζω, βουχτίζω (χορέννυμαι), βοκλαδίζω (περιέρχομαι εἰς ἀδιέξοδον), δαδανδίζω (συχνάζω), κφρίζω, κακανίζω, καλαφατίζω, κιτρινίζω, καθαρδίζω (φουσκώνω), κονδίζω (προσφεύγω), καραραλαδίζω (ἀποφασίζω, ἐκτιμῶ), λαλαδίζω, μρρίζω, μαυρίζω, μιρμιδίζω, μονομουρίζω, μουγρίζω, μουςνίζω, νονίζω, νιαγρίζω, ξεψομίζω, ὀρίζω, ὀγραδίζω (περιπίπτω εἰς νηρηίδας ἢ ἄλλα κακὰ πνεύματα καὶ πάσχω κακόν), πρασ-νίζω, πορδαλίζω, πασκίζω, ροχαλίζω, σαρδίζω, σοφίζω, σιργιανίζω, σκαματίζω, σαστίζω, σα-

σιρδίζω (τὰ χάνω), τρίζω, αὐλίζμαι, γιουβενδίζμαι (ἔχω πεποίθησιν), φα-
γορίζω, φτουρίζω, φουρλαδίζω (ἐκσφενδονίζομαι), τσρίζω, τζαβνίζω, τσο-
κτίζω (ὀφίσταμαι καθίζησιν), τσατλαδίζω (σκάνω), τσαλιστίζω (προσπα-
θῶ), τζαβελίζω, τζαϊδίζω (ἀθετῶ τὴν συμφωνίαν), σαριλδίζμαι (περι-
πύσσομαι), βαριστίζω (συμφιλιώνομαι), σαστίζω (χάνω τὴν ψυχραιμίαν
μου) συνδίζω (βαρύνομαι ἀπὸ τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις ἢ ἀπαιτήσεις), δο-
λαστίζω (περιέρχομαι), τηκανδίζω (πάσχω δύσπνοιαν) καὶ ἄλλα πολλὰ.

3) Ἐκ τούτων σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον εἰς ξα, τά: βάβξα, βόϊξα, δύλιξα, βουβούνιξα, μουρμούρξα, ροχάλιξα, σβιτζίνιξα, ἔτριξα, τσίρξα, τσαβούνιξα, εἰς τσα, τὰ ἄρτσα, ἀρτίρτσα, βάφτσα, γιάρτσα, γιακλάτσα, βετζέρτσα, βατίρτσα, βούχτσα, daδάντσα, δούζτσα, δαν-ήστσα, δεβίρτσα, δογούστσα, κούρτσα, καβούρτσα, καβάρτσα, κ-ήϊτσα, κόντσα, ξεγιάρτσα, πουσκιούρτσα, σασίρτσα, σικτίρτσα, σύρτσα, γετίρτσα, γιουρούστσα, τσό-
κτσα, τσαλ-ήστσα, τζαϊτσα. Τὰ λοιπὰ σχηματίζουν αὐτὰν εἰς σα.

150.—Εἰς ἴζω λήγουσι καὶ πολλὰ μιμητὰ ῥήματα: βαβίζω, daρda-
νίζω, ἀγουλίζω, λαλαδίζω, μουρμουρίζω, πορδαλίζω, νανουρίζω, τσουρ-
τσουρίζω, τσουρουφλίζω, κακαρίζω, γαργαρίζω, χονεχουλίζω, σφυρίζω
γουργουλίζω, μουγρίζω, γαρίζω, τσιριλίζω, τσαβελίζω, τσιρτσιρίζω, χονμ-
χουμίζω κλπ.

ι') Ρ ή μ α τ α εἰς ω

151.—Τὰ περισπώμενα ῥήματα εἰς ῶ εἶναι ὀλίγα. 1) Μεταβατικὰ εἶ-
ναι τὸ γαμῶ, κρατῶ, κνῶ, ξεκνῶ, ξεπλῶ, πατῶ, πλῶ, φορῶ, φλῶ, τσαλα-
πατῶ, ἀπολιῶ, γλιῶ, κλιῶ, φτῶ, ξῶ, ἀνιῶ, κβανιῶ, σφαλιῶ, στραγιῶ,
σκιῶ, γαργαλιῶ, τσακιῶ, κάρτερῶ, συντζακιῶ.

2) Ἀμετάβατα εἶναι τὰ ἀδιλαῶ, ἀδιπατῶ, ἀργῶ, θαρρῶ, κατρῶ,
πονῶ, πορπατῶ, ζῶ, πλαλιῶ, βορῶ, κλπ.

3) Καὶ τὰ ἀποθετικὰ ἀφηγοιῶμαι, ἀπλογοιῶμαι, ἀποτραβιοῦμαι,
βουρλιοῦμαι, ἀρνιοῦμαι, θιμοῦμαι, κημοῦμαι, ληποῦμαι, τανιοῦμαι, φοβοῦ-
μαι, χασμουριοῦμαι, κακαριοῦμαι, ξαπολιοῦμαι.

4) Τὸν Ἀόριστον σχηματίζουν εἰς κα, τὸ ἀπόλικα, εἰς ξα, τὸ ἄνιξα,
πλάλιξα, σφάλιξα, εἰς ψα τὸ θάρρεψα, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σα.

ια') Ρ ή μ α τ α εἰς ὦ ν ω

152.—Ἐκ τῶν εἰς ὦνω ἀρκετὰ εἶναι τουρκικῆς οἴξεως. 1) Μεταβατικὰ
εἶναι τὰ ἀνακατώνω, ἀπλώνω, ἀδαμώνω, ἀνλακώνω, ἀσ-μῶνω, βουλώνω,
βιδώνω, βουτρώνω, γανώνω, γραπώνω, διασταυρώνω, δρακατσώνω, ζαμα-
κώνω, ζμώνω, ζώνω, ζαβώνω, θαλασσώνω, θελιγκώνω, θανατώνω, θελώ-

νω, κλειδώνω, καρφιστώνω, κενώνω, κουκλώνω, καλιβώνω, καζκώνω, λερώνω, λαδώνω, μαζώνω, μαδαλώνω, μερώνω, μτζώνω, ξλώνω, ξυμνώνω, ξεπατώνω, ξεχαρβαλώνω, ξαπλώνω, πρώνω, πλακώνω, παλιώνω, πλευριτώνω, πετρώνω, πετσώνω, σώνω, στουδώνω, σαμαρώνω, στρώνω, στεγνώνω, σουφρώνω, στραβώνω, σκαλώνω, στεφανώνω, σαβανώνω, σδερώνω, स्कώνω, σκοτώνω, στρουμώνω, σαλιώνω, σταυρώνω, στυλώνω, αποστομώνω, σαμαρώνω, τσαλακώνω, τσακώνω, τσιτώνω, τσεπώνω, τσατζαλιώνω, τρουπώνω, τεδώνω, τουρλώνω, τεβλώνω, φκαιρώνω, φαρμακώνω, φουσκώνω, φορτώνω, φδώνω, φανερώνω, φασκίωνω, χώνω, χαδακώνω, χρεώνω, χαρακώνω, ψαρώνω, δαλώνω, βαλσαμώνω, βουβλώνω, βουκώνω, γαστρώνω, γουρλώνω, γαζώνω, ροκώνω, τεβλώνω.

2) 'Αμετάβατα είναι τὰ ἁμώνω, αὐτώνω, γινατώνω, δυναμώνω, ζμώνω, ζαλιζώνω, ζαρώνω, θεριώνω, ιώνω, κακίωνω, κοδώνω, κορδώνω, καμαρώνω, κατσλιώνω, κρυώνω, καμώνμαι, λιώνω, μαλλώνω, μερώνω, μεγαλώνω, μαλακώνω, νυχτώνω, νοιώνω, ξεφυτώνω, ξανανιώνω, ξοδώνω, ξαπλώνω, πυρώνω, σπαργώνω, τετοιώνω, τριχώνω, φυτρώνω, φτώνω, χιλώνω, χαμλώνω, ψασκίωνω, ψαμώνω, δαλώνω, δρολιζώνω, βατκώνω, ριζώνω, κλπ.

3) 'Εκ τούτων σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ξα, τὰ ζούφοξα, μάζωξα, στέγνωξα, στρουμώξα, βουβούλωξα, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς σα.

153.—Πολλὰ ῥήματα εἶναι καὶ μεταβατικά καὶ ἀμετάβατα π.χ. 'Αγιαζω. Μᾶς ἁγιασε ὁ παπᾶς, καὶ Νησιτῆρ νᾶ ἁγιάσ. Βαθλαίνω. Τὸ βαθούλαινα γιὰ νᾶ μαζώξω νερό, καὶ Βαθούλαιναν τὰ μάτια τ. Βοσκάγω. Πῆγα νᾶ βοσκήσω τὰ κατσίκια, καὶ τὰ κατσίκια βοσκᾶνε στὸ βάτρ. Τρανεύω. Πότε κιάλας τράνεψανε τὰ παιδιὰ σ. 'Εγὼ τὸ ξέρω πῶς τὰ τράνεψα τὰ παιδιὰ. Μερώω. Δέ βορσα νᾶ τὸ μερώσω τὸ παιδί καὶ τ' ἄφκα καὶ αὐτὰ μέρωσε μοναχό τ.

ιβ') Ρήματα εἰς οὔμαι

154.—Περὶσπόμενα εἰς οὔμαι εἶναι ὀλίγα: κημοῦμαι, φοβοῦμαι, θμοῦμαι, λιποῦμαι, καὶ σχηματίζουν τὸν 'Αόριστον εἰς ἦθα.

ιγ') Ρήματα εἰς ιοῦμαι

155.—Τὰ εἰς ιοῦμαι εἶναι πολλὰ καὶ σχηματίζουν τὸν Ἀόριστον α')

εἰς ἄσκα γελιοῦμαι-γελάσκα, ξερνιοῦμαι-ξεράσκα, περνιοῦμαι-περάσκα, κερνιοῦμαι-κεράσκα, χαλινιοῦμαι-χαλάσκα, β')

εἰς ἄχκα: βαστιοῦμαι-βαστάχκα, πετιοῦμαι-πετάχκα, γ')

εἰς ἐθκα: παινιοῦμαι-παινέθκα, σχωρνιοῦμαι-σχωρέθκα, φοριοῦμαι-φορέθκα, βαριοῦμαι-βαρέθκα, καλνιοῦμαι-

καλέθκα, δ') εἰς ἦθκα : ἀπλογοῦμαι-ἀπλογήθκα, κονδριοῦμαι-κονδρήθκα, φλιοῦμαι-φλήθκα κνιοῦμαι-κνήθκα, κατρουγοῦμαι-κατρήθκα, ρωτιοῦμαι-ρωτήθκα, κολνιοῦμαι-κολλήθκα. ε') εἰς ἦχκα : τραβιοῦμαι-τραβήχκα, κηλιοῦμαι-κηλήχκα, ζλιοῦμαι-ζλήχκα, ρουφιοῦμαι-ρφήχκα, σκουδιοῦμαι-σκουδήχκα, φνσιοῦμαι-φσήχκα, βουτιοῦμαι-βτήχκα, ζουπιοῦμαι-ζπήχκα, στ') εἰς ἦσκα : ἀφηγριοῦμαι-ἀφηγρήσκα, βοθιοῦμαι-βοθήσκα, ζεματιοῦμαι-ζεματήσκα, κατσιοῦμαι-κατσιρδήσκα, σλογοῦμαι-σλογήσκα, σβαρνιοῦμαι-σβαρνήσκα, τσακιοῦμαι-τσακήσκα.

Β') Οὐσιαστικά

1. Ἀρσενικά.

α) Οὐσιαστικά εἰς ας.

156.—Τὰ εἰς ας οὐσιαστικά εἶναι διαφόρου προελεύσεως καὶ σημασίας :

1) Τὰ παραγόμενα ἀπὸ τὰ τοιζήματα τῆς ἀρχαίας : ὁ ἄρκοδας, ὁ γέροδας, ὁ βήχας, ὁ δαίμονας, ὁ κάρκαας, ὁ λάουκας, ὁ μήνας, ὁ νάρτηκας, ὁ στόμας, ὁ σφάλαγας, ὁ φάλαγας, ὁ χμῶνας.

2) Τὰ νεώτερα, τῶν ὁποίων τὰ πλείστα εἶναι ἐφετικά ἢ μεγεθυντικά : ὁ μεθύστακας, ὁ δεκρούλιακας, ὁ μνηνιτσακας, ὁ τόπακας, ὁ πέτακας, ὁ τσάχλιας, ὁ βούρδονλας, ὁ βόϊβοδας, ὁ λέλεγκας, ὁ κάτανας, ὁ μέλαγκας, ὁ μέλιγκας, ὁ ἔμπορας πρὸς τῶν ὁποίων ξενικά.

3) Τὰ σημαίνοντα τὸν πωλοῦντα τι : ὁ γαλατᾶς, ὁ λαδᾶς, ὁ ψαρᾶς, ὁ ψωμᾶς, ὁ κρασᾶς, ὁ ξιδᾶς.

4) Τὰ σημαίνοντα τὸν ἔχοντά τι καὶ μεγεθυντικά : ὁ αὐταρᾶς, ὁ γαμιαρᾶς, ὁ κηλαρᾶς, ὁ μαγουλᾶς, ὁ πουτσαρᾶς, ὁ δοδᾶς, ὁ κεφαλᾶς, ὁ κολιβᾶς, ὁ φαγᾶς, ὁ πορδαλᾶς, ὁ τσατζαλᾶς, ὁ λαπατᾶς, ὁ φαφλατᾶς, ὁ λογᾶς.

5) Τὰ σημαίνοντα τὸν κατασκευάζοντά τι : ὁ κονδουρᾶς, ὁ βαρελᾶς, ὁ βουτσᾶς, ὁ βουτρᾶς, ὁ ἄλευρᾶς.

6) Τὰ μιμητά : ὁ γουργουρᾶς, ὁ ζιρζιρᾶς, ὁ ζίζικας, ὁ βαρδαβούρδας.

7) Τὰ τουρκικῆς καταγωγῆς : α) Ἐκ τῶν εἰς α : ὁ Μονσταφᾶς, ὁ βελᾶς, ὁ ναφακᾶς, ὁ ἄβᾶς, ὁ ζαμπαρᾶς, ὁ κουμπαρᾶς, ὁ βαβᾶς, ὁ λαπᾶς, ὁ πασᾶς, ὁ μαστραπᾶς, ὁ καβγᾶς. β') Ἐκ τῶν εἰς ἀγά(ας) : ὁ Μεμέδαας, ὁ Κερίμαας, ὁ Χαλίλαας, ὁ Μποδόσαας, ὁ Γιοσήφιαας. γ') Ἐκ τῶν εἰς βα : ὁ δβᾶς, ὁ σοβᾶς, ὁ ταβᾶς, ὁ κβᾶς, ὁ χαβατζιβᾶς, ὁ दाबᾶς, ὁ χαβᾶς, ὁ τουρβᾶς, ὁ χαλβᾶς, ὁ τσορβᾶς, ὁ βακλαβᾶς. δ') Ἐκ τῶν εἰς μα : ὁ γιαλαμᾶς, ὁ δολμᾶς, ὁ dondουρμᾶς, ὁ donανμᾶς, ὁ βαγλαμᾶς, ὁ καβουρμᾶς,

ὁ κηρῶς, ὁ καπλαῶς, ὁ κηῖμῶς, ὁ λουκῶς, ὁ παστουρῶς, ὁ σαρκῶς, ὁ σαλδηρῶς, ὁ σατσωῶς, ὁ ταραῶς, ὁ καμῶς, ὁ χασλαῶς καὶ πλείστα ἄλλα.

β') Οὐσιαστικά εἰς ες.

157.— Πολὺν ὀλίγα τῶν εἰς ες εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως : ὁ βασιλῆς, ὁ κεκῆς, ὁ κελεμές, ὁ πελτές. Τὰ πλείστα εἶναι τουρκικῆς καταγωγῆς : ὁ βεσ-λεμές (θρεφτάρι), ὁ βεκλεμές (παραφύλαγμα θηράματος τὴν νύκτα), ὁ γελμές (περιφρονητικῶς ὁ μὴ ἰθαγενής), ὁ γερμές (μέρος τῆς ἀμάξης), ὁ γιοτῆς (γλυκὸ πιλάφι μὲ πεκμέζι), ὁ dedes (γέρον δερβίσης), ὁ κατηφές, ὁ καβές, ὁ κενεφές, ὁ κουραβιές, ὁ βελεδιές, ὁ ρουβιές (νόμισμα μικρόν), ὁ τελβές, ὁ τσερτσεβές, ὁ σερπιμές, ὁ τεγκεκές, ὁ σιλτές, ὁ ἀτζελές, ὁ τσεχρές, ὁ τσαρές, ὁ μέγγενες.

γ') Οὐσιαστικά εἰς ης.

158.— Ἐκ τῶν φυλαττόντων τὸ η πολλὰ εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς :

α') Προσηγορικά : ὁ κοιτῆς, ὁ διακονιτής, ὁ πουλιτής.

β') Κύρια : ὁ Ἀγγελῆς, ὁ Θεόδωρῆς, ὁ Κωστῆς, ὁ Λιοδαρῆς, ὁ Πετρῆς, ὁ Σκλῆς, ὁ Λαζαρῆς, ὁ Φωτῆς.

γ') Τουρκικῆς καταγωγῆς προσηγορικά : ὁ κατῆς, ὁ μουφτῆς, ὁ κοῖ-τῆς (ὑπὴνεμος τόπος).

δ') Κύρια : ὁ Ρουστῆς, ὁ Ἀβνῆς, ὁ Χαμδῆς.

ε') Τὰ εἰς τζη καὶ τση, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενόν τι : ὁ βοκτσῆς, (περιφρονητικῶς ὁ Ἀρμένιος), ὁ βεχτσῆς, ὁ κουρουτζῆς, ὁ κουραβιετζῆς, ὁ καλουνπτῆς, ὁ ζαρζαβατσῆς, ὁ γεμιτζῆς, ὁ τσιρτσῆς, ὁ χαλβατζῆς, ὁ ἀραβατζῆς, ὁ κατσαφετζῆς, κλπ.

Ἐκ τῶν ἀποβαλλόντων τὸ η, ἑλληνικῆς προελεύσεως :

στ') Κύρια : ὁ Μανώλης, ὁ Ληγός, ὁ Φώτ-ς.

ζ') Κύρια ὑποκοριστικά : ὁ Γιαννάκης, ὁ Βεργουλάκης, ὁ Γιακουβά-κης, ὁ Σταυράκης, ὁ Δημολάκης.

η') Προσηγορικά : ὁ ἀφεδάκης.

θ') Τουρκικῆς προελεύσεως προσηγορικά : ὁ μουφετίης, ὁ ἐρίφς, ὁ μοντασαρίφς, ὁ βουμβασίρς.

ι') Ξένα κύρια ὀνόματα : ὁ Ὁσ-μάνις, ὁ Ρετζέψ, ὁ Ρουπένις, ὁ Το-ρόης, ὁ Ἀβραγάμς, ὁ Γιακώβς.

ια') Ἐθνικά : ὁ Ἀραψ, ὁ Ἀτζέμς, ὁ Ἀρμένις, ὁ Βούργαρος.

ιβ') Τὰ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, σημαίνοντα τὸν ἐπαγγελλόμενόν τι : ὁ κερμαῖρος, ὁ ἀγελῖρος, ὁ ἀρκουδιάρος, ἢ ἔχοντα τὴν ἡλικίαν : σαραδάρος, πενηδάρος, ὀγδοδάρος.

δ') Οὐσιαστικά εἰς ος.

159.—Πολλὰ εἶναι τὰ ληγοντα εἰς τὴν κατὰληξιν ταύτην.

1. Τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἔχοντα αὐτήν: ὁ ἄρτος, ὁ γήλιος, ὁ δρόμος, ὁ ζγός, ὁ θεγός, ὁ κόπος, ὁ λαιμός, ὁ νύπνος, ὁ ξένος, ὁ πόνος, ὁ στύλος, ὁ τάφος, ὁ φόβος, κλπ.

2. Τὰ μεταβαλόντα γένος: ὁ βούτρος, ὁ γίσκιος, ὁ λουτρος, ὁ σκεπός, ὁ βρωμός, ὁ κύμνος.

3. Τὰ μεγεθυντικά: ὁ κράσος, ὁ ράκος, ὁ κόμματος, κόρτσαςος, παίδαρος.

4. Τὰ ἐθνικά: ὁ Ἑγγέζος, ὁ Λατίνος, ὁ Τοῦρκος, ὁ Φράγος.

5. Τὰ ἐξ ἐπιθέτων εἰς κος: ὁ ἀρβωνιασκός, ὁ βασιλικός, ὁ γλιακός, ὁ γραμματικός.

6. Τὰ εἰς μὸς ρηματικά: ὁ ἀνασασμός, ὁ κομμός, ὁ ξεκομός, ὁ παγεμός, ὁ πεθαμός, ὁ χαλασμός, ὁ σκασμός, ὁ καρδιοσσωμός, κλπ.

ε') Οὐσιαστικά εἰς οῦς.

Ὁ νοῦς καὶ ὁ παποῦς.

2. Θηλυκά.

α') Θηλυκά εἰς α.

160.—Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς α ἄτονον πολλά εἶναι

1. Ἑλληνικῆς ῥίξης: ἀγελάδα, β-βάλα, γιναίκα, δίψα, ζώνα, ἦρα, θράκα, ἰομάδα, κούπα, λίμα, μέρα, νύχτα, ξέρα, δξύδα, πλάκα, ρώγα, σμαρήθρα, φύτρα, χήνα, ψείρα, ῥοα, Καλούδα, Μελούδα, Ξαφένια.

2. Ξένης ῥίξης: βέργα, βούκα, γούνα, ζαβούνα, κάντζα, κούτρα, ματζάνα, ξίγλα, πόρτα, ρουγα, σούδα, τάπα, τσάπα, τίρα, τρά, φούδα, χραβούλια, Λουλούδα, Σουλάνα.

3. Μεγεθυντικά: α') εἰς α: ἀχούρα, βτύνα, βκάλα, δαγούλα, κεφάλια, μαγούλα, μάδπλα, μάτα, χλιάρα, χέρα, χτένα, β') εἰς ούκλα: ἀδρούκλα, πετρούκλα, χερνούκλα, γ') εἰς άρα: κομματάρα, μτάρα, ποδάρα, σαχανάρα, ψωμάρα, Κωσταδάρα, Φωτνάρα, Χσάρα.

4. Ὑποκοριστικά: α') εἰς ίσα: ἀγελαδίτσα, β-βαλίτσα, γρουνίτσα, Ζωίτσα, θείτσα, κατσάτσα, μτίσα, Μαργίτσα, δρνιθίτσα, πετρίτσα, Ροδίτσα, Φανίτσα, β') εἰς ώ: Δαφνιώ, Κοκωνιώ, Μανιώ, γ') εἰς ίκα: κατσίκια, ψιψίκα, Μαρίκα, Ντομνίκα, δ') εἰς οῦλα: σακκούλα, Δημητρούλα, Διαμαντούλα, Σταυρούλα.

5. Ὅσμης σημαντικά: ἀθροπίλα, βουτρίλα, γρουνίλα, καπνίλα, μουχλίλα, ξνίλα, πατερίλα, σκορδίλα, τσικνίλα.

6. Τέχνης ἢ ὀργάνου σημαντικά: μσάδρα, ξύστρα, πλύτρα, πατήτρα, ράφτρα, φάδρα, βζάστρα, προβολήστρα, ἀχερίστρα, φαρμακίστρα.

7. Ἀνδρωνυμικά : α') εἰς ἵνα : Παπαζογλίνα, β') εἰς ἑσσα : Χαραμέσσα, γ') εἰς αῖνα : Τούταινα.

Ἐκ τῶν ληγόντων εἰς ἁ δξύτονον

8. Ἑλληνικῆς ρίζης : ἄσκιᾶ, βολᾶ, γριᾶ, βασταγαριᾶ, ἐκκλησιᾶ, χαρά, χρεῖᾶ.

9. Νεώτερα : βουβνιᾶ, τσουδιᾶ, κλωτσιᾶ, μουσταλευριᾶ, ρουγλιᾶ.

10. Δένδρα : ἄβραβλιᾶ, βυσσ-νιᾶ, δαμασκηνιᾶ, ξερδελιᾶ, κακαβιᾶ, λεμονιᾶ, μουσπλιᾶ, ροδιᾶ, σκαμνιᾶ, χουνναπιᾶ, τσαπουρνιᾶ, καὶ κύρια Ζουβλιᾶ, Γαρφαλιᾶ.

11. Ἰδιότητος σημαντικά : ἄθρωπιᾶ, ἄλεπουδιᾶ, γαῖδουριᾶ, σασκινιᾶ, μισκινιᾶ.

12. Ποσότητος σημαντικά : δεκαριᾶ, ζμωσιᾶ, μαγριᾶ, πατημιᾶ, πορπατησιᾶ, κατεβασιᾶ, περουνιᾶ, ρουγλιᾶ, δγδοδαριᾶ, χλιαριᾶ, χεριᾶ.

13. Ρηματικά : πορπατησιᾶ, κατεβασιᾶ, καθησιᾶ, μρασιᾶ.

β') Οὐσιαστικά εἰς ε'.

161.—Τὰ εἰς ε' εἶναι ὅλα κρυπτοὶ ὀνόματα τουρκικά : ἢ Ἀϊσέ, Νετζι-βέ, Χαλιδέ, Λουτφιέ, κλπ. ἀρμενικά : Μελινέ, Σακέ, κλπ.

γ') Οὐσιαστικά εἰς η'.

162.—Τὰ εἰς ι' ἄτονον εἶναι τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν εἰς σις τριτοκλίτων : ἀνάστας, βράς, δές, ἑξέταξ, ζής, κάψ, ράχι, τύχι, χύς, γερωσύνη. πλάνη, στάχη, Μένη, Ἐλεγκάκη.

Τὰ εἰς ἡ δξύτονον εἶναι α') τῆς ἀρχαίας : φωνή, γραμμή, προκοπή, Σεβαστή, Ἀριστή, Φωτνή. β') Νεώτερα : κουπαστή, Εὔσταθι, Θεοκλή, Παναγιωτή, Σταλαχτή, Σταυρινή.

δ') Οὐσιαστικά εἰς οὐ.

163.—Τὰ εἰς οὐ εἶναι ὀλίγα α') προσηγορικά : δουνδού, βακαλού, βα-βακού, κουρελού, φουφού, β') κύρια : Ἀρκουδού, Ἀφεδού, Γιαννοῦ, Δεσπνοῦ, γ') ἀνδρωνυμικά : ἢ Τσάταλβου, ἢ Ἀλβανοῦ.

ε') Οὐσιαστικά εἰς ὦ.

164.—Τὰ εἰς ὦ εἶναι πολὺ ὀλίγα. Ἐκ τούτων τὰ κύρια ὀνόματα γυναικῶν ὅσα λήγουν εἰς ἄτονον ω, εἶναι μεγεθυντικά, ὅσα δὲ εἰς δξύτονον ω, ὑποκοριστικά.

1. Εἰς ω : ἡ βάβω, ἡ ράδω, ἡ Δέσπω, Μάρω, Κόκω, Κάλω, Λῆμνο, Σάμο, κλπ.

2. Εἰς ό : ἡ Ζωγαρνιώ, Κοκκωνιώ, Μανιώ, Ποινιώ, Δεσπινιώ, Κατερνιώ, ἡ Ἀνιώ, ἡ Χιό, κλπ.

3. Ο ὕ δ έ τ ε ρ α.

α') Οὐδέτερα εἰς α.

165.—Τὰ εἰς α οὐδέτερα εἶναι ρηματικά εἰς μα, καὶ ὀλίγα ἄλλα.

1. Συγκεκριμένα : βούτμα, γράμμα, γιάγμα, γαῖμα, δῆμα, κλῆμα. νῆμα, νιάμα, πάτωμα, πρᾶμα, ράμα, σκάμα, τράχωμα, τσάμα, τάμα, φτύσμα, φόρεμα. βάλωμα, γάλα.

2. Ἀφηρημένα : ἄναμα, βούλωμα, γήτεμα, δούλεμα, ζέσταμα, κούνιμα, λίχισμα, μέτρημα, ξένοιασμα, πέταμα, ρώτημα, σκότωμα, τίναμα, φοβέρισμα, χλημούδρημα, ψούνισμα, κούμα.

β') Οὐσιαστικά εἰς ι.

166.—α') Τὰ εἰς ι ὀξύτονον εἶναι σχετικῶς ὀλίγα. Τὰ περισσότερα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ ἄρσενικά ἢ θηλυκὰ τῆς ἀρχαίας, ἄλλα δὲ εἶναι νεότερα κατασκευάσματα: Τὸ ἄσκι, γδί, δαδί, ζμί, κυπρί, λουρί, μυστροί, νισί, πλί, σκουνί, τυρί, φαρί, χνί, ψομί, τσνί, ἄρνι, κτί, ταψί.

β') Τὰ παροξύτονα εἶναι πολλά, καὶ δυνάμεθα νὰ τὰ χωρίσωμεν, εἰς διαφόρους τάξεις. Πολλὰ τούτων εἶναι τουρκικῆς προελεύσεως.

1. Εἰς αῖ, εῖ, οῖ, οῦῖ : ἀλάι, σόι, βόι, χούι, ρολοῖ.

2. Εἰς ἀδ, ὀδ, ῖδ, οὐδ : ἄσπράδ, γωνιάδ, ζαρκάδ, κακάδ, λάδ, μσάδ, πετράδ, ρμάδ, ψακάδ, σ-μάδ, φάδ, ἀρίδ, διασίδ, κροκίδ, μνιασίδ, ξύδ, στασίδ, φρύδ, χνοῦδ, πελεκούδ, πρεποῦδ, βόδ, φίδ, στρίδ.

3. Εἰς ἀκι, ἐκι, ἰκι, ούκι : α') ἐλληνικῆς ῥίζης : πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶναι ὑποκοριστικά : ἀρνάκι, ἀνλάκι, δεδράκι, κατδάκι, μουστάκι, νιχάκι, χαδάκι, κουλικάκι, ποδαράκι, παλούκι, κλήκι, δρωλίκι, ποδίκι, ψαστίκι, σπορίκι, κερίκι, β') τουρκικῆς ῥίζης : βαρδάκι, γιατάκι, καλτάκι, καβάκι, καϊμάκι, καπάκι, κονάκι, σαγιάκι, τσαρδάκι, δαγιάκι, τσανάκι, τσατάκι, πατλάκι, δεγγέκι, βινέκι, δρνέκι, κιοστέκι, γελέκι, ἐγγρέκι, ζεμ-περέκι, μερτέκι, τσιτσέκι, τσουρέκι, βιβίκι, γιαστίκι, κατσίκι, ἀλματζίκι, τιφτίκι, φερίκι, φιστίκι, κτούκι, σεδούκι.

4. Εἰς ἀλι, ἐλι, ἰλι, ούλι : α') ἐλληνικῆς ῥίζης εἶναι ὀλίγα : κεφάλι, ἀχέλι, ἀβέλι, κρέλι, κνέλι, μέλι, μσοκοίλι, προκοίλι, σφοδύλι, τρισκέλι, γουργούλι, κλωκοπούλι, τσιροπούλι, κατσούλι, κουκούλι, β') τουρκικῆς

προελεύσεως εἶναι : καρτάλι, τσακάλι, τσβάλι, χαρδάλι, bedéλι, γερδέλι, γατζέλι, σέλι, τέλι, ακ-ήλι, αγ-ήλι, τσακ-ήλι, daγούλι, περτσούλι, σουρούλι, σαβούλι.

5. Εἰς άμ, έμ, ίμ, ούμ : Τά πλεῖστα τούτων εἶναι τουρκικῆς ρίζης : βακάμ, τουτάμ, χαράμ, ικράμ, κιοσέμ, καδέμ, χαρέμ, битсіμ, ιτσίμ, τσάλίμ, τακίμ, λαγούμ. Τά ἑλληνικά τῆς τάξεως ταύτης λήγουν κυρίως εἰς θέμ, σημαίνοντα τὸ πλῆθος : παιδοθέμ, κορτσοθέμ, ζωδάμ, καψίμ.

6. Εἰς άνι, ένι, ίνι, όνι, ούνι : Καὶ τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι τουρκικῆς ρίζης, ὀλίγα δὲ ἑλληνικά, α') ροκάνι, ρεπάνι, τγάνι, ποδοπάνι, φογοπάνι, χαμίνι, γρούνι, κδούνι, πγούνι, δεκράνι, λιμάνι, φελόνι, λεμόνι, βοτάνι, άκόνι, πριόνι, περούνι, β') τουρκικῆς ρίζης : άριάνι, βεράνι, κοράνι, μεϊτάνι, μεϊδάνι, παλάνι, σαχάνι, γαϊτάνι, γερδάνι, βοστάνι, δμάνι, λεγένι, τσεπκένι, ταχμίνι, ταχίνι, μαγόνι, μελεχούνι, κατράνι.

7. Εἰς άρ, έρ, ίρ, ούρ : Ἑλληνικῆς ρίζης, α') άδάρ, βροδάρ, γιοματάρ, κοδάρ, λιδάρ, μτάρ, ποδάρ, στάρ, φανάρ, χινάρ, ψάρ, χλιάρ, νυστέρ, περιστέρ, ποτήρ, περναστήρ, άγούρ, γαδούρ, παλιούρ, πληγούρ, πθάρ, γιοφύρ, κατσνούρ, κιβούρ, β') τουρκικῆς ρίζης : ζάρ, καδάρ, νάρ, βνάρ, άζ-δέρ, κεμέρ, σιδίρ, τσαδίρ, τεβεσίρ, άχούρ, μασούρ, ποτούρ, ταβατούρ.

8. Εἰς άτς, όν πλεῖστα τουρκικῆς ρίζης : κακάτς, κωλοκάτς, κολάτς, καραγάτς, κουρβάτς, σάτς, σανδοάτς, φυτίτς, γαμαίτς, κότς, κ-ήτς daλγ-ήτς, γιουβέτς.

9. Εἰς ίς. Ἑλληνικά τὸ γαμῖς, τὸ μεθύς. Τουρκικά : τὸ άλισφερίς, γιοστερίς, γιδίς, βαρίς, γιουρούς, ραβαίς.

γ') Οὐσιαστικά εἰς ο.

167. — Τά ὀξυτονοῦντα τὸ ο εἶναι : α') εἰς ιό : βιό, θεριό, πλυταριό, σκολιό, σκούπιδαριό, κεραμαριό, πετροβολιό, χωριό, β') εἰς τό : γραφτό, κατεβατό, σφραγιστό, Σκεπαστό, γ') εἰς κό : γλυκό, θανατικό, μαρτυρικό.

2. Τά ἔχοντα ἄτονον τὸ ο εἶναι : α) εἰς ιο : βγαγέλιο, εὐκέλιο, θεμέλιο, κατώφλιο, τσέφλιο, β') εἰς τρο : πίνιστρο, σήμαδρο, σδραύλιστρο, γ') εἰς ο : φύλλο, ξύλο, σφογάτο, άβράβλο δ') εἰς μο : βοξέμο, δόσ-μο, γράψμο, ζώσ-μο, θάψμο, λούσ-μο, μνιάσ-μο, ξύσ-μο, πέσ-μο, ράψμο, σιάξμο, τρήψμο, φάσ-μο, χάσ-μο, ψήσ-μο.

δ') Οὐσιαστικά εἰς ος.

168. — Τά εἰς ος εἶναι ὀλίγα καὶ εἶναι ἄκλιτα : βάρος, βάθος, δάσος, θάρος, μέρος, πάθος, χόδρος, πρέπος, κόστος, λάθος, κλπ.

Γ') Ἐπίθετα.

1. Ἐπίθετα εἰς ἡς.

169.—Τὰ εἰς ἡς ἐπίθεται διαιροῦνται α') εἰς ὀξυτονόμυνα καὶ ἐπομένως φυλάττοντα τὸ ἡ τῆς καταλήξεως, καὶ β') εἰς παροξύτονα, ἀποβάλλοντα τὸ ἡ, ἐκτὸς ὀλίγων ἑξαιρέσεων.

α') Ὁξύτονα 1. εἰς ὃς ἢ ἡς : ἀδρός, βαθύς, βαρύς, ζιντζαπής, θαλασσίας, καφεδής, λαχανής μακρός, ματζανής, οὐρανής, παχύς, σταχτής, φουδουκής, κλπ.

2. Εἰς λῆς : βελαλῆς, μερακλῆς, παραλῆς, κατμερλῆς. Πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

β') 1. Εἰς λῆς : ἀπάλῆς, σάγιαλῆς, σαβούκαλῆς, τοπάλῆς, τοψακάλῆς.

2. Εἰς ᾶς : ἀναμαλλιάς, γνωμιάς, ζλιάς, μονοδάς, μυξιάς, ἀρωστιάς, παιχνιδιάς, σχασ-λιάς, σαλιάς, babaliás, sarakdás.

2. Εἰς ᾱῆς : δελβάης, ὀης : σαλόης, ἑης : τεκνεφέης, ἰης : ἀρσίης, οὔης ὀγουρσούης.

5. Εἰς ἱτ-ς : ἐρημοσπίτ-ς, μακαρίτ-ς, πανωμερίτ-ς, Νιχωρίτ-ς, δελιονίτ-ς, κουτσομύτ-ς.

5. Εἰς νῆς (άνῆς, ἰνῆς, ὄνῆς) : βαλαβάνῆς, μισκίνῆς, σασκίνῆς, τσικρικόνῆς.

6. Εἰς μς : ὁ χαμχούμς, ὁ σερσέμς.

2. Εἰς ὅς.

170.—Καὶ ταῦτα δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν εἰς ὀξύτονα καὶ εἰς μὴ τονίζοντα τὸ ὄς.

α') 1. Εἰς ὄς (βός, λός) : ἀψλός, θελός, καλός, κλός, ζαβός, ξερβός, ζορλός, λωλός, σάλός, στραβός, παλαβός, τρελλός, χοδρός, νερλός.

2. Εἰς ιός : βαριός, θεριός, μεσιός, παλιός.

3. Εἰς νός : ἀκρινός, βραδνός, ζδανός, κρυωσ-νός, λῖνός, Μετρηνός, Ξαστερνός, ξνός, παγανός, περσ-νός, περιχνός, στενός, σ-μερνός, τρανός, φαγανός, φτενός, χτες-νός, ψαχνός, ψες-νός, κατοτεσ-νός.

4. Εἰς ιανός : κοδοκιανός, λιανός, Πουβατιανός, Σκοπιανός, χωριανός, παρακατιανός.

5. Εἰς κός : γλυκός, θωριακός, θανατικός, κακός, μυστικός, νηστικός, παστρικός, περαστικός, πουρνιατικός, κολλητικός, χωριανικός.

6. Εἰς ρός : βρασπερός, βασταγερός, βροχερός, γιορτερός, γιαλιστερός, γαρβερός, ἰσκερός, καματερός, λυγερός, μυτερός, ξερός, πικρός, σχαμερός, τρυφερός, φαδαχτερός, χαλερός, χλωρός, γερός.

7. Εἰς τός : βραστός, γεμιστός, διαλεχτός, ζεστός, ζεματιστός, θρεβιστός, κονιστός, λυγιστός, μετρητός, περαστός, ἀχνιστός, ἀψλαρωτός, σπιστός, τριγανιστός, τσακιστός, φκιαστός, χυτός, ψτός.

β') 1. Εἰς ος (νος, ρος, τος) : ἄσπρος, ἀρραβωνιασκάτος, κνηκάτος, μαῦρος, νυφκάτος, κφάτος, κίτερνος, κόκκινος, πράσ-νος, στούνπος, νόσ-τιμος.

2. Εἰς ιος : ἀφόριος, γαλάζιος, καινούριος, πδέξιος, τρύπιος.

3. Εἰς ήσιος : ἁηδονήσιος, βοδήσιος, γρουνήσιος, κατδήσιος, λαγήσιος, παζαρήσιος, ψαρήσιος.

4. Εἰς ένιος : ἄσ-μένιος, διαμαδένιος, κλωστένιος, ξλένιος, πετρένιος, βακρένιος, σιδερένιος, τριχένιος, σκατένιος, κερατένιος, χωματένιος.

5. Εἰς κος : βλάχικος, ἐγγλέζικος, ζορλ-ίδκος, ταρακλ-ίδκος, τούρκικος, πασ-λίδκος.

6. Εἰς άρκος : κιτρινάρκος, κοκκινιάρκος, παθιάρκος, χτικιάρκος.

7. Εἰς ίtkος : Γιαλίtkος, φελιονίtkος, πασιίtkος, ὀρηθίtkος, παπίtkος, πανίtkος, γρουνίtkος.

8. Εἰς ούtkος : ἀψλούtkος, βρούtkος, γιοματούtkος, δροσερούtkος, ζεστούtkος, καλούtkος, λιγούtkος, μκούtkος, ξνούtkος, πρασ-νούtkος, στενούtkος, τριανούtkος, φτενούtkος, ψλούtkος.

9. Εἰς άtkος : Πασκαλιάtkος, χροσιάtkος, καλοκαιριάtkος, χιμωνιάtkος, ἀποστολιάtkος, κυριακάtkος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων, τὰ εἰς λῆς καὶ λης, άης καὶ νης (άνης, ίνης) εἶναι πάντα τουρκικῆς προελεύσεως.

172.—Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ ὀλίγα τουρκικῆς καὶ αὐτὰ ρίζης, λήγοντα εἰς άς : bouδαλαῶς, φουκαράῶς (βλάῶ, πτωχός). Κατὰ ταῦτα δὲ ἐσηματίσθησαν τὰ μέγεθυντικά, εἰς ας, ἐκ τῶν εἰς νης : ὁ σάσκινας. Καὶ τὰ τῆς ἐλληνικῆς ρίζης πορδαλαῶς, φαφλατάς, χαχαβιάς.

III Σύνθεσις

173.—Ἐνταῦθα διακρίνομεν τὰ σύνθετα μόνον κατὰ τὴν σημασίαν καὶ ὅχι κατὰ τὰ συνθετικά μέρη.

α') Ὅριστικά.

174.—Ἀνεμόκνα, ἀνεμοπύρωμα. ἀνεμοστάτ-ς, ἀγριογούρνο, ἄσπρο-λούλδο, ἀνεμοβλογιά, Ἀρκουδογιάννης, ἀνγότσεφλο, ἀνγομάτια, βρακο-πόδ, βρακοζούνα, βροχόνερο, βροδοκούδνο, β-βαλοκουπριά, β-βαλοβγάς, γρουνότριχα, γαδροκυλισιά, γαλατόπτα, δαφνοελιά, δοδοκλιιά, δεδρομο-

λόχα, ἔλιοκούκτισο, Ζουρλοκώστας, ἡλιόβγαλμα, ἡλιοβασίλεμα, θελόσταχτ, ζερβομέλισσα, κατσογένις. κωλόπανο, κουτσομύτ-ς, κακομούτσουνος, κατινούρ, λαγοπέτς, λαχανόφλο, λαδόχαρτο, λελεγοφωλιά, λεμονοκούκτισο, κλειδοκούτ, λαγόγερος, λινόξλο, ματοτσούναρο, ματόφλο, μαλλοκέφαλα, μουστοκούλιζο, μυξοπάνι, μουστολαβάδα, νερόμλος, νεροφίδα, νυχτοπούλι, ξλόχτενο, ξνόπτα, ξύγαλο, ξώπετσα, πετρόσκαλα, περδικόσκα, πετροχελίδονο, ραχοκόκκαλο, ροχοστέκα, ροχοπέτσα, ροχοπάτ, ρακοπότρο, σκατοβούρβουλας, σταχτοπάνι, στρωματοσέδονο, σταφλοτουρσί, στραβόξλο, σακκοράφα, σπαθολούλδο, σκατογίνατο, σ-δεροσίνι, τρυποκάρδο, τουρσουζούμ, τριαδαφλόκοβος, τσαρόχαρτο, θρνιθόκωλος, φογοπάνι, φλόβεργα, σώγαβρος, χινόσκατο, χερόμλος, χατζηψεύτς, ψευτοϊατρός, ψμόσταρο, ψμόλινο, ψμόγερος, ψλάνθιος, ψλοδλιά, ψλοχέσματα, ψχοκός, διαβολοπείραξ, καπνοσακκούλα, μουσταλευριά, σκορδοκαίλα, μαμάλευρο.

β') Ἀντικειμενικά.

175.—Αὐγοφᾶς, γαδουρογάμς, μαστολάτ-ς, γεροχύτς, ξλοφᾶς, παλκοκάφτς, ρφομυξιάρς, σουρμάλιμα, τσαλοκόπος, χασομέρς, χεσοβράκκις, ψμοσκοτώνις, νεραγός, ὀλοτοχέστς.

γ') Κτητικά.

176.—Ἄνοιχομάτ-ς, ἀνοιχτόκαρδος, ἀσπρομάλλις, βρασομύτ-ς, γαῖτανοφρύδς, γουρλομάτ-ς, διπλωμάτς, δίκωρφος, κοψαχείλις, κακαδομύτ-ς κοδόφωτος, κουτσοδόδς, κοκκινόκωλος, κοδοστούψ, κονκλωμάτ-ς, γλυκογαίματος, μακροπόδαρος, πλατσομύτ-ς, πετνόμυαλος, στραβολαίμς, μεγαλόφλεβος, χοδροκόλα, παπαγονής.

δ') Συνδετικά.

177.—Ἄγοροκόρτισο, ἀδρογναῖκα, ἀβελοχώραφα, ἀρμενοκατσίβελος, γεροδεκρούλιακας, ματόφρυδο, μερόνυχτο, σταχτοπέπελι, μαυροκίτρινο, στενόμακρος, συρταφέρτα, περνοδιαβαίνω, ἀνεβοκατεβαίνω, βαινοβγαίνω, ἀνοιγοκλίνω, ἀσπροκόκκινος.

ε') Ρήματα.

178.—α') Πρῶτον συνθετικὸν πρόθεσις: ἀδιπατῶ, ἀδικρίζω, ἀδιστέκμαι, ἀνασκόφτω, ἀναλῶ, ἀναστήνω, ἀνασκουβώνω, ἀνασκόφτω, ἀνάφτω, ἀνακατώνω, ἀποκάμνω, ἀπορρίχνω, ἀποσώνω, ἀποθιμάγω, ἀποκόφτω, ἀποτραβιοῦμαι, διαφερίζω, διαγουμερίζω, διαφεδεύω, διακονεύω,

διαλαλῶ, διαβολεύμαι, δρέπμαι, γδέρνω, ξεκάμνω, ξεβγάζω, ξεγυμνώνω, (καὶ ξυμνώνω), ξελερίζω, ξενοιάζω, ξεπλένω, ξεματάγω, ξενυστάζω, ξεφλουδίζω, ξεφτάγω, παραδίνω, παραχώνω, παραπονιούμαι, παραστέκμαι, παρακαλῶ, παρακάμνω, παρατρώγω, παρακιμούμαι, περιδρομάζω, περικόβμαι, περιμνοιάζω, προκόφτω, προπέρνω, προσφέρνω, προφτάνω, βροστήνω, βρομτάγω, περδικλώνω, βερδεύω, ματαλέγω, αναπιάνω, ξαναπαγαίνω, καταρμάζω, σγαίγμαι, συνίνω, σδραυλίζω, σ-νερίζμαι.

β') Πρῶτον συνθετικὸν οὐσιαστικόν: ἀγελοκόφτω, βασ-λοφέρνω, γαιμοποτίζω, διψοκαίγμαι, δροσολογάγω, λαγοκιμούμαι, ιατροπορεύμαι, νυχτοπορπατῶ, πετροβολάγω, σκατοταγίζω, ψωμολιμάζω, παδρολογιούμαι, κωλοσέφρονυμαι, ἰδρωκοπάγω, πετσοκόφτω, νεροπερνάγω, ἡλιοκαίγμαι.

γ') Πρῶτον συνθετικὸν ἐπίθετον: ἀσπροβολάγω, βαροκαρδίζω, βαρικούγω, γεροκομίζω, μακρολαμίζω, καλοσκαμνίζω, μικροπαθεύμαι, ξενοπλένω, ξενοδλεύω, στεγνωζμώνω, ἀτσαλοτρώγω, ξεροκαταπίνω, ψλωρωτάγω, συχναυλίζμαι, ψλοκόφτω, κατσποδιάζμαι, ξερομαραίνμαι, μικροφέρνω, λογοφέρνω, στραβοκεφαλίζω, ψευτοπερνάγω.

δ') Πρῶτον συνθετικὸν ὀῆμα: ἀνεβοκατεβαίνω, ἀνοιγοκλειῶ, βροδοκοπάγω, γεννοβολάγω, κρισολογιούμαι, λαβομαχάγω, χεζοβολάγω, ξερνοκοπάγω, πετροβολάγω, βελωκοπάγω, παγαμνοέρχμαι, βαινοβγαίνω, περνοδιαβαίνω, τρεμοσβύνω, χεζολούγω, παιζογελάγω, τρωγοπίνω, τραβοκοπάγω, ἀπλοχερίζω, ἀπλοχωράγω.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Α') Κύρια ὀνόματα.

179.—Τὰ κύρια ὀνόματα ἡμποροῦμεν νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο τάξεις: 1) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀνάδοχους θεοσεβεῖς, 2) ὀνόματα διδόμενα ἀπὸ ἀναδόχους ἀφωσιωμένους εἰς τὰ ἐγκόσμια.

Κατὰ τὴν βάπτισιν τῶν βρεφῶν, συνήθεια ἐπεκράτησε νὰ δίδεται εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομα τοῦ πάππου (πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς) ἢ τὸ ὄνομα τοῦ νουνοῦ τοῦ ἀναδόχου. Πάντοτε ἐπροτιμᾶτο τὸ ὄνομα τῶν ἀποθαμνῶν πάππων, ἔπειτα τῶν ζώντων, ἔπειτα τὸ ὄνομα τοῦ ἀναδεχθέντος τὸν ἀνάδοχον, καὶ ἔπειτα ἄλλα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἦσαν τῆς ἀπολύτου ἐκλογῆς τοῦ ἀναδόχου. Ἡ τάξις αὕτη ἐνίστε δὲν ἐτηρεῖτο, ἀλλὰ τοῦτο σπανίως συνέβαινε καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος. Ἐπειδὴ δὲ κάθε οἰκογένεια εἶχε 5—10 παιδιά, ἐνίστε δὲ καὶ περισσό-

τερα, δὲν ἐπήρουν τὰ ὀνόματα τῶν πάππων καὶ εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν προσετίθεντο καὶ νέα ὀνόματα. Ἄλλοτε συνέβαινε τὸ ἔχον τὸ ὄνομα τοῦ πάππου τέκνον ν' ἀποθάνῃ, καὶ τότε ἐδίδετο τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν. Συνέβαινεν ἀκόμη ὅλα τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια νὰ φέρουν τὸ ἴδιον ὄνομα.

Τὰ διδόμενα ὀνόματα ἐκφράζουν πάντοτε τὴν ἐνδόμυχον εὐχὴν τοῦ ἀναδόχου νὰ γίνῃ ὁ ἀναδεκτὸς ὅμοιος μὲ τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἔφερε προηγουμένως τὸ ὄνομα τοῦτο, ἢ ὅμοιος κατὰ τὴν σημασίαν αὐτοῦ.

180.—Τὰ τῆς 1) τάξεως ὀνόματα διαιροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπὸ :

α') Ὀνόματα ἁγίων. Ἐκ τούτων πολλὰ ἐσχημάτισαν ἀρσενικὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ θηλυκὸν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ :

Ἄννα, Ἀρτέμιος, Ἀδριάς, Ἀδρόνιος, Ἀδρονίχι, Ἀργύρος, Ἀργυρή, Ἀδώνις, Βασίλις, Βασίλω, Βαρβάρα, Γαβρίλις, Γιακουμῆς, Γιάννις, Γιώργης, Δημητρός, Δημητροῦ, Ἐλένη, Ἐρηνιώ, Εὐθύμης, Θυμή, Ἡλίας, Θεολόγος, Θόδωρος, Θωμᾶς, Κωσταδίνος, Κωσταδινά, Λαζαρίης, Λευτέρς, Ληγόρς, Μαρίνα, Μνάς, Μυάις, Νέστορας, Νικόλας, Παντελῆς, Πέτρος, Παῦλος, Πιρόδρομος, Σίμος, Σπύρος, Στέφανος, Στράτος, Στέριος, Τρύφος, Φίλιππας, Φλίππα, Χαράλαμπος, Χρόστομος, Θανάης.

β') Ὀνόματα ἐορτῶν

Ἀναστάσιος, Ἀναστασία, Ἀπόστολος, Βαγίτσα, Βγαγέλις, Ζωγοπήγῃ, Ζωγή, Πηγίτσα, Θεολόγος, Λαμπάκις, Λαβρινή, Λουλούδα, Πάντος, Παπαντή, Πασκάλης, Σαράδς, Σταῦρος, Φάνιος, Φανή, Φωτής, Φωτνή, Χρίστος, Χστίνᾶ, Κυριάκος, Κυριακίτσα.

γ') Ὀνόματα ἀναφερόμενα εἰς τροπάρια, συναξάρια, εὐχὰς τῆς ἐκκλησίας καὶ Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀδάμς, (ὁ Ἀδὰμ ἀνακέκληται), Ἀγγελος, (Ἄγγελος, πρωτοστάτης), Ἀγγελικώ, (ἀγγελικαὶ δυνάμεις), Ἀξιότης, (Ἄξιον ἔστι), Δέσποινα, (Δέσποινα πρόσδεξι), Δῆμος, (Τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος), Παράσχος, (Παράσχον Κύριε), Μανώλις, (Ἐμμανουὴλ ὄνομα αὐτοῦ), Πολυχρόνις, (Πολυχρόνιον ποίησον Θεέ), Θεόμεθα, (Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ), Σαραφής, (καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφεῖμ), Ἀλισάβα, Μαγδαλινή, Λιγορδάνις, (Ἐν Ἰορδάνῃ), Ἀγαθή, (Πάντων προστατεύεις ἀγαθή), Χαρίτα, Εὐφρανάνθ, (Εὐφρανάνθητε οὐρανοί), Μαθαίας.

δ') Ὀνόματα δημιουργηθέντα πρὸς ἐκφρασιν ἰδιαιτέρας εὐχῆς.

Ἐφεβία, Πιστευή, Εὐλαβή, Θεοχάρς, Χριστόδολος, Σταμάς, Στανθή, Στέργιος, Εὐγένις, Εὐγένικο.

Τῆς 2) τάξεως τὰ ὀνόματα διαιροῦνται εἰς ὀνόματα δημιουργηθέντα ἀπό :

ε') Ὀνόματα φυτῶν : Δάφνη, Νεράντζω, Μλιά, Λουλουδιά, Γαρφαλιά, Ζουβλιά, Ἀνθή, Ἀνθοδέσμη, Βασιλικός, Ἐλίτσα, Καριοφύλις, Ροδίτσα, Τριαδάφλος, Τριαδαφλιά, Μυρωδιά, Κυπαρισένια, Σκουλής, Σκλήνα.

ς') Ὀνόματα ζώων : Λιοδαρής, Παγώνα, Πουλίνα.

ζ') Ὀνόματα ὀρυκτῶν : Ἀσ-μάκας, Ἀσ-μένια, Διαμαδής, Διαμαδένια, Ζαφείρς, Ζαφρώ, Μάλαμω, Ξαφένια, Περουζέ, Συρματένια, Σμαραγδή, Φλουροῦ, Χσή, Χσάφς, Τζοχερῆ, Τζβαχερένια, Μαργαρίτῶ, Μαργαρίτ-ς.

η') Ὀνόματα πολυτίμων προτερημάτων : Ἀριστή, Βασ-λοπούλα, Σόφκος, Σοφή, Μελούδα, Ξακουστή, Ζωγράφος, Κελαγδινή, Μόρφς, Μορφίτσα, Ξαθή, Πανώρη, Σεβαστή, Φαρφουρή, Τζβαχερένια, Ἀρκοδοῦ, Ἀφένδρα, Καλή, Λιβίτσα, Κοκκωνιά, Κουωνάς, Ξαλλένια, Περισσώ, Συννεφώ, Ἐπιστήμ, Μπαχαρής, Μόσχος, Σταλάχτη, Τρέμισα.

θ') Ὀνόματα ξένων πόλεων καὶ προσώπων : Βενετιά, Βηθλέμ, Βηθλέμς, Βερσαβία, Μάλτα, Ἐριζώ, Φερσαγή, Δόμνα, Μιτωρή, Ναζλή, Μπαλάης, Μπαλασή, Μαθίλδη, Φρουμούης, Βούλτσος, Ρήγας, Πλουχερῆ, Ὀλγα.

ι') Ὀνόματα ἀρχαίων : Ἀλκιβιάδς, Δσέγας, Φρυδίκια, Μίλιος, Κίμος, Χρυσίβουλος, Πολύδαρος, Πολυδεύς, Ξενοφώνις, Ἀλέξανδρος, Ἀριστείδς, Δμόκριτος, Ξογόνις, Βρυβιάδς, Ὅμηρος, Πνελόπ, Νέσος, Χαρίλις, Παμείνις.

Μὲ τὴν λογίαν παραδόσιν καὶ τὴν ἄμιλλαν τῶν διδασκάλων νὰ δώσουν ἀρχαῖα-ἑλληνικά ὀνόματα εἰς τ' «ἀδεξιμία» των εἰσήχθησαν πολλὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην προσηγορεύθησαν εἰς τοὺς φωνητικούς καὶ γραμματικούς κανόνας τοῦ γλωσσικοῦ μας ιδιώματος.

Β'. Παρωνύμια.

181.—Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς περιφερείας μας, ἐκτὸς τοῦ βαπτιστικοῦ των ὀνόματος εἶχον καὶ ἄλλο ὄνομα τὸ παράγωμα, τὸ ὁποῖον σπανίως ἦτο οἰκογενειακὸν ἐπίθετον. Ἐκαστος εἶχε τὸ παράγωμά του, τὸ ὁποῖον παρελάμβανε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ τάφον. Ἐκαστον δὲ τέκνον του ἀπέκτα ἴδιον παρωνύμιον προσαρμοζόμενον εἰς αὐτό. Ἄν ἓνα παράγωμα ἐπέζη καὶ εἰς τὴν δευτέραν γενεάν, ἥλλαξε κατάληξιν : ὁ Κοῖβερς, τὰ Κοῖβεράκια, ὁ Φράγος, τὰ Φραγάκια, ὁ Παπάζογλους, τὰ Παπαζο-

γλάκια, τὰ Χρεβατάκια. Ἀπὸ τὰ συνήθη παραγώματα τοῦ χωριοῦ μας, ἦσαν τὰ ἑξῆς: ὁ Ἀρμυρός, ὁ Ἀγός, ὁ Ἀβοκάτος, ὁ Βελεδής, ὁ Γιοσ-μάς, ὁ Γερεβαάνις, ὁ Godέρος, ὁ Διάκος, ὁ Ζερελής, ὁ Ζογοβίνις, ὁ Ζακατάς ἢ Ζαραρή, ἢ Κατσαλιά, ὁ Κονιόρτας, ὁ Καμόντος, Κουτσουράς, Κουτσο-μύτ-ς, Καρίψ, Καραμάνις, Καράογλανις, ἢ Κοκοτσή, ὁ Κελφώτ-ς, Καρά-τσεφτσης, Κονπέης, Καβούρς, Κεχαγιᾶς, Καράκαντζας, Καζέψ, Καμπέρς, Κ-ηκ-ής, Καλπάκις, Κελεμές, Κόπτσαλης, Καρκανᾶς, Καραξόγονις, Καρα-μαλάκις, Κοϊβέρις, Κολιβᾶς, Λαγός, Λαλάς, Λιάρος, Λεβάτ-ς, Μίτζος, Μουχλιάρς, Μανάβς, Μκοῦτσκος, Μεσές, Μλᾶς, Μόμτσος, Μῶμος, Μιτσι-τσίκος, Μπίρκος, Νικήτογλους, ἢ Ξαστερνή, ὁ Πάπιατζης, Πετετές, Περή-φανος, ἢ Πλουσαντή, ἢ Ποτσίρω, ὁ Πίστσινης, Πρυγιώτ-ς, Πασπαλάς, Παπάζογλους, Πέτης, ἢ Πλάτσα, Παμπούκις, ἢ Πατσάπω, ὁ Πέγιος, Πιρ-πιρής, Ρόπος, Στραβοκέφαλος, Στάνκογλους, Στανίτσογλους, ἢ Σίσκα, ὁ Σφίνιος, Σούλιος, ἢ Τσέκω, ὁ Τσέγιας, Τσουνανᾶς, Τσάκ-ης, Τσάταλβας, Τσούτσουρος, ἢ Τζιλί, ὁ Τσίλιος, Τσορβατζής, Τσαν-ταλης, Τζοντρής, Τσαμπούλιας, Φλιάμς, Φελέκις, Φράγος, Χοδρός, Χαρδαλᾶς, Χάκας, Τσί-ρακος, ἢ Τσαμπίρω, ἢ Τσένια, ὁ Ψύλλος, Μπέϊκος, Μπαβατζάνις, Μπού-δελης, Μπακρένιος, Μπούτσογλους, Μπουτζουρής, Μπίρκος, Μπούρας, Μπέης, Γάνιος, Γοτζίνος, Δάντερας, Δελ-βαλτάς, Δαρδαλᾶς, Δραγόγιας, Δαγκούλις, ἢ Γατζάκια, ἢ Γοντιούκα, ὁ Γιοτζένις, Μπόδης, Dadά-κος, Μόθος, Gogiά.

182.—Τὰ ἐπώνυμα δὲν συμφώνουν πάντοτε πρὸς τὰ ὀνόματα κατὰ γένος. Πολλὰ παραγώματα ἀνδρῶν ἦσαν γένους θηλυκοῦ, ἄλλα δὲ οὐδε-τέρου: ἢ Λουρίδα, ὁ Γιώργης, ὁ Γιάνκος ἢ Βρανιά, ὁ Φάνιος ἢ Χέρα, ὁ Ζαφείρς ἢ Ψχιά, ὁ Ἀναστάης τὸ Ζαμγός, ὁ Γιώργης τὸ Γωνιάδ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Ζελτζι, ὁ Θάνας τὸ Ποδοπάνι, ὁ Θανασῆς τὸ Φουδούκι, ὁ Νικόλας τὸ Χορός, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Γαρέτ, ὁ Παναγιώτ-ς τὸ Καζέπ, ὁ Γιώργης τὸ Παδίτζι, ὁ Θανασῆς ἢ Λούσπα, ὁ Θωδωρῆς ἢ Λίτρα, ὁ Δημ-τρὸς ἢ Μζήτρα, ὁ Ληγός ἢ Πρέκα, ὁ Γιωργάκις ἢ Πιπερίτσα, ὁ Χρίστος ἢ Ρόκα, ὁ Πολυδεὺς ἢ Σταπίδα, ὁ Πασκάλις ἢ Φούσκα, ὁ Κω-στῆς ἢ Χαλαμίλα, ὁ Παναγιώτ-ς ἢ Μπαλαλή, ὁ Γιώργης ἢ Gogiά, ὁ Δημ-τρὸς ἢ Σαρέρα, ἢ Ζωίτσα τὸ Κορσί, ἢ Δέσποινα τὸ Πατσανιώ, ἢ Ζωίτ-σα τὸ Πατάνι, ἢ Εὐλαμπία ὁ Μπίερος, ἢ Δομνίνα, ὁ Τενεκετζής.

183.—Τὰ παραγώματα ἐδίδοντο συνήθως 1) διὰ θωπεϊαν, 2) δι' εἰ-ρωνείαν, καὶ 3) ἀπλῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ὁμωνύμους γείτονας.

Πρὸς δημιουργίαν αὐτῶν ἐχρησίμευον α') τὰ ἠθικὰ χαρακτηριστικά τοῦ ατόμου Ἀρμυρός (φιλάργυρος), Κολιβᾶς (λαίμαργος), Λίτρα (ἀνόη-τος), Μεσές (ἐπίμων), Μῶμος (πειρακτήριον), Πιρπιρής (ἐπιπόλαιος), Τσά-ταλδᾶς (δύγνωμος), κλπ.

β') Τὰ σωματικά χαρακτηριστικά : Μκούτσκος (μικρόσωμος), Ρόκα (ύψηλός), Γαλανή (κυανόφθαλμος), Τσακ-ήρς (κυανόφθαλμος), Παλαβουγιούκς (μακρομούστακος), Καβούρς, κλπ.

γ') Τὸ ἐπάγγελμα : Καράτσεφτσης (γεωργός), Κεχαγιὰς (ἀρχιποιμὴν), Καρκανᾶς, κλπ.

δ') Ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς : Δελιωνίτ-σα, Κονομιάτ-σα, Ξαστερνή, Τσάνταλς, Ξένι, κλπ.

Γ') Ἀνδρωνυμικά καὶ Πατρωνυμικά

184.—Τέσσαρες εἶναι αἱ καταλήξεις αἱ χρησιμεύσσαι πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἀνδρωνυμικῶν διὰ τὰς συζύγους καὶ μία τῶν πατρωνυμικῶν διὰ τὰ τέκνα.

1. ίνα, άκι, ὁ Παπάζουγλους, ἡ Παπαζογλίνα, τὸ Παπαζογλάκι, ὁ Μπόϊτσογλους, ἡ Μπόϊτσίνα, τὰ Μπόϊτσάκια.

2. οὔ, άκι, ὁ Κουτσουράς, ἡ Κουτσουρά, ὁ Τσάταλβας, ἡ Τσάταλβου, τὰ Τσαταλβάκια, ὁ Ποδοπάνις, ἡ Ποδοπανοῦ, τὰ Ποδοπανάκια.

3.—έσσα, άκι, ὁ Πετετές, ἡ Πετετέσσα, ὁ Μπούδελης, ἡ Μπουδέλέσσα, ὁ Μαυρωδῆς, ἡ Μαυρωδέσσα, τὰ Μαυρωδάκια.

4. αῖνα, άκι, ὁ Τσακήρς, ἡ Τσακ-ήσaina, ὁ Δραγόγιας, ἡ Δραγόγαινα, ὁ Γιωγάνις, ἡ Γιωγάνaina, τὰ Γιωγανάκια.

186.—Ὅταν ἡ σύζυγος εἶτε διότι ἦτο ἐξυπνοτέρα τοῦ ἀνδρός, εἶτε διότι συνέβαινε νὰ χρηθεύσῃ ἀνελάμβανε αὐτὴ τὴν διοίκησιν τῆς οἰκογενείας, τὰ τέκνα τῆς ὀνομάζοντο ἀπ' αὐτῆς καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν : ὁ Ἀριστείδς τς Μαρτῶς, ὁ Ἄγγελος τς Φανίτσας, ἡ Ἀσπασία τς Χαρამέσσας, ἡ Φοινὴ τὸ Πιγισάκι (τῆς Πηγίτσας).

Δ') Ἐθνικά

186.—Τὰ ἑλληνικὰ χωριά τῆς διοικήσεως Τσατάλτζας, ὅσα τυχὸν ἐτελείωναν εἰς τὴν τουρκικὴν κατάληξιν κοϊ, μετέτρεπον αὐτὴν εἰς κιο, ἐξηλληνιζόμενα τοιοῦτοτρόπως : Τὸ Ἐρμενίκιο, τὸ Κατήκιο, τὸ Καρατζάκιο, τὸ Μπογάζκιο, τὸ Τσιφλίκιο. Ἀκόμη καὶ τὰ τουρκικὰ χωριά : τὸ Χαδούμκιο, Σουβάσκιο, κλπ.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ἔθνικῶν ἦσαν αἱ ἑξῆς :

1. ηνός, ηνή, ηνάκι (καὶ νός, ινός) : Μετρηνός, Μετρηνή, Μετρηνάκι, Μαρμαρνός, Μαρμαρνή, Μαρμαρνάκι, Μυριοφτνός, Μυριοφτνή, Μυριοφ-

τνάκι, Ξαστερνός, Ξαστερνή, Ξαστερνάκι, Συληβρινός, Συληβρινή, Συληβρινάκι, Φανασακρινός, Φανασακρινή, Φανασακρινάκι, Ἀρακλειά, Ἀρακλειανός-νή-νάκι, Καλλικρατία, Καλλικρατειανός-νή-νάκι.

2. ιανός, ιανή, ιανάκι : Ἀρσοῦ, Ἀρσιανός, Ἀρσιανή, Ἀρσιανάκι, Γαρδᾶς, Γαρδιανός, Γαρδιανή, Γαρδιανάκι, Λαγοθήρες, Λαγοθηριανός, Λαγοθηριανή, Λαγοθηριανάκι, Μάϋδος, Μαῦτιανός, Μαῦτιανή, Μαῦτιανάκι, Ροδοστός, Ροδοστιανός, Ροδοστιανή, Ροδοστιανάκι, Τσόρλου, Τσορλιανός, Τσορλιανή, Τσορλιανάκι.

Αἱ ἀνωτέρω δύο καταλήξεις ἦσαν κοινὰ διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Αἱ κατωτέρω ὅμως ἀναφερόμεναι σχηματίζουν καὶ ἰδιαιτέρα ἐπίθετα εἰς ἴκος διὰ τὰ πράγματα : Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσακλιώτ-σσα, Τσακλιωτάκι διὰ τὰ πρόσωπα, καὶ Τσακλιώτκος, Τσακλιώτκο, διὰ τὰ πράγματα. Τὸ θηλυκὸν ὅμως Τσακλιώτ-σσα εἶναι κοινὸν καὶ διὰ πρόσωπα καὶ διὰ πράγματα.

3. ιώτη, ιώτ-σα, ιωτάκι, ιώτκος, ιώτκο : Ἀλβασάνι, Ἀλβασανιώτ-ς, Ἀλβασανιώτ-σα, Ἀλβασανιωτάκι, Ἀλβασανιώτκος, Ἀλβασανιώτκο. Ἀγιασματάκι, Ἀγιασμακιώτ-ς, Ἀγιασμακιώτ-σα, Ἀγιασμοτάκι, Ἀγιασμακιώτκος, Ἀγιασμακιώτκο. Κατοίκιο, Κατοικιώτ-ς, Κατοικιώτ-σα, Κατοικιωτάκι, κατκιώτκος, κατκιώτκο. Καλλίω, Καλλιώς-ς, Καλλιώς-σα, Καλλιωτάκι, καλλιώτκος, καλλιώτκο. Κερμένι, Κερμενιώτ-ς, Κερμενιώτ-σα, Κερμενιωτάκι, κερμενιώτκος, κερμενιώτκο. Κουρφαλή, Κουρφαλιώτ-ς, Κουρφαλιώτ-σα, Κουρφαλιωτάκι, κουρφαλιώτκος, κουρφαλιώτκο. Μεσ-νή, Μεσνιώτ-ς, Μεσνιώτ-σα, Μεσνιωτάκι, μεσνιώτκος, μεσνιώτκο. Ἐρμενίκιο, Ἐρμενικιώτ-ς, Ἐρμενικιώτ-σα, Ἐρμενικιωτάκι, ἔρμενικιώτκος, ἔρμενικιώτκο, Σαράϊ, Σαραγιώτ-ς, Στράντζα, Στραντζιώτ-ς, Σαραδακλησιές, Σαραδακλισιώτ-ς, Σαφράς, Σαφραλιώτ-ς, Τσακ-ήλι, Τσακλιώτ-ς, Τσεκμετζές, Τσεκμετζελιώτ-ς, Τάσαγ-ήλι, Τασαγλιώτ-ς, κλπ.

4. ἰτ-ς, ἰτ-σα, ιτάκι, ἰτκος, ἰτκο. Γάνος, Γανίτ-ς, Γανίτ-σα, Γανιτάκι, γανίτκος, γανίτκο. Δεμοκρανεία, Δεμοκρανίτ-ς, Δεμοκρανίτ-σα, Δεμοκρανιτάκι, δεμοκρανίτκος, δεμοκρανίτκο. Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελιονίτ-σα, Δελιονιτάκι, δελιονίτκος, δελιονίτκο. Καλλίπολι, Καλλιπολίτ-ς, Καλλιπολίτ-σα, Καλλιπολιτάκι, καλλιπολίτκος, καλλιπολίτκο. Νιχώρ, Νιχωρίτ-ς, Νιχωρίτ-σα, Νιχωριτάκι, νιχωρίτκος, νιχωρίτκο.

5. ιάτ-ς, ιάτ-σα, ιατάκι, ιάτκος, ιάτκο. Ἀγιωργίης, Αἰγιοργιάτ-ς, Αἰγιοργιάτ-σα, Αἰγιοργιατάκι, αἰγιοργιάτκος, αἰγιοργιάτκο. Κονομάτ-ς, Κονομάτ-σα, Κονομιωτάκι, κονομάτκος, κονομάτκο.

6. Λῆς, λοῦ, λιωτάκι, λιώτκος, λιώτκο. Ἐδερνές, Ἐδίρνελης. Τέρκος, Τέρκοςλης. Προῦσα, Προῦσαλης. Χαδούμκιο, Χαδούμκιολης. Στράντζα,

Στραντζαλής, Στραντζαλον, Στραντζαλιωτάκι, στραντζαλιώτοκος, στραντζαλιώτοκο.

7. λιώτ-ς, λιώτ-σα, λιωτάκι, λιώτοκος, λιώτοκο. Σαφραῖς, Σαφραλιώτ-ς, Σαφραλιώτ-σα, Σαφραλιωτάκι, σαφραλιώτοκος, σαφραλιώτοκο.

Καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, μερικὰ ἔθνικα διαφοροῦνται, σχηματιζόμενα κατὰ δύο τρόπους: Στραντζα, Στραντζαλής, Στραντζιώτ-ς, Στραντζαλιώτ-ς. Δελιόνες, Δελιονίτ-ς, Δελονιάτ-ς, Ἀγιγιώργης, Ἀγιγιωργιώτ-ς, καὶ Ἀγιγιωργιάτ-ς, κλπ.

187.—Τὰ μακρυνὰ χωριά, περὶ τῶν ὁποίων σπανίως ἐγένετο λόγος δὲν εἶχον ἰδιαιτέρον γλωσσικὸν τύπον διὰ τὰ ἔθνικα, ἐσχημάτιζον δὲ αὐτὰ περιφραστικῶς: ὁ Χότζας ἀπ' τὸ Ρουτζούνι, ὁ μύλος τῆς Γιασόρενις, ἀντὶ τοῦ Ρουτζουνλής χότζας, ὁ Γιασορενίτοκος μύλος. Διότι τὰ χωριά Ρουτζούνι καὶ Γιασορένι ἦσαν τουρκικὰ καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου μας δὲν εἶχαν μεγάλας σχέσεις καὶ συχνὴν μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίαν, ὥστε νὰ σχηματίσουν τὰς ἀναλόγους λέξεις πρὸς ἑκφρασιν τῶν ἐννοιῶν τούτων.

Ε') Τοπωνύμια

188.—Τὰ τοπωνύμια τῆς περιφερείας μας ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἀπὸ διάφορα αἷτια.

1. Ἀπὸ δένδρα: ὁ Μελιός, ἡ Καρυδιά, οἱ Σκαμινές, τὸ Καραγάτς (φτελιά), τὸ Καραγατσάκι, τὰ Καραγάτσια, οἱ Μπούλκαριες (τοῦ Ζουμπύλογλου οἱ καρυδιές), ἡ Καρύτσα, ἡ Ἀβραμπουλιά, ἡ Μουσπλιά, οἱ Κυδωνιές, ὁ Μελιός. Εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τίς Βουρλιές.

2. Ἀπὸ πέτρας καὶ βράχους. Ἡ Ἀρκουδόπετρα, οἱ Γλίστρες, ἡ Ζλόπετρα, ὁ Κουτρόλαφος, τὰ Μαριάρια, ἡ Μεγάλη ἡ Πέτρα, ἡ Ὀλόρητ ἡ Πέτρα, ὁ Πόρος.

3. Βουνά. Τ' Ἀηλιὰ τὸ βαήρ, τ' Αἰδημήτηρ τὸ βαήρ, τ' Ἀγιαδριά τὸ βαήρ, τς Μάννας τὸ βαήρ, ὁ Μάης, ἡ Μκρη ἡ Γουρλουῦ, ἡ Μεγάλη ἡ Γουρλουῦ, τὰ Ξαστερνά τὰ βαήρια, τὸ Φλαμούρ τεπέ, τὸ Ἀράπ τεπέ.

4. Πηγαί. Τὸ Κοκμοὺς βουνάρ, Τ Παπᾶ τὸ πγάδ, Ὁ Ἀκ τσεσμές (Λευκὴ βρύσι), Τς Καρύτσας τὸ βνάρ, Τ Πετζῆ τὰ βνάγια, Τς Ἀγια Τριάδας τὸ πγάδ, Τὸ σοβὰτ (ποτίστρα προβάτων), Τὸ Κρύο νερό, Τὸ Χουνκιάρ σουγιού (Βασιλικὸ νερό). Οἱ Βάλτες, Τὸ Καμαρί.

5. Κτίσματα. Τῇ γοῖς τὸ γιοφύρ (Κοτζάκαρ κιουπροσουῖ), Τς Καρύτσας, τὸ γιοφύρ, Ὁ Γουβλές, Τ' Αἰμέζαρ, (Τάφος τοῦ ἀγῶ), Τὸ Παλιοχώρ, Τ' ἀδικρυνά τ' ἀγ-ήλια, Τὰ δῶθε τ' ἀγ-ήλια, Τ' δεχτσῆ ἢ καλύβα, Τ' δεχτσῆ τὸ τσαρδάκι, Ὁ Παλιόμλος, Τ' Μπόϊτσογλου ὁ μύλος, Τ' Βουλτσάκι ὁ μύλος, Τ' Μουχλιάρ, ὁ μύλος, Τς Καρνᾶς ὁ μύλος, Τ' ἄλβασανιώτκο τὸ γιοφύρ, τ' βούφ ἢ φωλιά.

6. Ἀπὸ τὸ σχῆμα, τοῦ τόπου. Τ' Θύμου ἢ λάκκα, Τ' Ἀρῖς (διακλαδιζόμενος δρόμος), Τὸ Ἰσωμα, Ἡ Κεραμίδα.

7. Ἀπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ τόπου. Τ' Αἰώνια, ἢ Μπραγανίτσα (μέρος ἀφινόμενον ἐπίτηδες πρὸς βοσκὴν τῶν ζώων), Τ' Ἀρπαλ-ήκια, ὁ Κῆπος, Τ' ἀδικρυνά τ' ἀβέλια, Τὰ Παλιάβελα, Τ' Ἀρηλ-ήκι (Μελισσών), Τ' Πυργιώτ ὁ βαχτσές, Τ' Πασπαλᾶ ὁ βαχτσές, Ὁ Κεσ-λικιώτκο ὁ δρόμος, Τ' Γερέβακινι ὁ κελεμές.

8. Ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ τόπου. Τὰ Κομισάλια, Τὰ Τραχινά, Οἱ Τροχαλιές, Τὸ Καράτροπακι (Μαῦρο χωῖον).

9. Ἀγροκτήματα. Τὸ Κεσ-λί, Τὸ Σαράδαπήκι, Τὰ Κλαδιανὰ, Τὸ Μαρτινάκι, Τὸ Σόφος, Οἱ Σοφίδες, τὸ Φιλίππος, Τὸ Ἀμύντος, Ὁ Φετές, Τὸ Παπαζλή, Τὸ Κιουτσὺν Σεϊμένι, Ἡ Μπόσ-να, Τὰ Μπεγλίκι-κα τὰ τσαήρια, Τὸ Λαχανάκι.

10. Ἀπὸ Ἁγιάσματα. Ἡ Ἁγία Παρασκευή, Ἡ Παναγιά, Ἡ Ἁγία Κυριακή, Ὁ Ἁγιάς, Ὁ Ἀσμάτος, Ἡ Ἁγία Κατερίνι, Ὁ Ἀῖ Δημήτρις, Ὁ Ἁγί Γρίνις, Ὁ Ἀῖ Θανάς, Ὁ Ἁγί Γιώργης, Τὸ Γεροστίνι.

11. Ποτάμια. Τ' Ἀλβασανιώτκο τὸ Ρέμα, Τς Βασιλίκης τὸ Ρέμα, Τς Ἁγία Παρασκευῆς τὸ Ρέμα, Τὸ Κτούλι, Τὸ Κούγδερε, Τὸ Καράσου-γιου, Τ' Ἀγνίτκα τὸ Ρέμα, Τς Παναγιάς τὸ Ρέμα, Τς Ζάκας τὸ Ρέμα.

Στ') Εὐχαὶ

189.—Αἱ εὐχαὶ ὡς λεγόμεναι κατὰ παῖδοσιν εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις περιλαμβάνουν καὶ γλωσσικοὺς τύπους παλαιότερους, οἱ ὅποιοι περιέπεσαν πλέον εἰς ἀχρησίαν.

α') Εἰς γέννησιν. Οἱ ἐπισκέπται πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότης. Καλορίζκο. Νὰ σᾶς ζῆς, νὰ τὸ χαίρεστε. Καὶ παλικὰρ (διὰ τὸ ἀγόνι). Καὶ κοπέλλα (διὰ τὸ κορίτσι).

Οἱ οἰκοδεσπότης πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας: Εὐχαριστοῦμε. Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ἀγοράκι ἢ ἕνα κοριτσάκι, Εἰς γέροντας: Καὶ σὲ σᾶς ἕνα ὀγονάκι.

β') Εἰς βίπτισιν. Πρὸς τὸν ἀνάδοχον: Νὰ σὲ ζῆς, νὰ μεγαλῶς

πάντα ἄξιος. Ὅπως ἔβανες τὸ λάδ, νὰ βάνῃς καὶ τὸ στεφάνι, Νὰ τὰ χιλιάης.

Πρὸς τοὺς γονεῖς: Καλὸς χστιανός. Νὰ σᾶς ζῆς. Νὰ διῆτε τὸ διάφορο τ.

γ') Εἰς ἀρραβῶνα. Πρὸς τοὺς οἰκοδεσπότας. Ὁρες καλές, καὶ τίμιες χαρές. Ὁρες καλές καὶ εὐλογημένες. Ὁρες καλές καὶ λήγορα χαρές.

Ἀπάντησις οἰκοδεσποτῶν εἰς ἐπισκέπτας (ἀγάμους): Καὶ στὸ κεφάλαι σ. Καὶ στὰ δκά σ. (Εἰς ἐγγάμους): Καὶ στὰ παιδιά σ.

δ') Εἰς γάμον. Πρὸς τοὺς νεονύμφους: Καλὰ ὕστερνά. Νὰ ζήσῃ ἀγαπένι, καὶ νὰ γεράστε. Πρὸς τοὺς γονεῖς τῶν: Νὰ τ' ἀξιωθῆτε καὶ στὰ μικρότερά σας. Καὶ ὀνομασί: Καὶ στὸ Γιάννι σας. Καὶ στ Δημητροῦ σας. Νὰ τ' ἀξιωθῆτε καὶ στὰ ὀγονάκια σας. Νὰ ζήσῃτε νὰ φλήστε τὰ στέφανα καὶ στὰ παιδιά τς.

ε') Εἰς κηδεῖαν. Πρὸς τοὺς πενθοῦντας: Ζωὴ σὲ λόγου σας. ("Ἄν ὁ θανὼν εἶναι γέρον), Μακάρο νὰ κάμτε τὰ χρόνια τ. ("Ἄν ὁ θανὼν εἶναι νέος), Ἐκεῖνος στὸν ἀληγνὸ τὸ γόμο καὶ ἡμεῖς στὸ ψεύτικο. Ἐκεῖνι καρτεροῦν ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ τὴν καρτεροῦμε. Ἐμεῖς θὰ πᾶμε σὲ κηνούς, ἐκεῖνι σὲ μᾶς δὲ θαν ἔρτνε.

δ. Εἰς ταξιδεύοντα, ὅταν συναντηθῇ καθ' ὁδόν. Ὁρα καλή σ. Ἀπάντησις: Πολλὰ τὰ ἔτ. Ὁρα καλή καὶ τ λόγου σ. ("Ὅταν ἀναχωρῇ ἐκ τῆς οἰκίας): Ἐχεῖτε γειά. Καλοβοᾷδ. Σᾶς ἀφίνω γειά. Καλὴ ἀδάμωσ. (Οἱ μένοντες ἀπαντοῦν): Ὁρα καλή σ. Ἡ ὦρα ἢ καλή. Ὁ Χστός καὶ ἡ Παναγιά μαζί σ. Καὶ καλὴ ἀδάμωσ. Καὶ πάλε ὀρίστε. ("Ἄν ἐπικεῖνται ἑορταί): Καὶ καλὴ Ἀποκριά. Καὶ καλὸ Χστοῦ. Καὶ καλὰ Δωδεκάμερα. (Ἀπάντησις): Πάλε νὰ μᾶσε θυμᾶστε νᾶρκεστε.

ζ') Εἰς κεράσματα. (Ὁ πίνων): Εἰς ὕγειάν σας. (Ἀπάντησις) Μὲ τς εἰάσ.

η') Εἰς ὀνομαστικὴν ἐορτήν. (Πρὸς ἄγαμον). Νὰ ζῆς μὲ τ' ὄνομα σ. Καὶ τοῦ χρόν μὲ μιὰ καλὴ νικοκερά. Καὶ γαβρός. (Πρὸς ἀγαμον κόρην). Καὶ νύφ. Κι ἀπὸ χρόν μ' ἕνα γαλὸ γαβρό. (Πρὸς ἐγγαμον). Νὰ χαίρεστε τὰ παιδιά σας. Καλὰ ὕστερνά. Καλὰ γεράματα. (Ἀπάντησις ὑπὸ γραίης ἢ γέροντος). Καὶ σὲ μένα πιά καλὴ ψχή.

θ') Εἰς ἐργασίαν. Καλῶς τὰ πολεμᾶτε. Καλὴν εὐκολία. Καλὴ δύναμι. Καλὰ βερκέτια. (Ἀπάντησις). Ἀμήν. Εὐχαριστοῦμε. Ἀπ' τὸ στόμα σ καὶ στ Θεγοῦ τ' αὐτί.

ι') Εἰς τρώγοντας. Καλὴ ὄρεξ. Καλῶς τὰ χαίρεστε. (Ἀπάντησις). Εὐχαριστοῦμε ὀρίστε νὰ σᾶσε φλέψμε.

ια') Εἰς κερνῶντα νεοκαμωμένο γλυκό. Εἰς ὑγείαν καὶ σὲ καλὲς ὥρες νὰ τὸ ξοδέψτε.

ιβ') Εἰς φορῶντα νέον φόρεμα. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ χαλάης. Αὐτὸ παλιὸ καὶ ἄλλο καινούργιο. (Ἄν εἶναι ἄγαμος). Καὶ γαβρίκιο, καὶ νυφκάτο.

ιγ') Εἰς τὸν διανέμοντα πρωτόβγαλτο ψωμί. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. Ὁ θεγὸς ξίκι νὰ μὲ δὸ κάμ.

ιδ') Εἰς τὸν προσφέροντα πρωτόβγαλτους καρπούς. Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Κι ἀπὸ χρόν γεροὶ νὰ ξαναφᾶμε.

ιε') Εἰς τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἀγίασμα ἐκκλησίαν ἢ πανηγυριν. Βοήθεια σας. Ἡ χάρις μαζί σας. Κι ἀπὸ χρόν ναν ἦστε γεροὶ νὰ ξαναπᾶτε.

ιστ') Εἰς τὸν ἀποτελειώσαντα ἔργον τι. Γεῖα στὰ χέρια σ. (Ἀπάντησις τῆς μαγήψας ἢ τῆς ζυμώτρας). Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φᾶτε. (Τῆς ὑφάντρας). Σὲ καλὲς ὥρες νὰ τὴν στρώστε. (Τῆς πλύστρας) : Μὲ ὑγεία νὰ τὰ ξαναλερώστε. (Τῆς διάστρας) : Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φάν-τε κ.ο.κ.

ιζ') Ἀπάντησις εἰς τὸν πληροφοροῦντα ὅτι καποιοι μᾶς κατηγορεῖ : Ὁ Θεγὸς καὶ ἡ ψηί τ.

ιη') Εἰρωνική εὐχή. Νὰ ζῆς καὶ πέρς.

ιθ') Εἰς ἔνδειξιν ἐνθαρρεσκείας : Νὰ χλς τν εὐκή τοῦ Χστοῦ καὶ τς Παναγίας. Ὁ Θεγὸς νὰ στ ἀπογρίς.

Ζ') Ἀπευχαι

190.— Νὰ μχιολάχαινε τὸ κακό τ. Μακρὸνὰ πὸ πάν σ. Καλοδεῖξμο. Μεγάλο λόγο νὰ μὴ βῶ. Ἡμαρτον θεγέ μ.

Η') Κατάραι

191.— Αἱ κατάραι εἶναι πολὺ περισσότεραι τῶν εὐχῶν. Ἴδου ὀλίγαι :

1. Νὰ σκάης καὶ νὰ πλαδάξης. 2. Νὰ φᾶς τὸ δρωλίκι καὶ τὸ ψαστίκι. 3. Νὰ βγοῦν τὰ μάτια σ. 4. Νὰ στραβωθῇς. 5. Νὰ β-βαθῇς. 6. Νὰ σ' εὔρη ἢ βούβα καὶ ἡ κλειδοστομιά. 7. Νὰ βγάνις τ φάγουσα στὸ στόμα. 8. Νὰ βγοῦν τὰ γαβά σ. 9. Τύφλα, μούτζα νὰ χλς. 10. Μὲ τὸ πιατάκι στὸ χέρ νὰ γιρίης. 11. Κόσμο ν' ἀκοῦς καὶ κόσμο νὰ μὴ γλέψ. 12. Νὰ κιλᾶς καὶ νὰ σβροδάς καὶ παργοριά νὰ μὴν ἔχλς. 13. Νὰ κφαθῇς. 14. Νὰ σὲ

πάρ ὁ διάβολος καὶ νὰ σ' ἄλῃς ὁ μύλος. 15. Νὰ πάρ ὁ διάβολος τ ρίζα σ καὶ τ φύτρα σ. 16. Νὰ ψοφίης σὰ δὲ σκυλὶ στὸ δρόμο. 17. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ ἄλας. 18. Νὰ γρεμιστῇς στὸν ἀγύροστο. 19. Νὰ τρώς καὶ νὰ μὴ βορς νὰ χέης. 20. Νὰ ρτ ἡ βοή σ καὶ τὸ καράχαβαρ σ. 21. Ξουρ-ἴφια νὰ τρώς καὶ βελόνια νὰ χέης. 22. Νὰ νοῖξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 23. Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ σώης νὰ γιρίης. 24. Στ διαβόλ τὸ γῶλο κι ἀκόμα παρακεῖ. 25. Νὰ πᾶς στ διαβόλ τ μάννα. 26. Ἀσπρη μέρα νὰ μὴ διῇς. 27. Νὰ σέρνεσαι στὸ δρόμ. 28. Νὰ δέρνεσαι καὶ παρηγοριά τὰ μὴν ἔχης. 29. Νὰ σὲ διῶ νὰ διακονέβς στς πόρτες καὶ νὰ βγῇ τὸ ἄχτι μ. 30. Φωτιά νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ Θεγὸ καὶ νὰ σὲ κάψ. 31. Νὰ καίγεσαι καὶ νὰ μαραίνεσαι. 32. Μὲ τς πατερίτσες νὰ γιρίης. 33. Νὰ σὲ πάρ ἡ πανούκλα. 34. Νὰ σὲ φάη ὁ λύκος. 35. Ἐρμο καὶ σκοτνὸ νὰ γένι. 36. Ἐρμα νὰ γέν-νε. 37. Ἐρμα τὰ ἡῦρα κι ἔρμα νὰ τ' ἀφήνω. 38. Νὰ ρμάξ τὸ σπὶτ σ. 39. Νὰ τὰ νιφτῇς στὰ παιδιὰ σ. 40. Νὰ φεύγης τὰ παιδιὰ σ. 41. Χσάφ νὰ πιάν καὶ χῶμα νὰ γένετα. 42. Χαῖρ καὶ προκοπὴ νὰ μὴ διῇς. 43. Κάλλιο νὰ γένναγα μιὰ πέτρα πέρα π γέννισα ἐσένα. 44. Κατὰ τὰ ἔργατα σ, ἀλλελοῦτα. 45. Νὰ πᾶ νὰ χαθῇς. 46. Τοῦρκι νὰ κάτνε στὸ σπὶτ σ. 47. Νὰ σὲ φάη ἡ ζουρα. 48. Κακὴ ὥρα νὰ σ' εὔρη. 49. Νὰ βγάνις τὸ καλαγὰθ στὸ χέρ. 50. Νὰ κλαθοῦν τὰ χέρια σ. 51. Νὰ σὲ διῶ νὰ σὲ παγαίν-νε μὲ τς τέσσες. 52. Ἀδκι ὥρα νὰ σ' εὔρη, κλπ.

Θ') Ἀντιλαβαὶ

192.—Κατὰραι διδόμεναι εἰς ἀπάντησιν δυσαρέστου λόγου ἢ ἀρνήσεως ἐκτελέσεως προσταγῆς ἢ κακῆς πράξεως.

Εἰς τὸν ἀπαντῶντα ὅτι δὲν ἠξεύρει: Νὰ ξεραθῇς. ("Οχι)—"Οἱ καὶ ξερός. 3.—"Οχι.—"Οἱ καὶ ἀπόξ. 4.—Θὰ τὸ πάρω.—Νὰ παρτῇς ἀπὸ χέρ κι ἀπὸ ποδάρ. 5.—Θὰ τὸ φάγω.— Νὰ φᾶς τὸ κεφάλι σ. 6.—"Α τὸ πῶ.—Νὰ σὲ πῇ τ παπαὶ τὸ χλιάρ. 7.—Τό φαγα. Νὰ σὲ φάη ἡ μαύρη γῆς καὶ τὸ στουπὶ καὶ τ' ἄλας. 8.—Τὸ ξέρω.—Π νὰ ξεράης τ χολή σ καὶ τὸ γαῖμα σ. 9.—Δὲν ἔρχμαι. Νάρτ τὸ λείψανο σ στ βόρτα μ. 10.—Δὲ δὲ πέρνω.—Π-ῖρτο π νὰ παρτῇς ἀπὸ χέρ κι ἀπὸ ποδάρ. 11.—Δὲ gateβαίνω.—Κατέβα π νὰ σὲ κατεβῇ daμλᾶς. 12.—Δὲ σκώνμαι.—Σήκω, π νὰ σὲ σηκώσ-νε μὲ τς τέσσες. 13.—Δὲ θὰ κλείσω.—Κλείσ τ βόρτα, π νὰ κλείνε τὰ μάτια σ.—Γαμῶ τὸ γονιό σ.—Νὰ γανώσ τ' ἀχείλι σ καὶ ἡ γλῶσσα σ. 15.—Δὲ δὲ ξέρω.—Νὰ ξεραθῇς. Νὰ ξεραθῇ τὸ σκατό σ στὸ γῶλο σ. Γοῦλα σὺ τὰ ξερομαραίνεσαι. 16.—Δὲ σ ἀνοίγω.—Ἀνίξε, π ν' ἀνοῖξ ἡ γῆς καὶ νὰ σὲ καταπιῇ. 17.—Ποῦ εἶσαι γέρο.—Γέρος νὰ γένις, κλπ.

Γ') "Ορκοι

193.—Ο ὅρκος ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος πρὸς πιστοποίησιν τῶν λόγων τοῦ ἀτόμου, όταν ὁ ἀκούων ἐξέφραζεν ἀμφιβολίας.

1. Νὰ μ χαρῶ τὰ μάτια μ. (Ὁ ὅρκος οὗτος συνωδεύετο καὶ διὰ χειρονομίας, ἐπιθέσεως τοῦ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ ἐπὶ ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν). 2. Νὰ μ χαρῶ τὰ νιάτα μ. 3. Νὰ μ χαρῶ τὰ παιδιά μ. 4. Νὰ μὴ σώσω νά βγω ἀπ τ βόρτα, σὰ σὲ λέγω ψέματα. 5. Μὰ τὸ Θεγό. 6. Μά τ βαναγία. 7. Μὰ τὸ Χστό. 8. Μὰ τ γοινωνία. 9. Μὰ τὸ ψωμί ποὺ τρώγω, (συνωδεύεται ἀπὸ φίλημα τοῦ ψωμοῦ). 10. Νὰ στραβωθῶ. 11. Μὰ τὴ ψχή τς μάνναζι μ. 12. Μὰ τ βαβᾶ μ τὰ κόκκαλα, κλπ.

ΙΑ') Διάκρισις τοῦ γένους τῶν ζώων

194.—Διὰ πολλὰ κατοικίδια ζῶα ὡς καὶ τινὰ ἄγρια ὑπάρχει ἰδιαίτερα λέξις μὲ τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν τὸ ἀρσενικόν, τὸ θηλυκὸν καὶ τὸ μικρὸν τέκνον τῆς: ὁ κᾶτσος, ἡ κατσάκι, τὸ κατσάκι, ὁ γάδαρος, ἡ γαδούρα, τὸ γαδράκι, ὁ πετνός, ἡ ὀρνίθα, τὸ κλωκοπούλι, ὁ κάτος, ἡ κάτα, τὸ κατούδ, ὁ περίστερος, ἡ περιστέρα, τὸ περιστεράκι, ὁ λαγός, ἡ λαγίνα, τὸ λαγάκι, ὁ λύκος, ἡ λιγίνα, τὸ λιγάκι, ὁ πάπος, ἡ πάπια, τὸ παπάκι, ὁ χῆνος, ἡ χήνα, τὸ χινάρι, ὁ κοῦρκος, ἡ κοῦρκα, τὸ κουρκί, ὁ ἀσπροητάς, ἡ ἀσπροητίνα, τ' ἀσπροητάκι, ὁ χελιδονάς, ἡ χελιδόνα, τὸ χελιδονάκι, ὁ ἀηδονάς, ἡ ἀηδόνα, τ' ἀηδονάκι.

Πολλῶν ζώων τὸ ἀρσενικὸν ἐκφράζεται διὰ λέξεως οὐδετέρου γένους: τ' ἄλογο, ἡ φοράδα, τὸ πλάρι, τὸ βόδι, ἡ ἀγελάδα, τὸ μουσκάρι, τὸ κότς, ἡ προβατίνα, τ' ἀρνί, τὸ σκυλί, ἡ σκύλα, τὸ σκυλάκι, τὸ γρούνη, ἡ γρούνα, τὸ γρουνάκι, τὸ λάφι, ἡ λαφίνα, τὸ λαφάκι.

Ὅλων τῶν ἄλλων τὸ γένος διακρίνεται, προτασσομένης τῆς λέξεως σερνικὸς ἢ θηλικὸς πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ σημαίνοντος τὸ ζῶον: τὰ σερνικὰ τὸ μλάρι, τὸ θηλικὸν τὸ μλάρι, τὸ μλαράκι, τὸ σ. τὸ σκαθί, τὸ θ. τὸ σκαθί, τὸ σκαθαράκι, ἡ σερνική ἢ ἀλεπού, ἡ θηλικὴ ἢ ἀλεπού, τ' ἀλεπδάκι, ἡ σ. ἡ χαμοπλάδα, ἡ θ. ἡ χαμοπλάδα, τὸ χαμοπλάδακι, ἡ σ. ἡ ξεφτέρρα, ἡ θ. ἡ ξεφτέρρα, τὸ ξεφτεράκι, ἡ σ. ἡ ἀρκούδα, ἡ θ. ἡ ἀρκούδα, τ' ἀρκουδάκι, ἡ σ. ἡ μαϊμού, ἡ θ. ἡ μαϊμού, τὸ μαϊμουδάκι.

ΙΒ') Ὑβρεις καὶ ὑβριστικὰ ἐπίθετα

195.—Τὰ συνηθέστερα ὑβριστικὰ ἐπίθετα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐμφαίνουσι σωματικὰ ἢ ἠθικὰ ἐλαττώματα.

α') Ὑβριστικὰ ἐπίθετα γυναικῶν: 1. Ἀνικοκέρυτ.

Θ ρ α κ ι κ ᾶ ΙΒ'.

2. Ἀξιδισμένι. 3. Ἀγριομούρα. 4. Ἀσκημομούρα. 5. Αὐταροῦ. 6. Ἀράπα. 7. Ἀρκούδα μαλλιαρή. 8. Ἀρχειόστομ. 9. Βρώμα. 10. Γαδουροκαθισμένι. 11. Γαλανή κουβάγια. 12. Δοβοῦ. 13. Δίλογι. 14. Ζερβοκατσβέλα. 15. Ἀδροχωρίστα. 16. Κφέγλα. 17. Κανλωμένι. 18. Κιοκίό. 19. Κασοῦ. 20. Καβούρα. 21. Καμήλα. 22. Κτσέγλα. 23. Κτσοπαλίδα. 24. Καλτάκα. 25. Μταροῦ. 26. Μασκαροῦ. 27. Ξετσίπωτ. 28. Ξεκαπίστρωτ γαδούρα. 29. Ξεκωλωμένι. 30. Ὅχεδρα. 31. Πατσαβούρα. 32. Παλιογαδούρα. 33. Πάνα. 34. Παλαβή. 35. Παϊτάκα. 36. Παλουκοπηδμένι. 37. Πεξεβέγκα. 38. Προῖμαδοῦ. 39. Στρίγλα. 40. Σκατοχλιάρα. 41. Στραβομάτα. 42. Στραβομούτσουνι. 43. Στομοῦ. 44. Σούτα. 45. Στραβοδούγια. 46. Σασκίνα. 47. Σχαμερή. 48. Σουρτούκα. 49. Τσαπκίνα. 50. Τσιβμένι κριάδα. 51. Τσουπα. 52. Τσολάκα. 53. Τεβέλα. 54. Φαφούτα. 55. Φαφούκίστρα. 56. Χαράμγετζου. 57. Χέσα. 58. Χηρσίζα. 59. Ψειροῦ. 60. Ψωριάρα. 61. Γουρσοῦζα. 62. Μισκίνα. 63. Ξόγανο. 64. Ξίγλα. 65. Λαγάρα. 66. Γαβή. 67. Δαδάφω, κλπ.

β) Ὑβριστικά ἐπίθετα ἀνδρῶν. 1. Ἀρκουδογιάννι. 2. Ἀπτάλι. 3. Ἀχόρταγο ἀχώνι. 4. Βοώμιε. 5. Βοίβοδα τρανέ. 6. Γλυστρίδα. 7. Γαδαργιέ. 8. Γαδουρογάμ. 9. Γιουρούκι. 10. Ζαμπαρά. 11. Κερατά. 12. Κιόρ. 13. Κασιδιάρ. 14. Κεζέ. 15. Κακό σκυλί. 16. Κοπρόσκυλο. 17. Καβούρ. 18. Κιοπόγλου. 19. Κενέφ. 20. Κατσίβελε. 21. Κουκλομάτ. 22. Λέρα. 23. Μισκίνι. 24. Μεθυστάκα. 25. Μεσέοδουνου. 26. Μακροκράλιο. 27. Πεξεβέγκι. 28. Πούστ. 29. Πισοφτίσο. 30. Παλαβέ. 31. Παϊτάκι. 32. Προῖμαδε. 33. Παλιοτουλάκι. 34. Πριτσογένι. 35. Παλιόγερε. 36. Σασκίνι. 37. Σερσέμ. 38. Σαλόζ. 39. Σασίδ. 40. Στραβολαίμ. 41. Στρίγλε. 42. Σπαιοζούκλη. 43. Σπανέ. 44. Τζαναβέτ. 45. Τεβέλι. 46. Τσολάκι. 47. Τσίκνη πατούνι. 48. Τσιρκιόνι. 49. Τσιφούτ. 50. Φαραγώνι. 51. Χηρσίζ. 52. Χρεία. 53. Χαραμοφάη. 54. Χαραχάνι. 55. Χαραχόηδα. 56. Ψωριάρ. 57. Ψεδεχούλι. 58. Ορίβαλε. 59. Μπουδαλά. 60. Μπαρδαμπουόδα. 61. Μπαγάσα. 62. Μπάσταρδε. 63. Δεγιούζ. 64. Γουρλωμάτ. 65. Ἐσόγλου ἔσέκ. 66. Κιοπόγλου κιοπέκ. 67. Ἴβνέ. 68. Χέστ. 69. Κοῦρο. 70. Μπεκρούλιακα.

ΙΓ') Ἀρατικά.

Τὸ σκυλοφάγωμα, τὸ ἔρμο, τὸ καψίμ, τὸ κερατένιο, τὸ γαμόψτο, τὸ ψόφιο, ὁ ψόταφος, τὸ ριάδ.

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ